Yavuz Bahadıroğlu _ Boşlukta Yürüme
Yavuz Bahadıroğlu kimdir?

Yazarımız bir köy çocuğu. Pazar (Rize) kazasına bağlı Hisarlı köyünde 1945 yılı başında dünyaya geldi. Köy çocuğu, ama köye sırtını dönenlerden değil, kalbî ve ruhî bağlarını muhafaza edenlerden. Her sene mutlaka köyüne gider, çocukluk arkadaşlarıyla görüşür, köylüleriyle dertleşir.

İlk roman ve hikâye denemelerine ortaokul sıralarında iken başlayan Bahadıroğlu, 1971'de bir İstanbul gazetesine girdi. Muhabirlik, araştırma-inceleme,- röportaj ve fıkra yazarlığı yaptı.

Sanat hayatına tarihî macera romanlarıyla adım attı. Sunguroğlu adını taşıyan bu seride, Osmanlı Devletinin kuruluş devresinde büyük hizmetleri geçen akıncıların hayatı anlatılır. Ardından, aldığı tarihî terbiye şuuru ve disiplini ile tahlile dayanan romanlar yazdı. Böylece, farkında olarak veya olmayarak, Türkiye'de bir cereyanın öncülüğünü yapıyor, tahlilî tarihî roman ekolünü kurmuş oluyordu.

Bahadıroğlu, edebiyat dünyasının en çok okunan yazarlarından biridir. O, yazmayı "hizmet" telâkki etmiştir. Bir yazısında bu telâkkisini şöyle dile getirir:

"Sanat, sanat için değil, inanç içindir. Sanatçı, insanları Ezelî ve Ebedî Sanatkâra yaklaştırabildiği ölçüde başarılı sayılır. Sanatçının görevi, cemiyetin özünü aramak, köküne inmek, gerçekler üstü gerçeği bulmak ve sunmaktır. Maksat, Hakka ve hakikata hizmet; kalem, İlâhî takdire mazhar bir vasıta; eser, iyiyi, doğruyu, güzeli göstermesi şartıyla muhterem bir mirastır.''

Hayatını anlatması istendiğinde, umumiyetle dört kelimeden ibaret bir cevap verir: "Okudum, okudum, okudum, yazdım."

Bugün yüz binler tarafından okunan otu2 romanın sahibidir. Çocuk kitaplarının sayısı ise irili-ufaklı yüzden fazladır. Ayrıca iki hikâye kitabı, bir piyesi, bir de fikrî eseri mevcuttur. Yurt içinde ve yurt dışında çeşitli konularda yüze yakın konferans vermiş, birkaç ödül almış, birkaç oyunu radyoda yayınlanmıştır. Çeşitli imzalarla yayınladığı makale, fıkra ve yorumların sayısı ise belirsizdir.

Yazarın asıl ismi Niyazi Birinci'dir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Başlıca Romanları:

Buhara Yanıyor (1974), Elveda Buhara (1975), Kirim Kan Ağlıyor, Şehzade Selim, Şirpençe ve Mısır'a Doğru (1976), Yolbaşı (1977), Sel (1977), BoşluKta

Yürümek, Köprübaşı (1979), Keşmekeş, Endülüs'e Veda (1981), Sultan IV. Murad (1982-2 cilt), Merhaba Söğüt

Hikâyeleri:

Üçüncü Basamak (1977), Zirvedeki Ses (1981).

Biyografiler:

Osman Gazi (1983), Orhan Gazi (1983), I. Murad (1984), Yıldırım Bayezid (1984), Çelebi Mehmed

Fikrî Eseri:

Batı ve Biz (1977) (Veysel Akpınar imzasıyla)

Birkaç söz

Millet olarak zor günler yaşıyoruz. Dün ekilen şer tohumlar, maalesef meyveye durdu. Kalemin yerini silâh, mürekkebin yerini kan aldı. Okullar mezbaha oldu, caddeler kusuyor. Kısacası zor günler yaşamaktayız.

Zor günlerde sanatkârın vazifesi doğruyu yakalayıp toplumu ona yöneltmek. Çirkinliklerin ortasında güzelliği bulmak, kan deryasında boğulan gençlerin elini tutmak ve silâhı tekrar kaleme dönüştürmek; kısaca can savaşını fikir savaşına inkılâb ettirmek.

Nasıl olabilir?

Önce can savaşına gelişin sebeplerini bulmakla, bulup millete sunmakla; yanlışlıkları, hataları ortaya koymakla olabilir.

Boşluktu Yürümek, bu çırpınışın mahsûlü. Romandaki her şahıs bizden, toplumumuzdan biri. Bir görüşün, bir fikrin veya fikirsizliğin girdabında boğulanların temsilcileri.

Boşluktu Yürümek, gerçekte bir roman, lâkin aynı zamanda hayat. Boşlukta yürüyenlerin, boşlukta bunalanların, boşlukta arananların, kâh kaybolanların, kâh doğruyu bulanların hayatı. Om olarak insanımızın bugünkü hayatı, açılarıyla, satıcılarıyla, hasret ve arayışlarıyla.

Roman türünde verdiğimiz eserlerin en zor yazılanı, en İH\ yazılanı. Tam dört yıllık emeğin mahsûlü. Bıkıp bir daha ele almamak üzere dolaba kaldırdığımız anda imdadımıza yetişen dostlarımızın teşvikleriyle yeniden önümüze inen, yeniden bizi kendine çeken, yeniden emeğimizi emen, göz nurumuzu içen bir eser. Bu itibarla bizden çok dostlarımızın eseri. Kendilerine şükran borcumuz var.

Boşlukta Yürümek, yalnız bu neslin değil, bu nesilden önceki neslin de acılarını gündeme getiriyor. Cemiyetimizin birkaç ana meselesine birden yaklaşıyor ve yeni yorumlar getirmeye çalışıyor. Maksada vukiaşabilirsek kendimizi bahtiyar addedeceğiz.

Kasım 1978

Yavuz Bahadıroğlu

Birinci bölüm

Bel kemiğine çömelen ağrıyı ürkütmek ister gibi hızla
doğruldu, bir kolunu kazmanın sapına dayayarak gerindi,

öylece köyden yana baktı.

Yukarıköy, tabiatın yeşiline sarınmış terliyordu. Kesta-
ne püsküllerinin kokusu ıhlamur çiçeklerinin kokusuna
karışmış, her yer baharın büyüleyici güzelliğine banmıştı.

Yukarıköy'ü Aşağıköy'den ayıran dere uzun ıhlamurla-
rın siperinde kayıptı, görülmüyordu. Ama Ali için bu
köyde meçhul yoktu, her karış toprağı avucunun içi gibi
biliyor, tanıyordu.

Avuçlarına baktı. Günlerce yağmur yüzü görmemiş
toprakları andırıyordu. Çatlak çatlak ve kup kuru. Sürekli
kazma sallamanın, balta kullanmanın, toprakla uğraşma-
nın katmerli nasırları göz göz; vakitsiz yaşlanmış, zaman-
sız kartlaşmış köylü eller. Yer yer taze kabarcıklar, sarımsı
şeffaf.

Sonra tekrar dereden yana aşırdı gözlerini, "Suyu ak
paktır şimdi," diye düşündü, "taşların arasında köpüre-
rek şırıl şırıl yuvarlanıyordur. Kıyılarında yabanî çiçekler
boy atmıştır, bazı bazı sazlıklar meydana gelmiştir."

Üstündeki kestane köprüyü hayalledi. Geçen yılki sel-
den sonra kurmuşlardı. "Şimdilik yerli yerinde, belki kor-

haluklarından birkaçı sökülmüştür, biraz da yamulmuştur
belki, nepsi bu kadar."

Derenin kaç kere köprüyü alıp götürdüğünü hatırlamı-
yordu bile. O kadar çok ki. Birkaç gün durmadan yağmur
yağıyor, dere bir bulanma bulanıyor, bir yayılma yayılı-
yor, bir kudurma kuduruyor; öfkeli soluklarla hamle üstü-
ne hamle ediyor köprüye; koparıyor, acımasız kıskacında
sürükleye sürükleye götürüyordu. Ne köylünün emeğini
dinliyordu,.ne alın terini, ne masrafını, aldı mı götürü-
yordu Karadeniz'in sonsuzluğuna doğru. Sonra enkaz ha-
linde kıyıya vuruyordu. Aşağıköylüler yakmak için toplu-
yorlardı kırık dökük ağaç parçalarını. Ardından yeni bir
köprü kurma çalışmaları başlıyordu. "Bir beton köprü

otuttmalı," diye geçirdi içinden, "ama önce bir şose vur-
malı kasabadan teey Yukarıköy'lüye. Otomobilleryolboyu
homurdanarak gitmeli gelmeli, gelmeli gitmeli ki, destan
olup söylenmeli."

Aklı erdiğinden beri istiyordu bunu, sağa sola sormuş

danışmıştı da. "Olur olmasına amma" demişlerdi, "muhtar olacak adamın kolları sıvaması lâzım. Bu işler başıbozukça yürümez, hele bir askerliğini bitir hayırlısıylan, hele bir dön köyüne, bir de muhtar ol, vur vurabildiğin yerden yolu."

İlle muhtar olmak lazımsa olurum," dedi yüksek sesle, "ille askerliği bitirmek lazımsa bitiririm, hayırlısıylan bitirir gelirim, çıkarım köy milletinin karşısına, yolunuzu yapacağım beni seçin derim. Canlarına tak demiş yıllar yılı. Bir hastan olsa sırtında götüreceksin, yolda ölmezse ulaşırsın doktora, köy yerinde hayat zordur."

Tam kazmanın sapına yapışmışken durdu. Kara bir hayal gelmiş çakılmıştı gözlerinin önüne. "Ha, MimaroğJu Süleyman" dedi içinden, "muhtarlığı kaptırmaya hiç mi hiç niyeti yok. Kıran kırana savaşır. Savaşsın, bende sava-

sırım, o zenginse ben gencim, onun beslemeleri varsa benim pazularım var, çeker alırım muhtarlığı elinden Allah'ın izniyle."

Azıcık düşününce, bunun zorluğunu anladı. Mimaroğlu Süleyman'ın elinden muhtarlığı çekip almak deveyi hendekten atlatmaktan da zordu. Bir kere para çuval çuvaldı adamda. Köylü böyle derdi: "Adamda para çuval ilen, saymaya gelesi değil, kullanmaylan bitesi değil." Servetin kökü, büyük dedesine kadar uzanıyormuş. Güya dedesi padişah sarayında mimarbaşı imiş. Köprüler kurmuş, hanlar, hamamlar yapmış; padişahın gözüne girmeyi becermiş. Bir gün açmış padişah hazine dairesini, mimarbaşıyı yığın yığın altınların içine sokmuş. ' 'Al dilediğin kadarını," demiş. O da deve yükü mü, katır yükü mü ne altın almış. Bu birinci rivayet, daha doğrusu Süleyman'ın söyleye geldiği. İkinci rivayet başka çeşit. Adam mimarbaşı filan değilmiş de seyis imiş sarayda. Çıkan bir kargaşayı fırsat bilip sarayı yağmalayanların arasına katılmış, kapabildiğini kapmış, gelmiş köyüne. Zaman harp zamanı. Gidip de dönmeyenlerin arazilerini satın almış, yok pahasına. Topraklarını Aşağıköy'den Yukarıköy'e doğru uzatmış, genişletmiş. Sonunda ölmüş gitmiş ya, topraklar da, servet de sağ kalanlara intikal etmiş. Gele gele Süleyman'da toplanmış. Adam senelerin muhtarı. 950'de Demokratlar iktidara gelince, Mimaroğlu'nur muhtarlığı bitmişti, ama 60'da Halkçılar dönünce yine al mıştı. O gün bugün yürütüyor muhtarlığı, daha doğrusu muhtarlığı yürütüyor görünüp işini yürütüyor. Kimsenir de gıkı çıkmaz. Göze alamazlar Süleyman'la didişmeyi kolaylıklan.

Ali tekrar işe koyuldu, kazmanın sapına yapıştı, Mima roğlu'nun karanlık hayaline doğru salladı hırsla, vurdu h;

vurdu; on sekiz yaşın verdiği taze güçle dadandı kök sök

meye, "Anam sevinir," diyerek, "aferin oğulcuğuma, ne
işler de becermiş," der diyerek.

Anasını hatırlayınca sevimli sevimli güldü. Yaman ka-
dındı. Yılların yıkıcı fırtınasına dul haliyle göğüs gere ge-
re kocamış, kula kul olmamak için, hele de Mimaroğlu'-
nun avucuna bakmamak için yerine göre erkekçe, yerine
göre kadınca her işe koşmuş, koşa koşa yıpranmıştı. Baba-
sızlık çektirmemişti Ali'ye, birçok babalılardan iyi büyüt-
müştü. Yaşlıydı yaşlı olmasına, fakat yaşının çökmüşlü-
ğünde değildi—diri, canlı, yeni gelinler gibi. Köylü sever-
di onu, sayardı da. Büyük küçük herkes "Hala" derdi,
"Münevver Hala."

Oğlunun üstüne titriyordu. On sekizinde bir erkek de-
ğil de hâlâ sekizinde bir çocuk gibi görüyordu Ali'yi. Sev-
gi dolu bakışlarla okşuyordu gördüğü yerde, "Koç oğul-
cuğum," diyordu. "Ali'm, bir tanecik yavrum, koç oğul-
cuğum. '' Ali'den söz ederken porsumuş yanakları ala ba-
nardı, gözleri sevgi ışığına boğulur, kelimeleri üst üste
bindirir; ikiler, üçler, yığardı yığabildiği kadar cümlelerin
içine. "Ali'm bi tanedir komşu, bi taneciktir tosunum,
koç oğulcuğum. Hemi de güçlüdür, hemi de saygılıdır,
bir efendidir, bir efendidir... Okumuş yazmışlar yanında
kaç para, kalem efendileri eline su dökemez bi tanemin,
Ali'min. Yangındır anacığına komşu, Ali'm, anacığına
yangındır."

Yangındı anasına, yalnız anasına değil, bir de teyzesi-
nin kızı Fadime'ye yangındı. Beşik kertmesi gibiydiler.
Ama neye yararmıştı sanki beşik kertmesi olmak? Hiç.
Teyzesi kadın kafasına kalem efendisini takmıştı bir kere.
"Bı tanemi kalem efendisine vereceğim, köy yerinin çile-
sini çekmesin anası gibi," diyordu. Ali'nin annesi bu sö-
zü ilk duyduğunda iyice bozulmuştu, bozulmuştu da bir
güzel azara tutmuştu kızkardeşini: "Hay körolasıDürds-

ne! Hay deli kız! Nah şu duvara çiziyorum. Dediydi der-
sin, nasd oldu da bildiydi dersin. Şu ablam Münevver ev-
liya kısmına mı karıştıydı dersin. Aklında bulunsun Dür-
dane, köy kızı köyde kalır, ötesi yok. Senin gibi kaç ana
böyle tatlı rüyalar görür, bilir misin, kaç ana?" Ama Fadi-
me'nin annesi takmıştı işte, ille bi tanesini kalem efendi-
sine verecek, verecek de rahat ettirecek. Acaba bu fikir ne-
reden geliyor kadına?

Aklına düşmesiyle Mimaroğlu Süleyman'ın mühendis
mektebinde okuyan oğlunu hatırlaması bir oldu. Hatırla-

masıyla kazmayı öyle bir indiriş indirdi ki kökün en çapraşık yerine "çat" etti kırıldı sapı, hırsla fırlattı bir köşeye.

"Boşuna mı?" dedi yüksek sesle, "Fadime'nin babası Mimaroğlu'nun semtinden ayrılmıyor, boşuna mı kuyruk gibi takılmış ardına, sanki kuyruk. Töbeler olsun, var işin içinde bir iş. Peki boşuna mı Mimaroğlu durup dururken Fadime'nin babasını korucu yaptı?"

Yavaş yavaş şekilleniyordu herşey. Şimdiye kadar mânâsız bulduğu, üstünde durmadığı noktalar ağır ağır önem kazanıyordu. Teyzesinin "ille de kalem efendisi" diye tutturması, ihtiyarın—Fadime'nin babası—korucu olup Mimaroğlu'na sürtünmesi, Fadime'nin bile eskisi gibi evlerine sık uğramaması. Oluyordu birşeyler. Kendisine de yangınını içine gömmek kalıyordu kala kala. Başka ne yapabilirdi ki? Mimaroğlu Süleyman'ın oğlu Kemal mühendis mektebinde okuyordu, birkaç yıla varmaz kalem efendisi olup dönerdi köye. "Demek teyzem olacak kadın kalem efendisi derken aklından onu geçiriyor, vay başıma, vay ki nasıl vay!" Yaz tatillerinde köye geldiği sıra ellerini arkasına bağlayıp köy meydanında bir dolanması, Istanbul ağzıyla bir konuşması vardı ki, Ali dişlerini sıkaraktan geçerdi yanından, bulaşmamak için de elinden geleni yapardı. Yine de Fadime'ye laf attığını duyduğunda kendi-

ni kaybetmişti. Köy meydanında Kemal'i yakalamış, eyvalla dedirtinceye kadar çiğnemişti. Zevklendi aklına düşünce. "Oh olsun! Köy kızlarının, hele de hele Fadime'nin başına tebelleş olur musun bir daha?"

Uyuz oğlan, sünepenin teki filan derlerdi köy yerinde, ama ne olursa olsun, okumuştu işte. Ali de okumuş olsa, Dürdane Teyzesi kalem efendisi derken onu hayallerdi mutlaka, kızını da gönül rızasıylan, tel duvak gelin verirdi. Şimdi büs bütün zordu artık, zorun ötesinde imkânsız görünüyordu. Dürdane Teyze kafasına Kemal'i koymuşsa işi bitikti Ali'nin. Canı çıkıktı hulkundan, ebedî kavuşamayacaktı yavuklusuna. Ah, "Köy yerinde okuyup da ne yapacaksın oğul!" demeseydi anası, "Sarıl kazmanın sapına, koca gövdeli ağaçları yık ha yık, ek fındığını, çayını, çayırını, gül gibi geçin git oğul; toprak kendine bakana bakar ay oğul, koç oğul" demeseydi.

Kenara fırlattığı kırık sapı aldı, evirdi revirdi. Burasını kazmaya başlayalı beri kırdığı kaçıncı sap olduğunu düşündü, o kadar çok ki bulup çıkaramadı. İşin kötü yanı sap yapmak için evde kuru meşe yarması da kalmamıştı. Kalsaydı Topal Ismayil Dayıya götürür, "Dayı, yine kırdım, sevabına yapıver" derdi, Ismayil Dayı da yapardı üşenmeden. "Kerata, senin pazulara sap neylesin, demir-

den yapmalı, tutuşturmalı eline, o zaman tarlaya sağlam götürdüğün gibi sağlam getirirsin!" Kırığı fırlattı köyden tarafa, yere düşünceye kadar ardından baktı; sonra elerini oğuşturdu. Acıyordu elleri, bazı yerlerinde Ntaze kabarcıklar çıkmıştı. Hep böyle olurdu, hep. Önce kabarır, ardından patlar ve nihayet nasırlaşırdı. Zamanla el, Vl olmaktan çıkar, bir köseleye dönerdi, dokunduğu yerin sert mi, yoksa yumuşak mı olduğunu bile zor çıkarırdı insan.

Yine Süleyman düştü aklına, şehirden şehire sefer yapan iki kamyonu, kasabadaki bakkal dükkânı, tarlaları,

beslemeleri ve oğluyla birlikte. "Hep dedesinden kalma" dedi içinden, "mimar veya arabacı, ne farkeder? Deve yükü altınla köyüne döndü mü, ona bakmalı. Bizim dede nerelerde idi acaba o sıralar?"

Herhalde kör boğazını doyurmak için kök söküyordu, tıpkı kendisinin şimdi yaptığı gibi. "Yok be, böylesi değil. Anam kaç kere anlattıydı. Yemen muharebesinde şehit düştü adamcağız, derin hoca imiş, hocalığına bakmadan gönüllü yazılmış muharebeye, gitmiş. Gidiş o gidiş, dönüşü yok. Canına bin rahmet, gani gani rahmet olsun. Şehit torunu olmak da az şey değil, değil ama yine de Mimaroğlu Süleyman gibi elleri cebinde dolanamıyor insan, oğlu Kemal gibi de büyük mektebe gidemiyor, gidemeyip kalem efendisi olamıyor, olamayıp Fadime'yi alamıyor."

Allah şahit, Süleyman'ın parasında pulunda gözü yoktu. Asıl içerlediği Kemal'di. Süleyman'ın "Kel, keleş oğlu Kemal." O züppenin her yaz köye gelmesiyle tüyleri bir diken oluş oluyor, yüreğinin yağı bir erime eriyordu ki. "Okuyorsan oku," diyordu. "Kimsenin bir diyeceği yok buna. İstersen kalem efendisi ol, istersen candarma kumandanı. Velakin köy kızlarının başına tebelleş olma, adam gibi gez, dolan köy yerinde, herkes nasıl geziyorsa öyle. Sarhoş ağzıyla naralar atıp masum kaçıkların adını kötüye çıkarma, köyü lekeleme. Bütün kasabada rezilliğimizi çıkardı, Yukarıköy'lüktenim dedin mi o saat bakışıp işmarlaşmaya başlıyorlar, buna can dayanmıyor ki, erkekliğe de sığmıyor ki, neresine koysan sığmıyor."

Kendisinden üç yaş büyük olmasına bakmadan Fadime için ileri geri söyledi diye köy meydanında yuvarlaya yuvarlaya bir dövdü ki, dillere destan. Fiyaka atarken meydanda yanına sokuldu evvela. "Böyle böyle dediğini duydum Kemal, doğru mu?" diye sordu. Demedim dese. bırakacaktı. Ama "N'olmuş yani, bir yerine mi dokundu?"

dedi. Demesiyle Ali patlattı yumruğu, Kemal yeri kucak-

ladı. Herhalde sarhoştu, yoksa ilk yumrukta yere serilmez - di. Toplaştılar, evire çevire dayaklayışını seyrettiler, seyre doyunca da ayırdılar. Anası Münevver Hala duyduğunda telaşlandıydı iyiden iyi. "Etmeseydin oğul hiç el kızı için kavga edilir mi? Anası var, babası var, bize gelene kadar, ohoo!" Anasına verdiği cevabı bütün tazeliğiyle hatırlı- yordu:

' 'Bir yumrukta yıkmak yiğit işi ana, oğlunla övüneceği- ne dövünüyorsun. Şu halini gören de dayağı benim yedi- ğimi sanacak. Ana yıktım onu, bir yumrukta hem de. İnanmıyorsan Sağırın Mustafa'ya sor, Kulaksızın Şakir'e sor, Temel'e sor ana, yıktım dedim. 3ir yumruk, yallah yere! Bekledim ki kalksın ana, kalkmadı itoğlu, dikildim tepesine. Ne dedim, biliyor musun ana? Hani Hazret-i Ali cenklerini anlatırsın ya, hani orda mübarek Hazret-i Ali, kâfirin karşısına geçip, 'Hamle yâ kâfir!' diye nâra atar ya ana. Aynını yaptım ben de: Hamle ya kâfir dedim, kımıldayamadı bile, ezdim o zaman; evirdim, çevirdim, ezdim."

"Süleyman'ın kolu uzundur oğul, sana bir iş ederse? Gül oğul, babanla barışık değildi o, zaten oldu olası diş biliyor, babana hiç geçiremezdi dişini, bu yüzden düşman kesilmişti."

"E, ana, ne edebildi?"

"Hiç oğul, hiçbir şey edemedi."

"Bana da hiçbir şey edemez, sen gönlünü serin tut, oğ- lun yiğittir ana, Süleyman gibilerine pabuç bırakmaz, evelallah!". \

"İyi de oğul, nene lâzımdı kavga?"

"Ana, biliyorsun Fadime için söz çıkarmıştı, fol yok, yumurta yokken. Ben Fadime'nin halini bilmez miyim,

sen bilmez misin ana, namusuna toz konduruculardan mıdır hiç?"

"Olsun, yine de bize ne? Babası var. Süleyman'ın ete- ğinde koruculuk yapacağına bi tanesini korusun, namusu- na mukayyet olsun."

"Deme böyle anam, kurban olduğum, deme! Biz ya- bancı mıyız ki Fadime'ye. Babası koruyamıyor diye kenar- da durmak yaraşır mı yiğit olana. Hem ana, Fadime için dövüştüm."

Bilgiç bilgiç başını sallayarak sofrayı hazırlamaya koyul- muş ve bir daha konuya dönmemişti anası.

Yağmur damlaları kol kol ensesinden içeri girip belke- miğine dayanınca ürperdi. Düşüncelerinden bir çekişte kopardı kendini, gökyüzüne baktı. İyiden iyi kararmıştı. Biraz önceki berraklığın yerine koyu gri gelmişti Böyle

olurdu çoğunlukla, memleket rutubetliydi, azıcık güneş çıkar, ardından yağmur bastırırdı.

Heybesini toparladı, koşar adım yola vurdu.

Yağmur gittikçe hızlanıyor, şimşek ardı ardına çakıyordu. "Ağaçlıklı araziden bir an evvel kurtulmalı" dedi. "Mektepte okuduğumuz doğru ise yıldırım düşebilir."

Köye ne kadar daha kaldığını anlamak için başını kaldırınca yağmurun ortasında bir siluet jjördü. Başında şemsiye tutuyordu. Koltuk altında bir şemsiye ile bir kabalak sıkıştırmıştı. Biraz yaklaşınca tanıdı, tanımasıyla yüreği hop etti, yanık yanık vurdu:

"Kız bu kıyamette nereye gitmektesin?"

Fadime, şemsiyenin saçaklarından dökülen yağmur sicimlerinin ardında bir peri kızı gibiydi, yahut Ali'ye öyle geliyordu.

"Anama Ali, küçük kardeşimle ot kesmeye gitmişlerdi, yağmur bastırdı, şemsiye yetiştiriyorum. Oğlancık zaten hastalıklı, bir de bu yağmuru yerse, yorgan döşek yatar."

"Hangi tarlaya gittiler?"

"Güneliye, yolu yarıladım sayılır, akıl edip de sizin mezreye canlarını atsalar ıslanmaktan kurtulurlar.''

Ali hiç düşünmeden heybesini uzattı, itirazına fırsat vermeden koltuğuna kıstırdığı şemsiye ile kabalağı çekti aldı.

"Ben götürürüm, sen köye dön, heybeyi bizim eve bırak."

Mahcup mahcup gülümsedi.

"Zahmet olacak."

"Ne zahmeti Fadime, hiç zahmet olur mu? Dediğimi yap, köye dön, bir koşu ulaştırırım ben, tasalanma."

Fadime'nin başı yere indi, yer çamura kesmiş, vıcık vıcıktı.

"Sağol," diye mırıldandı.

Aksi istikametlere doğru uzaklaştılar. Ali koşmuyor uçuyordu. Ayağındaki lastikler ikide bir çamura saplanıp çıkmasalar kendini havada sanabilirdi.

Bir ıhlamur altına siperlenmiş buldu ana oğulu. Nefes nefese yanlarına gitti, şemsiyeyi, kabalağı uzattı.

"Keşke bizim mezreye sığınsaydınız," dedi birşey söylemiş olmak için, "iyi korunurdunuz."

Teyzesi uzatılanları aldı, kabalağı kendi örttü, şemsiyeyi oğluna verdi. \

"Hiç yoktan iyidir," dedi, 'sağol yiğenim. Nereden bildin ki burada olduğumuzu?"

Ali ezildi büzüldü, gözleri önüne düştü.
"Fadime getiriyordu da," dedi ıslak ıslak, "yolda rastlaştık, aldım ben getirdim."
Derinden derine bir bakıştır attı Ali'ye şüpheyle tozlanmış, bulanık bir bakış. Yine de,

"Sağol," dedi, "eyi ettin. Madem gidelim anık, bu yağmur gecesi değil, akşam yağmuru ki, sabaha kadar yolu var, dinme bilmez gayri."
Ali önlerine düştü, yürüdüler.
Hava toprak kokuyordu nemli nemli, mis gibi. Her yağmurda koktuğundan biraz fazla limonî, mayhoş. Bu kokuyu pek severdi Ali. Soluklandıkça, toprağın içine doluştuğunu sanırdı, toprakla bütünleştiğini hisseder, zevklenirdi.
Şimdi ise zevklenemiyordu. Toprağın kokusunu bile doğru dürüst soluklanamıyordu. Buzlu düşünceler beyninin tırtıllarına sokulmuşlardı. "Fadime'yi vermezler bana, dünyada vermezler. Anamı gönderip istetmeyeyim diye peşin peşin kalem efendisi der tuttururlar. Sanki ne var kalem efendisinde? Sanki efendilik kalemin ucuna mı sarılı? Biz de ilk mektebi okuduk ya, ağaçların nasıl yıldırım çektiğini belledik ya, yetmez mi?"
Ellerini cebine saldı. Islaklık tenine değdi, ürpertti. İçindeki buzulu atmak için ılık düşüncelere sığındı: "N'olur sanki razı gelse anası. Fadime'nin anası, razı gelse, yiğenime kızımı verdim gitti, mübarek ola, dese. Niye demesin sanki, kıyamet kopmaz ya demeynen, dünya yıkılmaz ya. Daha bir iyi olur herşey; daha çok çalışır, taşı bile söker, çay ekmeye, çim ekmeye davranırım. Geçinir gideriz işte, dünya geçim dünyası değil mi?"
Yok, bu düşünceleri de sıcak bulmadı, içinin buzulunu çözmeye yetmiyordu, aksine daha beter ürpertiyordu. Olmadık şeylere takılmak hayır getirmez derdi anası. En iyisi teyzesinin ağzını yoklamalı, olup olmayacağını anlamalıydı. Belki Kemal'i köy meydanında haşladığından bu yana fikrini değiştirmişti, belki kızı için tehlikeye atıldığını duyunca kalbi yumuşamıştı.
"Teyze."

"De Ali."
"Niye Fadime bu kıyamette yola düşer, dayım nerde peki?"
"Bilir miyim nerde? Mimaroğlu Süleyman nerdeyse orda herhalde, eve de uğradığı yok, tek başımıza kaldık Fadime'ylen. Kadın halimizle bunca işi çeviriyoruz da erkek

olacak, bir gün sormuyor ne halimiz var, nasıl oluyor diye. Çektiğimi ben bilirim, ne çektiğimi, deşme oğul."

Ali çakıldı olduğu yere, fırsat bu fırsattı; döndü yüzünü:

"İstersen yardım ederim teyze, çekinmeden ne işin varsa söyleyebilirsin. Fadime evinde oturmalı bundan böyle, artık çocuk değil, ardından laf düşürürlerse..."

Sözün gerisini getiremedi, kadın öylesine dik bakmaya başlamıştı. Yutkundu ve sustu.

"Yürüsene, yağmur altında dinelmek de neyin nesi. Kızımın anası benim, sağlığımda kimse yan bakamaz, kınalı kuzum için kimse ağzını açamaz."

Ali içinden geçeni attı orta yere:

"Senin kınalı kuzunu eloğlu ceylan gibi görüyor."

"Gözleri çıksın!" diye aksilendi kadın. "İnşallah gözleri çıksın, kem gözle bakanların, ardımızla laf edenlerin. Ben bi tanemi kalem efendilerine saklıyorum. Şu çektiğim rezilliği çekmesin diye, köy yerinde pes perişan olmasın diye. Öyle her önüme çıjkanı damat edinip kabullenmem. Kimse kendine yakıştjırmasırı, önce kalem efendisi olup sonra gelsinler bakalım. Hadi, hadi fazlaca konuştuk, yürü." /.

Yürüdü. Nereye bastığını bilemeden yürüdü. Can evine bir s;\ri uçlu, en sivri uçlu hançer batmıştı, kan oluk oluk içine akıyordu.

Bir daha ağzını açmadı. Sel ırmak ırmak olmuştu evlerin arasında. Tek kelâm etmeden evinin yoluna saptı. Dürdane Teyze alaylı seslendi ardından:

"Anana selâm söyle."

Hırsından önüne çıkan taşı tekmeledi, ayağı müthiş acıdı, ama dişini sıktı. Kapıya gelince yıkıldı yıkılacak duran evine baktı. Bu eve kim kızını gelin vermek isterdi? Büs bütün rüya idi gördüğü, renkli başlamıştı, renkli başlamıştı ya, kısa süre içinde kâbusa dönmüştü.

Anası pencereden gözlüyordu. Oğlunu farkedince koptu, attı kendini yağmurun koynuna.

"Nerelerde kaldın be uşağım? Hava haniyse kararacak. Yağmur ip ip içime sızdı, sonra gözyaşı oldu yanaklarımda aktı, ha oğul, nerelerde kaldın bu vakit?"

Çekti kolundan, eve soktu.

"Şimdiye kadar dışarda kalınır mı hiç? Ah oğul, ciğerimin bin parçası, yağmurdan korkmasaydım alırdım elime

şemsiyeyi, dalardım çamur deryasının ortasına, bata çıka yürür, yetiştirirdim."

Durgun duruyordu Ali.

' 'Fadime'ye rastladım da yolda, anasına yağmurluk götürüyordu, acıdım."

"Anlattı kızcağız. Geldi anlattı, anlatana kadar yüreğimin yağı da eridi. Oğul, onu sırtında heyben olduğu halde görünce içim bir tuhaf hoplama hopladı, ciğer köşemin başına birşey mi geldi diye bir korkma korktum. Neyse, iyi ettin de yarı yoldan çevirdin kızcağızı, iyi ettin, velâkin adamakıllı da ıslandın oğul. O Dürdane olacak kalem

efendisine vurgun teyzen bari bir sağol dedi mi sana?"

"Dedi ana, selâm da söyledi."

"Selâm Allah'ın selâmı, almamak olmaz, ama kızgınım oğul, say ki Dürdane, kardeşim değil, düşmanım."

Niçin kızgın olduğunu biliyordu Ali, bildiği için de üstelemedi, oturmaya davrandı.

"Dur!" diye bağırdı anası. "Oturmak olmaz, ıslık iken oturdun mu bir daha kalkamazsın. Marazın büyüğü insanı ıslak halde yakalar, bir daha da yakasını koyvermez, artık teneşir paklar. Önce geç değiş oğul. Canı rahmetli baban da bir akşam suları böyle vıcık vıcık geldiydi, değiş dediydim, ama dinletemediydim. Kazaklığa hevesliydi canı rahmetli, lâfımı dinlememeyi marifet sayardı. Çamaşır değiştirmedi, belki sırf ben dedim diye kulak ardı etti."

Sustu birden. Nefes nefese ölüm acısını soluklandı, yüzü allak bullak oldu.

Tel tel yüreğinde yaraydı kocasının ölümü, hayatının en yokuşlu döneminin de başlangıcıydı. Yıllardır bu yokuşu tırmanıyordu, ıhlaya ıhlaya, soluk soluğa. Tık nefes olmuştu yıllardır, oğluna sezdirmemeye çalışıyordu ya, bitmişti.

Bitişik odaya doğrulan Ali'nin ardından sönük sönük baktı.

"Yiğit oğlum benim," dedi, "babasına çeken oğlum, tosunum."

Ali kuru çamaşırları üstüne geçirirken babasını düşündü. Öldüğünde henüz üç, dört yaşlarında bir çocuktu. Esmer mi, sarışın mı olduğunu)ı dahi hatırlamıyordu şimdi. Hatırladığı tek şey çok uzun/boylu olduğu, bir ıhlamur gibi uzun ve dik. Omuzları üstüne oturtur, gezdirirdi. Babasının omuzları üstünde iken kendini çok yükseklerde sanırdı, belki bu yüzden babasının uzun boylu olduğunu kurmuştu.

Büyüdükçe babasızlığın acısını artarak duymuş, kulaklarında hep yoksulluğun canhıraş feryadı yankılanmış, Mi-

maroğlu Süleyman'ın Kemal'i yeni elbiseleri içinde her görüşünde ciğerinden birşeylerin koptuğunu hissetmişti. "Şimdi de Fadime'ye takmaya kalkınca, çocukluktan kalma kıskançlık bütünüyle beynimi zonklattı ha, olur mu acaba?"

Döndü. Anası sofrayı kurmuştu bile, başına çöktü. İsteksizce salladı kaşığı, tembel balıkçıların denize kepçe sallaması gibi, gönülsüzce.

"Yemiyorsun Ali'm, yoksa babana yapışan o illet, hani ıslaklıktan kelli. Allah yazmasın, yazdıysa bozsun, yoksa oğul, yoksa niçin yemezsin gülüm çorbayı?"

Kaşığı büs bütün bıraktı, annesinin endişeyle karışan yüzüne gülümsedi:

"Yok birşeyim hamdolsun ana, sapa sağlamım."

"Yemedin ama. Ne demiş atalarımız, can boğazdan gelir dememiş mi? Bir kör boğaz için değil mi bunca zahmet, bunca eziyet."

"Ana!"

Sofra bezini toplamaya davranmışken bıraktı, gözlerini kırpıştırarak ince ince oğlunun yüzüne yumuldu. Orada gizli endişelerin helezoni kıvrımlarını ustalıkla buldu, çıkardı:

"Bugün dertlisin sen oğul, derin yaralar almış koç arslanlar gibi dertlisin. Söyle anana, derdini demeyen derman bulamaz demişler. De ki derman olayım oğul; sana anandan yakın bir Allah. Bana demeyip derdini kimlere diyeceksin?"

"Ana!"

"De oğul, de."

Ellerini dizinde kavuşturdu, sinirli sinirli sıktı:

"Fadime iyiden iyiye büyümüş ana, farkettin miydi?"

"Ettim ya kaç para, keleş Kemal'in yaydığı o dedikodulardan kelli. Gül gibi kız el dillerinde tükrük olduktan

sonra, bir soğukluktur girdi yüreciğime Ali'm, bilmem ki ne desem."

"Fadime öyle kızlardan değil anam, hiç değil."

Sesindeki isyan kıvılcımlarını anası iyice farketti. "Sakın bu oğlan" diye düşündü, "bu benim yüreğimin yağı sakın ki vurgun, murgun olmasın Fadime kıza. Hay benim akılsız başım, hay benim analığım."

"Kabahatin büyüğü Fadime'nin babasında," diye konuştu gözleriyle oğlunu seve seve, "o eniştem olacak ihti-

yarda. Dürdane bacımdan olsam, aman dilim kopsun, o Dürdane denen kadına bacım dedim, demez olaydım. İkisinin de kabahati büyük. Niye bakalım Mimaroğlu'-nun kuyrukçuluğunu eden kocası olacak herifi kuyruğundan çekmez, otur herif oturduğun yerde, vezir iken rezil etme bizi demez. Rızkı veren Mimaroğlu imiş gibi. Niye demez dersen, sıkı dur oğul cevap geliyor: Çünkü bunlar kızlarını Mimaroğlu'nun kel keleş Kemal'ine vermeye niyetli."

Ali hızla doğruldu. Yüreğinin yangını çehresinde yalımlandı. Pencere önüne gitti. Basma perdeyi aralayarak

dışarı baktı. Yağmur bütün hızıyla devam ediyordu. Karanlık çöktü çökecekti. Suskunluğa bürünmüştü köy yeri, duyulan tek ses saçaklarda sicimlenen yağmurun şapırtısı.

"Niye ürktün oğul?" diye seslendi anası. "Niye kavruldun öyle birden bire, ciğerimin köşesi? Neden cin çarpmışa döndün bakalım?"

Bir nefes bıraktı, azıcık da güldü:

"Bu sendejsl ürküntüyü iyi bilir anan, tavuğuna sataşılan genç horozların ürküntüsüdür. Bilmez olur muyum?"

Kalktı yanına gitti, arkasından sarmaladı ivıce:

"Hele dur, hele dön anacığına yüzünü. Bak sen, niçin lavlandı o kara kara gözlerin?"

Alnına düşen perçemi eliyle düzeltti:

"Ben mi düşürdüm yoksa ateşi gönlüne, akılsızca gevezeliğim yüzünden, he mi oğul, ben mi düşürdüm sahiden? Söndürmesini de bilirim, kahırlanma bakalım, hiç kahiri anma. Dağ dağa kavuşsa, dünya yıkıma dursa, ne eder eder, alır gelirim Fadime kızı. Yigenim değil mi, alır gelirim, and olsun. Tuttuğum gibi kolundan, çektiğim gibi, yallah!"

"Ana, hani söylerdin ya küçüklüğümde..."

Münevver Hala diklendi:

"Ne söylerdim?"

"Hatırlamıyor musun? Hani derdin ki, 'Dürdane bacımın bir güzel kızı var, benim de bir koç oğulcuğum var,' derdin ya hani?"

Anası komadı sözünü bitirmeye, bıraktığı yerden kaptı lafı, kendi götürdü:

"Derdim ki dahasına, oğul Ali derdim, Fadime kızla senin mürüvvetini görmeden ölürsem derdim, gözlerim arkada kalır derdim. Tam tamına böyle, değil mi oğul'"

"Tam tamına ana, tam tamına böyle."

'' Velakin oğul, şu Dürdane denen şom ağızlı, kızını kalem efendisine vermeyi kurdu. Ben ne yapabilirim koç oğul, elimden ne gelir? Kalem"efendisi diye tutturunca

akan sular durmaz mı, tüten ocak sönmez mi, oğul? Dürdane istiyor diye kalem efendisini nereden bulabilirim?"

Gitti, çömeldi duvar dibine, bir dizini dikti, ellerini de kenet kenet bağladı dizinde:

' Sanki efendilik kalem tutmada imiş gibi, sanki kazma tutan efendi olamazmış gibi tutturdu ya, zorlu tutturdu. Ne desem duvara fırlatılmış fasulye tanesi gibi hop, önüme düşüyor. Kalem efendisi de kalem efendisi."

Başına bir şaplak indirdi.

"Nah kafa! Vaktiyle okutsaydım seni belki yalımlannıazdı yüreciğin, kalem efendisi olup çıkardın. Tutup ge-

tirirdin Fadime kızı. Olmadı ama, okutmak istemedim değil, yapamadım oğul, inan ki yapamadım."

Cevap beklemeden kalktı, mutfağa geçti. Döşemeyi tekmeleye tekmeleye:

"Yapamadım," diye sürdürdü bağıra bağıra, "okutamadım işte. Kabahat benim mi? Yokluğun gö7ü çıksın ah oğul; yokluğun, bir de yalnızlığın. Yalnızlık dedin ya, orada dur, bir karabasandır ki yalnızlık bel çökertir, hayat eritir, ömür tüketir, baş eğdirir oğul, baş. Namerde bile muhtaç eder merdi, lâkin Allah'una bin şükür, ben-namerde muhtaç olmadım; direndim, çabaladım, olmadım. Kimsenin malına da yan bakmadım, elimi de açmadım oğul. Helalinden emzirdim seni, helalinden geydirdim, bu yaşa getirdim. Elin kazma sapına yatınca yardım edersin diye bekledim. Yalnız dünyamı ışıklandırırsın diye. Yoksa okumanı istemez miyim, ana olan istemez mi ki, oğlu büyük adam olsun?"

Biraz durdu, bakır sahanı kuruladı, atarcasına köşeye sürdü:

"Kalem efendisi olsun, istemez mi ana olan?"

Ali olduğu yere çömeldi, bir garipti çömelişi, bir acılık vardı nedense. Okumadığına belki ilktir pişmanlık duyuyordu. İnceden inceye bir sızı çökmüştü yürek tarafına.

"Okumuşluk bir başka" dedi kendi kendine, "kalem efendisi qJmak var, adam olmak var. Fadime'yi bile almak, alabilmek var. Her ne kadar anam kazma efendisi de olur diyorsa da, hiç olur mu? Okumalı ki insan, büyük mektepleri bitirmeli ki, ağaçların nasıl yıldırım çektiğini bilmeli ki, kısacası mühendis olup dönmeli ki köye. Bir elde çanta, bir elde..." Sahi diğer elde ne olmalıydı? Kalem mi? Yoo, boşta sallanmalıydı diğer el, şöyle ileri geri, ileri geri, arada saçlarda dolaşmalı, bazı bazı kravat dü-

zeltmeliydi. "Ama ilk evvela okumalı ki büyük mektep-
lerde."
"Ana!"
Hazince idi sesi, biraz da yamuk.
Anası cevap vermedi.
"Ne yapmalıv biliyor musun ana?"
"Bilmez miyim? Kökleri bir güzel sökmeli, yağmurdan iyice gevremiştir toprak, kolaya gelir. Kurban olduğum Allah yarın günlük güneşlik bir hava ihsan etsin de bak, peynir gibi doğrasın bütün kökü. İki gündelik işi bir güne yığarsın, tezelden bitirir, set de çekersin. Üstüne çay tohumunu attın mı, yaşadın bil. Beş yıla kalmaz büyür, vereceği mahsul ile paşaoğlu gibi geçiniriz.''
"Yok ana, o iş değil."
Döndü, geldi, oğlunun yamacına dikildi.
"Peki ne yapmalı?"
"Okumalı," dedi bir nefeste, "zorlu okumalı, tik mektep şahadetnamem var da neye yarıyor? Varayım kasabaya, orta mektep kitapları alayım, gün demeden, gece demeden çalışayım, sonra imtihanlara gireyim. Orta mektebinkine, liseninkine, en son da büyük mektebinkine... Mühendis olup geleyim Süleyman'ın keleş oğlu gibi."
Münevver Hala şaşkın ve bitkin baka kaldı oğluna. Düşündü, düşündü. Düşünürken de başındaki örtüyü mıncıkladı. Ali suskun, kalbinin göğüs kafesini tekmelemesine aldırmadan anasının vereceği cevabı bekliyordu. Çok önemliydi bu an, şuracıkta geleceğin tesbiti yapılacaktı. Anasının ağzından çıkacak bir "evet" kelimesi herşeyi kökünden değiştirecekti belki de.
Münevver Hala hışımla silkelendi, bir adım yaklaştı oğluna, ellerini de ileriye uzattı:
"Delilik bu," diye çırpındı, "olacak gibi değil. Aha on sekizini çuvalladm, gayri çoktan okuyacak yaşı geçtin. Hiç

heveslenme Ali'm, sonra yüreciğin yanar ki kötü yanar. İyisi mi hiç takma aklına, hevesin kursağında kalırsa içine dert olur, zorlu dert olur oğul. İyisi mi yapabileceğin işe koşul, yeni tarlalar aç, kökleri güzel ellerinle ayıkla, toprağı has et, sonracığıma istersen çay ek, istersen mısır ek, istersen fındık. Şükrolsun toprağımız iyi toprak, bakarsan yüzünü kara çıkarmaz. O da sana bakar, her bi şey karşılıklı dünyada oğul, toprağa bakacaksın ki sana baksın, he mi oğul? Böyle geçinip gidelim, he mi oğul, he mi?"-
Ali omuzlarını silkti. Mühim olan geçim değildi ki, mühim olan kalem efendiliğiydi. Mühendis mektebini bitirip köye kravatlı, çantalı dönmekti, dönüp Fadime'yi almaktı, hiç yoktan Mimaroğullarını çatır çatır çatlatmaktı.

Bu olmadıktan sonra neye yarardı her şey? Toprak, şu, bu."

"İyi dersin de ana, toprak ne öldürür, ne güldürür. Koskoca bir ömrü kazma sapma bağlayıp çile ipini çeke çeke kocamak var, bir de masa başına geçip kalemle oynaşmak var, hangisi iyi?"

Anası birden cevap vermedi. Kendince sağını, solunu kurcaladı sualin. "Bu oğlan okumayı kafasına bir sokma soktu ki, o kadar olur" diye düşündü. "Bilmez olur muyum kazma tutmaynan kalem tutmanın aynı olmadığını, velakin her şeyin vakti saati var. Her bi şeyin zamanı var, zemini var. On sekizini çuvalladıktan sonra okunur mu? Okundu diyelim bakalım, kalem efendisi olunur mu? Mimaroğlu'nun Kemal hiç ara vermeden okuyaraktan, ağaç yağmur çeker diye belleyerekten gider.''

Sessizlik fazla uzayınca Ali dayanamadı. Kalktı ellerine yapıştı:

"Konuşsana anam, hangisi iyi dedim?"

"Helbet kalem efendisi olmak, bunu beşikteki bebelere sorsan bilir. Ama oğul bu işin masarifi bir yana, yaşın

geçmiş, on sekizinden sonra nasıl becerirsin' Hem bak.ı hm mektebe sokarlar mı?"

"Sorarız," dedi Ali anasının sözünü biçip, "gider soryrız öğretmen Celal Beye. Bu yaştan sonra okunur mu. okunmaz mı diye okunup kalem efendisi olunur mu olunmaz mı diye, sorarız."

Daldı. Boynunda kravat, elinde si/ah deri bir çanta ile köye dönüşünü hayalledi. Allı, yeşilli olacaktı kravatı, Süleyman'ın Kemal gibi iri bir düğüm atacaktı. Ceketini mutlaka beneklilerden seçecekti. Bıçak ağzı gibi ütületecekti pantolonunu. "O zaman görmeli beni Fadime'nin anası, teyzem olacak kadın, görmeli ki kalem efendisi nasıl oluyor? Görmeli de dizlerini dövmeye oturmalı. Yiğenim meğer ne cevhermiş, ah bilemedim, vah bilemedim demeli. Dedirtmezsem bana da..."

Anasının yıkık omuzlarını kavradı, hafiften sarstı:

"He dersen bir kolayı bulunur anam, he demen yeter. Çok çalışırım. Öğretmen Celal Bey hoş adam, Müslüman adam, gider ayağına kapanırım, merhametine sığınırım, yardım et derim. O bildiklerini öğretir, bilmediklerini kitaptan öğrenirim, bu işi bir güzel kıvırırım anam, yeter ki he de."

"Töbe hele, öğretmenin bilmediği mi olurmuş, bilmedikten sonra adamı öğretmen diye Yukarıköy'ün mektebine gönderirler mi oğul?"

"Haklısın anam, benimkisi sözgelimiydi. Hiç öğretmen bilmez olur mu? Dizi dibine çökerim, öğret bana da

öğretmenim derim, küçüklüğümde dediğim gibi. Gece
demez, gündüz demez çalışırım, say ki öğretmenin kafası-
na girer, ne var ne yok alırım."

"Dur hele," diye itiraz etti Münevver Hala, "ne olsa
elin adamı, kafasına sokar mı seni?"

Güldü:

"Söz gelimi işte anam, anla. Bir yılda ortaokul, bir yıl-
da lise... Haydi bilemedin iki yıida lise. Ardından ver eli-
ni büyük okul. Süleyman'ın Kemal'in okulu var ya hani,
ona giderim. Mühendis şahadatnamesi alıp bir döndüm
mü köye, kendini büyük adam anası oldun say. Eğer he
dersen..."

Münevver Halanın gözleri yan kapalıydı, büyük adam
anası olmayı hayalliyordu. Güzel olurdu doğrusu, Mima-
roğlu'nu da çatır çatır patlatırdı.

"Bilmem ki," dedi mütereddit.

Ani bir tedirginlik duydu sözün ardından, Ali okumaya
yeltenirse tarlayı kim sürecekti, kökleri kim sökecekti, to-
humu kim atacaktı?

"Boş ümidin ardına takılıp işleri kulak ardı etmen bizi
aç kor, bildin mi oğul? Aç kor ki, Mimaroğlu Süleyman'ın
avucuna baktırasıya. O viran evin yarasasına avuç açmak-
tansa, kurban olduğum Allah canımı alsın daha iyi."

Ali anasının boynuna sarıldı, biraz daha diretirse gevşe-
teceğini umuyordu:

"Ben başkaca mı düşünürüm sanki, hiç avuç açmak
olur mu anam, hele de Mimaroğlu'na, hiç olur mu? Ben
sağken... Yüce Rabbim herkesin rızkını bol hazinesinden
verir, ihsan eder demez misin? Anam, güzel anam, çakır
anam, gel he de. He dersen bu okuma işi olur."

"Nasıl etsek, bilmem ki?"

"He de işte anam, he de."

"Ne yapsak?"

"He desen bitecek, herşey düzelecek. He de anam, ne-
de."

Yine de diyemiyordu. Tam bir hafta bekledi, düşündü,
taşındı, Ismayıl Dayıya danıştı, fikrini sordu. Onun da ak-
lı pek yatmamıştı; "Hevestir" dedi, "geçer yakında. Bu-
na okuma humması derler ki bazı bazı yoklar insanı, Bu

yüzden kazık kadar adamların işlerini güçlerini bırakıp ki-
taba yumuldukları olur, bazı bazı fazla yumuldukların-
dan Allah korusun akıllarını uçurdukları olur." Gitn ka-
sabaya, bilenlerden sordu. "En iyisi müftü efendiye git"
dediler. Münevver Hala kalktı, müftü efendiye gitti. An-

lattı taa başından beri. Döne dolana lafı düğümledi: ' 'On sekizinden sonra okunur mu, müftü efendi?" "Tabiî okunur, kırkından sonra, ellisinden sonra bile okunur, sen ne demektesin, hey bacım. Hazret-i Peygamber Efendimiz, ilim Çin'de bile olsa gidin alın, dememiş mi? Hem bu söz söylendiğinde öyle uçak gibi, şimendüfer gibi, kamyon gibi hızlı giden vesait de yok, vapur bile yok. Yürüyerek gideceksin, deve ile, katır ile gideceksin, onca meşakkati göze alacaksın, niçin bakalım? İlim öğrenmek için. Bunun hiç yaşı olmaz, oğlunun hevesi var madem, Allah da zihin açıklığı verirse vilayetimize vali bile olur.'' Anlayamadı, sordu: "Vali dediğin kalem efendisi midir?" Başını salladı: "Hem de en zorlularından bacım, en zorlularından. Lâkin oğluna bir yandan mukayyet olasın, dinini boşlamasın, boşlamaya verirse okumuşluğu bir para etmez. Yarın ahirette bir sual etmeye dururlar ki en büyük mektepleri bitirmiş gitse, ne fayda."

Döndü eve, müftü efendinin söyledikleri aklına yatmıştı, artık tereddütler içinde bunalmıyordu, akşamın alaca karasını hasretle çekti, oğlu tarladan gelince müjdeyi patlatmak için.

Ve eşikten aşar aşmaz "He" dedi.

"Ne anam?"

"He işte koç oğulcuğum, he. Nicedir he dememi beklemez misin?"

"Sahiden mi anam?"

"Sahiden, büsbütün sahiden."

"Hc dedin."

"Dedim ki, çoktandır dedim."

Sıkı sıkıya sarıldı anasına, gönlünün aydınlığı gözlerine çıktı, benek benek parladı göz bebekleri.

"Güzel anam," diye mırıldandı, "güzel anum."

"Dur, gevezelenme!" diye şakacıktan çıkıştı anası. "Hele geç karşıma çömel, diyeceklerime de aç kulaklarını."

Ali çömeldi, pırıl pırıl gülümsedi anasına.

"Dinle oğul. bir kere ve en başta dinini boşlamak yok, okuyup adam olduktan sonra köye, köylüye hor bakmak yok. milletin parasını alıp köşe bucak yatmak yok. Süleyman'ın Kemal gibi köy meydanında, çeşme başlarında kızlara lâf atmak yok, kibirlenip caka satmak yok. Fukara anacığını, rahmetli babacığını, baba ocağını unutmak yok."

Gözleri bulandı.

"Emzirdiklerimi helal etmem sonra Ali'm, and olsun helâl etmem."

Ali sevincinden kanat taktı, bir uçuş uçtu, doğru köy öğretmeni Celâl Beyin önüne. El bağladı, divan durdu. Ezildi, büzüldü. Kâh kekeledi, kâh kelimeleri birbiri üstüne yığarak aceleye getirdi. Duygularını heyecan ipine dizerek uzattı da uzattı.

Güleçti Celâl Beyin yüzü, aydınlıktı. Kendisi mezun etmişti Ali'yi. Kabiliyetini az çok biliyordu. İsterse başaracağından emindi.

' 'On sekizinden sonra da okunur, yirmi sekizinden sonra da. Dinimizin ilk emri 'Oku' değil mi? Köy okulunu bitirdiğin gün ortaokula gitmen için ne ısrar etmiştim Ali, hatırında mı?"

Ali önüne bakıyor, utanıyordu:

"'Sonrası kolaydır, leyli imtihanlarına girersin demiştiniz öğretmenim, hiç unutur muyum? Ama bir türlü göze

alamadıydım, çocukluk hali öğretmenim, şimdi aklım başıma gelince... Anama dedim, ana okumak istiyorum diye. Toprak işi iş-değil ana diye. Sonunda he dedi, oku dedi. Ne olursa senden olur öğretmenim. Yaşım elverdiğine göre, okumak için henüz geçmediğine göre... Ne olursa senden olur öğretmenim. Hem kitapları bellerim, hem işe koşulurum. Arada bildiklerinizi de öğrettiniz mi, imtihanları kapa gözünü, aç gözünü hesabı şıp diye verdim sayın, şıp diye."

Erkek erkeğe iki sigara içimi sohbet ettiler. Celâl Bey kitapları kasabadan kendisi almaya söz verdi. Yaz boyu derslerine yardım da edecekti.

Evine dönerken ayakları yere değmiyor gibiydi Ali'nin, birdenbire çocuklaşmış hissediyordu kendini. Ak bulutların içine dalmak, oralarda yuvarlanmak istiyordu.

Avluda Fadime ile karşılaşınca yüzü al al oldu.

"Öğretmenin yanından geliyorum," dedi sormuş gibi. "Okumaya karar verdim. Koca koca kitapları devirip her bir şeyi öğreneceğim."

Avurtlarını dişledi:

"Süleyman'ın Kemal'i da geçeceğim, bak nasıl geçiyorum. Öğretmen Bey haftaya kitaplarımı getirecek. Önce ortaokul, ardından lise. Diplomayı cebe indirdim mi yallah büyük mektebe. Mühendis oldum mu..."

Şaştı. Niye sanki ille de mühendis olacaktı? Kemal mühendis mektebinde diye mi? Pekâlâ doktor da olunmaz mıydı, hattâ vali bile olunmaz mıydı, okuduktan sonra? Olunur dememiş miydi annesine müftü efendi, öyleyse niye ille de mühendis?

Başını eğdi.

"Belki doktor olurum," diye sürdürdü, "belki de vali."

Birden hatırlayınca omuzlarını kaldırdı:

' Baytar da olsam elverir, o da okumuş olmuş, boynunda kravat elinde çanta ile dolanır. Geçenlerde Ismayıl Dayının ineğine bakmak için geldiğinde görmüştüm."

Sustu. Fadime boş gözlerle bakıyor, hafiften gülümsüyordu. "Gevezeliğimden dolayı" diye hayıflandı, "hep konuştum, hep konuştum. Niye geldiğini bile sormadan konuştum. Anam anlatmıştır okumaya karar verdiğimi."

"Anam söyledi miydi?"

"Neyi Ali?"

"Okuyacağım ya, kitaplara kapanacağım bundan sonra, baş almamacasına."

"Söyledi, hevesi var dedi, madem hevesi var okusun dedi, bıkana kadar dedi."

"Anam öyle zannetsin, ben bıkmam, hiç bıkmam. Büyük mektep bitecek dediysem bitecek, mühendis olunacak dediysem, ya da vali veya baytar, olunacak. Böyle bilsin anam, bütün Yukarıköy böyle bilsin, sen de Fadime, böyle bil. Ali tuttuğunu koparamadı, yüklendiğini götüremedi dedirtmem."

Parmağını boşlukta salladı Fadime'nin yüzüne doğru:

"Sen beni çok değil yedi sekiz sene sonra gör. Mühendis, yok, daha iyisi vali olayım da."

"Sekiz sene çok uzun bir zaman Ali, öyle değil mi?"

"hiç değil, sekiz sene dediğin nedir ki, şıp demeden geçer, gider."

"Otuzuna merdiven dayamış olursun, az sayılmaz."

Kabardı:

"Hesabın kıt senin," dedi, "ilk mektepte bu kadarı öğretilir ancak; sekiz sene sonra otuzunda değil yirmialtısında olacağım, arada tam dört sene vaı. Nereye götürmektesin bakalım koca dört seneyi?"

Fadime inceden inceye güldü:

"Hani dediydin ya, sekiz sene çok az diye, dört sene ondan daha az, niye atıldın öyle? Hesabımın kıtlığından değil, dört seneyi seneden saymadığımdan. Senin hesabınlan."

Ali apıştı kaldı ' 'Vay ki vay!'' diye düşündü. ' 'hesabın böylesi büyük mekteplerde bile okutulmaz belki, vay ki vay!

Sesini yükseltti:

"Başka türlüsünden de kalem efendisi olunmaz ki."

Hiç düşünmeden attı lafı, attı ya bin pişman oldu son-

ra. Neye yarardı? Fadime çoktan gözlerini kırpıştırmaya, derinden bakmaya geçmişti. Bir açıklama bekliyordu belki kalem efendisi tabiri üstüne, anasından kinaye, onun yersiz ısrarından.

Ali cesaret edemedi, kıyısından dolanıp geçiştirmeye çalıştı:

"Sözgelimi," dedi avurtlarını yiyerek, "bizim buralarda okumuşlara kalem efendisi derler de. Bizim buralarda böyle. Anam bile... Sen ne yapmaya gelmiştin sahi?"

Fadime umduğu açıklamayı alamamanın ruh burukluğunu sezdirmeden,

"Ayran getirdiydim," dedi. "İneğinizin doğumuna az kaldı ya, bu yüzden sütten kesildi ya, anam, 'Münevver Halaya taze ayran götür,' dedi. Aldım geldim. Anan direndi ya, o Dürdane denilen kadının ayranını içmem diye. Benim yapmam dedim, ellerimle sağdım, ellerimle mayaladım, ellerimle yayığa vurdum dedim. Sen yaptıysan olur dedi."

' 'Sen yaptıysan olur mu dedi?"

' 'öyle dedi. Artık gitmeliyim Ali, önümüz kış, işler ağzını açmış bekliyor."

"Bekliyor ya, köy yerinde işin eksikliği olmaz, ucunda ölüm bulunsun gitmemezlik, yapmamazlık edeme2sin.

Sabahın köründen akşamın alacasına kadar iş de iş. Bir de evin erkeği yok mu, yandın bil. Herşey kadının gözünün içine bakar. Şehir kadınları rahattırlar Fadime, öyle ya. Kasabaya indiğimde görürüm, senin hiç görmüşlüğün var mı? Vardır helbet. Günboyu otururlar, en çok pencereden önü mörtü silkelerler, kar beyazlığında, gül kırmızılığında, tertemiz örtüler. Bütün işleri yıkamak ve temizlemekten ibaret olduğundan, bir de sokağa çıkıp dolanmaktan ibaret olduğundan..."

Saçmalamaya başladığını farkederek sustu. Mahcup mahcup gülümsedi:

"Benimkine gevezelik derler Fadime, gevezeliğin de kertesini aşmış. Eğledim seni, kusura kalma. İş bekliyor oysa... Ben sevincimden galiba.. Bir tuhafım ki, o kadar olur."

Yine saçmalıyordu, anladı, sözün gerisini yuttu ve birkaç hareketle tamamlamaya çalıştı. Önce ellerini boşlukta salladı, sonra arkasında kenetledi.

"Hadi uğur ota," dedi, "güle güle git."

Ardından baktı kaldı. ' 'Söylesem ki bu okuma iştahının en azından yarısı senden gelir," diye hayıflandı. "Söylesem ki ananın o kalem efendisi diye tutturuşundan gelir, kalem efendisinin nice olduğunu anana göstermek-

ten, anana, hem de cümle âleme göstermekten gelir."
Çapraşık köy sokaklarında Fadime gözden silinene kadar dineldi olduğu yerde, sonra eve girdi, koşturdu anasına müjdeyi.
"iyi madem," dedi anası, "muallim Celâl Bey söz verdiyse, bir de sözünü tutmamazlık etmediyse, okudun say."
"Tutmamazlık hiç eder mi anam? Namazında niyazında bir öğretmen söz verir de tutmaz olur mu? Tutmayıp boyunca günaha atar mı kendini?"

Öğreteceğim mi dedi ?''
"Dedi ya."
"Bütün bildiklerini mi?"
"Üste kitap getirecek, orda yazanları da öğretecek."
Münevver Hala ucu pörtüklenen kilimi dikmeye verdi kendini, iyiden iyi eskimişti, dikmekle olacağa pek benzemiyordu. Zaten orta yerlerden de aşınmışlığı vardı. Yeni bir kilim uydurmanın vakti gelmişti de geçiyordu bile. Ama nasıl? Hiç yoktan şimdi de Ali'nin okuma hevesi çıkmıştı başına, masarif artacak demekti. Daha uzun müddet bu eski kilimi oradan buradan tamir ederek kullanmak lâzım gelecekti. "Ali'm okumaya yumulduğuna göre masarif artacak" diye düşündü, "daha bir zaman yama üstüne yama, dikiş üstüne dikiş vurmalı, sonrası Yaradanım kerim."

îkinci bölüm

Hafif bir rüzgâr bulutlan önüne katmış sürüyor, arada başını uzatan güneş ıhlamurların taze filizlerini kucakladıktan sonra patikaya düşüyordu.
Patikada nefes nefese bir gölge vardı. Koşuyordu. Uzun süredir koşuyordu. Dirseği ceketinin iç cebine temas ettikçe kulağına gelir gibi olan kâğıt hışırtısı ruhunun derinliklerine kadar uzanan bir saadet ışığını yüzüne de aksettiriyor, kara gözlerinin ışıl ışıl yanmasına sebep oluyordu.
Birden durdu. Çay fidelerinin altına Avrupa gübresi serpen iki kadına baktı. Ağır ağır çite dayandı.
"Fadime."
Kadınların başı aynı anda kalktı, diklendi. Fadime uzun kirpiklerini kırpıştırdı, anası kadın biraz karanlıkça gülümsedi.
"Bak bakalım," dedi, "yiğen ne istiyor?"
içi gübre dolu futayı bohça gibi önüne asmıştı Fadime. öteye beriye sallanmasını, sallanıp muvazenesini bozmasını önlemek için elleriyle kavrayarak Ali'den yana gitti.
Yutkundu Ali sesinin hepten içine kaçmasından korkarak, adeta bağırdı:

"Liseyi bitirdim kız, diplomayı cebime indirdim bugün."

Dirseğiyle bir daha okşadı ceketinin cebini.

"Yaa!" dedi kız.

"Zor oldu, ama oldu en sonunda. Gayri yüksek okula gideceğim. İğnenin deliğinden geçiriyorlarmış, ama olsun! Feleğin çemberi olsa geçerim okuma aşkına."

"Yaa!"

Biraz bozuldu Ali. Fadime'nin sevineceğini sanıyordu. O iştiyakla patikaya kendini atmış, yüreğinin yarasına merhem olacağını sandığı diplomayı mütemadiyen dirseğiyle okşayarak nefes nefese koşmuştu. Fadime'nin sevineceğini sanıyordu. Bu durgunluğa bir mânâ veremedi. Belki biraz hareketlenir ümidiyle diplomayı çıkardı iç cebinden, yüzüne yüzüne salladı:

"Bak diploma işte, lise diploması! Bu olmayınca yüksek okullara gidilemez. Hocalardan bir de zorlu aferin aldım, bu kafayla atom âlimi bile olabilirmişim."

Atom âlimi ne demek diye sorsun isterdi, fakat sormadı, sadece koca bir "Yaaa!" daha çekti.

Öfkeyle potinlerine indirdi gözlerini Ali, eskimişlerdi. Burun kısımları iyice pörtüklenmişti. Pantolon paçası dört parmak üstte duruyordu. "Pantolonu da, potini de yenilemenin bir yolunu bulmalı" diye geçirdi içinden, "bu yaz yüksek okula gideceğim, delik pabuçlarla hiç olmaz. Ama bu kız niye hep buz kalıbı gibi?"

Teyzesinin sesiyle irkildi:

"Fadime kuz, adın batsın, Fadime dedim."

Çite dayanmıştı, Ali nasıl olup da fark etmediğine şaştı.

"Geliyorum ana," diye karşılık verdi Fadime.

Sonra Ali'ye döndü, ama bakmadı. Elleriyle futanın içindeki Avrupa gübresini karıştrra karıştıra konuştu.

"Yarın çapaya geleceğim Ali, öyle dersin anana, geleı ek dersin, imeceye çağırmıştı da."

Ali bu ilgisizliğe isyan etti, hırsını altı delik potinlerin'Icn çıkarmak ister gibi öfkeyle, yere vurdu:

"Yaa!" dedi kızgın kıvılcımlarla benek benek, "söylerim."

YiLüdü. Hep yolu tekmeleyerek yürüdü.

Canı sıkkındı, eski neşesinden, şakraklığından, canlılığından eser kalmamıştı. Şimdi güneş taze ıhlamur filizlerini kucaklamıyor, kırbaçlıyordu. Köy yeri gül kuyusuna düşmüş gibi buğu buğu bahar kokmuyor, leş gibi terliyordu. "Şu bulut kümeleri ciğer karasına dönmeli ki, güne-

şin gözü bulutlarla kaplanmalı ki, bir yağmur yağmalı ki bir yağmur, sele vermeli ki, köyü kökünden silmeli canına yandığımın! Dere bir azmalı, bir kızmalı, üstündeki kestane köprüyü sürükledikten başka insanları da önüne katıp..."

Düşünceleri bıçak gibi kesildi:

"Ali."

Birden anlayamadı ne olduğunu, anasının sesini tanıyamadı. ' 'Ağaç yağmur çekiyorsa şimdi çekmeli, yıldırım çekecekse hemen şimdi..."

"Ali dedim,kulağını yolda mı düşürmüşsün, ayoğul?"

Yine duymadı, duyamadı. "Çekmeli ki, köyü batıraraktan, Fadime'yi de, anasını da yutaraktan, herşeyi yıkaraktan..."

"Oğul! Kulaklarına karsuyu kaçtı desem baharın gözünde kar ne arasın. Velakin bu uyur gezerliğini neye vermeli oğul? Mektep hepten mi aldı kuşça aklını?"

Bu sefer anasını duydu, bocaladı bir an.

"Sen miydin anam," dedi yıkık, "yorulmuşsundur."

Sırtında ağzına kadar ot dolu bir sepet vardı yaşlı kadının, kenarlarından saçak saçak düşüyordu otlar.

Yüzünde de boncuk boncuk ter. Şu haliyle yaşından pek ihtiyar gösteriyordu. Acıdı.

"Yoruldun anam, çokça yoruldun."

"Nereden belli? Öyle ya, ihtiyarlığımdan. Sen beni gençliğimde görecektin ki oğul, şu sırtımdakinin üç mislini yüklendiğim gibi, belimi bile bükmeden hemi de."

Birden sustu. Oğlunun yüzündeki kasavetten ürkmüştü. Derinleştirdi bakışlarını, orasında burasında iyice gezdirdi.

' 'Diplomayı verdiler mi Ali, hani o diploma diye yakındığın şeyi, verdiler mi?"

Bir kötü haber gelir diye ödü çatladığından hiç cevap beklemedi:

"Vermediler mi yoksa körolasıcalar, aldattılar değil mi? Ağaç yağmur çeker, yıldırım çeker diye aldattıkları gibi. Vah garibim vah! Vah anasının yangını yavrum! Ben sana seher adamından kâr gelmeyeceğini söylemez miyim ? Önce kazandın, diplomayı hak ettin derler de sonra hakkının üstüne yan gelir yatarlar, bir hatırlının yezidine yedirirler hakkını. Tüh, gözü çıkasıcalar. Demek vermediler ha!"

"Yok ana, diplomayı verdiler."

Hüsran yumruğunu genzinden söküp atmak için çabaladı. ' 'Hıh'' diye bir ses çıkardı, bütün ümidi o kâğıt parçasına düğümlü gibi atıldı oğluna doğru:

"Göster!"

Zaten elinde duruyordu, unutmuştu ya, anası görmek isteyince tekrar hatırladı, zorla gülmeye davranarak, uzattı:

"işte."

Gözleri kor kor oldu yaşlı kadının, sonra neme bulandı, benek benek yaş toplandı içlerine. Gençleşti birden. Sırtındaki sepet hafifledi, hafifledi, tüy gibi kaldı. Selin oyduğu yumuşak topraklar gibi oyulu yüzünden aktı gözyaşı, bir muzip damla fışkırdı, koptu, tam da eğitim müdürünün imzası üstüne düştü. Mürekkep kabardı, yayıldı.

"Vay başıma!" diye bağırdı yaşlı kadın.

Ali ürkerek anasına sokuldu.

"Nedir anam!"

Melül melül oğluna baktı, dudakları titrek titrek, alnında damarlar şiş ve morumsu.

"Daha ne olsun, baksana güzelim diplomanı ne hallere kodum? Gözüm çıksaydı da keşke, yaş akmayaydı. Şimdi bu diploma daha işe yaramaz öyle ya."

Delikanlı gülümsemeye verdi kendini, anasının sevinci ile Fadime'nin buz tavrı arasında kısa bir an gitti, geldi. Diplomayı anasının elinden usulca aldı. Ağzına yaklaştırıp yaş yeri hohladı, sonra rüzgâra tuttu.

"Üzüldüğün şeye bak anam," dedi, "işte kurudu bile. Bir damla yaş damlamaylan ne olmak ihtimali var, diploma diplomadır."

Yaşlı kadın takılmış kalmıştı bir kere, korku içine işlemişti, inanmak istemiyordu bir türlü:

' 'Bir şey demezler öyle mi, yine kabullenirler ha, iyi biliyor musun?"

"Elbette, çok iyi biliyorum, kabullenirler."

Derin bir nefes bıraktı, kırışıklarını çukurlaştırarak gülümsedi:

"Oooh! Artık işe yaramaz diye öyle korkmuştum ki, bunca emek, bunca ümit bir damla yaş yüzünden silinir gider diye."

"Korkma."

"Gayri korktuğum yok."

Ali davrandı.

"Sepeti bana ver anam, yorulmuşsun, azıcık dinlen."

Tersledi oğlunu, çıkıştı:

"İşine bak sen! Er olana sepet yaraşmaz. Erce işler var, kadınca işler var, sepet taşıma kadın işi, benim işim."

Bakışlarıyla sardı sarmaladı, öptü, kokladı:

"Hem bugüne bugün diplomalı kalem efendisisin. Sa-

hiden oğul, bu diploma dediğin şey kalem efendisi olmaya yeter mi?"

Yan yana yürüyorlardı ya, Ali yine de annesinin sorusunu anlayamamıştı, kafası hâlâ Fadime'nin çay tarlasında takılı duruyordu.

"Yeter mi dedim, hay akılsız oğlum! Bu diploman kalem efendisi olmana yeter mi?"

Uyandı, silkindi:

"Ha, onu mu demektesin anam?"

"Onu ya, onu demekteyim aklı havada oğlum."

' 'Helbet yeter. Bu bendeki diploma ile kalem efendisi olunur anam, olunur ya bir de kalem efendisinin efendisi olmak var ki, yüksek mektepten geçer bunun yolu. Gideceğim anam, izninle gideceğim."

"Vay başıma! Bir de efendinin efendisi çıkmış ha şimdi? Madem böyledir helbet gideceksin. Gideceksin ve okuyacaksın evclallah. Efendinin efendisi olmaca okuyacaksın. Madem başladın bitir oğul, can oğul. Baban rametü, Her işi sonuna vardırmalı' derdi."

Gülümseyerek başını iki yana attı, gülüşünde bir acı yan vardı, bir burukluk.

"Ama," diye sürdürdü, "canı rametlinin hiç bir işi sonuna vardırdığını görmüşlüğüm yok."

Mevzuyu başka tarafa kaydırdı, sevinçli bir güne ölüm burukluğu soktuğunu farketmişti:

"Şimdi ben kalem efendisinin anası oldum ha koç oğul, bir de efendinin efendisi ol gel, ooh. Dürdane çatır da çatır, Mimaroğlu Süleyman çatır da çatır. Aman oğul, ne yap yap Süleyman'ın kel keleş oğlunu geç, geç ki yüreğim yağ tutsun, ooh diyeyim, oğul ooh."

Avluya gelmişlerdi. Anası sepeti bıraksın diye bekledi. Bitlikte içeri girdiler. Ev biraz loştu, biraz da dağınık. Ali

yadırgadı. Bildiği kadarıyla anası evin derli toplu olmasına dikkat ederdi. Sabahın köründe ot kesmeye çıkmış olmalı ki toplamaya fırsat bulamamıştı. Döndü, baktı. Üstünden buğu tutuyordu. Örtüsünün bir ucunu avuçlamış, yüzünün terini kurulamaya geçmişti.

"Sen azıcık eğleş," dedi gülümseyerek, "hemen sofrayı hazırlarım."

"Yo," dedi annesini önlemeye çalışarak, "terlisin, üstelik yorgunsun da. Evvela çamaşırını değiş, güzelce giy kurularını, sonra azıcık dinlen."

"Tamam oğul, her dediğini yaparım, önce siniyi kurayım da."

Kurtulup yürüdü mutfağa. Ali de peşinden gitti:

"İnadı büyük anam," dedi güle güle, "bari siniyi ben

çıkarayım da yardımım dokunsun."
"Olmaaz," dedi uzatarak, "hiç olmaz! Kalem efendi-
sine sini kurmak yaraşır mı? Otur dedim mi otur, sini de,
tabak da önüne gelecek."
Yağ cızırtısına karıştırdı sesini:
"Kalem efendisinin sini kurduğu nerede görülmüş?
Kalem efendisi dedin mi orada duracaksın. Bunca oku-
mak, bunca yazmak sini kurmak içinmiş gibi. Bugün oğ-
lum büyüdü benim, bugün baş köşeye kurulmalı, babası
gibi emretmeli. 'Münevver, hey kadın çorba koy. Münev-
ver, ekmek doğra' diye diye emretmesi vardı babasının,
biraz geciksem bağırıp çağırması vardı. Ama benim oğ-
lum emretmez anacığına, bağırmaz. Bağırmaz hiç bir va-
kit. Kendi koşulmak ister kadın işini de, er işini de yap-
macasına. Bıraksam yapacak ya, bırakmam. Hele bundan
sonra hiç bırakmam. İnsan kalem efendisi olup da..."
Gerisini duymadı Ali, yağ iyiden iyi cızırdamaya, anası-
nın sesini boğmaya başlamıştı. Geçti oturdu köşece. Aklı
uçtu köy dışına, gitti takıldı bir çay fidanının tomurcuğu

üstüne. "Öyle ya'' dedi için için, ' 'Fadime diploma alma-
ma sevinmedi, neden derseniz, gönlü yok da ondan.
Gönlü olmadıktan sonra mühendis olmuşum kaç para."
Yılgın yılgın başını iki yana salladı:
"Ben niçin okudum bunca zaman, niye onca bilgiyi ka-
fama yükledim, sırf adam olayım diye mi? Sırf kalem
efendisi olayım diye mi, ha!"
Pek aklına sığdıramıyordu bunu, gerçi okuduğuna piş-
man değildi, ama, Fadime'yi memnun görmeyi hayalle -
mişti hep, okul boyunca, ders çalışmaları boyunca, imti-
hanlar boyunca. Onda bir sevinç emaresi göremeyince te-
reddüdü avuçlamış, içine doldurmuştu, bocalıyordu.
'' Bekledim ki şöyle bir kuru sevinç olsun gösterecek, şöyle
hiç yoktan 'gözün aydın Ali' diyecek, ne gezer."
Sini şangırtısı düşüncelerinin ipini kopardı. Anası ye-
mekleri diziyordu siniye, çorbayı, muhlamayı. Mısır ek-
meğini tepside getirmişti. Koyu sarı, taze taze, gevrek ol-
sun diye ısırmıştı besbelli. Koca bir lokma kopardı Ali,
muhlamaya bandı, ağzına götürdü. Yutmak için debelen-
di adeta, anasına fark ettirmemeye çalışarak debelendi;
boğazı kilitlenmişti. Suya daldırdı.
"Ali."
Büyümüş gözlerini anasına çevirdi:
"Hı."
"Bol yağlı muhlamayı seversin diye yaptım, seversin de
doya doya yersin diye. Ama nedir bu durgunluğun? Kara-
deniz'de gemilerin mi battı oğul, Dursun Reyiz gibi ta-
kan karaya mı vurdu? Lokmalar niye gırtlağında düğüm-

leniyor, niye ikide bir suya hamle ediyorsun gözümün nu-
ru?"

Anasının gözünden hiçbir şey kaçmıyordu ki, adeta içi-
ni okuyordu, ruhunun derinliklerine gömüyordu her ba-
kışını.

"Yiyorum," dedi isteksiz.

Başını iki yana salladı:

"Ben ananım oğul. Ana ne demek? Evladının leb de-
mesinden leblebiyi çeker alır demek, kaşık tutuşundan iş-
tahını anlar demek, adım atışından düşüncelerini çözer
demek, ana demek bu demek oğul. Saklama benden, içi-
ni kemirir durur bir dert vardır yoksa şehadetname alışına
sevinmedin mi? Sevinmemiş gibisin de."

"Sevindim helbet, hiç sevinilmez mi?"

Oğlunu tel tel çözmeye alışıktı Münevver Hala, meslek
haline getirmişti adeta. Bebeliğinde ağlamasından anlardı
ne istediğini, sonra sonra, bakışlarından anladı, şimdi ha-
reketlerinden anlamaya çalışıyor. Fakat eski aydınlıkta de-
ğil Ali'nin hareketleri, kapalı bir kutu olup çıkmış birden
bire. Bir derdi olduğu anlaşılıyor da, ne derdi olduğu be-
lirsiz .

"Sevinmiş gibi değilsin de, ne bileyim? Oysa ki hep
bugünün hayalini kurardın oğul, rüyanda bile sayıklardın
sık sık. Şchadetnameyi alınca derdin, cebe indirince değ-
me anam keyfime, yüksek mektebin yolları açıldı say, bir
baltaya sap olmanın yolu bu, derdin. Peki, ama bu dur-
gunluk oğul, içine çömelen bu karanlık neyin nesi?"

Mevzuyu değiştirmeyi denedi Ali, pattadak ortaya attı:

' 'Fadime yarın imeceye gelecekmiş anam, çağırdın mıy-
dı?"

Oğlunun sözü değiştirmesine üzüldü az biraz, ama al-
dırmadı.

"Çağırdıydım," dedi, "dün söylediydim, demek anası
kadın izin vermiş."

Uzunca bir sessizlik girdi aralarına, bir tuhaf bekleyiş
başladı. Münevver Hala oğlunun daha kalem efendisi ol-
manın başında değişmeye başladığını düşünüp tedirgin-

leşti. Ali, Fadime'nin ilgisizliğine yandı, yıkıldı. Sonra
Münevver Hala yıktı sessizliği:

"Oğul."

"De ana"

"Okumak istediğini söyleyince verdiğim nasihatler ak-

lında ya hep."
"Aklımda, evet ana."
"Hep mi aklında?"
"Hep aklımda."
Bir nefeste tekrarladı:
"Dini boşlamak yok, okuyup adam olduktan sonra köye, köylüye hor bakmak yok, milletin parasını alıp köşe bucak yatmak yok. Süleyman'ın Kemal gibi köy meydanlarında, çeşme başlarında kızlara iaf atmak yok, kibirlenip caka satmak yok..."
Anasına gülümsedi dik ılık:
"Tamam mı?"
Münevver Hala dizini şaplakladı:
' 'Hiç tamam olur mu? Buraya kadarını iyi beledin ya, üst yanını unutkanlığa getirdin. Dinle bak, fukara anacığını, rahmetli babacığını, baba ocağını unutmak yok. Emzirdiklerimi helal etmem sonra, and olsun helal etmem. "
Elini kalbine bastırdı, başını sağa büktü:
"Yine de oğul, ana yüreğim elvermez ki haramlamaya. Helal hoş olsun derim, emzirdiklerim, emeklerim, helal hoş."
Gözleriyle konuştu Ali, bir şeyler söyledi anacığına, sessiz derinden bir şeyler.
Yaşlı kadın sofrayı toparlamaya koyuldu. Sahanı, tavavı, tepsiyi, birbiri içine geçirdi, ekmek kırıntılarını da dol-.lurdu üstüne, mutfak kısmına götürdü. Sonra tekrar . I<indü, siniyi kaldırdı.

"Fadime'yi gördündü değil mi?" diye sordu birden.
"Gördüm ana."
"İmeceye gelecekti."
"Gelecek."
"Şahadetnameyi aldığını da söyledin mi?"
"Söyledim."
' 'Sevinmiştir kızcağız.
Ali pencereye yürüdü, kısa bir süre dışarısını seyretti. İsmayil Dayının köpeği avluda dolanıyordu.
"Pek sevinmedi ana."
Dursun'un Denizli horozu zik zaklı bir serenat düzdü, ardından köyün bütün horozları koroya katıldılar, bir çığlıktır sardı köy yerini.
"Sevinmediğini nereden biliyorsun ki?"
Ali döndü. Anası mutfak kapısının önünde duruyordu, sofra bezini dürmüş, koltuğunun altına sıkıştırmıştı.
"Biliyorum ana, sevinmedi."
"Yaşşa Ali diye bağırmadı mı?"

"Bağırmadı."

' 'Etrafında fır fır dönmedi mi?"

"Yok, dönmedi."

"Zıp zıp da mı zıplamadı?"

"Yoo, zıp zıp da zıplamadı."

Kadıncağız gülüyordu.

"Çocuklaşmışsın oğul, hepten sabi olmuşsun. Fadime koca kız, koskoca kız; sevincinden hoplamak, zıplamak hiç olur mu, sonra köylü ne der, tefe koyup çalmazlar mı? Anası kadının yanında 'Aferin ki Ali, yaman aferin' diyebilir mi? Kızcağız sevincini içine gömmüştür."

"İçine mi?"

' 'İçine helbet. Sen de kırıldın niye zıp zıp zıplayaraktan sevincini göstermez diye. Umuyordun ki böyle olacak."

"Ama..."

' 'İnkâr etme, biliyorum Ali, kafaçığına bu düşünce yerleşmişti çoktan beri. Şey gibi tıpkı, nasıl derler fezik kitabı gibi."

"Fizik."

"He ya, nasıl umabildin bunu oğul, çocuklaşman bundan belli işte."

Ellerini iki yana açtı Ali.

"Bilmem, çocuklaşmışımdır belki."

Sofra bezini içeri götürdü, döndü oğlunun ardına geçti, kollarını bir iyice doladı beline, sıktı.

"Can oğul, dert edinme bunları kendine, hele sağlıkla okulunu bitir, büyük büyük kalem efendisi ol, gel, sonrası Allah Kerim. Anası olacak kadın kızını tıpış tıpış yürütür, getirir, oturtur evine, hiç tasan olmasın."

Ali çırpındı.

"Uzun iş, " dedi, "ana çok uzun iş."

"Uzun olmasına uzundur, rahmetli baban iyi iş geç hasıl olur derdi. Bunu tembelliği yüzünden işler uzayınca söylerdi, ama güzel sözdür, al kulağına küpe yap. Madem okumaya heveslendin oğul zihnini karıştırma, ilk evvelâ mektep bitmeli. Şimdi oturup tatlı tatlı konuşalım birlikte, ana oğul konuşalım, kem gözlerden uzak, kendi evimizde. Hele gel."

Çekti kolundan.

"Karşıma otur."

Emrediyordu. Şu an analığı üstünden atmış baba olmuştu. Mutlak itaat istiyordu. Gözlerinin bakışı sertçe idi, duruşu güçlü kuvvetli, aynen otoriter bir baba.

"Peki ana," dedi.

Geçti karşısına oturdu.

Üçüncü bölüm

Dereboyu cılk batak.

Ama hava inadına güzel, inadına çalımlı. Güneşin ılık gülüşü dereboyu rüzgârının serinliğiyle yelpazelenmekte.

Mühendis Tarık Bey, aletinin başında, gözlerini sahra dürbünü gibi şeye uydurmuş, ha bire yamaçları endazeliyor. Ali her görüşte gülümsüyor, başını iki yana sallayarak askerlik günlerini anıyordu: "Tatbikatlarda kullandığımız sahra dürbünü gibi, hay gidi günler."

Oysa ne geçmişti ki şunun şurası, iki ay bile değil; ama özlüyordu işte, şenliğiyle, burukluğuyla birlikte askerlik günlerini özlüyordu.

Dere kıyısında pürtüklü bir taşa oturdu, daldı gitti dereboyu çamurunda yuva yuva olmuş ayak izlerine.

Biraz sonra Tarık Beyin sesiyle kendine geldi:

"Merhaba Muhtar."

Döndü, mühendisin mavi gözlerine gömdü gülüşünü:

"Merhaba Tarık Bey."

Çenesiyle dereboyunu işaretledi:

"Nasıl gidiyor?"

"Ölçüp, biçme işi ha? Fena sayılmaz. Yakında bitiririz."

"Çok yokuş tutacak derler, kamyon mamyon çıkamazın iş yüklü halde, öyle mi?"

Tarık Bey, elinin tersiyle sert bir red işareti yaptı:

' 'Tasanı çuvala koy, nah şu çamurlu suya salla. Bir güzel yol yapacağım sana, bir güzel ki görenin parmağı ağzında kalacak. İyi çakıllarsanız değil kamyon, tır bile çıkar, hem de gık demeden."

Gözleri daldı Ali'nin, çocukluğundan beri hayalinde kazıdığı yolu görüyordu:

"Çakıllarız," dedi o dalgınlıkla. "Çakıllamak ne demek Tarık Bey, gerekirse asfaltlarız bile. Şehir yolları gibi kapkara asfaltı dökeriz kıyıdan köşeye. Bir dirhem çamur çıkmaz, otomobiller ydanımsı karalığın üstünde vızır vızır eder, ıslak havalarda lastiklerin gıcırtısı doldurur bütün köyü. Taa kasabadan duyulur bu ses, derler ki, 'nah, Yukarıköy yolundan bir araba geliyor.' "

Tarık Bey yol hasretinin ne demek olduğunu iyi bilirdi. Kendi köyünün yolunu da yapmıştı üç sene kadar önce. Kocakarılar nasıl dualar mırıldanmışlar, gençler nasıl eller üstüne kaldırıp taşımışlar, "ya ya ya, şa şa şa..." diye tempo tutmuşlardı.

Elini omuzuna koydu, okşadı:

"İnanırım, senin gibi biri muhtar olduktan sonra köy volunu da yapar, yola asfalt da döker. Herkes destekliyor leni, sanki öl desen ölecekler, o kadar seviyorlar."

"Ben de seviyorum köylümü, babam gibi, anam gibi, kardeşim, evladım gibi seviyorum. Beni ben yapan kim?

Bu köy, bu köylü."
"iradeni hesaba katmıyorsun, Ali Bey. On sekizinden sonra okumaya başlayıp Hukuk Fakültesinden mezun olmak her babayiğidin kârı değil."
Ali eline geçirdiği ucu çatal değneği evirdi, çevirdi.
"Başkalarının iradesini de hesaba katmak lâzım bu olcuma savaşında," diye iç çekti; ' 'benden fazla emeği ge-..ı-ııler var."
"Kim?"

"Anam. Sonra..."
Birden sustu. Seke seke yürüyen gencecik bir kız girdi hayaline, kafasının içi dere suyu gibi bulandı.
"Neyse," dedi "Tarık Bey, sizi fazla meşgul etmiş olmayayım?"
Gitmek için davranınca Tarık Bey kolundan yakaladı, yarı şaka,
"Dur hele," dedi, "hakkında duyduklarım doğru demek, şimdiye kadar hep merak ettim de yaranı tazelemiş olmamak için sustum. Sen gerçekten de bir kızın aşkına okumuşsun."
Ali sarsıldı, gözlerini Tarık Beyin gözlerine teslim etmemek kaygusuyla ağaçların taze yapraklarına gömdü. Henüz duyulan bir sesle,
"Biraz öyle," dedi.
"Kız ne oldu şimdi?",
"Fadime mi?"
Bu ismi ağzına aldığına bin pişman, elindeki çatal değneği hırsla dereye fırlattı.
Tarık Bey koluna girdiği adamın iç dünyasında kaba dalgaların kaynaşmaya başladığını fark edememişti.
"Sahi, ismi Fadime imiş, bir köylüden duymuştum. Anlatsana biraz."
' 'Nesini anlatmalı Tarık Bey, ne kaldı ki anlatacak? Yıllarca sayıkladım durdum bu ismi. Meğer ki serapmış, ulaşamadım."
"Ulaşamadın ha! Bunca okumuşluğuna rağmen bir köylü kızına ulaşamadın. Bilmem ne diyeyim."
Ali, gözlerini yaprakların arasından çekip dereye çevirdi:
"Hayat şu dere tıpkı, bulanık mı bulanık Tarık Bey, bulanık mı bulanık. Dibi gözükmüyor. Âdeta bir meçhuller silsilesi. Neresi geçit veriyor, neresi kuyu, belirsiz.

Yol verir sandığın yer çukur çıkıyor, çukur bellediğin yer bir de bakıyorsun geçit çıkıyor.''

Sigara paketini mühendise tuttu. Karşılıklı birer sigara tellendirdiler.

Ali çile çile dumanı soluklandı, ardından boğum boğum savurdu:

"Şu derenin bulanıklığında sürüklenen fındık kabuğuna bilmem benziyor muyum, Tarık Bey? Kendimi hep buna benzetirim de. Bir türlü hayatı tanıyamadım, ya tanınamayacak kadar girift yahut ben tanıyamayacak kadar yeteneksizim. Hangisini söylersen söyle."

' 'Hiçbirini söylemem,'' diye kestirdi Tarık Bey, ' 'yıllarca ara verdiğin halde birden kolları sıvayıp tam kaçarken yakaladığın tahsile ne demeli? Bu gerçek ortada iken sana yeteneksiz demek aptallık olur.''

' 'Tahsil başka Tarık Bey, o ayrı şey. Hukuk Fakültesinden mezun olduk, ama hayat fakültesinin galiba elifindeyiz."

Tarık Bey gürültülü bir kahkaha attı:

"Hadi canım, felsefe yapma."

Ali sustu.

Gün, ikindi vaktinin kıskacında çırpınmaya başlamıştı. Köy yerinden horozların koro haünde feryatları geliyordu.

"Bu sizin dere sık bulanır mı böyle?" diye sordu mühendis sessizliği yıkmak için, "hep bu şekilde mi akar?'

"Sık sık," diye cevap verdi Ali, "fakat şimdiki kadar değil. Böyle kan kızılı olmaz pek. Üç yılda beş yılda bir ıu ak."

t iülmeye davrandı:

Köylüye sorarsanız derenin kızıla bulanması kötüye .ıl.imet. Bir felaket haberi. Sınanmış da bu hükme varılmış Bilirsiniz, köylü kendi değer ölçülerinden hareketle tab:i olaylardan birtakım sonuçlar çıkarmaya alışıktır. "

"Sen ne diyorsun peki?"

Omuzlarını silkti:

"Hiç. Köyde yaşayacaksan köylü gibi düşünmek zorundasın. Başka türlüsü yabancılaşmak olur. Köylü ise, yabancıları oldu olası sevmez."

Biten sigarasını dereye fırlattıktan sonra devam etti:

"Çocukluğumda yağmurdan, selden ölesiye korkardım,anamın telkinleri yüzünden. Babam ıslandıktan sonra hastalanmış ve ölmüş. Anam bunu hiç unutamadı. Islanmayla ölümü eş mânâya aldı hep. Bunun tesiriyle yağmurdan daima ürktü, beni de ürküttü."

"Babasız büyüdün, ama okudun."

Duymadı Ali, birden yıllarca geri kaymıştı hafızası, bir yağmurlu akşam üstüne.

Tarladan dönüyordu.

"Kız bu kıyamette nereye gitmektesin?"

"Anama Ali, küçük kardeşimle ot kesmeye gitmişlerdi, yağmur bastırdı, şemsiye yetiştiriyorum."

"Ver şunu, ben götürürüm."

"Sağol Ali."

Silkindi, çekti, güç hal kendini kurtardı maziden, bulut bulut bakındı.

"Bir şey mi demiştiniz, Mühendis Bey? Pek anlayamadım da."

"Daldırdın gittin yine," diye omuzuna vurdu Ali'nin. ' 'Babasız büyüdün, ama okudun demiştim. Çocukluğun zor geçmiş olmalı."

"Pek zor sayılmaz. Anam gece gündüz çalışırdı. 'Kula kul olmamalı oğul' derdi. 'Kula kul oldun mu, hele Mimaroğlu Süleyman'a avuç açtın mı, öldün belle.' ömür boyu çırpındı zavallı anam. Şimdilerde bile rahata kavuşabilmiş değil. Şu muhtarlığı başımıza sardık saralı daha beter endişede. Mimaroğlu Süleyman hınç almaya sıvanıp

bir şeyler etmeye kalkar diye ödü kopuyor. Sanki edebilirmiş gibi, gücü yetebilirmiş gibi. Ama yaşlı bir kadın anam, düşüncelerinden çevirmek ne mümkün!

"Eski bir takıntınız da varmış galiba Süleyman'la bir dayak meselesi, geçenlerde İsmayıl Dayı anlattıydı."

Ali elini boşlukta salladı:

"Asıl davamız Süleyman'ın oğlu Kemal'le bizim. Onu dövmüştüm bir tarih. Köy meydanında evire çevire dövmüştüm. Fadime için lâf çıkarması..."

Tedirginlikle sustu. Havaya bir ağırlıktır çöreklenmişti. Nefes alırken, ızdırabı tel tel içine çekiyordu, susması belki bundandı.

"Evet," diye teşvik etti Tarık Bey. "Sonra ne oldu?"

' 'Eski işler bunlar,'' dedi Ali, bulduğu taşı dereye fırlatırken, "bunlar çocukluktan kalma hatıralar. Kemal bu yüzden bana karşı bilenmişse kendi bileceği."

Tarık Bey yüzünü buruşturdu:

"Bilenmiş ki sip sivri," dedi. "Bir yerine batmak için fırsat avlıyormuş.''

"Kendi bilir. Bana bulaşmazsa bulaşmam, bulaşırsa doğduğuna pişman ederim."

Bir süre sessiz kaldılar.

Tarık Bey küçüklüğünden beri aşk hikâyelerine baydırdı. Ortaokul sıralarında ders kitaplarının arasına sokuşturduğu Aşık Kerem'i, Aşık Garib'i, Ferhat ile Şirin'i okurken kaç defa hocaları yakalamış, nasihat itmişlerdi. Olmamış, dövmüşlerdi. Yine olmamış, babasına tezkere ya/ ip bir dayak faslı da evde açmışlardı. Ama yine de olmanı ıstı işte. Bu türlü hikâyelere düşkünlüğü azalmamış, bi-

lakis artmıştı.
"Bunca sevdalı olmana rağmen niye bıraktın?" diye ordu damdan düşer gibi, "alsaydın ya."
'Kim, ben mi?"

Yüzü yağmur yüklü bulutlara yenikti. Sesi hafiften boğuk çıkıyordu.
"Lise diplomasını aldığım günün acısı hep aklımda."
"Acısı mı?"
"Ters geliyor sana, öyle ya. Evet, acısı dedim. Aslında diplomayı alınca pek sevinmiştim. Bu sevinç Fadime ile karşdaşana kadar sürdü. Sevincimi paylaşacağını sanıyordum. Oysa pek soğuktu, sanki buz kalıbı, yahut bana öyle göründü. Ağlamaklı oldum. Anam imdadıma yetişmese mutlaka ağlardım."
"Sonra gelin gitmiş ha!"
Ali bir taş daha buldu, attı, ama dereye değil. Taa karşı kıyıya. Şlap diye çamura saplandı taş.
'' Aşağıköy'den Rıza diye birine. Gideli üç ay kadar oluyor. Askerdim. Fakülteyi bitirir bitirmez bir hevesin ardına takılıp askere gittim. Süleyman'la oğlu meğer ki benden yılgınmışlar. Korkarlarmış da lâf edemezlermiş. Köpeksiz köy bulunca değneksiz dolanmaya başlamışlar. O Süleyman'ın züppe oğlu Kemal, hani köy meydanında evire çevire dövdüğüm sümüklü, yokluğumuzdan istifade Fadime'ye tebelleş olmuş. Atmadık iftira, söylemedik yalan komamış. Sonunda Fadime'nin anası da, babası da yılmışlar. Başlarından def etme kabilinden Rıza'ya vermişler. Belki de başlık parasına tamahen, artık o tarafı biraz sır."
Ellerini sallattı hınçlı hınçlı. Çaresizliğini bil iç çekişle noktaladı:
"Kader işte."
"Hâlâ seviyorsun gibime geliyor, Ali Bey. Öfke ile sevgi iç içe giriyor bakışlarında, sen belki farkında değilsin bunun, ama seviyorsun. Tıpkı Aşık Kerem gibi."
"Belki de haklısın Tarık Bey, belki değil, düpedüz haklısın. Ama inan bana, Aşağıköy'e gelin giden Fadime de-

ğil bakışlarımda biriken sevginin kaynağı, o yağmur altında seke seke giden Fadime. Kısacası, bir rüyadan ibaret sevgim."
Tarık Bey bakışlarıyla okşadı Ali'yi:
"Seni üzdümse affet dostum, merakım yüzünden unutmaya çalıştığın acıları deştim. Doğrusunu istersen kasabada hemen herkes seni merak ediyor. Surdan, burdan

hikâyeni duymuşlar, ha sen, ha Kerem. Bir de ağzından duymak istedim. Oldu olacak, kasabalının merak ettiği bir konuyu daha açayım sana; 'Yahu, bu adam bunca okuduktan sonra ne işi var, gelip de köye muhtar oluyor?' diyorlar. Yoksa bu da aşk uğruna mı, ha Muhtar?"

"Aşkla, meşkle alâkalı değil pek, bu iş başka bir iş. Nasıl olduğunu doğru dürüst ben de bilmiyorum. Askerden döndüğümde muhtar seçimi yakındı. Yol tartışması da almış, yürümüştü. Yol yapılacağını duyunca heyecanlandım. Çocukluğumun bir rüyası Fadime ise, diğer rüyası hu yoldur Tarık Bey, bilmem anlayabilir misin? Köylü hazırdı, istekliydi. Ama Mimaroğlu Süleyman engelliyordu. Nedense istemiyordu yol yapılmasını. Bin dereden su ge- ıriyordu. Karşı yakadan gelsin diyordu. Oradan yol mol olmaz, olamaz dendi, keşifler yapıldı, raporlar düzüldü. lakin Mimaroğlu yine de diretti ha diretti. Karşı çıkmak /orunda kaldım. 'Ezer geçerim' dedi, asla ezemeyeceğini habcrledim. Muhtarlık için de tek adaydı."

"Başka aday yok muydu. Peki niçin?"

" Yıldırmıştı. Kiminin yoluna çıkmış, kimine haber salmıştı. 'Karşıma çıkanı karınca gibi ezerim' diyerekten tebelleş olmuştu."

"Üstelik hem muhtar seçecekler, hem de yollarını yapmayacak."

"öyle. Yol yapacağım dediği yerden yol olmuyordu .nıkü. Hatırı kalmasın diye bir kere daha ben ölçtürüp

biçtirdim. Buradan patika bile olmaz dediler. Fakat Mimaroğlu Nuh diyor, Peygamber demiyor, inadını sürdürüyordu. Haysiyet meselesi yapmıştı. O şartlar altında iken kapıma dayandı köylü. "İlle de muhtar seçeceğiz' dediler. Yalvar yakar oldular. Yolu yaptıktan sonra bırakmak şartıyla kabullendim. Karşısına çıktım Mimaroğlu'-nun. Ancak on rey alabildi. Kalanı hep benim. Hır çıkarmayı denedi bu sefer de, köylü bir dikiliş dikildi önüne, o kadar olur. 'Edebini takın Mimaroğlu' dediler, 'yıllarca ettiğin, işlediğin yetti gayri.' ilk defa köylümü o derece kararlı gördüm. Millî bir vasfımız mı ne, bıçak kemiğe dayanmadan ayağa kalkmıyoruz. Kalkınca da tam kalkıyoruz, ama kaya gibi. Mimaroğlu'nun gözü kesmedi. Kuyruğunu sıkıştırdı ardına, yürüdü. Gidiş o gidiş."

"Tehdit ediyormuş seni derler."

"Kuru gürültüye pabuç bırakmadığımı anlayınca ondan da vazgeçer. Bu hikâye de böyle işte Tarık Bey. Köyüme, köylüme karşı bir sorumluluğum var şimdi. Şu yol yapımı hayırlısıyla bitsin, mührü Kaymakam Beye teslim et-

tiğim gibi, yallah!"

"Nereye gideceksin?"

"Stajımı yapmaya tabiî, herhalde İstanbul'a giderim. Ne olsa birkaç yılım orda geçti, birbirimize yabancı sayılmayız."

Tarık Bey baş salladı:

"Başarıların, dilerim, ömür boyu devam eder Ali Bey," dedi. "Şimdi bana müsaade, çocuklar işaretlediğim yerlere kazıkları çakmayı bitirdiler, bekliyorlar. Sana güzel bir yol güzergâhı tespit edeyim de Mimaroğlu'nu çatır çatır çatlat."

Bir gözünü kırptı, gitti âletinin başına geçti.

Boşlukta Yürümek

yi

Ali baktı bir müddet. Sonra çamuru hıçkırta hıçkırta dereboyu yürüdü. Eline geçirdiği son taşı bulanıklığın en yoğun yerine sapladı.

Askerliğini bitirir bitirmez köye dönmüştü. Mayıs mahsulünü satacak, eline geçen parayla stajını yapacaktı. Bu arada hem biraz çalışır, hem de annesini görmüş olurdu.

Döndüğünde köy barut fıçısı gibiydi. Biri kibrit çaksa bom diyecek, patlayacak. Bir yandan Mimaroğlu diretir: "İlle dediğim yerden yol yapılacak,yoksa hiç yapılmayacak". Öte yandan köylü diretir: "Hayır, bizim dediğimiz yerden yol olacak." Kavga üstüne kavga. Aşağıköy'den .ıklı başında insanlar geldiler, aracı oldular, kavga bitmedi. Mühendisler getirdiler, baktırdılar, "buradan yol olmaz" raporu aldılar. Aldılar ya, Mimaroğlu'nun inadı inat: "İlle dediğim yerden, yoksa hiç bir yerden" demekte. Köylü sinirlendikçe sinirlenir: "Arazilerinin çoğu öte vanda olduğundan yol ordan vurulsun ister. Düt dütlerini salacak tarlaya, boğalar gibi geçecek karşısına, keyif çatacak. Köylü umurunda mı' 'J50 öncesi yüzsüzlüğünü de hır ele alış aldı ki, can dayanmaz."

Teşbih şakırdatmalar, köylüye laf atmalar, bıyık burmalar, dudak kıvırmalar, tehdit savurmalar. "Len, lâfımın üstüne lâf koyanın!" "Len, Mimaroğlu adını destursuz ağzına alanın!" "Len, muhtar seçileceğim diye karşıma çıkanın!" Tak etti vurdu köylünün canına. "Yetti l><" dediler, "yetti gayri!"

Mimaroğlu'nu seçmeye sevmeyeceklerdi ya, karşısına t,ıkmaya da cesaret ister. Kimse rahatını bozmaktan, Mim.ıroğlu ile dalaşmaktan yana değildi. Hep içten diş bilemekle kalıyorlardı.

Andı hallerine, ısrarlarına dayanamadı, adaylığını koylu Yine de koymazdı belki. Mayıs mahsulünün parasını .<bıne atar, İstanbul yolunu tutardı. Fakat anası "Oğul,

babanın da ezeli düşmanı Mimaroğlu, senin de, köylünün de Yık onu, I.illah askına yık1" diye fervad ediyordu Kovdu adaylığını ve Mimaroğlu'nu yıktı.

İki aydır muhtarlık yapıyordu. Muhtarlık da ne muh-rarlık' Köylünün dediğine bakılırsa, "Böyle bizim muh-tar gibisi altı para köyde bulunmaz, yedi düvelde yjne bu-lunmaz, tuttuğunu koparır, dediğini yapar."

Yapa.akı, evelallah yapacaktı. "Yolunuzu yapaca-ğım" demiş, söz vermişti köylüye, yolu mutlaka yapalak-tı. Karşısına Mimaroğlu değil, yedi düvel bile çıksa

Arkasına dönüp baktı. Gün devrilmeye geçmişti. Tarık Bey el sallıyordu kendisine.

Mukabele etti.

• • *

Günler ard arda dizildi, yuvarlandı geçmişin çukuruna.

Ve bir gün...

Günlerden bir gün geldiler buldozerler, dayandılar de-rebo'/una.

Ortalığı makina homurtusu doldurdu. İsmayıl Dayının dediği gibi, sanki yüzlerce öküz ağızbirliği edip böğürü-yordu.

Toprak yarılmada, yuvarlanmada, delinmede idi. Köy-lü elbirliği tutunmuş, canla, başla çalışıyorlardı. Dua eder gibi adını söylüyorlardı Ali'nin, sevgi yüklü mırıltılar ku-laklarda geziniyordu:

"Bizim muhtar genç, hemi de okumuş. Okumuş ki büyük adam olmacasına. Allah gönderdi Ali'yi, kurban olduğum, ihsan etti bize. Bizim yol mol yapacağımız vok-tu. Nerde o cesaret, nerde o işbilirlik? Yalnız yol olsa Ali'-nin marifeti, neyse de, otur. Daha nelerde neler! Aşağı-koy'le yıllardır süren mera ihtilâfımız vardı. Kanlı bıçaklı olmuştuk. Ya vuracaktık, ya vurulacaktık. Koskoca mera kala kalmıştı orta yerde. Ne onların bir ineği girebiliyordu

meraya, ne bizim bir danamız. Nah, otlar boy atmıştı ki insan boyunu geçer. Muhtarımız o işi de yüzünün akıyla halletti. Aramızı buldu, düzdü. Merayı kardeş payı bölüş-türdü. Şimdi Aşağıköyle bir güzel geçiniyoruz, kardeş kardeş."

Anlatıyorlar kanmıyorlar, anlatıyorlar doymuyorlardı. Yine anlatıyor, tekrar tekrar anlatıyorlardı Ali'yi birbirle-rine, bazan da önlerine çıkan yabancılara:

"Yol başladı. Ne başlaması, haniyse köye kavuşacak. Mimaroğlu Süleyman'ın burnu bir karış. Başı yerden kalkmaz oldu. Diyesi ki, 'Ali'ye benden selâm söyleyin,

başımı belâlara sokmasın.' Pöh! Mimaroğlu'nda nerde o yürek, Ali'nin yoluna çıkaraktan, öç almaya kalkışacak yürek nerde? Der demesine, söze kira almıyorlar ki der, lâkin yapamaz. Bilir çünkü, Ali'nin kılına halel gelse köylü yaşatmaz onu, bitirir, bir kaşık suda boğar, gebertir. Gebertiriz valla!"

Ali bir efsane olmak üzereydi. Bu gidişle pek yakında Köroğlu gibi yaman bir kahraman olup çıkacaktı. Belki de namma destanlar düzülecekti, hikâyeler anlatılacaktı.

Mühendis Tarık Bey, Ali'nin bürosuna gelmesini fırsat bilerek konuyu açtı:

"Efsanelcşiyorsun Ali Bey, efsaneleşiyorsun dostum. Yukarıköy'den sonra civar köylerin ağzından da adın düşmez oldu. Şu mera işini halledeli beri büsbütün büyüklün."

Ali, tedirgin bir el işareti yaptı:

"Halkımız böyledir bizim Tarık Bey, bilirsiniz. Kendil« rine az buz iyiliği dokunan herkesi büyütürler de büyüı urler, adeta bayraklaştırırlar."

"Memnun bir halin yok, aksine rahatsız gibisin, niye?"

Ali sigarasını tablada söndürdü, bacak bacak üstüne at-

"Ne yalan söyleyeyim, bu aşırı alâka beni ürkütüyor. İnsanız, ola ki bir hata işleriz. Halkımız sevdiği kişinin hata yapabileceğini kabullenemez, âdeta insanüstü bir varlık olarak görür. Hata vaki olunca da birden yüzünü çevirir. Yüzünü çevirmesi bir şey değil, ümitleri de solar üstelik. Bu yüzden korkuyorum."

"Yani halk çabuk sever, sevdiği kadar da çabuk nefret eder demek istiyorsun."

"Bir bakıma evet, sevgide de, nefrette de mantık yoktur. Üstelik Mimaroğlu gibi bir düşman edinmişiz. Köylünün aklını çelmeye çalışıyor."

Tarık Bey acı içmiş gibi yüzünü buruşturdu.

"Duydum," dedi, "alçakça iftiralar dolaştırıyor, güya köylünün parasını yiyormuşsun."

' 'öyle yayıyor, evet, masrafı fazla gösterip paraları cebe zula ediyormuşum."

"Kim inanır iki gözüm bu yalanlara, kim kanar?"

' 'öyle Tarık Bey, ama bir söz vardır hani, iftira tutmasa bile iz bırakır derler. Ne kadar aksini ispat etsen bile kılıfına uyduruyor, diye düşünenler çıkar. Böyle bir halle karşılaştığım an bütün hesabı, kitabı Kaymakam Beye teslim eder, vallahi çeker giderim."

Tarık Bey ayağa kalktı, masanın etrafını dolanarak Ali'nin yanına gitti, omuzuna elini koydu:

"Olmaz Ali, böyle bir şey yaparsan mücadeleyi Mima-

roğlu kazanmış olacak, Ve yol bıraktığın yerde, bıraktığın gibi kalacak. Devam edeceksin, ne söylerlerse söylesinleı devam etmelisin."

Tarık Beyin nasihatini tuttu ve devam etti Ali.

Gün geldi, dereboyunda işler bitti. Arabalar oraya kadar gelmeye başladılar.

Fakat yetmezdi, yolu köy içine götürmek lâzımdı. Bunun için de derenin üstüne bir köprü kurulmalıydı.

Ali kaymakamlığa koştu, olmadı, valiliğe çıktı. Günlerce, haftalarca uğraştı.

Sonunda kamyon kamyon malzeme geldi, yığıldı derenin kıyısına.

Ali-, Tarık Beye durumu anlattı:

"Her şey hazır. Öyle bir köprü oturtacağız ki dillere destan olacak."

"Devlete inat," diye güldü Tarık Bey, "hâlâ İstanbul Boğazına bir köprü kuramadı."

Çalışmalar hızlandıkça iftiralar da hızlanıyor, iftiracılar sanki fazla mesai yapıyorlardı. Mimaroğlu'nun paralı .idamları her fırsatta, her yerde Ali'ye iftira yağdırmakla meşguldüler.

Güya köprü yapmanın âlemi yoktu. Yolu öte yakadan başlatmak dururken, köprü kurup sırf gösteriş için fakir fukarayı bunca masrafa sokmanın sebebi neydi acep? Ali, koyun postuna bürünmüş bir kurttu. Köprü kurma dümcniyle toplayacağı paraları cebe indirecekti. Gerçi bir köprü kuracaktı kurmasına, ama pek derme çatma bir şey olacaktı, az masrafla ancak bu kadarı yapılabilirdi, paranın gerisi mi? Canım Ali iç edecekti ya. İstanbul'daki bazı büyük fabrikalara ortak olmuştu. Görmüyorlar mıydı, Ali'nin anası şimdiden yamalı futasını atmış, yenisini ge- . itmişti başına. Görmüyorlar mıydı?

Ismayıi Dayı, yana yakıla söylentileri Ali'ye nakletti bir Gözleri boğum boğum yaştı:

Böyle iken böyle oğul,'' diye bağladı sözlerini, ' 'çekemeyenler çamur üstüne çamur atıyor ki, dereboyu çamuru o ıırmiz kalır yanında. Fakat kimse inanmıyor söylentile-
Küllü yalan, haza yalan' diyorlar."

Ali dalgındı:

"Sağol İsmayıl Dayı," dedi gözleri bulanık derenin taa

karşı kıyısında, "sağ ol. Mimaroğlu Süleyman'ı pişman edeceğim söylediklerine."

İsmayıl Dayı topal bacağını sürüye sürüye iyice sokuldu:

"Aman şeytana uyayım demeyesin oğul."

"Yok Dayı, gönlünü ferah tut, şeytanlık işimiz yok bizim. Herşey kanuna, nizama göre yürür. Şu köprüyü gönlümce kurayım, en büyük cevabı vermiş olacağım müfterilere. Nah, diyeceğim. Köylüden topladığım parayı hesaplayın, şu köprünün masarifini deftere vurun. Yedim mi, yemedim mi meydana çıksın! iftiraya karşı başka bir zırhımız yok ki İsmayıl Dayı, yok ki."

"Yok ya oğul. İftira demişler buna, en kavi zırhı bile delermiş. Korkarım gönlüne ilişir de bizi yüz üstü korsun diye, esas korkum budur benim."

Ali, tuttu İsmayıl Dayıyı, iki omuzundan sarstı:

"Dert edinme bunları, sizi bırakmam. Söz verdim bir kere. Bu yol bitecek. Verin oyunuzu, yapayım yolunuzu dedim, yapacağım. Allah izin versin yeter. Değil bir Mimaroğlu Süleyman, bin Mimaroğlu Süleyman karşıma çıksa da yapacağım. Sen tatlı canını üzme. Biz bu uğurda hukukçuluk mesleğimizi bile boşladık.''

"öyle ya evlat," dedi, güldü İsmayıl Dayı. "Gel de Mimaroğlu olacak şerefsize anlat bakalım bunları."

"Bir kulp mu uydurdu buna da?"

"Hem nasıl iki gözüm! Güya bu yol işi memurluktan daha kârlıca imiş, bu yüzden kalem efendisi olmaya felan boş vererek gelmiş, konmuşsun. Tez elden keseni şişirme-: nin peşinde imişsin.''

Yere tükürdü:

' 'Sakın aldırma oğul. Biz köyce sana inanıyoruz. Kuru-J sumuzu bile ince hesaplardan sonra harcadığını biliyoruz

Varsın söylesin, söylesin varsın, kulağımıza girmez, hiç bir zaman girmez, böylece bil."

Bir girmedi, iki girmedi, beş girmedi.

Köprünün ikinci ayağı da döküldü. Üstüne kalıp da bağlandı, demiri de örüldü. Yarın, öbür gün sıra beton dökmeye gelecek. Ve bir ay sonra köprü tamam.

Ali bir amele, Ali bir usta, Ali bir mühendis. Bir koşu o yana, bir koşu bu yana. Kâh birkaç torba çimento koparmak için Karayolları Bölge Müdürünün önünde, kâh birkaç tel demir almak için Vali Beyin huzurunda.

Nihayet bir gece...

Karanlık mı karanlık.

Gecelerin şen şakrak misafiri böcekler bile suskun. Arada bir baykuş ötüşünden başka çıt yok.

Dereboyu siyahın esrarından suskun ve tedirgin.

Sadece yeni açılmış yolun çamurları içine dalıp çıkan hoyrat, sinirli ayak sesleri.

Lop... lop... şlap!

Karanlığın göbeğinde iki gölge bata çıka ilerliyorlar çamur deryasında. Lop... lop... şlap!

Birden yanıp sönen bir parıltı. Sonra nokta kadar ışık. Ardından bet bir ses:

"Söndür şu sigarayı be!"

"Ne var, ne olmuş? Sigara bu, etrafta kimse yok ki."

"Söndür dedim. Başlatma şimdi kimsenin kimsesinden!"

Nokta kadar ışık çamurun içine düştü, azıcık daha parladı ve söndü.

"Tamam işte attım, canın rahatladı mı?"

Berikinin homurtusu çıktı yalnızca, ne dediği anlaşılamadı.

Yaklaştılar iyiden iyiye köprünün birinci ayağına, sokuldular ve durdular.

"Tamam," dedi biri. "Burası iyice. Çıkar dinamit lokumlarını."

Kısık bir kahkaha attı:

'Birazdan şenlik başlayacak."

' 'Bakalım okumuş yazmış kalem efendisi muhtar ne yapacak yarın sabah, merak ediyorum."

"Dırlanma, elini çabuk tut biraz."

"Sinirlenmene hacet yok ki, sanki ilk işimiz mi bu? Alacağın sıcacık parayı düşünsene. Çil çil yüzlükler, beşyüzlükler.''

El yordamıyla buldu arkadaşının elini.

"Ver bana dinamitin yarısını, sen öbür ayağa git. Dereye girme, köprüden geç. Demirlere dikkat et, ama bir yerine batmasın."

"Nasıl işaretleşeceğiz?"

"Islık çalacağım. Islık sesini duyunca fitili ateşle ve hemen kaç."

"Peki oldu."

İkinci karaltı köprüye çıktı. Karşı tarafa doğru dikkatle yürüdü. Her adım atışında demirler hıçkırıklarla sarsıldılar. "Çıt" ettiler, "Graç" ettiler.

"Dırlanmayın len," dedi adam, "geçecem işte karşıya."

Geçti. Köprü ayağına bağladı beş dinamit lokumunu. Fitili uzattı. Bir sigara yaktı, ateşi avucunun içinde saklaya saklaya. Üst üste çekti, ucunu iyice parlattı.

Ve ıslık sesini duyar duymaz, sigaranın pırıl pırıl ucunu fitile değdirdi.

"Ssssss!"
Daha durmadı. Ardına bakmadan koştu, koştu. '
Fundalığa attı kendini. Yere iyice yapıştı. Kollarını başının üstünde kenetledi.

Kulakların zarını gecenin sessizliğiyle birlikte tırmalayan padama sesini duyuncaya kadar öylece kaldı. Sırıttı sonra:
"Tamam." dedi.
Sözü daha bitmeden bir patlama daha. Gökten taş parçaları, beton kırıntıları, çiviler yağmaya başlayınca iyiden iyi sindi. "Keşke fitili biraz daha uzun tutsaydım," dedi içimden, "daha fazla uzaklaşmak için zaman kalırdı."
Bazı kırıntılar şurasına burasına geldi, ama yaralanacak kadar büyük bir isabet almadı.
Doğruldu. Üstü, başı çamura banmıştı. "Değer" diye düşündü. ' 'hisseme bin lira düşüyor tam tamına. Eh, fena para sayılmaz."
Ellerine bulaşan çamuru üstüne sildi.
"Kaşık düşmanı Esma'm yıkasın, işi ne? Pırıl pırıl yıkasın. Şimdi Rıza'yı bulayım. Köprü uçtuğuna göre dereye girmem lâzım, öyle ya, başka türlü karşıya geçilmez. Bizdeki talihe bak yahu!"
Olabildiğince hızlı yürümeye çalıştı. Biran evvel uzakl.ısmak istiyordu dereboyundan.
infilâk sesi Ali'yi yatağından sıçratmıştı. Kalktı, oturdu
"Hayırdır inşallah!"
İkinci infilâk sesini duydu o an. Dereboyundan geliyordu Yüreği hop hop atmaya başladı. Bir yerleri inceden inceye sızladı. Çıktı yataktan, giyinmeye başladı.
Köpekler tedirginlikle havlıyorlardı. Bazıları acı acı ulu-
geçmişti. Anası da uyanmış, elinde idare lâmbasıyla
ı, ika gelmişti. «.
Haşini çevirmeden sordu:
Ana, duydun mu?"
"tki defa hem de. Uyanıktım. Birbiri ardından iki patoldu. Nedir dersin oğul?"

Giyinmesi bitince pencereye koştu. Gözlerini sonuna kadar açtı. Karanlığı delmek istiyor, olanı, biteni görmek istiyordu. Fakat imkânsız, bir adım ötesi bile gecenin zift karanlığında kayıptı.
"Bilir miyim ana, ne oldu? Şehirde olsam tüp patladı der geçerdim. Köy yerinde..."
Anası sokuldu, sırtını sıvazladı:

"Soyun oğul, soyun, yat keyfine bak. Sabah olsun hayır olsun. Gün açınca ayan beyan her bi şeyi öğreniriz."

Bir an annesinin tavsiyesini dinlemeyi düşündü, fakat hemen vaz geçti. Yatsa bile uyuyamayacağını biliyordu. Tuhaf, zıtlaşan hisler vardı içinde, kerpetene sıkışmışlardı da kalbini, yerinden söküyorlardı sanki.

Yüzü kendiliğinden buruştu.

"Artık yatsam da uyuyamam anam," dedi, "zaten sabah yakın. Feneri yak elime ver. Dere içinden geldi ses, öyle değil mi?"

"öyle gibi oğul, ama belli olmaz. Köyde biri bağırsa sesi dereboyu uzar gider bilirsin. Bu da öylesidir belki."

"Belki. Ama sen yine de feneri yak, gidip bakacağım."

"Nereye?"

' 'Bilmiyorum anam.''

Münevver Hala dualar okuya okuya feneri yaktı. Oğlunun eline tutuşturdu. Ali vurdu gitti, garip bir itişin tesiriyle dereboyuna doğru.

Fenerin ışığı üç beş adım ilerisini aydınlatmaya ancak yetiyordu. Daha ötesi uçsuz bucaksız meçhul. Ve sessizlik. Köpekler havlamaktan yorulmuş olmalı ki sesleri çıkmıyordu. Arada bir baykuşun dost sesi karanlıkla ve sessizlikle boğuşmaya tutuşuyordu.

Ali bu sesin arkadaşlığına sığındı.

"Öt güzel kuşum," dedi, "baykuşum öt."

Baykuş sesini uğursuz sayardı köylüler. Tıpkı derenin kan kızıl bulanmasını uğursuz saydıkları gibi. Ali'nin hiç umurunda değil. Hele şimdi, şu karanlığın kıskacında yürürken baykuşun hiç susmamasını istiyordu. Küçükken, annesinin baykuş hakkında anlattıkları hâlâ aklında: "Oğulcuğum, bu baykuş denen garip, vakti zamanında tüysüz yaratılmış, diğer kuşlar mevcut tüyleri aralarında bölüşmüşler, baykuşçuğa bir şey kalmamış. Ama göz açıklık etmiş, bir tüy ondan gagalamış, bir tüy bundan, bir ondan bir bundan; şurasına, burasına yapıştırmış. İşte bu yüzden tüyleri rengârenk. Ama başı da dertten kurtulmaz. Diğer kuşlar hiç rahat vermezler, gördükleri an başına üşüşürler. Vaktiyle kendilerinden kopardığı tüyleri geri almak isterler. Baykuş onlardan kurtulmak için gündüz ortalıkta gözükmez. Hep geceleri gezer, geceleri dolaşır."

Ali kendi kendine güldü:

"Hiç olur mu öyle şey! Yaradan, gecenin garipliğine yumulmuş yolculara arkadaş etti baykuşu, güzel kuşu. Sesiyle, gecenin ürkütücü havasını dağıtsın diye belki. Sen aldırma söylenenlere baykuşum, güzel kuşum."

"Kanaryam, güzel kuşum"u söylemeyi denedi bir ara, sonra vazgeçti, öten kanarya değildi ki, baykuş hakkında

söylenmiş bir türkü de hatırlamıyordu şu an. Üstelik sesi de hiç güzel değildi.

Bir ayağı çamura saplanınca toparlandı. Feneri kaldırıp bakındı. Hayret! Köprüye gelmişti. Oysa böyle bir niyeti yoktu, evden çıkarken kesin bir hedef tespit etmemişti.

Hissinin peşine takıldığını anladı. "Bu ne yaman sevgi" dedi, güldü kendi kendine. "Gecenin bir vakti insanı ardından sürüklüyor."

Yarın beton döküm günüydü. Bütün köy gelecek, şenlikli bir beton olacaktı. Kemençeler, horonlar, güreş, değme bayram vardı yarın.

"Gelmişken Mecnun gözlerle Leylâ'ma bakmamış olmaz. Fenerin ışığında görebildiğim kadar."

Birkaç adım daha attı. Genzini yakan bu mendebur koku da neyin nesiydi acaba? Ya şu tahta parçaları niçin gelişi güzel etrafa saçılmış? Bu patlak çimento torbaları. "Yanlış mı geldim yoksa? Hayır! İşte fundalık, işte de köprünün ayağı. Ayağı... Nerede? Hani ayak? Sırf enkaz yığını? Peki, köprüye ne oldu, ne oldu köprüme? Hani köprüm!"

Zonklayan beyninde şimdi sürekli patlamalar vardı. Düşünce çizgisinde devamlı zıt kıvrımlar, bulanıklıklar, kavrulmuş dudaklarında inilti yüküyle ezik tek kelime:

"Köprü!"

Adımları kendiliğinden sürükledi gövdesini. Daha daha yakına sokuldu. Feneri başının üstüne doğru kaldırdı. Bunca paranın, bunca emeğin, bunca alın terinin gömülü olduğu yeri iyice görmek için bir süre öylece tuttu feneri başının üstünde. Hâlâ köprüyü arıyor, bir yanlışlık yaptığına inanmak istiyordu.

Fakat yok! Sadece taş yığınları, demir çubuklar, tahtalar, patlak çimento torbaları ve ekşi, kekremsi, rezil bir koku.

"Dinamit!"

Anlar gibi oluyor, fakat bir türlü muhakemesini toplayamıyordu.

Sinsi bir gölgenin iyiden iyiye sokulduğunu o şaşkın, o yıkık anında fark edemezdi. Büyümüş gözleri enkazda geziniyor, çakılmış, yere yapışmış gibi kımıldamadan, hiç bir hareket yapmadan olduğu yerde duruyordu.

Başına inen darbe ile büsbütün sersemleşti, gözleri bes beter büyüdü, akı çıktı, fener elinden kayarak söndü, dönmek istedi dönemedi, bağırmak istedi, gücü yetmedi.

"Köprü!" diyebildi sadece, iniltili, bitik.

Boğazına çıktı karanlık, karanlıklar, oradan beynine girdi, bütün düşünce noktalarını tek tek kararttı, uyuşturdu. Bir daha, ama son nefes kadar zayıf,

"Köprü!" dedi.

Dizleri kendiliğinden büküldü. Boyunca yuvarlandı cılk batağın içine.

Karaltı yavaş yavaş yanından uzaklaştı. Batağa girip çıkan çizmelerin, "Lop... lop... şlap..." sesi, karanlığın esrarında silindi, büs bütün yok oldu.

Münevver Hala, oğlu gitti gideli gözünü kırpmamış». Yatağında bir sağa, bir sola dönüp duruyordu. Her geçen dakika yüreğine saplanan bir demir çivi, nefesini daraltan bir kerpetendi sanki. İçindeki meçhul sıkıntılara yanık, sabahın ipini çekti. Ezan sesiyle yerinden sıçradı, pencereye koştu. Karanın alacası vardı dışarda. Gün, geceyi kovmak üzereydi. Ali hâlâ görünürlerde yoktu.

Elini ağzına boru gibi yaparak, "Aliii" diye çağırdı birkaç kere, ama sesine kendi sesinden başka karşılık veren olmadı.

"Neredeyse gelir," diye söylendi bir teselli bulmak ihtiyacıyla, "gelir neredeyse oğulcuğum. Sabah namazı kılmak için camiye uğramıştır belki, kılar, gelir."

Namazını bitirdiğinde gün açmıştı. İbadetin, ruha nü-İU2 eden hazzı bir süre için olsun oğlunu unutturmuştu.

Kadir Allah, Yüce Mevlâ" diye başlayan dualarını sıraladı. İbadetin ipine dizdi sıra sıra, yedi kat göklere doğru Üfledi. Sonra kalktı, seccade yerine kullandığı koyun poşumu duvardaki çiviye taktı. Bir buruklukla birlikte yine ıt£İu aklına düştü:

foktan dönmüş olmalıydı şimdiye kadar, çoktan," ılrdi, "yoksa..."

Snı kelimenin balyozu güm güm başına inmişti. Kötü ıhı imaller ardı ardına sıralanıp düşüncelerini keşmekeşe

çevirdi. Kendini kaldırdığı gibi kapı komşusu Ismayıl Dayının aviusuna attı.

"İsmayıl!" diye bağırdı soluk soluk, alev alev. İsmaynl! Ali'm dönmedi. Dönmedi koç yiğidim. Kalkta da bak, bak ki nerelerde?"

Ismayıl Dayının karısı çıktı kapıya:

"Hayrola Münevver Hala," dedi endişe yüküyle kamburlaşıp, "hayrola. Bir iş mi geldi başına?"

"Ali'm, bacı, Ali'm..."

Tıkanır gibi oldu, elini yüreğinin üstüne bastırdı, bumburuş derisini delip de dışarı fırlamasın diye.

"Dönmedi, Ali'm hâlâ dönmedi bacım. Gecenin kör karasında fenerle çıktı, ama..."

Bakındı, ellerini iki yana açtı çaresizce:

"İşte, görünürde yok."

İsmayıl Dayı topal bacağını zahmetle sürüyerek geldi, karşısına çakıldı.

"Telâşlanma Münevver Abla. Boşa telâşlanma. Peki de, gecenin kör karasında niye çıkar bu oğlun, zoru nedir?"

"Bir patlama duyduktu, siz de duydunuz mu?"

"Ben duydum," diye atıldı Ismayıl Dayının karısı. "Herifim uyuyordu, zati uykusu çok ağır, kulağının dibinde gülle atsalar duymaz. Sıçradım yataktan. Münevver Hala, zorlu patlamaydı duyduğum, ne oldu dersin?"

"Bilir miyim gül bacım, Ali bakmaya gitti, ne var ne yok öğrenmeye. Velâkin gidiş o gidiş."

Bitik bir el işareti yaptıktan sonra İsmayıl Dayıyı kaşlarıyla kırbaçlayarak,

"Yürüsene!" diye bağırdı. "Hâlâ ne dineliyorsun adam, yürüsene; düşsene önüme! Ali'mi aramaya gideceğiz"

İsmayıl Dayı takkesini geri iterek başını kaşıdı:

"İstiyorsan gidelim Münevver Hala, bana soracak olursan lüzum etmez derim, şimdiye kadar belki dönmüştür bile."

Münevver Hala kırgın kırgın geri çekildi.

"Yalnız başıma da giderim," dedi içi yana yana, "tek başıma giderim ben, sana lüzum yok."

İsmayıl Dayı dizden hiç bükülmeyen bacağının müsadcsi nisbetinde acele ederek fırladı, düştü ardına.

"Kızma be Münevver Hala, söz gelimi söyledim. Varıp eve bakalım bir yol, dönmemişse ararız elbet."

Dönmemişti. Dönemezdi çünkü. Hâlâ baygın düştüğü yerde, düştüğü gibi yatıyordu. Çamuru avuçlamıştı. Öylece buldular.

Münevver Hala cıyak cıyak bağırdı:

"Alii'm! Alii'm!"

Üstüne kapandı. Dizlerini yumruklaya yumruklaya ağıt yaktı:

"Vay koç yiğidim, vay benim aslan oğlum! Kem gözlere geldin Ali'm, yandın canım ciğerim. Seni bu hallerde mi görecekti anacığın! Böyle mi olacaktı Ali'm?"

Kuşlar, Münevver Halanın ağıdına mahzun ötüşlerle katıldılar. İsmayıl Dayı köye haber vermeye koştu. İlk defa sakatlığına kızıyor, istediği sür'atte koşmasını engellediği için lanetler yağdırıyordu.

Köy içinde bağıra çağıra dolandı. Duyan kapıya çıktı, Ali'nin köprü ayağında baygın yattığını öğrenen ardına takıldı. Koca bir kalabalık dereboyuna döndü tekrar.

Münevver Hala oğlunun başını kucağına koymuştu.

Saçlarını okşaya okşaya inliyordu:
"Koç yiğidim, aslan oğlum!"
Zor ayırdılar. Bir sedyeye yatırıp kasabaya götürdüler. Hükümet tabibi üç iğneden sonra ayıltabildi Ali'yi.
"Anam!" dedi, ayılır ayılmaz.

"Anan sana kurban oğul," diye sokuldu Münevver Hala, "anan esir sana koç oğul. De, bir diyeceğin varsa."
Hiç hali yoktu Ali'nin, sadece ılık ılık bakıyordu anasına, bakışlarıyla kucaklıyordu, sarmalıyordu.
Münevver Hala bu bakışlara dayanamadı. Hıçkıra hıçkıra üstüne kapandı. Öptü, kokladı, kokladı, öptü.
"Alın vilayete götürün," dedi hükümet tabibi. "Başındaki yara önemli değil, ama uzun müddet çamur içinde kalması fena. Bir hastalık çıkarabilir, götürün, filmini çektirin."
Götürdüler. Bir arabaya attıkları gibi doğru vilayetteki koskoca hastaneye götürdüler. Münevver Hala, yolboyu ağıt yaktı, durdu:
"Aslan oğlum, kim köprünü bu hallere koydu, kim yüreğine indirdi senin koç oğlum. Kimse elleri kırılsın, ocağı sönsün kimse, ağaçlara taşlara geçsin inşallah! Ali'm, bir koç yiğittin, bir okumuş yazmış civandın, evimin ana direğiydin yiğidim, direğim yıkıldı, yüreğim burkuldu. Dilerim ateşime yansınlar, yalım yalım yansınlar dilerim, ben nasıl yanıyorsam!"
Hastane koridorlarında da sürdürdü:
"Ali'm, koç yiğidim, aslanlar aslanı oğlum."
Aldılar Ali'sini elinden, bir odaya götürdüler. Sonr başka odalara.
Bekledi, bekledi. Her beyaz önlüklünün yolunu kesti, uçan kuştan haber sorarcasına sordu herkese:
"Oğlum nasıl? Oğlum iyileşecek mi? İyileşti mi?"
Kimisi dudak büktü yürüdü, kimisi görmezden gel yürüdü, kimisi oğlunu tanımadığını söyledi yürüdü.
Ümitsizlik, çaresizlik gırtlağına tıkandı nice zamı hıçkırıklarının bile sesi değişti. Zarnanlı zamansız İsmay Dayıya tosladı:

' 'Birşeyler yapsana Ismayil, bunlar koç oğlumu öldürecekler, bir şeyler yapsana, hadi."
"Ne yapabilirim Münevver Hala, böyle kendini yemesene. Oğlun doktor kontrolünde, merak etme iyileşecek."

"Nereden bildin keçi suratlı,söylesene doktor musun, nereden bildin? Doktor olacak adamlar yüzüme bile bak-

madan uzaklaşıyorlar. Bu nasıl iştir, niye üzgün değil herkes, niye dövünmüyorlar, niye yanmıyorlar ateşime?"

İsmayil Dayı sustu, geçiştirdi çoğunu, "Yüreği tutuşmuş" diye düşündü her seferinde, "fıkara Münevver Hala ne dediğini bilmiyor."

Bir beyaz gömlekli geldi yanlarına neden sonra. Yüzü güleçti, gencecikti de, kara gözlerinde merhametin şavkı yanıyordu.

"Oğlun iyi nine,' dedi, "hiç meraklanma. Biraz ateşi var, ama geçecek."

Atıldı Münevver Hala, doktorun ellerine sarılacaktı, ama cesaret edemedi. Geldi geleli ürkekleşmişti, bilmediği, tanımadığı bir dünyada mahsur gibiydi:

'Ağzına sağlık oğul," dedi, "Ali'm iyileşiyor dedin ya, essah dedin helbet. Gencecik oğul, Allah seni anana, babana bağışlasın oğul. Görebilir miyim Ali'mi? Hemen, görebilir miyim?"

Doktor bir tereddüt geçirdi. Yaşh kadının hali perişan-
< 11 gerçekten. Görse iyi olurdu. Fakat hasta uyuyordu. Rah.nsız edilmemesi lâzımdı.

"Şimdi uyuyor nine, uyanır uyanmaz görüştürürüm oğlunla. İnan bana durumu çok iyi, tasa edecek bir şey w>k."

(Gülümsedi ılık ılık:

"Sevinmelisin nine. Oğlun hep seni sayıklıyor bir de köprü diyor. Ne çok seviyormuş, ikinizi de."

"Beni mi? Duydun ya Ismayil, oğlum hep beni sayıklıyor. Oğul, doktor oğul, anam diye diye mi sayıklıyor?"

"Yok, adını sayıklıyor nine, Fadime diye diye."

Yüzünü bir buruşturma buruşturdu, bir ürkme ürktü, olduğu yere bir çökme çöktü. Ismayil Dayının aklı tavana tepti. Doktor şaşırdı, üstüne eğildi.

"Bir şey mi oldu nine?"

"Yok!" dedi Münevver Hala hırsla.

Bir süre başını avuçları arasında tuttu,bir o yana sallandı, bir bu yana, neden sonra duruldu, sakinleşti.

"Nerede genç doktor?" diye sordu Ismayil Dayıya.

"Nah işte, gidiyor."

Fırladı, yetişti arkasından.

"Doktor oğul, bir dakika izin ver Ali'mi göreyim, hep hep bir dakikacık."

Doktor döndü Münevver Halaya.

'' Kurallar var," dedi, '' kusura bakma.''

"Yani olmazlanıyorsun."

"Mecburum."

"Olmaz mı diyorsun, ben öyle kelli felli laflardan anlamam oğul, kısacası olmaz mı?"
"Olmaz nine."
Son söz ne kadar tuhaf geldi yaşlı kadına, tuhaf, yabani ve yersiz. Büzüldü büzüldü, bir avuç oldu sanki, eridi.
Ayaklarını sürüyerekten Ismayil Dayının yanına döndü. Kanepeye çömeldi.
"Görüştürmüyorlar kardaş," dedi kırık-dökük, "ille diretiyorlar, olmazlanıyorlar. Sanki kıyamet kopar görüştürseler.''
İsmayil Dayı bir teselli sunmak için çırpındı:
"Birazdan görüştüreceğiz dediler ya, sabret azıcık."
Sitem dolu, ateş dolu bir bakış attı Münevver Hala:

"Sabır mı? Ne demektesin sen İsmayil? Oğlum içerde ecelle pençeleşmede, sen kalktın sabret diyorsun. Ana yüreği parça parça olurken sabır ne demektir? İsmayil, sabır ne demektir, bilir misin?"
"Bilirim helbet Münevver Hala, sabır ilmin başıdır, bilirim ya."
"ilim kadar taş düşsün başına," dedi kötü kötü, "ben oğlumu görmek istiyorum."
Cevap vermedi İsmayil Dayı. "Döksün içini, zararı yok bana bulaşsın da, içini döksün, fıkara yüreği parçalanacak."
Akşama doğru ancak izin çıktı.
Münevver Hala nihayet muradına ermişti. Dakikalar boyu seyretti oğlunu. Dualar mırıldandı, sevgi yüklü kelimeler sıraladı ard arda.
' 'Sen köye dön anam, köye dön. Ocağını boş koma. Beni de merak etme, bak burada emin ellerdeyim. Zaten birkaç güne kadar çıkabileceğimi söylediler. Biraz üşütmüşüm, hepsi bu."
"Islandın da oğul, çamur içinde kaldın sabaha kadar. Ah, nasd bilemedim, nasd seni yalnız başına saldım, ah uklım, niye saldım sanki!"
"Oldu bir kere, üzülme anam."
Gözleri daldı.
"Köprümü uçurdular," dedi kendi kendine, "üzülmek neye yarar artık."
Münevver Hala dönmemekte dikendi ya, sonunda razı ? ıldu. Ali'sini hastane odasında bıraktı. Göz yaşlarıyla yürü erite erite evine döndü.
Attı kendini yatağa.
Ev yıkık geldi gözüne. Ev değil de evin enkazında gibiydi. Boş gözlerle bakmıyor, ara sıra göz yaşlarını yemeniiinin ucuna içiriyordu.

"Bittim," dedi, "çünkü Ali'm bitti. Öldüm ben, çünkü oğulcuğum hastane odalarında sayıklıyor. Bir köprü diyesi, bir Fadime; bir köprü, bir Fadime. Sanki neden? Sayıklayacaksa anacığını sayıklasa ya. O vefasız kızı, o uğursuzu sayıklamak yaraşır mı Ali'm sana?"

Üç aycık daha otursaydı evinde, şimdi gelinim diye yüreğini açardı Fadime'ye, bağrına basardı. Birbirlerine sarılırlar, dert ortaklığı kurarlardı. Ama oturmadı. Hakçasını söylemek lazımsa, oturtmadılar. Mimaroğlu Süleyman'ın o sünepe oğlu, o kibirli eniği adını çıkardı zavallı kızın. Ali'den vaktiyle yediği dayağın intikamını böyle böyle aldı. Ali'ye gücü yetmeyince aşağılık bir iftiraya sarıldı. Şöyle ettim, böyle' ettim diye yalanlandı. Canı cehennemlere gidesi, yalım yalım ateşlere yanası. Kabahat kızda mı ki, yok, büyük kabahatli anası olacak kadın, babası olacak koca keçi. İlle kalem efendisi diye tutturmasalar, ille me murlara vereceğiz diye burunlarını Kaf Dağının ardın dikmeseler böyle mi olurdu bu işler? Çoktan alırdı oğlu na, çoktan gelin ederdi. Zavallıcık bağrına taş basarakt gitti, ağlayı sızlayı gitti. Hem de Rıza'ya. Körolası Kad Rıza'ya, dünyada adam kıtlığı varmış gibi, bula bula on buldular. Kalem efendisi bulalım derken Rıza'yı... H gidi dünya! Ali de kalem efendisi çoktandır. Hem d efendinin efendisi. Bakmasınlar köy yerinde kalıp mu' tarlık ettiğine, kanmasınlar. Köylüye iyilik olsun diye b laştı koç oğlu, Mimaroğlu'nun avucuna düşmesinler di bulaştı. Yoksa bugüne bugün hukuku bitirmiş, kimle mahsus hukuku bitirmek, kimlere mahsus ha! Hukuk demek? Bir kere dünya adaletin üstünde duruyor, adal ise hukuk kapısından çıkıyor, böyle demez miydi asi oğlu, demez miydi? Derdi ya, derdi ama Mimaroğlu ol cak rezil dinlemezdi ki hukuku, mukuku, bildiğini ok" du hep.

Birden fırladı, yatağın üstüne bağdaş kurdu. Aklına bir şey takılmıştı. "Dur hele, hele. Durun komşular! Köprü kendi kendine mi uçtu? Kuş değil ya bu, uçamaz ki. Biri verdi fitili ayaklarına. O koca kayaları yarmak için kullanılan lokumlardan sokmuşlardır. Bir tuhaf kokusu var, bilirim insanın başını ağrıtır. Zorlu da patlar, yol yapılırken, az mı atıldı ondan? Sokmuşlardır ayaklara üçer beşer, belki daha fazla. Mimaroğlu'nda eksiği mi var? İstediği kadarını bulur buluşturur, uçurur köprüyü. Ali'mi delirtmek için, ona bir haller etmek için. Oğlunun yediği dayağı çıkartmak için, muhtarlığı elinden alışının intikamını almak için. O alçak yapmıştır, o aşşağılık it yapmıştır, o re-

zil, harama, soysuz yapmıştır. Kendisi yapamaz, korkar, mutlaka birilerine yaptırmıştır. Parayla. Para Mimaroğlu'-nda çok, yaptırmıştır. Tüh, nasıl da aklıma gelmez, anında nasıl da bilemem, tüh! Hemen çıkmalıyım, bütün köye tellal etmeliyim. Ne köyü, dünyaya tellal etmeliyim! Tanısınlar Mimaroğlu nice rezil heriftir. Köprüyü uçurmanın hesabını sorsunlar.''

Fırladı kapı önüne. Ellerini ağzına boru gibi tuttu:
"Heeey köylüüü! Köylüüü huuu!"
lsmayil Dayı seke seke çıktı kapı önüne.
"Ne var Münevver Hala, bir şey mi diyecektin?"
Ona doğru yürüdü yaşlı kadın.
"Sen misin topal keçi?"

tsmayil dayı biraz kırıldı ya, üzüntüsüne verip üstünde durmadı. "Aklını bozmuş besbelli" diye geçirdi içinden, 'zavallı."
Sesini yükseltti:
"He Münevver Hala, benim. Ne diyecektin?"
"Yalnız seninle olmaz, bütün köye diyeceklerim var. Köyle de olmaz, dünya toplanmalı önüme, toplanıp söy-

leyeceklerimi duymalı. Şu Mimaroğlu Süleyman var ya..."
İsmayil Dayı yüzünü buruşturdu, yere bir tükürük attı:
"Var ki, nasıl var?"
"İşte o Süleyman, şerefsizin, hayasızın biridir."
"Hışt kadın, yavaş söyle."
inadına sesini yükseltti:
"Ne yavaşı İsmayil, sözlerimi bütün dünya duysun istiyorum, sen hâlâ yavaş dersin, duyan olur dersin. Delinin zoruna bak! Süleyman denen köpek değil mi köprümüzü berbat eden?"
"Nereden biliyorsun Hala?."
"Bilirim, öyle bilirim ki, dos doğru. Hilafım yok. Adımın Münevver Hala olduğunu bildiğim gibi bilirim. O yaptı diyorsam, bil ki o yapmıştır. Başka kim yapar?"
İsmayil Dayı ayağını sürüdü, bir adım yaklaştı:
"Gel içeri," dedi, "gel anam. Kim inanır söylediklerine, kim baş sallar? İnansalar bile kaç para."
Münevver Hala diklendi, ellerini beline dayayarak yiğitlendi:
"Niye kaç para?"
"Çünkü anam, mahkemede sorarlar gördünüz mü diye? Kim görmüş?"
"Allah." B_

"Dedim ya Halam, gören yok. Amenna, Allah görür. Allah işitir, Allah bilir. Öbür dünyada hesabını da sferar.. Lakin kasabadaki hakimler delil isterler anam, delil. 'Nereden bildin bakalım?' diye sorarlar. Cevap veremeyiz. O zaman ne olur, bilir misin?"

"Ne olurmuş bakalım?"

"Tersi olur. Tutar, Mimaroğlu namus davası açar. 'Ba na iftira ettiler, şerefimle oynadılar, davacıyım' der."

"Şerefi paralansın koca itin, şerefi kopsun!"

Boşlukta Yürümek

XI

Beyninde bir tereddüt yumruklaşması oldu:

"Sahi der mi İsmayil?"

"Der anam, hem nasıl der. Adamları var, yardımına koşarlar. 'Valla billa, şu Mimaroğlu ağamız gece sabahlara kadar bizimle kumar oynadı' diye yemin billah ederler."

"Yaptırmıştır."

"Olur a, yaptırmıştır. Belki o gece Mimaroğlu sabahlara kadar üç beş zibidiylen ya işret etmiştir,ya zar atmıştır. Adamları da gitmiş, köprünün altına koymuşlardır dinamiti. Fakat isbat lazım."

Münevver Hala şaşkın şaşkın bakındı. Düşüncelerini aksamın alaca karasına gömdü. İsmayil Dayı doğruyu söylüyordu galiba, öyle ya, hakim kısmı delil arardı. "Nereden bildin bakalım?" diye de sorardı. "Bildim işte, adım Kİbi bildim" dese, inanırlar mıydı?

"Demek bize inanmazlar diyorsun İsmayil."

öyle diyorum anam, inanmazlar."

Kederini merakın bacasına yığdı, nefes nefes savurdu:

"Başka kim yapar?"

Ellerini iki yana açtı İsmayil Dayı:

"Bilir miyim," dedi. "Bana da sorsan Mimaroğlu yaptı derim. Ama neye yarar? Mimaroğlu yalanlarına, iftiralarına çoktan başladı. Yaydı yayacağı kadar Münevver Hala, her yanı bulaştırdı iyiden iyi. Biz hastanelerde can derdine düşmüşken, buralarda nelcı olmuş bir bilsen Münevver I lala, Köroğlu anlattı da inanamadım. Bu kadar rezilliğe bulaşmaz, Mimaroğlu gibi soysuzun teki de olsa artık ins.ıl eder dedim. Lâkin adamda insafın zerresi yok, iftira ukını bildiğimiz değirmen taşın'dan bin kere hızlı döndürmekte."

"Ne haltlar karıştırdı Mimaroğlu, yine neler uydurdu lukalım İsmayil?"

"Hele bizim eve geçelim de Hala, bir güzel anlatayım her bi şeyi. Ama bağırıp ortalığa ayağa kaldırmaca yok. O

nasıl saman altında su yürütüyorsa biz de öyle yürüteceğiz, sessiz sedasız. Başka türlü tongaya bastıramayız adamı. Namertle mertçe mücadele edilmez."

Birlikte eve girdiler. Ismayil Dayının karısı sarıldı Münevver Halaya, bir süre beraberce ağlaştılar.

"Bırakın şimdi," diye azara tuttu lsmayil Dayı, "sızlaşmanın, ağlaşmanın sırası mı yahu? Bırakınız AUahınızı severseniz. Şöyle otur geç Münevver Hala."

Yaşlı kadın tahta iskemleye çöktü.

"De hele, anlat. İçim burum burum burkulur."

"Önce bir sıcak çorba içsen, bilirim ağzına Allahın nimetini koy musluğun yok sabahtan beri."

Elini gırtlağına götürdü Münevver Hala, başını da iki yana salladı:

"Şurası düğümlü lsmayil, düğümlü bacım, lokma geçmez burdan. Neler çektiğimi bi bilseniz."

lsmayil Dayı, Münevver Halanın karşısına çömeldi.

Sakat bacağını ileri attı, dizkapağını oğuştura oğuştura,

"Say ki ben çekmişim Halam," dedi. "Senin acın benim acım. Ali'nin başına gelenler hangimizin güneşini karartmadı ki."

"Ya köylü nerede lsmayil? Tek kişi kapımı çalıp geçmiş olsuna gelmez. Ne oldu birden, haniya oğlumu oğullan gibi sevenler, haniya kızlarını gelin edeyim diye eşiğimi aşındıranlar, haniya komşu komşu diye dakika başı ünleyenler, nereye gittiler, niçin yok oldular?"

"Hala! Münevver Hala!"

Elini red mânâsına salladı:

"Bırak! ne oldular dedim." H____________

İsmayil Dayının yüzüne daldı gitti. Gözlen nazar bon cuğu gibi irileşti. Fısıl fısıl.

'' Bildim, yine iftira!''

İsmayil Dayı tedirginlikle başını iki yana salladı:

"Evet Hala, yine iftira. Bu sefer zorlusundan da zorlu bir iftira. İz bırakır köylünün kalbinde, hem oldukça derin bir iz."

"Ne diyormuş bakalım Süleyman köpeği?"

"Köroğlu duydu, gelir gelmez gözleri yaşlı bana anlattı. Güya köprüyü uçuran Ali imiş."

Münevver Hala yaşındatı umulmadık bir çeviklikle kalktı birden:

"Başına düşsün dünyanın bütün taşları, köprüleri. Soysuuuz! Uğursuz! Ali'm elleriyle yaptığını elleriyle yıkacak ha! Yıkacak da keyfine bakacak öyle mi? Ne olsun diye yapacak bunu?"

"Otur Münevver Hala, otur ki anlatayım. Dedim ya bu sefer gelen iftira zorlunun da zorlusu diye. Kulpunu sağlam uydurmuş Mimaroğlu. Diyor ki: 'Ali bütün topladığı paralan bir güzel yemiş. Afiyet olsun. Yedikten sonra ne yapsm. Bakmış köprü yarım kalacak. Hesap verme zamanı geliyor. Gitmiş uçurmuş köprüyü. Uçurmakla da akıllılık rtmiş."

Münevver Hala dayanamadı, bir kaplan gibi pençelerini çıkardı:

"Yırtarım ağzını lsmayil, töbe de!"

lsmayil Dayı ellerini ileri uzatarak muhtemel bir taarıuzdan korunma vaziyeti aldı:

"Bin kere töbe," dedi. "Yüz bin kere töbe. Yanlış anladın beni Hala. Ben söylemiyorum ki, Mimaroğlu söylü-\nr O uğursuzun sözlerini aktarıyorum sana, kabahat mı'"

Yaslı kadın toparlandı, iskemleye çömeldi yine:

Anlat sen, devam et."

"Anlatması bu Halam. Köylünün kafası böyle böyle bulanıyor, bir şüphedir düşüyor herkesin içine. Deliller de sağlam, 'Köprü ayağında ne işi vardı?' diye soruyor. Patlama olunca başına taş gelmiş de güya bayılmış."

Tekrar fırladı Münevver Hala, avaz avaz bağırmaya durdu:

"Ne halt ediyor bu adam? Ali, patlamayı duyduktan sonra dereboyu gitti. O vakte kadar evinde mışıl mışıl uyuyordu. Söylenenler yalan! Küllisi yalan, haza yalan!"

"Kim inanır bize Münevver Hala, kim?"

Deli deli soludu yaşlı kadın. Gözlerinden kıvılcımlar döküldü. Bakmıyor, yakıyordu sanki. Ismayıl Dayının yüreğine işliyor, oracığını eritiyordu. Rahatsız, bıkkın bir tavırla başını kaşıdı:

"Yanlış anlama Hala," dedi, "ben demiyorum, Mimaroğlu Süleyman'ın söylediklerini naklediyorum sadece. Bil de ona göre davran diye."

Münevver Hala ne düşündüyse düşündü, birden duruldu. Fısıltı halinde:

"He." dediJB

"Sen anasısın Ali'nin, sabaha kadar evinde mışıl mışıl uyuyordu desen bile inanmazlar. Oğlunu koruduğunu sanırlar."

"He."

' 'İftira zorlu geldi bu sefer Münevver Hala, zorlu ki zorlu geldi iz bırakmakla kalmadı.''

"Deldi."

"Köylü bu yüzden kapına gelmez, bilir misin? Azıc da olsa bulandı kafaları, şüpheye mi düştüler ne? A üzülme, köylü denince dur orda. Hepimiz, cahiliz, b: anda severiz, bir anda küseriz. Hani derler ya, dostun ca hilse ondan kork diye, o hesap işte. Bunu bana mühend;

Tarık Bey söyledi. Dostun dedi, cahilse ondan kork, dedi."

"Kork..."

"Dava açacakmış Mimaroğlu. Zaten o açmazsa da kendi kendine açılırmış dava. Şehirdeki savcı açarmış. Yol, yordam böyle imiş.''

"Böyle..."

"Keşfe geleceklermiş, köprüyü. Nasıl yıkıldığını anlayacaklarmış. Zabit mi ney tutacaklarmış. Sonra da Ali'yi celbedeceklermiş mahkemeye. Bunca okuduktan sonra ne diye geldin, muhtar oldun, diye sormak için. Öyle deniyor. ''

"Öyle..."

' 'Ya Münevver Hala.''

"Yaaa!"

Birden süitindi, uyuşukluğunu ezdi, kartal gibi açtı kanatlarını çarptı:

"Yok öyle şey!" diye bağırdı. "Hükümet eğri ile doğruyu ayıramayacaksa niye hükümet olup kurulur konağa? bilirler, anlarlar mutlaka. Keşfedince her bi şeyi olduğu gibi görürler, Ali'nin yapmadığını kestirirler. Ali ne diyordu bilir misin Ismayil? 'Adalet var memlekette' diyordu. 'Kanun var, nizam var. Herşey kanuna, nizama uygun yapılır.' Aval aval ne diye bakıyorsun öyle, anlamıyor musun? Anlamazsın Ismayil, nereden anlayacaksın ki, senin oğlun hukuku bitirmedi ki."

Son sözler Ismayil Dayıyı canevinden yaraladı. Acemi uy gibi kişnedi:

' 'Affetmişsin! Oğlum olsaydı yalnız hukuku değil, bülüo yüksek mektepleri bir nefeste bitirir, dünyanın en büyük adamı oluverirdi. Yalnız hukuk nedir ki? Ola ola muhtar olur işte insan, başına belâlar sarmak için muhtar olur, Ali'nin olduğu gibi tıpkı."

Birden içi pişmanlık doldu. Karısının kaş göz işaretlerini yeni farkediyordu. Boynunu büktü:

"Palavra işte, atıyorum Münevver Hala, kusura kalma. Sanki biz okuduk da oğlumuz okuyacaktı. Yok, Allah' vermedi kurban olduğum, ne denir? Vermeyince vermiyor. ''

Münevver Hala' duyduklarına inanamaz gibiydi.

"Ali'mi sevdiğini sanmıştım îsmayil."

Ismayil Dayı göğsünü yumrukladı.

"Ali buramda, yüreğimin içinde. Say ki öz oğlumdan ileri. İyi çocuk. Okumuş yazmış da üstelik, tepeden bakmamış köylüye Mimaroğlu'nun sümüklü Kemal'i gibi, bakmamış tepeden, gelmiş muhtar olmuş. Oysa muhtar olacak adam mı, en azından hakim olunur o mektebi bitirince, bilmem mi hiç? Bilirim, ama kızınca başka türlü de söylerim Münevver Hala, çocuksuzluğumu yüzüme vuracak ne vardı demin? Ne vardı yaramı tazeleyecek, fazladan da köroğlu önünde yerin dibine batıracak?''

"Onu demek istememiştim ben."

Havada döndürdü elini, gülmeye çalıştı:

' 'Neyse, bırakalım şimdi. Ali evladım gibi dedim, ban inan. Elimden geldiğince yardım etmeye çalışacağım. H şahidimdir gözümle hatasını görmedikten sonra yüzüm çevirmeyeceğim, dedikodulara aldanmayacağım. İnanı yorsun, değil mi Münevver Hala?"

Müphem tarzda dudaklarını büktü:

"Bilmem, demin söylediklerini düşündükçe..."

İsmayil Dayı sözünü kesti:

"Şakaydı canım, yahut aptallıktı düpe düz. Bilirsin çocuksuzluk bir yara içimizde, tutup yarayı tırnaklayın kanadı. Ne demişler büyüklerimiz, Münevver Hala, dem ki işitme demişler. Dedin, işittin. Böylece ödeşmiş olduk Zati hata ettiğimizi de kabullendik. Büyüklük yine send

dursun Halam, her zamanki gibi bizi kardasın belle, ve gel inat etme, bizde kal. Oğlun hastaneden çıkana kadar hiç değilse, yalnızlık çekme boşu boşuna. Yalnızlık kötüdür bilirim. Gel he de, köroğlu gül gibi bakar sana da, bana da. Ha, ne diyorsun?"

Başını iki yana salladı:

"Sağ ol," dedi. "Evimi bırakamam."

Çıkmaya davranınca İsmayil Dayının karısı kesti yolunu:

"Kalaydın keşke hala."

"Yok bacım, kalmayayım. Her horoz kendi çöplüğünde öter demişler. Varayım gideyim evime, ocağımı yakayım."

Bir Allahaısmarladık demeyi bile unuttu çıkarken. Başka şeyler vardı kafasında, hem kafasında, hem yüreğinde, ne bastığı yeri görüyor, ne ayaklarının yere değdiğini duyuyordu.

Gecenin zift karası içine çöreklenmiş, dünyasını kuşatmıştı. Dalgın dalgın evine girdi, tedirginliklerinin üstüne kapıyı gıcırdatarak kapattı.

Ancak kapının gıcırtısını duyduktan sonra içeri çekildi İsmayil Dayının karısı, azara tutan bakışlarla süzdü kocasını:

"Anlatmakla iyi mi ettin sanki? Keşke senden duymamış olsaydı."

ismayil Dayı da aynı şeyi düşünüyordu. Dalgın dalgın karısına baktı:

' 'Nasılsa duyacaktı. Dost ağzından duyarsa daha az sarılır diye ummuştum. Bilmem iyi mi ettim, kötü mü?"

Sakat bacağının diz boğumunu oğuşturdu:

"Garip kadın," dedi, "inşallah yüreğine inmez. Daha ur dedikodular çıkacak, Allah bilir. Mimaroğlu bu. Al-Uhtan korkmaz, kuldan utanmaz biri."

Başını bilgiç bilgiç salladı:

"Allah'tan korkmayandan korkmalı derler kadınım, ben bunu bilir, bunu söylerim."

İyice büzüldü ceketinin içine. İlikleri soğumuştu sanki, üşüyordu.

"Hastalanacak mıyım, ney," diye iç çekti. "Sıtman tepmez inşallah."

"Çay koyayım mı ocağa, iyi gelir."

Alışkanlıkla yanmayan ocağa uzattı ellerini. Omuzu üstünden karısına şöyle bir bakış attı:

"istemez."

Aklında Ali vardı, anasıyla birlikte. Olabilecekleri düşünüyor, düşündükçe içi buza kesiyordu.

*• -k

Aşağıköy denize biraz daha yakındı. Bu yüzden Aşağıköy halkı Yukarıköy halkına "dağlı" der, sezdirmeden küçümser, hırpalardı. Başkaca Yukarıköy'den bir farkı yoktu, bir fazlalığı veya eksiği yoktu. Güzel olmasına güzeldi, alımlı olmasına alımlıydı. Yaz günleri bile serince geçerdi, deniz rüzgârı gün boyu. yalar durur da sırtları, koca gemiler yeşilliğe yaslı Aşağıköy'ün ak şirinliğini selâmlardı geçerken, düdük öttürürlerdi.

Aşağıköylüler sempatik insanlardı aslında, ama Köse Rıza'yı, bir de onun can ciğer arkadaşı Hakkı'yı hiç sevcmemişlerdi. Mimaroğlu'nun Aşağıköy'e uzanmış iğrenç eli gibi görünmeye ve nefret duymaya alışmışlardı. Rıza'dan söz edilse, "hastır'' çeker gibi el sallayıp, sürü ile rezilliğini, sürü ile uğursuzluğunu sayar, dökerlerdi. Anası nın taze ölüsü gömülmeyi beklerken Rıza'nın nasıl odala ra saldırdığını, para bulmak ümidiyle nasıl yatakları, yor-

ganları söktüğünü, bulamayınca da kötü kötü küfredip def olduğunu anlatırlardı.

Bir süre kayıpmış. İstanbul'a filan gittiği duyulmuş. Hırsızlığa mı, kaçakçılığa mı ne bulaştığından iki yıl içerde yatmış, çıktığında dönmüş köye, döner dönmez de Mimaroğlu Süleyman'a bordalamış. Gel zaman, git zaman Mimaroğlu'nun has adamı olmuş çıkmış. Mimaroğlu da hizmetin altında kalmamış hani, Molla Sadık Dayıya göre, Fadime kız bu ortaklığın çırasına yanar. "Neden ki yeğen, Mimaroğlu, Rıza'yı beter köle eylemek için evlendirmeyi aklına koydu, koymaklan kim Rıza kösesine, alçak tembele kızını verir gönül rızasıylan? Hiç kimse. Heh hee, Rıza'nın erkekliği olsa neyse, erkekliği yiğitlik mânâsına demem ha, düpe düz erkeklikten bahsetmekteyim, bu Rıza ne erkek, ne kadın, ikisinin orta yerinde bir gudubet, bir acaip lanet! Kim verir böylesine kızını? Heh hee?" Mimaroğlu alt etmiş üst etmiş, Fadime'yi çekmiş. Artık babasını korkutaraktan mı, yoksa kesesini dolduraraktan mı, Allanın bileceği. "Ne yalan söyleyeyim yiğen orası âyân değil, yalnız Fadime fukaracığın adını mahsustan kötüye çıkardıklarını bilmişliğim tam ve tekmil."

Aşağıköy'de Rıza'nın evi ile Hakkı 'nınki yanyana, diJer evlerden uzakça ve hayli eskice. Rıza geçen kış tembellik edip çatıdaki karı küremediğinden çatının yarısı göçük. Bu haliyle ev kambur bir ihtiyarı hatırlatıyordu.

Fadime çamaşır leğenini avluya çıkarmıştı. Epeydir hazin bakışlarla Fadime'yi seyreden kapı komşusu Esma kadın başını leylim leylim iki yana attı. Bunca gayrete bir nı.'uıâ veremiyordu. Kendi kocası Hakkı da hayırsızın tekiydi gerçekten, lâkin Rıza kadar berbadını görmüşlüğü, • lıymuşluğu yoktu. "Olmaz ki, kocanın bunca rezili, sürköçeği olmaz ki. Bunca akılsızı, vurdum duymazı.

ayyaşı olmaz ki. Böyle kocaya Fadime gibi karı! Hey kurban olduğum Allah, nasip neler de yapıyor!"

Hakkı da tembeldi tembel olmaya, fakat Rıza gibi horozlanmazdı hiç değilse. Hele bir horozlanmaya kalksın, Esma kadın alimallah orağı kaptığı gibi, teey kasabaya kadar kovalardı. Rıza korkusuz, korkusuzluğunun büyük kabahati da Fadime'de, orağı kaptığı gibi ardı sıra kasabaya düşşeydi vaktiyle, hiç şimdi yaptığını yapabilir miydi? Öyle yedi düvele sesini duyurabilir miydi bangır bangır bağıraraktan? Garip Fadime, fukara kız, rezilliğe bulaşmamak, dile destan olmamak için hep yüreğine atıyordu, yalım yalım eritiyordu yürek yağını, şu kıza kaç kere söyle-

mişti oysa... "Kız, koca kısmına yüz vermeye gelmez, he-
le Rıza gibisine, Hakkı gibisine hiç mi hiç gelmez. Al yüz-
süzlüğü ele, sen utanacağına biraz da o utansın kuz!'' Ya-
pamamıştı. Açık açık da söylemişti zaten: Yapamam Es-
ma abla, kurban olayım ablam, yapamam, elimden gel-
mez." Hiç olmazsa hizmette kusur etse, varsın Rıza kendi
işini kendisi görsün, layığı budur. Dinlemiyordu ki, yine
Allah'ın her günü işe koşuluyordu. "Sabahın köründe
kalkar, yıkıldı yıkılacak evin her yanını siler süpürür, elin-
den gelse gülsuyu ile yıkayacak. Şimdi de çamaşırları leğe-
ne dolduruyor. A kuz! Rıza gibi kocaya temiz çamaşır n
lâzım? Üstündekileri eskiyene kadar taşısın da aklı başın
otursun. Benim Hakkı'ya yaptığımı yapsana sen de,
kuz!"

Fadime koca kazanı sürüye sürüye getirdi, çamaşır leğe
nine boca etti. Kaynar sudan yükselen buhar içinde bir s'
re kayboldu yüzü, endişeli çizgileri bir süre görünmezi
ti.

"Körolası," diye söylendi elem yüklü, "ah körolas
Adam değil, sanki kütük. Aha, dağdaki kütük. Öyle can
sız, öyle tasasız, öyle kımıltısız. Bari öyle de sessiz dursa

ne gezer! Vıdı, vıdı, vıdı, sustuğunu görmüşlüğüm yok.
Ey Allah'ım, sen bilirsin! Bir de kabara kabara bağırması,
"Kuız, şaplak geliyor" demesi var ki. Bir gözlerini süzüp,
"Sana çok cici bir ev kuracağım, kıııı" demesi var ki, de-
lirmediğine şaşmalı millet. Bu herif ne bekliyor böyle, pa-
ranın gökten zembille inmesini mi? İnerdi tövbolsun,
inerdi belki namazında, niyazında Allah'ın bir sevgili ku-
lu olsa i Bu adam gibisine inse inse belâ iner gökten, lanet
yağar üstüne üstüne. Ne namaz, ne niyaz; mübarek gece-
lerde bile zil zurna sarhoş.''

Üç ay filan geçti evliliklerinin üstünden. Geçti ya, şöyle
birinin eli öbürünün eline değmedi. Rıza'nın askere alın-
mayış sebebi düztabanlığından kelli değilmiş söylentilere
bakılırsa, bu hali imiş. Anasının sözleri de tastamam doğ-
ru imiş. Kadıncağız "Oğlumda erlik aramayın" dermiş
vaktiyle, dermiş ama pek kimseyi de inandıramazmış.

Fadime düşüncelerinin orta yerine çömeldi, çamaşırları
kaynar suyun içine boşalttı, elini daldırdı sonra; daldırma-
Myla birlikte çığlık çığlığa çekti.

"Yandım anam!"

Hakkı'nın karısı Esma bu çığlığı duydu, telaşlandı:

' 'Kız ne oldu ?''

"Elimi kaynar suya soktum dalgınlığılan, Esma abla.
İki herif içimi de, dışımı da yakıyor anlayacağın."

"Zor bacım zor," diye karşılık verdi Esma, "kendim-
den bilirim zorluğunu. Benimkinin seninkinden kalır ya-

nı yok."
"Alın yazımız işte," dedi Fadime inim inim, "çekece-

Çamaşırları ovmaya koyuldu. Kıvırıyor, sol elini yumruk yaparak başparmağının üstünde oğuyorha oğuyordu. Su toplamıştı baş parmağının üstü, beyazımsı, şeffaf göz - • ukler kabarmıştı. Söylene söylene el değişti.

Bir saat kadar sonra Rıza kapıda belirdi. Kapının kulpuna asılıp ileri, geri yaylandı, iki defa da esnedi kadınsı ağzını gere gere. Bir sigara tellendirdi, sonra ağzından burnundan dumanlar saçarak seslendi:
"Fadime, kıız, Fadimeee!"
"Sanki sesini yedi dağın ardına ulaştıracak, "diye geçirdi Fadime, "sanki şuracıkta bir kadına değil de dağların ardına seslenir. İnsanca çağırmak nedir bilmez mi hey büyük Rabbim, sen hakkından geliver! Fadimeee imiş, ürür gibi uzatmasa olmaz, ille uzatacak da yedi pare köye duyuracak."
Omuzu başından bir göz attı:
"Ne var?"
Rıza sinirli bir adım attı. Esnemesini güç belâ yuttu, ama gerinmeden edemedi. Uçmak ister gibi kollarını açarak "Auuuv" diye bir ses çıkardı ağzından.
"Şu miskinliğine senin," dedi Fadime yine içinden, "şu miskinliğine erkeklik fukarası, töbe estafurullah!"
"Kuz, mavililerimi de aldın mı leğene?"
"Yoo, onları geçen hafta yıkamıştım."
"Bir aksilik oldu, gece eve gelirken düştüm, çamurlan dim."
Ellerini pantolonunun cebine daldırdı, çıkardı. Gün altında Amasya elması gibi parlayan tüysüz yanağını kaşı di bir süre.
' 'Fazla kaçırmışım da," diye devam etti, ' 'Mimaroğlu' nu kıramamışım da. Bir kadeh, bir daha derken..."
"Zıkkımın kökü," diye sözünü biçti Fadime.
Belini tuta tuta doğruldu:
"Uy anam, bu çileli başım uy! Hadi getir orada dinele ceğine, getir de başlamışken yıkayıvereyim bari."
Rıza alabildiğine astı yüzünü, koruk burnundan b" avuç duman daha saldı:

"Git kendin al," diye bağırdı. 'Karı dediğin erkeğin el kiri; git al dedim kıız, dinelme karşımda öyle."
Fadime bir "Lahavle" çekti. Tartışmak istemiyordu. Zaten bıkkındı, zaten yılgındı. Bir de onun söyleyecekleri

asabını büs bütün bozardı. "İtle dalaşmaktansa çalıyı dolaşmak daha iyi" dedi. Eve.doğru yürüdü.

"Nereye koydun?" diye sordu kapıyı geçerken.

"Çeyiz sandığının ardına. Hani babanın evinden getirdiğin kıymetli çeyiz sandığının."

Birden kanı beynine çıktı Fadime'nin. Üstelik bu alaylı sözleri yok muydu? İnsanı çileden çıkarırdı. Kötü kötü baktı Rıza'ya. Hiç oralı değildi, yedi dağın ejderi gibi ağzından burnundan dumanlar savurarak sırıtıyordu.

Dalaşmaktan vaz geçti yine. "Çalıyı dolaşmak evlâdır" dedi bir daha, eve girdi. Sandığın arkasına tıkıştırılmış mavi elbiseleri buldu, çıkardı. Çıkarır çıkarmaz da bir çığlık attı:

"Hay Allah! Bütün çamura banmış. Bir iki düşmeylen utacak şey mi bu? Besbelli içinde yatmış çamurun, yatmış yuvarlanmış."

Rıza duymuştu.

"Dırlanma," dedi aksi aksi. "Şaplağı yersin yoksa."

I lindi gibi kabarmış, elini de havaya kaldırmıştı.

"Yıka dedik sana, o kadar!"

Flbiseyi başına çalmak, leğene bir tekme yapıştırmak, \ ikildi yıkılacak evin kapısına tükürmek ve Yukarıköy'e doğru koşa koşa uzaklaşmak arzusuyla yandı bir an. Yüreı-uım alevi bakışlarındaki nemi kuruttu, ama göz bebekle - nıı de tutuşturdu. Kanlı kanlı baktı karşısındakine.

"Ne baktın be, ne baktın söylesene?"

< cvap vermedi. Yürümedi de. Olduğu yerde kaldı ve lokmaya devam etti.

Rua köpürmüştü.

"Ne baktın dedim?"

Yine karşılık vermedi Fadime.

Rıza ağzından hırıltılar saçarak üstüne yürüdü, vurmak için kaldırdı elini; fakat indiremedi. Üstüne çevrilmiş bakışların mızrağından mı ürktü ne, bir türlü indiremedi tokadı. Döndü yüz geri:

"Eh," dedi yılgın. ' 'Ne halin varsa gör, kasabaya iniyorum ben."

Def oldu gitti. İyi ki, yoksa Fadime adamakıllı niyeti bozmuştu. Gücünü bir deneyecekti Rıza'nın üstünde, dövecekti. Şöyle yuvarlaya yuvarlaya birezse, böğürte böğürte bir tekmelese, ooh! Bütün sıkıntıları bitecek gibi geliyordu şimdi. "Babanın evinden getirdiğin çeyiz sandığı" diye alay ederken büzüştürdüğü yüzünün ortalık yerine şöyle okkalıca bir yumruk oturtup... Ah, niye bıraktı sanki, niye?

Elindekini leğene fırlattı. Köpüklere karıştı mavili, le-

ğendeki su dcresuyu kadar bulanıklaştı. Çöktü başına.

' 'Daha geçen gün pir ü pâk etmiştim,'' diye söylendi "al yeniden yıka. Can mı dayanır buna, el mi dayanır, b: mi dayanır? Kadın erkeğin el kiriymiş. Yuf senin erkekli ğine! Peki ama ne yaptı bu elbiseye böyle?"

Düşüncelerini yüreğinin sessiz çığlıklarına buladı: " adama dayanmak can işi değil, insan işi hiç değil. Çe'' gitmeli geri dönmemece. Zaten kalıp ne yapacağım Anama dedim, dedim ki dayanamıyorum artık anam d dim, yalım yalım yanıyorum anam dedim, kurtar an beni bu dertten, sen yaktın başımı, gel bari sen kurtar.

Ağlamıştı anası Fadime'nin sözlerini duyduğunda, a lamıştı ya ne fayda, bir çare getirmemişti: "Katlan kız demişti. "Sık dişini kız! Sanki neyin eksik? Karnın to sırtın pek, otur oturduğun yerde. Dul başına ne yapars yıkılıp gitmez misin? Hem sonra bilmez misin ki köy

rinde baba evine dönmüş kızlara iyi gözle bakılmaz. Hadi dellenme kızım, cahilliğin lüzumu yok, iyi kötü bir kocan var idare et işte. Yakında bir bebeğin de olunca..."

"Sus! Ana sus!"

Ne haykırıştı o, taa değirmenin oralardan bile duyulmuş olacaktı.

Baba evinin kapısı "çat" diye kapanmıştı yüzüne, Fadime çoktan beridir bunu biliyordu. Ama bu kadarını da annesinden beklemiyordu doğrusu. Anlasın istiyordu, çektiklerini anlasın da merhamete gelsin. Ne fayda!

O günden sonra bir daha konuşmadı babasıyla da. Evine adım atmadı. Atmamaya bastı tövbeyi.

Fakat bu gidişin sonu ne olacaktı? Düşündükçe...

"Hep kabahatlar Süleyman'ın o kel keleş oğlunda, değil mi? Yok yere adımı dillere destan etmedi mi? Araya söylenti sokmasa Ali ile başgöz olmayacak mıydık? Almalı tüfeği, düşmeli Mimaroğlu'nun önüne, ya da Kemal'in. Han dan! bu kadar. Yüreciğim bir serinleme serinler, bir rahatlama rahatlar ki ooh, dünya varmış derim. Vurmalı Mimaroğl. 'nu da, kel keleş oğlu Kemal'i de, başka türlü serinlemenin mümkünatı yok, rahatlamak nasip değil. Ali'den yediği dayakla akıllanmamış vaktiyle, kurşun ycyince akıllanır herhalde. Ali kimbilir nasıl bir azabın orıasında şimdi neler çekiyor. Onca yap, bir gecede uçsun köprü, dayanılası mı? Benim acımdan bin beter bir acı."

Görmediği ay mı oldu, yıl mı oldu? Kestirebilecek durumda değildi. Yüzyıllar geçmiş gibi geliyordu aradan bin yıllar.

Daldı gitti eskilere, mazi bulutlarının üstünde kanat çırptı bir süre. Taa yanıbaşında bir ses duyuncaya kadar.

"Fadime, kız Fadime!"

'Ha!" dedi sıçradı.
"Sen misin Esma abla, korktum birden."

Dalgınlığına gelmiş, ürkmüştü. Sesin sahibine baktı. Esma kadındı. Hakkı'nın karısı Esma. Onun da kocadan yana bahtı karaydı, onun da yüreği yangındı. Arada buluşur dertleşirlerdi, çıralarını yakarlardı birbirlerinin yürek yangınında.

"Sen misin Esma abla, korktum birden."

"Korktun ha," dedi yanına çömelirken, "niye kız? Bir saattir başında dineliyorum da gözünü kaldırıp bakmıyorsun, dargınlığına verip az daha gidecektim."

"O da söz mü Esma abla, dargınlık ne kelime, biz kardeş gibi değil miyiz?"

' 'Dargınlık değilse seninki mutlaka dalgınlıktır,'' diye güldü. Esma kadın, "dalgınlığın da zorlusu. Yavrum nedir bu çektiğin? Alaca karanlıktan beri ayaktasın, horozlar ötmeden dışarı uğruyorsun. Süzüldün, eridin, kırk yaşındaki kadınlara döndün, yazık değil mi sana?"

Fadime elinin köpüğünü alnına bulaştıra bulaştıra başını oğdu:

"Çatlayacak gibi başım," dedi inil çili, "dün gecede beri ağrıyor.''

"Vah vah, evde aspirin olacak, çocukla gönderirim."

Sokuldu:

"Kız duydun mu? Yoksa onu mu düşünürdün?"

"Neyi?"

Esma kadın bağırdı:

"Rıza nerede, Rıza?"

"Cehennemin dibinde," diye aksileşti Fadime, "ner de olur bilmez misin? Süleyman'a kuyrukçuluk ediyor ' te."

Esma kadın dizini şaplakladı:

"Al benim Hakkı'yi, vur Rıza'ya. Ha taşı bardağa, bardağı taşa hesabı, al vur! Nedir bizim çektiğimiz bu

rın elinden bacım, nedir? Ya dilinden çektiğimiz nedir, kurban olduğum."

Leğene ilişti gözü, bir çığlık kopardı:

"Vuy başımaa! Kız, sabun yerine kül kullanıldığını görmüşlüğüm var, bilirim, ama çamur kullanıldığını ne gördüm, ne de duydum. İlk sende görmekteyim, ah, ah! Fukaralığın gözü çıksın."

"Fukaralıktan mı bacım, fukaralıktan olur mu hiç? Adamın elbisesi. Yatmış çamurların içine, yatmış yuvarlanmış, sırf bana eziyet çektirmek için olmalı."

"Hakkı'nın ondan kalır yanı yok billa, üstelik başımda çocukları da var kendi yetmiyor gibi, hık demişler. Kız yine Allah'ına dua et, yat kalk dua et ki, çocukların yok."
Derin derin soluklandıktan sonra devam etti:

' 'Bizimki geçen gece şırıl sıklam geldi eve, vakit geceyarısını geçmişti, dışarda yağmur da yok üstelik. Peki bu ıslaklık neyin nesi? Zaten yağmur ıslağı değil, çamur ıslağı. Rıza ile el ele çamura yuvarlanma yarışı yapmışlar, ötesi yok. Süleyman'a kuyrukçuluk etmede yarıştıkları gibi çamura bulanmakta da yarışmışlardır. Hay lânetli herifler!''
"Bir haber verecektin de Esma abla, yoksa unuttun mu?"
"Laf lafı açtı da kız, yoksa unutur muyum? Şimdi pek <lur kız.senin Ali var ya..."
Fadime'nin içi cız etti, katıldı öylece.

"Köprüyü o uçurdu diyorlar."
Afalladı, sonra isyan etti:
"Olamaz!"
' 'Bana da kalsa olamaz derim, ama söylenriler }eri göğü tutmuş, senin dünyadan haberin yok. Ali hastanede şim-

di,yarası falan mühim değil, o cihetten tasan olmasın. Bizimkine kalırsa kolay kurtaramayacak paçayı. Diyorlar ki köylünün parasını yedi, anlaşılmasın diye de köprüye dinamiti verdi. Bom! Uçtu uçar."
"Olamaz!"
"Olur demiyorum ki, helbet olamaz. Fakat olamazlığı elinoğlu dinliyor mu kız? Ağızları çuval değil ki, dilin de kemiği yok, düşmanları da fazlaca. En başta Mimaroğlu Süleyman. Neyse Ali'yi sabahın köründe köprü ayağında baygın bulmaları aleyhinde imiş. Hakkı diyor ki, hakim bey hesabını soracakmış Ali'den. Len, gecenin köründe dereboyu nene lâzımdı, yoksa fitili ateşlemeye mi gittiydin? Niye büyük mektebi bitirdikten sonra geldin de muhtar oldun köye? Böyle böyle bin türlü sual açacak diyor."
Fadime'yi büyü tutmuştu sanki, kımıldamadan, gözlerini dahi kırpmadan Esma kadına baka kalmıştı. Kadın telaşlandı:
"Kız, kendine gel! Hay dilim tutulsaydı da söylemez olsaydım. Ne bileyim, başkasından duyunca daha sarsdırsın diye, evet, bunun için söyledim. Yoksa ağzıma bile almazdım and olsun, ağzıma bile."
Omuzlarından tuttu, silkeledi:

"Dellenme kız, öyle bakma yüzüme, ben senin düşmanın değilim, Ali yapmamıştır, belki de bir kaza olmuştur. Giderken Hakkı'ya tembihledim, her bi şeyi olduğu gibi öğrenip akşama haber getirecek, anlatırım, akşam gelir anlatırım, ne olur toparlan biraz."

Sarsılınca kendine geldi biraz. Uykudan uyana gi mahmur, leğene baktı. Kırmızı kırrmzı sular, bulanık bu lanık. it ıza'nın mavilileri hâlâ çamurlu lekelerle benek be nek. Aliyi çamurun içinde baygın bulmuşlar. Rıza'nın el biseleri çamur. Hakkı geceyarısından sonra vıcık vıcık

mura banmış olarak dönmüş eve. Rıza çamurlu. Hakkı çamurlu. Ali'yi çamurun içinde bulmuşlar. Leğen çamur dolu..."

Kopuk düşünceler beyninde cirit atıyordu. Bir türlü düşüncelerini düzene sokamıyor, derleyip toparlamaya çalıştıkça daha beter karışıyordu herşey. Çamura takılmış kalmıştı, fakat netice yoktu. Sadece bir şeyler sezinliyor, ne olduğunu kestiremiyordu.

"Gideyim bari," diye yürüdü Esma, "ben de çamaşır yıkayacağım, güneş iyi, akşama kalmaz kururlar."

Yan yoldan döndü, seslendi:

"iyisin ya kız?"

Sadece başını salladı Fadime, Esma'nın salını salını yürüyüşüne daldı gitti.

Uzun süre kök salmış gibi kımıldamadan bekledi olduğu yerde. Ateş alev alev içinden fışkırıp bütün vücudunu kucaklıyor, yalım yalım her tarafı yanıyordu.

Neden sonra kımıldadı, yabanî bakışlarla bakındı. Sanki bu yerleri ilk görüyordu. Beyaz badanalı evlerin arasın- .1.1 kara bir leke gibi duran Rıza'nın ahşap, çatısı göçük rvini hele hiç tanımıyordu. Yeşillikler ortasında şu çıplak, kırmızı toprak da neyin nesiydi böyle? Tepesi kel bir baş Kİbi tıpkı. Niçin ekilmemişti? Rıza'nın olduğu için mi? Rıza tembel olduğu için yahut. "Yerin dibine geçsin kara leke gibi duran ev de, Rıza da, kel baş gibi parlayan ekilmemiş kırmızı toprak da."

Yürümedi, sanki yerinden koptu. Dereboyuna inen paıka yola doğru yuvarlandı. Oradan Yukarıköy'e vurdu:

"Münevver Halam, ah Münevver Halam," diye diye. •

Leğen de, yarı yıkanmış çamaşırları da, damı göçmüş ev de öylece kala kaldı ardında.

"Münevver Halam, ah Münevver Halam!"

**#

Mahkeme, mahkeme, mahkeme.

Sonra, delil yetersizliğinden takipsizlik kararı. Ama köylünün içinde inceden bir sızı, gittikçe büyüyen bir tereddüt:

"Acaba Ali mi uçurdu köprüyü?"

. "Belki de uçurmuştur. Kasten değil a canım, aklı başında olmadığından."

' 'Doktorlar aklı başında diye kapı gibi rapor düzmüşler ya."

"Nereden bilecek doktor, iki gözüm, nereden? Dinamitleri ateşlerken yanında mıydılar? Akıl dediğin mil üstünde zar, kaydı, geri dönene kadar edersin edeceğini."

Mimaroğlu'nun adamları mantar gibi her yerde bitiyor, lıkır lıkır gülerek tehdit döktürüyorlardı:

"Kim Ali'ye dost elini uzatırsa eli kesilir, duyduk duymadık demeyin!"

Bütün bunlar Ali'nin kulağına da geliyordu. Aldırmayacaktı ya, köylünün değişen tavrı olmasa. Daha düne kadar eteğinden ayrılmayanlar yüz çevirmişlerdi birden, yoU larına çıksa başka yana sapıyorlardı, lâfa tutmaya kal kaçamak cevaplar verip alel acele savuşuyorlardı.

Sıkılmaya başlamıştı. Bir cenderenin dişlileri arasına ki silmiş gibi hissediyordu kendini, kımıldayamıyor, kımıl damak şöyle dursun, rahat nefes dahi alamıyordu.

Dayanamadı. Yüreğinin acısıyla pekiştirdiği kararı günlerden bir gün annesine açtı:

"Yooo anam, gayri buralarda durmak olmaz! Köyl" yüzüme bakmadıktan sonra nasıl yaşarım. Dost diye ba rımıza bastıklarımız bir kuru iftiraya kanıp semtimize u ramaz oldular. Bize dost bu İsmayil Dayı, bir de Fadıı kaldı. Fadime bir garip kadın, İsmayil Dayı desen günd' gözüyle yanımıza varamıyor da hatırımızı sormak için -.e yarılarını bekliyor. Bu köyde durulmaz gayri anam.

iyisi uzaklara gitmeli. Seninle bile uzaklara gitmeli en iyisi. ''

Münevver Hala çakır çakırdı. Bir kaya gibi dinelmişti -ığlunun başına, bir kaya ki dinamit verseler kımıldayacag-â benzemez:

"Demek böyle düşünürsün oğul, ifrira zorlu sardı seni, zorlu kavradı. Demek köprüyü değil de esasta evimizin dirliğini dinamitlediler, yüreğimizin yağını ateşe paldılar."

Anasını duymamış gibi yaptı Ali, sözü bıraktığı yerden alarak götürdü:

"Yarından tezi yok anam, piliyi pırtıyı dürmeli. Bütün nevaleyi de satılığa çıkarmalı; arazi, ev, inekler..."

"Olmaaz!" diye hırçınlaştı anası, "ölürüm de yine olmazlanırım. Gidersek gideceğimiz yere ineğimizle, kabı-

mız kaçağımızla, çanağımız çömleğimizle gideriz. Geriye l>ir çöp bile bırakmam. Hele de arazimi, evimi bu köyden hiç kimseye satmam. Belki de Mimaroğlu almak ister. Kö- ıolasıca Mimaroğlu! Babanın zamanından beri gözü var /.iten. Arka bahçeyi almak için iki defa kandırmaya çalış- mıştı babanı. Rahmetli paraya kanıp az daha veriyordu. (rtçtim dikildim karşısına, "Efendi dedim, aklını başına • Irvşir, dedim. Sana da diyeyim aynını, he mi oğul? Aklı- nı başına devşir can oğul diyeyim, kan oğul. Paraya ta- mamlanıp toprağını satma. Oğul toprak bir iyi dost, bir ? vi candaş. İnsanı aç komaz, kendine bakanı her bi zaman l>.ıkar, çalışırsan yersin, kötü günler için bekler seni kuzu kuzu, bir yerlere de gitmez."

"Ana," dedi sözünü kesti Ali, "benim okumuşluğum Sıajımı yaptım mı hakim de olurum, avukat da..."

"Olsun. Toprak bu, gözünü oymaz ya, dursun işte. KI .i ü günler için dursun, dünyanın elli türlü hali var oğul, ">/lcrimi kulak ardı etme."

"Ona peki de anam, inekleri nereye götürürüz?"

"Ne demek nereye? Elbet gideceğimiz yer viran dünya- sı değİl. İnek nedir, sinek nedir bilen çıkar. Sağar sağar ye- riz oğul, artanını da satar geçinip gideriz."

Ali güldü, dayanamadı anasına sarıldı:

"İyi kalbli, pak yürekli anam benim. Ak sütünü kana kana içirdiğin yetmez mi? Şimdi de ineğinin sütünü ar- dım sıra taşımak istiyorsun. Biz şehre gideceğiz anam. Orada süt de vardır, yoğurt da. İnek lâzım değil."

"Yani, kasabada mı oturacağız?"

"He, kasabada. Bizimki gibi minnacık bir kasabada de- ğil elbet, büyük, çok büyük bir kasabada, şehirde anam, şehirde oturacağız. İstanbul'a gideceğiz. Hani şu dillere destan İstanbul'a. Yalnız inekler burada satışa çıkarılacak, anam, onları İstanbul'a götüremeyiz."

Yaşlı kadın çömeldi yere, inler gibi:

"İlle ki satmak mı lâzım?" dedi.

' 'Ya ille satmak.''

Birden hırçınlaştı Münevver Hala, fırladı, ellerini beli ne dayayarak,

"Hiçbir yere gidici değilim," diye bağırdı. "Sen isti yorsan git, başını al gidebildiğin yere kadar git. Beni top rağımda hayvanlarımla bırak, yeter.''

Ali'nin gözleri yandı, yaşlı çınar yerinden kopmak ist memekte haklıydı. Ne olsa eski kadın, toprağına, evine dünyasına bağlı. Onu almak, bilmediği, tanımadığı yeri re götürmek ona yapılabilecek kötülüklerin belki de büyüğü. Fakat ne çare, gitmek lâzım. Burada bıraksa

kalacak, Mimaroğlu rahat verir mi bakalım?
"Ana," dedi inim inim, "niçin acı acı söylersin. Gi mek zorundayız diyorum. İster miyim hiç yerinden yu dundan edeyim seni, sevgi bağlarını koparayım, kök" kurutayım? Hiç oğlun böyle şey ister mi? Anla ne ol

anacığım, bir tanem anla! Bu köyde durmak yaraşmaz artık, bize yaraşmaz. Dün sırnaşanlar, bizi sözüm ona sevgiye boğanlar hani nerede, ne oldu onlara? Mimaroğlu'nun verdiği gözdağı ile sindiler veya attığı iftiralara kandılar. Va kalıp Mimaroğlu'nu gebertmeli anam veya gidip belaılan kaçmalı. Hangisini istiyorsun?

Başı bulutlu dağlar gibi oynadı kadın, bir elini havaya kaldırdı:

"Anlamıyorum," dedi, "hiç birşey anlayabildiğim yok. Er dediğin kaçmaz, kaçmak erkeklik kitabında yokııır. Mücadele eder. dalaşma lazımsa dalaşır, vuruşma lazımsa vuruşur. Böyle bellerim erkekliği ben. Başka türlüunü bilmem. Kim çıkacak karşına bakalım, Süleyman mı? Çıksın. Oğlu mu? Varsın çıksın. Diğerleri mi, belki luıtün köylü ha' Çıksınlar canına yandıklarım! İster ifritler t,ıksın, ister inler periler; ne lazımsa yapacak er dediğin, ima kaçmavacak vılmayacak, yıkılmayacak."

Gözlerinde buğulanan yaş damlalarını elinin sert bir hareketiyle sildi

"Tabansızmışsın meğer ki oğul, rahmerli babana çekmişsin, o da pek yılgındı, kadın halimle cesaretleridirirdım, yürü ardında ben varım işte ardında yürü!"

Anasını ilk görüyordu sanki. Derinden derine baktı. Arkasında koca bir ordu emre amade bekliyor gibi, öyle > rsur, öyle pervasız.

"Ana!"

Titrekti sesi, ağladı ağlayacaktı.

"Söyle bakalım."

' 'Sen ana, oğlunu yanlış bellemişsin. Yürü dedin mi öyı< bir yürüme yürürüm ki, dünyanın bütün milleti tutsa. Iıııluramaz ana. Giderim dedimse Mimaroğlu'ndan k'iktuğum için mi sandın?"

Ta niçin?"

"Kendimden korkarım ben ana, kendimden. Geçen yolda karşılaştık, baba yadigârı lügeri yarıya kadar (.ektim. Allah şahidim az biraz yan bastığını görsem, şöyle yüzüme alaylı baktığını görsem, olur a azıcık güldüğünü görsem gömecektim bütün kurşunları karnına. Bunca okumuşluğuma, yazmışlığıma aldırmadan cinayete bulaşa-

caktım. Ondan sonra dünyada da, ahirette de hesabını verebilirsen ver."

Sokuldu oğluna, iyice sokuldu:

"Sen o lügeri kimden izin aldın da beline soktun bakalım, hay akılsız oğlum? Başına iş açasın diye mi doğurdum seni, başına iş açasın da ananı tek başına köy yerinde bırakasm diye mi?"

Sarıldı Ali'ye sıkı, sıkıya sarıldı ve göz yaşlarını alabildiğine salıverdi.

"Koç oğlum, aslan uşağum."

Çocukluğunda yaptığı gibi tıpkı, yanaklarından öptü kokladı, sevdi.

"Yiğit oğlum. Ali'm!"

"Anam, anacığım!"

Ne kadar zaman öyle birbirlerine sarılmış kaldılar? Ne Ali verebilirdi bunun cevabını, ne anası. Kapıdan bir ses gelinceye kadar işte, belki bir asır.

"Münevver Hala, evde misin anam!"

Yaşlı kadın kapıya seğirtti. Birden gençleşmiş, dinçlemisti.

"Fadime gelmiş," dedi açarken.

Kapı aralığında Fadime'nin al al yüzü belirdi:

"Hala, nasılsınız?"

Münevver Hala kenara çekildi. J

"Gel içeri kızım, içeri gel de akılsız oğlumun söyled' lerini bir bir dinle hele."

Girdi. Ali'den yana kaçamak bir bakış fırlattı. Geçti, sedirin kıyısına ilişti:

"Ne diyor Hala?"

Annesinin yerine Ali cevaplandırdı soruyu:

"Gidelim diyorum. Her bir şeyi satıp savalım ve gidelim diyorum anama. Bela arkamızda ise ille dönüp yüzyüze gelmek mi lâzım? Hele bir defa kaçalım, yine ardımızdan gelecekse kendi bilir.''

"Ben de olmazlanıyorum," diye sözü anası kaptı. "Dünyada olmaz! Arazilerimi satamam. Tavuklarımı, ineklerimi kimselere veremem. Kabımı kaçağımı gözden (.ıkaramam."

Fadime daldı. Aklına bir şey gelmişti, ama acaba söylemeli miydi? Nasıl karşılanacağını bilmiyordu. Yanlış anlaşılırsa, kötü yorumlanırsa diye korkuyordu.

"Niye sustun kız?" dedi Münevver Hala. "Niyedaldın birden? Bir şey söylemeyecek misin?"

Tereddüdünü yendi:

"Gitmek istiyorsanız eğer, satıp savmanız icap etmez Hala. Evinizde oturur bakarım ineklerinize, tavuklarınıza. Topraklarınızı da bir güzel işlerim. Aşağıköy'e gitme -

ı r yok gayri. Bundan böyle bir başımayım. Babamın eline I '.ıkmak istemiyorum. Aslına bakarsan onlar beni istemiyorlar. Ama olsun, gencim, çalışır geçinirim evelallah."

Ali'nin içinde bir yerler tutuştu, yandı. Bir duman kokusu yüklendi burnuna, essahtan yanıyor gibi oldu. Delinden soluklandı:

"Bunca işin üstesinden tek başına kalkabilir misin ki," dedi. "Yardımcıya ihtiyacın olur."

"Siz verin, gerisine karışmayın. Anan da tek başına lıunca yıl işin üstesinden gelmedi mi? Gücüm, kuvvetim (ferinde. O zibidinin yanı olmasın da, benim için her yer • t nnetten bir köşe. Meraklanmayın. Her sene elime ne ge-

çerse size gönderirim. Kör boğazımdan artacak herşey si-, zin. Bildirirsiniz adresinizi postalarım. Şayet güvenebiliyorsanız tabii, güvenebiliyorsanız verin diyorum. Kalbinize bir şey geçecekse..."

"Sus kız!" diye gürledi Münevver Hala. "Delinin zoruna bak! Nasıl söz öyle güvenip güvenmeme? Sana güvenmeyeceğim de, kime güveneceğim?"

Yaklaştı başını okşadı:

"Bak bunu çok iyi düşündün, kınalı kuzum."

Bu sefer de Fadime'nin içi buruştu. Münevver Hala yıllar öncesi böyle hitap ederdi. Oğluyla brş göz edeceğini kurduğu yıllar önce. "Kınalı kuzum" derdi.

Buruk buruk baktı Ali'ye:

"Ne dersiniz, kabul ediyor musunuz?"

"Anam bilir," dedi Ali. "toprak onun, kab kaçak onun."

Münevver Hala kızgın kızgın söylendi:

"Evin erkeği değil sanki, ne demek anam bilir, sen ne cisin hey oğul? İyisini bilmcyeceksen niçin er diye kuruldun damımıza!"

Sıcak sıcak güldü:

"Şimdi gelirim oğul Ali, seninle dünyanın teey öb ucuna kadar gelirim gayri. Fadime kızım evimde oturduk tan sonra tasalanmam. Ha ben oturmuşum, ha o. Gelir şimdi. Ne zaman istersen hazırım."

Ali kımıldadı. Cebinden bir sigara çıkarıp yaktı. D manı sütun sütun tavana üfürdü.

"İyi, fakat Fadime kadın haliyle tek başına bu kad işin üstesinden nasıl gelecek? Ezilir gider, ölür, ötesi y ana."

Münevver Hala geçti oğlunun tam karşısına, oturdu:

"Bana baksana sen! Anan bu yerleri yıllardan beri tek başına yaptı, bir gün öldün kaldın mı diye sormadın da, Fadime'ye sıra gelince..."

Bir kahkaha salıverdi, evi çın çın öttürerek. Şaka yaptığını ancak o zaman anladılar. Yürekleri serinledi. İki bakış arasında, iç çektiler.

"Fadime'ye gelince..." diye sürdürdü Münevver Hala gülmesini keserek "Yapabilir mi, yapamaz mı? Ucunda ölüm yok ya, rezillik de yok. Yapamazsa bırakır, yapabildiği kadarını yapar. Tek istediğim evimde otursun, ocağımı yaksın, Mimaroğlu köpeği, 'Oh Münevver'in ocağını da söndürdüm,' diye sevinmesin."

Ellerini okşadı Ali'nin:

"Sonra oğul, bilirsin Fadime'yi hep evimize almak isterdik, birlikte hayal kurardık uzun yaz geceleri. Nasip I »öylesine imiş demek."

Son cümleyi kederin balçığına soktu yaşlı kadın:

' 'Nasip böylesine imiş.''

Fadime sarardı. Ali rahatsızlıkla kımıldadı, sigarasına nefes nefes yumuldu:

"İyi madem," dedi lafı değiştirmek için, "Fadime kalır evde, yapabildiği kadarını yapar, biz de gideriz."

"Gidelim ya, varalım İstanbul'lara, bakalım Mcvlâm ur gösterecek."

Ali,anacığının pörsük ellerini dudaklarına götürdü. Ihmar damardı anasının elleri, kemikler seçiliyordu, daıurların oralar mos mordu.

"Anam," dedi, "canım anam benim!"

Oğlunun saçlarını okşadı yaşlı kadın, çekti başını sonra lursla, öptü.

' 'Oğul, sen nerede ben orada. Bir ayağım çukurun için>\r zaten. Kör boğazı nasılsa doyururuz. Üzülme koç oğul, ıı.m her zaman yanında olacak."

Gözlerini tavana çevirdi. Kırpıştırdı, kırpıştırdı. Akmaya hazır göz yaşlarını önlemeye çalışıyordu.

"Çamaşırlarını yıkar, yemeğini yaparım oğul," diye devam etti titreyen sesiyle. "Eve dönünce sıcacık çorbanı sofrada hazır bulursun. Ölmeden mürüvvetini de görmek nasip olur belki, büyük Allahım herşeye kadirdir."

Ali'nin de, Fadime'nin de gözleri aynı anda mahzunlaştı. tkisi aynı anda köşede asılı çerçeveli fotoğrafa baktılar. Ali'nin ortaokul diplomasını aldığı gün çektirdiği fotoğraftı bu, çocukluğunun tek hatırası. Sonra boşlukta

buluştu bakışları. Kucaklaştılar mı, süngüleştiler mi, Münevver Hala birazını anladı, ama hepsini çözemedi. İyiye yordu sadece, biraz da sevindi için için.

"Ali," dedi, "ne zaman gidiyoruz İstanbullara?"

Ali bakışlarını zorla çekti kopardı duvardan:

"Mümkün olduğu kadar erken anam. Yarın hazırlanır, öbür gün yola çıkarız. Vapurda bilet bulmak zor anam, otobüsle gideceğiz çaresiz, biraz zahmetli olacak ama..."

"Olsun," diye kesti sözünü, "zahmete ömür boyu alışık anan, olsun oğul. Gideceksek bir an evvel gidelim. yolcu yolunda gerek demişler."

"Peki anam, bir an evvel gidelim."

Fadime'nin gözlerini bir daha aradı, ama bulamadı Sürekli ayaklarının ucuna bakıyordu. Dalmış gibiydi.

Dördüncü bölüm

İstanbul, soluk soluğa buzul. Şehir, sulu sepkenin ürküntüsüne bürünmüş, üşüyor.

Taksim Parkı her zamankinden sessiz vt tenha. Bazen kendilerini paltolarının içine atmış birkaç gölge hızla parkı geçerken başlarını kaldırıp, adeta baharın keyfiyle parmaklıklara yaslanmış, Hilton'un korsan gemisini andıran MİIüetini, tedirginlik veren haşmetini seyreden gence yadırgayıcı bakışlar fırlatıyorlar.

Genç adamın kimse umurunda değil, dönüp bir kere olsun bakmıyor bile. Çoktandır kendi âleminin sır kilidinr anahtar uydurmakla meşgul. Fakat anahtar kendi sır Jlrminin kilidine yabancı gibi,bir türlü uymuyor. Bir türlü açmıyor.

Kâh ensesini şaplaklayarak sırtına akan rüzgârın buz-
• Ijii nefesi, kâh yüzünü kırbaçlayan sulu sepkenin kas katı beynindeki düşünce merkezini bombalıyor. Her sefeuıulc yeniden başlıyor düşünmeye, ama her seferinde bo-
< uluyor. Ve ne zamandır kırık dökük soruların mengenennr kısmış gibi, dikiliyor öylece.

"Acaba köprüyü kim uçurdu?"

' Niçin birkaç söylentiye kanıp benden yüz çevirdi köy-
III '

Hasıma vuran kimdi?"

soruya müphem bir cevap buluyor:

"Köprüyü kim uçurduysa o!''

"Peki, köprüyü kim uçurdu?"

Dönüp dolanıp mütemadiyen aynı yere gelmek, aynı noktada düğümlenip kalmak, müthiş sıkıyordu. Düşüncelerini tökezleten engeli açmaya ne kadar çalışsa beyhude. Bir heyûlâ beyninin düşünce merkezine dikilmiş, yolu tıkamıştı; aşmak ne mümkün!

Sır kıskacından kurtulmak için sürüdü adımlarını. Veremli hastalar kadar güçsüz görünen cılız dallı, yapraksız ağaçlara bakarak oyalanmayı denedi. Etrafıyla ilgilendi b süre. Taksim Parkı ne kadar tenha, ne kadar yalnız kimsesizdi böyle. Sulu sepkeni kanatlarıyla döverek uçmaya çalışan güvercinler. Paltolarının ılıklığına sarınmış sey rek insan gölgeleri. Hayret. Taksim Parkı bugün adeta ye timdi.

Pardösüsünün yakalarını iyice kaldırdı.

"Meteoroloji haklı çıktı," dedi yüksek seslemesinin kadaşlığına gömülmek için, "yağacak dedi, yağdı."

Sabah otelin kahvesinde otururken radyodan dinlemiı hava raporunu. "Karla karışık yağmur" deniyordu. Du yar duymaz üşürnüştü. Çayın ılıklığında, ruhunun buzul nu eritmek için üst üste bardağa yumulmuştu. Biraz il lanınca da anasını hatırlamıştı. ' 'Bir bardak çay da ona g türmeli" diye düşünmüştü. Koşarca çıkmıştı merdiveni den.

Garip anası, ah, garip anası. Otelciden yalvara yak temin ettiği yedek battaniyeye sarınmış, titriyordu. Oğl nu üzmemek için gülümsemişti yine de: "İyiyim oğul demişti. "Kış dediğin nedir ki, gelmesiyle gitmesi olur, ver şu çayı hele."

Güvercin başının tepesinde ' 'guk-guk" edince anasın hayali silikleşti. Güvercinlerin alçalıp yükselerek uçuşl m seyretti bir süre. "İnsanlar da uçabilse keşke" diye

çirdi içinden. "Burdan havalandığım gibi doğru Yukarıköy'e. Mimaroğlu Süleyman'ın penceresinden yallah içeri. Tutup yakasından, şöyle silkeleyip, Len Mimaroğlu, ver bakalım köprünün hesabını, deyip, ah, şimdi ne seviniyor kimbilir, sürüm sürüm süründürdüm diye ne kabarıyordur. Bana baş dikenin işte böyle başını ezerim, felan diyordur köylüye, gözdağı veriyordur anamla beni örnek gösterip."

Öfkesi kabardı. Minicik kar tümseğine bir tekme salladı. Tümseğin içine siperlenmiş muzip bir taşa geldi ayağı, acıdı, tek ayağı üstüne dinelip inledi:

"Anam!"

Anası yine battaniyeye sarınmış diş çakıyordu şüphesiz. Onu getirmeyecekti. Dünyasını yıkmayacaktı kadıncağızın. Hadi yıktı, hiç değilse yaban yerde rahatını sağlaya«.ıktı. Nerede? iki aydır dolanıp duruyordu, ama hâlâ bir lultaya sap olabildiği yoktu. Baş vurmadığı kapı kalmamış gibiydi. Hepsi yüzüne yüzüne kapanarak, "Yok" ? lıye gıcırdamıslardı, "fş yok!" Yok, ama para suyunu (.rkmek üzere. Oradan kıs, buradan kıs, iki ay yetmişti eldrki, avuçtaki. Bundan sonra ihtiyaçların kısacak yanı da

Yılmamıştı. Hepten aç dursalar olurdu, aç da durulmazdı
ki
"Ateşiniz var mı acaba?"
Hu sese döndü. Yirmibeş yaşlarında hafif tıknaz biri
Virdi karşısında, gülüşü buz tutmuştu, uzanan elinde
| nımayan bir sigara duruyordu.
"Yok derseniz yandım," dedi gözlerinin içine baka ba-
11 "caddenin karşısındaki büfeye kadar yürümek zorun-
lacağım."
'<)lacak galiba."
Kibrit cebi sıcacıktı, aranır gibi yaparak biraz oyalandı.
ı, çıkardı verdi kibriti.

"İsterseniz sizde kalabilir."
Adam, sigarasını yakıp kibriti uzattı:
"Sağ olun. Nasılsa alırım birazdan. Kibrit bu, öyle çok
para gerektirmiyor."
Paketi tuttu:
"Yaksanız siz de."
Genç adam alışkın bir hareketle uzandı pakete, birden
sigarayı bıraktığını hatırladı, kendini çekti.
'"Bırakmaya çalışıyorum da," dedi özür dilercesine,
"teşekkür ederim."
Bir müddet yan yana baktılar Hilton'un korsan silueti-
ne, bir mağaranın karanlık ağzını hatırlatan sise banmış
boğaza, oradan Çamlıca sırtlarının buruk griliğine.
"Buradan pek iyi görünmez," diye konuştu yanındaki.
"onu yakından görmelisiniz. Asıl içini görmek var ya,
neyse, bize göre yer değil, zengin yatağı."
Sigara tutan elini ilerilere uzattı:
"Hilton'u diyorum, bakıp bakıp diş gıcırdattığınızı
farketmedim mi sanıyorsunuz?"
"Ben mi?" diye döndü genç adam, "yanlışınız var. D:
gıcırdatmam ben, avurdumu yerim."
Rüzgârın kırbacına tuttu ellerini:
"Alışkanlık işte."
Yanındaki, omuzlarını kaldırıp indirdi:
"Aldırmayın canım! Sizinki çok zararsız bir alışkanl
Elinoğlu halkı soymaya alışkanlık.diyor."
"Kim'"
"Şu, ya da bu! Para babaları işte, patronlar, işçini
alınteri birikiminde gemilerini yürütenler. Senin anlay
cağın, şu bozuk düzenin gözdeleri."
Bu soğukta alın terinden söz etmek genç adamı güld7"
müştü:

"Ne güldünüz?" diye sordu yanındaki hafit kırgınca,
"sizce doğru değil mi söylediklerim?"
"Ona gülmedim, alınteri dediniz ya. Şu soğuğa baksa-
nıza."
"Canım söz gelimi öyle söyledim. Yazın sıcağında de-
mir eritenleri düşünsene, kışın buzulunda da liman işçile-
rini."
"Kışın buzulunda anasını kötü bir otel odasına bırak-
mış aylak gezen adamın başkalarını düşünecek hali mi ka-
lır?"
Yanındakini nedense bir kırmızılık bastı, biı heyecan
sardı, sarmaladı:
"Soğukta ha ananız? Kötü bir otel odasında ve soğuk-
la. İyi, pardon yani çok kötü diyecektim. Neden peki?"
Sorunun saçmalığı canını sıktı, dudaklarının ucunda
unuttuğu sigarayı hırsla emdi, ardından yere tükürdü:
"Neden olacak," diye götürdü sözünü, "laf benimki-
si1 Elbet parasızlıktan, öyle değil mi? Canına yandığımın
parası, bazılarında tonla, bazılarında hiç yok! Al işte, an-
neniz körü bir otel odasında, üstelik soğukta. Şu karşıdaki
de bir otel, adıyla sanıyla Hilton Oteli. Sıcacıktır bütün
odaları, koridorları, hatta tuvaletleri. Gak deyince süt ge-
lir yanına, guk deyince et, zümrüdüanka kuşu olur çıkar-
sın böyle otellerde."
Vıcık vıcık karı tekmeledi:
"Sözüm ona ikisi de otel canına yandığımın, ikisinde
? İr yatak var, birinde çile yatağı, birinde zevk yatağı. Hep
İm düzenin bozukluğunda, hep."
(ienç adam ellerini pardösüsünün cebine daldırdı, çe-
ngiyle Hilton'u işaretleyerek,
Uöyle yapıları sevmem," dedi. "Köydeki kulübeme
nem bu koskocaman alâmeti. İnsan onca kalabalıkta
rahat edebilir?"

Parmaklığa yaslandı. Gözleri buğu buğu, hülyalı bakış-
larında hasret gölgeleri oynaşıyordu:
"Köy yeri güzeldir, bilir misiniz ne kadar güzeldir? Kö-
pekler havlamaya durur bazen hırçın, bazen yapışkan, ho-
rozların ötüşü hamarat bir köy kızının ineğini çağıran sesi-
ne dolaşır, yaprakların hışırtısı kuşların cıvıltısıyla buluşa-
rak kucaklaşır, uzayı uzayı gider."
Bakışlarını yanındakine çevirdi, dudaklarını iki acı kıv-
rıma batırdı:
"Burada kuşlar bile ötmeyi unutmuş, tuhaf sesler çıka-
rıyorlar. Az önce bir güvercinle tanıştım, daha doğrusu o
benimle konuşmak istedi. Guk etti, guk-guk etti, bir tür-
lü anlaşamadık."

"Güvercinle tanıştınız ha!" dedi yanındaki, gülüşünü bastırarak, "yoksa azizim, şair misiniz?"

"Yoo, sözde hukukçuyum, sözde diyorum, çünkü iki aydır orası senin, burası benim bir iş arayıp durdum da, bulamadım. Mektep bitirmişsin, diplomanı çerçeveletip] duvara asmışsın, iş olmadıktan kelli, neye yarar?"

"Bulamazsınız canına yandığımın, namuslu adama vermezler, bu düzenin temeli böyle atılmış bir kere, böy kurulmuş yıkılası."

Birden sustu. Sonra damdan düşer gibi sordu:

"Adınız ne sahi? Konuşmaya daldık da tanışmayı unuttuk. Benim adım Korkmaz. Babam bu adı münasi buldu nedense. Belki ninemin anlatmaya bayıldığı pe masallarından korkmamam için,"

"Benimki Ali, Karadeniz'in yemyeşildek kıyılarınd koptuk iki ay kadar evvel, İstanbul'a geldik. Geldik ge meşine de..."

Sesini ruhunun derinliklerindeki acıya bandı, burukla tirdi:

"Bir türlü iş bulamadık.''

"Yahu hemşeriymişiz de haberimiz yokmuş meğer."

Elini hararetle sıktı, sıktıktan sonra avucunda tuttu, ısıtmak ister gibi öbür elini üstüne kapak yaparak,

"Karadeniz kanı taşıyoruz, Karadeniz'in ateşin kanını, ne tesadüf değil mi? Memleketten bunca ırak bir yerde karşılaşmak..."

"Öyle."

' 'Biraz onarsak ha, memleketten söz etsek, az evvel köpek havlamalarından, horoz ötüşlerinden, kuşlardan, yapraklardan öylesine tatlı söz ediyordun ki, Karadenizli olduğunu anlamalıydım. Ah, bendeki kafa! Oturalım ha, ne dersin?"

Bakındı. Sıralar ıslaktı, üzerleri kar tutmuştu çoğunun.

"Sanki oturacak yer varmış gibi. En iyisi yürüyelim. Hem konuşalım, hem yürüyelim."

Koluna girdi, yürümeye başladdar kol kola, kırk yıllık 4hbap gibi.

"Buraya niye geldim bugün, biliyor musun Ali. Sana isminle hitap etsem kızmazsın ya."

Omuzlarını silkti Ali, gülümsedi. Bir hemşeri bulmak .jtmalamıştı onu, sevindirmişti:

"Yok canım," dedi.

"Sen de bana Korkmaz dersin. Karadeniz insanı şamilindir, öyle teklife tekellüfe boş verir, zaten biz hemşerivi/ Ha, ne diyordum? Biliyor musun diyordum, bugün Imraya niçin geldiğimi? Saçmalıyorum anlayacağın, nerelim bilebilirsin sanki. Dinle, bu park var ya, Taksim Par-

kı, burada, bir gün hayatımın gidişi değişti benim. O
ınden sonra uğurum sayarım bu parkı, ne zaman sıkd-
.elir, bir süre gezinirim, içim açüır. Bazen yeni dost-
ındiğim de olur."
<, ıkardı, bir sigara yaktı. Ali'nin çakmağa baktığını gö-
havaya atıp tuttu, gülümsedi;

"Çakmağım varda, senden niçin kibrit istediğime şaşı-
yorsun galiba. Tanışmak için. Çok iyi bir yoldur, üstelik
benim buluşumdur. Ekseriya iyi netice verir. Bu yolla sürü
sürü dost edindim şimdiye kadar. Bazıları vefasız çıktı ya,
aldırma. Günümüzde vefa kaldı mı ki."
Taksim Meydanındaki heykeli geçip İstiklal Caddesine
aktılar.
"Bugün sendikada arkadaşlarla biraz dilleştik de canı
müthiş sıkıldı. Uğur yerim olan Taksim Parkına sığmayı
dedim. Çok iyi de ettim. Buz gibi bir günde bir sigara-
yakma marifetiyle sıcak bir dost kazandım."
"Sağ ol," dedi Ali, "doğrusu bir dosta senden çok be-
nim ihtiyacım vardı. Sendikacı olduğunu söylemiştin de-
ğil mi, peki işler nasıl gidiyor?"
Korkmaz hamur açar gibi bir işaret yaptı:
"Yağ gibi," dedi, "tıkırında gidiyor. Senin gibi yü'
sek tahsilimi yapamadım, ama işim iyi. Tersane işçilerin''
hakkını makkını arıyorum."
Çekti kolundan, Ali'yi durdurdu:
"Sahi, belki de sana bir iş uydurabilirim."
Ali ümitle atıldı: '
"Bulabilir misin?"
Korkmaz bir elini şakağında dolaştırarak:
"Sanırım," dedi, "bir şeyler yapabilirim herhald
Hemşeriyiz ne de olsa, birbirimize yardım etmezsek
yetmiş iki buçuk mahlûkatın kaynaştığı koca şehirde ki
bize yardım eder. Dur bakalım, aklımda kaldığına görej
bir avukat arkadaşın yardımcıya ihtiyacı vardı. Güveni"
birini arıyordu."
Güvenip güvenemeyeceğini kestirmek ister gibi Ali'
süzdü. Tereddüdünün üstüne zikzaklı bir kahkaha attı:
"Hemşerime güvenmeyip kime güveneceğim? Bah
tiğım avukat arkadaş şimdi seyahatte, döner dönmez

rarım. Hâlâ aradığını bulamamışsa iş buldun say, hem de
mesleğinle ilgili. Hukuku bitirmiştin değil mi?"
"Evet, ama staj yapmaya bir türlü vakit kalmadı."
' 'Biçilmiş kaftan işte, tam sana göre, bu arada stajını da
yapabilirsin. İyi olur, çok iyi olur Ali, çok iyi."

Suskun birkaç adımdan sonra:
"Köyünden niçin ayrılmıştın?" diye sordu.
Hemen ardından yüzünü ekşitip ilave etti:
'Yine saçmaladım biliyorum. Mutlaka geçim zorlusundan ayrılmışsındır. İnsanımızın yazgısına kaptırmışındır kendini; binlerden, binler göçebeden biri olmuşumdur. Canına yandığımın kıçı kırık düzeni Kimse keyIinden göçmez elbet, doğup büyüdüğü toprakları kimse keyfinden bırakmaz. Zorlanırlar. Kimisi Alamanyalara 11ar kapağı, kimisi şuraya, buraya."
Elini hiddetin köpüğüne saldı, salladı:
"Alamanyadakilerde iş yok dostum," diye sürdürdü, Üç beş kuruş biriktirdiler mi sınıf değiştirmenin yollarını iriyorlar. İşçilikten kopup patronluğa sıvanıyorlar. Onlarda hiç iş yok."
Dişlerinin arasından ıslık ıslık bir sesle sözlerini tamamI...I1:
"Canına yandığımın, işçisin madem, işçi kalsana!"
lazla mı ileri gittim, diye düşündü. Ali'nin yüzünde l'ıı tepki aradı, yoktu. Sadece soğuğun kaskatı soluğu seiliyordu. Rahatladı:
Peki, köyde geçim pek mi zor?"
Zor sayılmaz," diye cevap verdi Ali, "göçmenin sebebi de geçim sıkıntısı, felan değil, bir anlaşmazlık oldır

I lınde olmadan çenesini kastı:
Mimaroğlu Süleyman diye biri var da, onun oğlu Ke"i.ıl var da... Muhtar olduğum köye, güzelcene bir yol

vurduydum dereboyundan, üstüne köprü kurduydum. Çekemediler de çalışmalarımı."
Daldı. Uçsuz bucaksız bir çamur deryası canlandı gözlerinin önünde. Çamur büyüdü, genişledi, yayıldı, taa gırtlağına çıktı. Başında dayanılmaz bir ağrı, ruhunun derununda kırıklıklar hissetti. Korkmaz dürtmese kimbilir ne zamana kadar hayalinin derinliğinde mazi avlayacaktı.

"Daldın gittin bakıyorum, bu muhtarlık işinden yaralanmışsın anlaşılan. Bak, dişlerini de gıcırdatmaya başladın. Mimaroğlu dediğin adam mı köyden çıkışına sebep?"
"He, Mimaroğlu denen adam. Adamlığı batası it! Su bende, ne işim var bunca okuduktan sonra; gittim köy muhrar oldum. Dayanamadım işte, 'Bizi Mimaroğlu'nu elinden kurtar' diye yalvarmalarına dayanamadım. An da istedi, kıramadım."

"Ve muhtar oldun ha! Hukuku bitirmişliğine bakma
dan kabullendin muhtarlığı."
"Köylünün haline acıdığımdan, onları bir akrebin k
kaçından kurtarmak istiyordum."
"Akrebe benzettiğin Mimaroğlu mu?"
"O, evet, Mimaroğlu. Köylüyü elinden kurtarayım _^
ye düşündüm. Bir de çocukluğumdan kalma rüyanın gef
çekleşmesini istiyordum galiba, köye yol getirecekti]
arabalar vızır vızır edecekti."
Sustu. Mimaroğlu Süleyman önünde durmuş sırıtıyo
du. "Seni harcadım ya, evinden yurdundan ettim ya, s"'
rüm sürüm süründürdüm ya, ooh!'' Dişlerini sıktı, gac
gacırt öttürdü farkında olmadan. Gıcırtıyı duyuncı da şa
ti. Mimaroğlu'na bunca kinlendiğini bilmiyordu. Z;
kinini törpüleyeceğine arttırmıştı galiba. Başının darda
ması kinine biley taşı olmuştu.

"Anlatsana," diye teşvik etti Korkmaz, "anlatırsan
açılırsın."
"Doğru, belki açılırım. Nicedir içimi kimseye boşalta-
madım."
Gözleri süzüldü, bulut bulut gölgelendi baktığı yerler.
Sonra sis perdesi ağırdan aralandı, köy yolunu gördü.
(,amur her yana yayılmıştı. Dereboyu cılk bataktı. İnsan
ayağı değen yerler oyuklanmış, oyuklar su toplamıştı. De-
ıc boz bulanık akıyordu yine.
tç çekti:
"Muhtar olmam öyle bir heves sonucu değil. Demiştim
va bir bakıma zorlandım. Hem köylüler zorladı, hem
•inam, hem de vicdanım. Şu Mimaroğlu denen itin elin-
den köyü, köylüyü çekip alayım diye düşündüm. O engeli
vıkıp bir güzel yol yapayım diye düşündüm. Seçimi ka-
zandım. Tuhaf değil mi? Askerliğim biter bitmez staj ya-
pıp zorlu bir avukat olmak istiyordum, tuttum muhtar ol-
.lum."
Bir daha iç çekti:
"ilk günler iyiydi, hoştu, Mimaroğlu'nun her tehdidi
hcni hızlandıran bir kamçı gibi sırtımda saklıyordu. Yol
vjpımı için gereken yerlere müracaat ettim. Vali de, kay-
makam da desteklediler, sağ olsunlar. Başlattık yolu."
Bu seferki iç çekişi daha zorluydu, bütün havayı bir çe-
kişte soluklanmıştı sanki, ağzından burnundan duman
'luman verdi:
"Bir köprü lâzım oldu, derenin karşı kıyısına varmak
ı in Galata Köprüsü kadar haşmetli olmasa bile köylü
ı5ın köprü can değerinde, dünya değerinde. Köy deresine
İMivle köprü uzatmak istanbul'un boğazına uzatmaktan
Inn beter zordur. Nihayet el ele verdik, onu da başarma-

nı ı/a ramak kaldı. Ayaklarını döktük, kalıbını çaktık, demirini de bağladık. Ertesi gün imece ile beton atacağız.

Ondan sonra tutmayın bizi artık. Lakin ne çare. Bir geceyarısı köprü, 'bum' uçurdular. Sanki uçan köprü değil canım, yüreğimin bütün yağı uçan. Kim yaptı? Büyük ihtimalle Mimaroğlu'nun kiralık adamları. Ama beni yakaladılar. Çünkü patlamayı duyunca bir hissin tesiriyle köprüye koşmuştum gecenin zift karasına dalarak. Yerinde sadece enkaz yığını vardı. Şaşkın, bitkin dinelirken başıma vurdular. Bayılmışım. Oracığa cansız gibi yığılmışım. Köylü beni öylece buldu köprü ayağında. Savcı takibat aç tirdi. Takipsizlik kararı aldım ya."

Buz gibi havayı ikiye biçti:

"Ne farkeder! Köylünün gözünden düşmüştüm. Mi maroğlu söylentiler yaymıştı. Güya ki köylüden topladı ğım bütün parayı yemişim de, anlaşılmasın diye köprüy uçurmuşum. Olacak gibi mi?"

"Demek böyle."

"Ya, böyle işte! Köylü sırt döndükten sonra kime tut nup da muhtarlık yapacaktım, hangi yürekle tekrar kc lan sıvayarak işe koyulacaktım? İçim götürmedi, galib söylentilere inandıklarından köylüye de kızmışım, aid yaşlı anamı, düştüm İstanbul yoluna. İşsiz kalacağım akl mın ucundan bile geçmezdi. Koca şehirde dişimize m nasip bir iş çıkar elbet diyordum. Aradım, taradım yo Stajımı bitirmemiş olmak beynime balyoz balyoz indi.'

Korkmaz Ali'yi dinlemekle kalmıyor, fırsat buldu yüzüne bakıp tepkisini ölçüyordu. Anlaşıldığı kadany Mimaroğlu'na kötü kinlenmişti. Adını anarken yüzün-' nefretle büzülüşü, köy yolları gibi çukur çukur oluşu bu dandı.

"Yaman zorlamışlar seni Ali, binde biri başıma ge1 hayata küser, belki... Ne bileyim ya düşmanıma, ya k dime bir iş ederdim. İyi dayanmışsın."

Acı bir gülüş yalpaladı ağzında:

"Hâlâ dayanmaya çalışıyorum, Korkmaz kardeşim," dedi, "hâlâ çile yumağını ip ip dokuyorum."

"Yine şair gibi konuştun."

"Eh, benim çektiklerimi çeken insan şair de olur. Geldik işte, İstanbul'dayız. Yine gök demir, yer bakır, sürünüyorum. Yalnız ben sürünsem tasa çekmem, anamı da ?irdim sıra süründürmedeyim. Şimdi Sirkeci'nin bilmem ne palas otelinde buz soluyor. Ah, kış bir geçse, bir yaz gelse. Köyde çay tarlalarım var, bilir misin? Yaz gelince yeşil yeşil açar, Fadime toplar bir bir, götürür alım mer-

kezlerine satar, gönderir parasını, az buçuk düze çıkarız.''

Durdu, gözlerini Korkmaz'm gözlerine çaktı:
"Fadime'yi bilmezsin öyle ya, anlattık madem bitirelim, oldu olacak. İyi kalplidir Fadime, elinden her bir iş ?;rlir. Beni uğurlayan üç kişiden biriydi, yemenisine göz \.ıslarını emdirerekten ağlıyordu. Dürdane Teyzemin kızı olur, olur ya ne fayda? Mimaroğlu Süleyman'ın aşağılık iirIu Kemal, askerde oluşumu fırsat belleyip adını kötüye sıkardı fukaranın. Doğru dürüst bir izdivaç yapamadı bu uı/den, birkaç ay dayanabildi ancak, döndü geldi. Şimdi ıı.ı/ilerime bakıyor, anamın gönlünü ancak böyle yapabıldim."
Korkmaz yeni arkadaşına daha bir dikkatle baktı. Sesiıtrekliği ağzının söylemediklerini de söylüyordu:
"Sevdalanmışsın gibi arkadaş," dedi, "bu kız yavuklun mu gerçekten?"
Ali bir tereddüt geçirdi, söyleyip söylememek arasında bir süre bocaladı. Sanki ne olacaktı? Omuz silkti:
Sözlü gibiydik. Onun aşkına okudum desem yalan lise diplomasını aldığım günü hiç unutmam. Hrr I adime'nin de benim kadar sevinmesi gerektiğine ». inlimi şartlandırmışım. Soğuk durunca yıkıldım. Zorlu

yıkımdı, diploma elimde kala kalmıştım. Anamın müşfik kanatlarında teselli aradım."
Gülmeye davrandı:
"Sözü çalıya doladım değil mi? Bizim oralarda sözü uzatmaya, çalıya dolamak derler. Hayatımın karma karışık çizgileri arasında seni gezdirip yordum. Üstelik bu soğukta, çekilesi değil."
Oysa Korkmaz ilgiyle dinlemişti Ali'nin hikâyesini:
"Sıkmadın," dedi inandırıcı, "o kadar içten anlattın ki, adeta ısındım. Müthiş içerliyorum şu Mimaroğlu dediğin hergeleye. Ağa mı ne?"
"Pek sayılmaz. 950 öncesi dediği dedik, çaldığı düdüktü. Demokratların iktidara gelmesiyle burnu hayli sürçtü Köylü dinlemez oldu onu, metelik vermez oldu. Ne ;are 27 Mayıs darbesiyle tekrar muhtarlığa döndü. Birkaç soy tan, bir iki soysuz kapı kulu kiralayıp, eskiden olduğu g bi, yine borusunu öttürmeye heveslendi. Biz borusuna a tıkamışız, fiyakasını da bozmuşuz iyiden iyi, ondan dij biler."
İstiklâl Caddesi hayli tenha idi. Sislere gömülmüş in sanlar birer hayaleti andırıyordu. İki yeni arkadaş taze bil dostluğun eşiğini kolkola aşıyorlardı.
"Biraz da senden konuşsak ya," dedi Ali, "içimi bü

tün bütün boşalttın da kendinden üç beş satır lâf etme
din. Sendikacıyım dedin, orda kaldın."

Korkmaz yaya kaldırımı caddeden ayıran demir par
maklığı tuttu:

"Un," dedi çekti elini, "amma soğuk. Ne desem Al
bilmem ki, aslında anlatacak çok şey var, ama nerede!
başlamalı. Bu işlerde senin kadar usta değili-n."

Güldü:

"Hayatımın bir bölümü sefalet, fukaralık, çul çaput»
nin anlayacağın, bu çocukluk bölümü. Gerisi üniversijj

imtihanlarına gelişimle başlar. Kazanamayınca küstüm
hayata, vurdum aylaklığa. Kahvelerde sabahlamaya başla-
ılım. Bazen de parklarda, bank üstünde. Anlayacağın be-
nimkisi tam rezillikti."

Kırışan sesini düzeltmek için birkaç defa öksürdü:

"Bir pazar günü hayatım döndü. Pırıl pırıl güneş vardı.
lakat hava biraz soğukça idi, güneş az geliyordu. Taksim
I'.ırkında dolanıp duruyordum. Baktım, meydana insan
«eli akıyor. Bağrışmalar, çığlıklar, sloganlar gırla."

Tepe taklak sırıttı:

"İnsan seli Taksim Meydanında barajlandı. Pankartlar
adıldı, sloganlar atıldı. Hani şu meşhur kanlı pazar olayı
v.ıı ya, meğer ki ortasına düşmüşüz de haberimiz yok. Bir
jii kıyamet kopuyor sandım."

"Ha," dedi Ali, "sonra?"

"Bundan sonrası enfes," diye devam etti Korkmaz.
Dayak faslını geçersek, hakikaten enfes. Serserilik içine
l< iniş ya, aralarına karıştım. Saçım, sakalım dikkatlerini
(tkti hemen, geceden kalma iki şişe şarabın abuk sabuklu-
|U 'la var, yani sarhoşum anlayacağın. Önüme gelene ba-
Hyorum küfrü, basıyorum küfrü. Yakaladılar, oracıkta bir
|üıel benzettiler. Ağız, burun düz canına yandığımın.
ııklıymışım ki, ölmedim. Gözlerimi hastanede aç-
ımı Sarıp sarmalamışlardı beni. Oda çiçeklerle doluydu.
\ .ıhu, benim İstanbul'da kimin kimsem yok, acaba bir
lık yaptıklarını anlamışlar da gönül mü alıyorlar çi-
cıiçck gönderip' diyecek oldum, değilmiş. Sonra öğ-
" mlım, meğer beni şeriatçılar dövmüş de, solcular sahip
i. Hastanede el üstündeyim. Gelenin, gidenin had-
abı yok, üstelik hiçbirini tanımamaktayım. Zamanla
k. Hastaneden çıkınca tersanede bir iş buldular. İş
in de ne, bana demet demet yazılı kâğıt getiriyorlar.

onları işçilere dağıtıyorum. Tekini dahi okuduğumu söy-
lersem, sakın ha inanma!"

Bir gözünü kırptı: B
"Birkaç ay böyle geçtikten sonra, sendikada görev verdiler. Gele gele başkan yardımcılığına geldim, oradan başkanlığa tırmandım, şimdi çok rahatım. Eh, kazanç da fena sayılmaz. Avantalar caba."
"Anlamadım, ne caba dedin?"
"Avantalar canım, caba dedim. Anlamasan da boşvet zamanla anlarsın. Neyse şimdi vaziyet iyi. Kasımpaşa'd sendika binamız var, daha önce söyledim miydi? Arkada larla orada toplanıyoruz. Dışardan da katılanlar oluyo seminer meminer tertipliyoruz bazen. İstersen sendika gidelim birlikte, orası sıcacıktır şimdi, soba cayır cayır y nıyordur, bir şeyler de içeriz, iyi gelir."
"Çay," dedi Ali hasretle, "adı bile ısıtıyor"
"Yok canım, çay da ne demek. Votka içeriz, kony içeriz, soğuğa konyak bire birdir."
Ali'nin suratı ekşiyince şaşkın şaşkın sordu:
"Yoksa içmiyor musun?"
Başıyla "Hayır" işareti yaptı.
' 'Amma iş,'' dedi Korkmaz, ' 'sigara yok, içki yok; p ama dünyada niçin yaşıyorsun?"
"Bilmem, bazen kendi kendime bu soruyu sordu olur. Pek doğru dürüst cevabını veremem. Ama iç için yaşadığımı da hiç sanmıyorum.''
' 'Olsun bakalım, çok değil iki haftada alışırsın, alışır beni bile geçersin. N'etsek yahu, bir dolmuşa ati mı?"
Dişlerini sıktı, süratle yaklaşan bir özel otomobile madı gözlerini:
"Tek başına canına yandığımın," dedi kinlene "koskoca Mercedesin içinde tek başına. Kaloriferini so

na kadar açmıştır öyle ya. Şimdi sımsıcak olmalı içi. Sömürücü züppe, lanet burjuva çocuğu!"
Birden çığlığı bastı:
"Vay! Bu bizim Recep yahu, gazeteci Recep Bey, bildin mi?"
Ali "cık" etti.
Korkmaz Mercedese doğru atılmışken, vaz geçti. Otomobil süratle yanlarından kaymıştı. Üstelik birkaç çamurlu su damlasını da üzerlerine sıçratmıştı.

"Nasıl tanımazsın," dedi inanmak istemez bir sesle; ' 'çok meşhurdur.''
Bir gazete ismi verdi. Recep Bey o gazetenin ikinci sayfasında yazıyormuş. Böyle birini tanımamak olur muymuş?
"Gazete okumam," dedi Ali, "gazeteye verecek para

nerede? Boğazımıza yetiştirdik de sanki."

"öyle ya, para meselesi. Canına yandığımın, bazıları parasını harcamaya yer bulamaz, bazdan ekmek almaya, K.ızete almaya para bulamaz. Tüh! Çürümüş, kokuşmuş, kıcıkırık düzenin çarkına be, tüh be, köküne kibrit suyu l.r'"
Ali'yi dirsekledi:
"Sence de öyle değil mi?"
"Bilmem ki, hiç düşünmedim."
Birader, düşünceye boykot etmişsin düpe düz. Bari I m nidan sonra düşünmeye başla."
"Başlarım, ekmek düşünmekten zaman kalırsa."
Sana bir iş bulacağım arkadaş, tasalanma, avukat arkadaşın yanında veya başka bir yerde, mutlaka iş bulaca- ^imdi bir dolmuşa binmeye bakalım. Halkın kaderi Mobusle, dolmuşla gitmek. İfrit oluyorum namussuzum, ısusîler var ya, ifrit oluyorum!"

"Senin arkadaşın da hususili değil mi, hani şu gazeteci..."
Korkmaz sırıttı alabildiğine:
"Recep Bey mi? O başkadır dostum, bam başkadır o.''
Yan sokaklardan bir dolmuşa atladılar.

Sirkeci'deki otelin odası, kötü mü kötü, soğuk mu so^ guktu.
Her köşe fukaralığın çemberinde, her bucak insanın hunu sıkan, iç dünyasını alabora eden yokluğa bürülü dü. Tek pencerenin lime lime olmuş perdesinde sefal tablolaşmış gibiydi.
Küçük tüpgazın üstündeki boş teneke kızdıkça oda sıcağın hakimiyeti artıyordu, ama Münevver Hala yine ısınamıyordu. Evindeki ocak düşmüştü aklına. Şöyle b, alevlense, koca kestane kütüğünün hışırtılı yalımları in patlamalarla yüzünde gezinse, ah bir sıcaklık sarsa d" yanı, iliklerine kadar ısınsa... "Ah, kestane kütüğü gi yok, kızılağaç iyi yanmaz, yanar da sıcağı dayanıklı de Kestane öyle mi, uzun 2aman ısıtıcılığını kor eve, ılıtır ılıtır. Hele közünde taze mısır pişirmek ne hoştur. H de lahana kazanını vurdun mu tepesine ateşin, ooh, keyfim."
Lahana kazanının fokur fokur türkü söylemesi y muydu, hırçın atılımlarla kazandan ateşe atlayıp cızırd ması yok muydu, gözünde tütüyordu, Münevver Ha nın. Hem gözünde, hem gönlünde.

Bakışlarındaki hasret düğümü Ali'yi pencere önü yakaladı. Sevdi gözleriyle, okşadı: "Selvi boylum" de "koç oğlum, aslanım! Anan kurban sana, anan yesir s oğulcuğum!" ^^^^^^^^™

"Ali."

Döndü bu sese, kayıp bakışları karyolasıyla birlikte sarılı anasını.

"Dün akşam getirdiğin portakaldan kalmış mı diyecektim oğul, bir dilimcik kalmış mı acaba? Ağzımın içi dereboyu çamurunu bir tamam yüklenmiş gibi. Azıcık portakal kalmışsa..."

Köy yeri hatırlatılınca, hele "Dereboyu çamuru" denince kötü bir hatıra yükü çökebilirdi Ali'nin tepe yerine. Kastırır ha, bastırırdı. Ve, "Köprüyü kim uçurdu," "Başıma kim vurdu?" soruları bir burgu gibi kafatasına dayanırdı. "Gırr gırt" deler, göz bebeklerinde yırtıcılığın sivriliği dolanırdı. Sonra bu sivrilikleri avuçlar, Mimaroğlu'-nun hayaline saplar, saplardı.

"Dineldin oğul," dedi. Anası dalmışlığının üstüne çıkarak, "kaskatı kesildin. Portakal yoksa kalsın, yemedim ? 1 iye öte dünyada sigaya çekmezler ya beni, yoksa yemeyi-v< tirim ben de, dünyanın sonu gelmez!"

Kötü hatıraların kara pençesini yırttı yine, anasının serindeki yumuşaklığa sarındı, geçmişin buruk kokusunu l'ıısbütün dağıtmak için anasının çeyiz sandığına yürüdü.

"Olacak anam," dedi yürürken, "şu sandığa tıkamışımı, "

Çeyiz sandığına tıkmıştı akşam, anasına saklamıştı. Ha-ı ünlenir de isrer diye, ağzı dereboyu çamuruna banınca ? kalın tatlılığına yumulur, raharlar diye,

Sandığın önünde durdu. Melül, mahzun baktı kısa bir Gelirken köyden getirmişti yaşlı kadın. "Bundan kopamam oğul" demişti, "babanın tek armağanından nam." iyi de etmişti getirmekle, işe yarıyordu, hem ık yarıyordu. Kıvır zıvırları tıkıştırıyordu, bir de otelin koskocaman farelerinden kaçırmak istedikleri şeyleri.

\ı,tı kubbeli kapağını. Elini saldı. Avucuna iki portakal | • lime sevindi. Çıkardı ikisini de, birini annesine verecek

birini de kendi yiyecekti. Ya sonradan annesinin canı por takal (.ekince. "Oğul Ali, portakal kalmış mı oğul, verive de ağzımın dereboyu çamuruna banmışlığını gidereyim' deyince, ne yapardı? Yok nasıl derdi anasına.

Portakallardan birini attı sancTığa gerisin geri, anasını yanına döndü, başucuna çömeldi.

"Biraz daha iyice misin anam?" diye sordu. 4

"Biraz, evet. Dünden biraz daha iyiceyim oğul, Allahı
ma bin şükür iyiceyim. Öğle oldu mu acaba"
"Yok ana, daha olmadı."
"Namazı kaçırırım diye korkuyorum da."
Ali portakalı soyuyordu, durakladı biraz, annesinin b
kışlarını üstünde hissetti; namaz derken bir şeyler söyl
mek ister gibiydi.
"Ezan duyulur burdan anam," dedi suçlu suçlu.
"İstanbul'un en iyi yanı bu zaten oğul, her bi yand
ezan geliyor. Mübarek, biri susuyor biri başlıyor, biri b
lıyorken öbürü ortalıyor. Hele sabah ezanları, hiç bit
iin diye dua ediyorum için için oğul. Canlandığımı, gen
leştiğimi sanıyorum, sanki kanat takıyorlar melekler. Ş"
le pencereden atlasam ezan sesleriyle birlikte göğe yü'
leceğim geliyor."
Bu hazzı bazen Ali'nin de duyduğu olurdu. Hazzın û
ve yumuşak kollarında bulutlara doğru yükseldiğini hi
derdi. Ne kadar evvel? Bir asır geçmiş miydi aradan, yo
bin asır mı?
Portakalı soymayı bitirmişti, kabukları gelişi güzel
vurdu kapıdan yana, ortadan böldü, yarısını anasına uz
ti:
"Al anam, afiyet şeker olsun." -
Dişsiz ağzına attı yaşlı kadın, evire çevire kemirdi,
tu.
"Sağ ol koç oğlum, ahiretine de karşı çıksın."

Öbür yarısını da uzattı Ali, yaşlı kadın elinin tersiyle it-
ti:
"İstemem oğul, sen ye."
Ali'nin gözleri- yandı, neredeyse ağlayacaktı.
"Sevmiyorum," diyebildi, "al anam."
Münevver Halanın gülüşü acı mı acıydı, sanki bir yerleri
kerpetene kısmış, bir yerleri ateşe banmıştı. Dudakları tit-
remeye, gözleri kırpışmaya durmuştu. Oğlunun ellerini
iradı buldu, avuçladı sıkı sıkıya, çekti göğsüne bastırdı.
"Oysa memlekette portakala bayılırdın," dedi titreyen
sesiyle, bir oturuşta on tane, onbeş ta.ne yediğin olurdu.
Şimdi ne oldu ki oğul, ne oldu ki sevdiğini sevmezleş-
lin?"
Gözlerini sıkı sıkıya yumdu:
"Köyümüzü, köylümüzü bırakmayacaktık Ali'm, her
ıe olacaksa olaydı da topraklarımızda kalaydık. Bek gele-
ıckse bizi evimizde, ocağımızda bulmalıydı."
"Ana!"
Seslenmeden çok can hıraş bir feryattı Ali'nin ki, belki
ilktir isyan ediyordu. İşsizliğe, pahalılığa, fukaralığa, sefa-
lete, otel odasına...

Kopardı annesinin avucundaki ellerini, yarım portakalı kıpıya fırlattı, soluk soluğa doğruldu.

"Yetti!" dedi hırıl hırıl, "yetti be! Kimisi Hiltonlarda "•vkini, sefasını sürüyor, kimisi kötü otel odalarında yanın portakala muhtaç, çilesini çekiyor. Korkmaz haklı, i' usın be, batsın bi' dünya! Onların da, bizimle canı çıkın bari!"

Yaşlı kadın ürkmüştü, oğlunu ilktir bu kadar öfkeli, bu l<-ıece saldırmaya hazır görüyordu. Rahmetli kocası bir ikiller kediyi darlatmıştı da evde, sopayla peşine düşmüştü. 'Vay ki civcivlerimi yiyen sen misin?' diyerekten, ımisti sopayı. Kedi kaçacak delik bulamayınca, her baş-

vurduğu yer önünü tıkayınca, birden dönmüş, pençelerini çıkarmış, ağzından köpükler saça saça, aynen Ali'nin şimdiki hali gibi, rahmetliyle taarruza hazırlanmıştı. Acaba Ali'yi bunca bıktıran şey parasızlık mıydı? Yalnızca işsiz ve parasız kalmak mıydı? Bir yarım portakala dahi muhtaç olmak zor olmasına zor, hele Ali için bin beter zordu. Velakin bu derece öfkelenecek ne vardı? Kadir allah, kullarının rızkını da yaratır, onları yarattığı gibi, hem de kul darlanmayınca Hızır yetişmezdi.

"Oğul, kötü söylenme günahtır! Her bir şeyin kolayı bulunur, yeter ki sağlık olsun."

Döndü anasına, yumrukları sıkılı sıkılıydı, delice bakışları az buz yumuşamıştı, ama yine öfke dökülüyordu gözlerinden.

"Sen ne demektesin ana, bu memlekette namuslu adama iş vermiyorlar işte, vermiyorlar! Canına yandığımın..."

Korkmaz gibi konuşmaya başladığını fark etti birden Yumrukları açıldı, kolları yanına düştü, sesi kesildi. H yatta en nefret ettiği şey birini taklit etmekti, öyle sıraı birini.

"Böyle ana," dedi daha yumuşak, "yine de çaresi lunur dediğin gibi, işin başı sağlık olsun. Zaten Kork vadettiydi, bir iş uydururuz, dediydi. Bulur elbet."

Tekrar yanına çömeldi:

"Kusura bakma ana, sinirlendim birden, portakala yazık ettim."

"Kim iş bulacak dediydin oğul?"

"Korkmaz, hani bahsetmiştim ya Karadenizli çoc hemşerimiz."

Buruşuk yüzünü daha beter buruşturdu Münevver H eliyle bir red işareti yaptı:

"Hayırsızın teki olmalı," dedi, "adından belli. Bir kere kitap adı değil, veli adı, nebi adı da değil. Korkm?z'ılan da ad mı olur hay oğul, ne günlere kaldık?"
Ali gülmeye başladı:
"Bırak ana, adını ne yapacaksın. Çok tanıdıkları varmış, söz verdi, bana iş bulacak."
Yaşlı kadın elerini yorganın altına çekti, göz kapaklarını attı gözlerinin üstüne:
"iyi madem," diye mırıldandı, "iş bulacaksa iyi, adm-l.ın bize ne."
Ali kalktı, yorganı iyice sıkıştırdı etrafından, ısınmasına v.ırdımcı olurdu. Battaniyeyi de üstüne attı, pencereye BİRİ.
Sokak her zamanki gürültüsünde değildi. Gürültü hem minis, hem kabarmıştı. Arada çığlıklar da duyuluyordu:
"Kahrolsun NATO!"
Sesler iyice yaklaştığında Münevver Hala gözlerini sonuna kadar açtı, tedirginlikle:
"Bu gürültü neyin nesi ay oğul," dedi, "yangın mı (llttı, yoksa kıyamet mi koptu?"
"Yok anam, yangın mangın değil, gençler gösteri yürüyüşü yapıyor."
"Bu ne vaveylâh yürüyüş böyle? Kapana sıkışmış çakal »•ıhı uluduklarına bakılırsa, bir dertleri olmalı."
Herhalde vardır anam."
Kime bağırıyorlar, birbirlerine mi?"
Hem birbirlerine, hem de hükümete."
Dirseği üstünde hızla doğruldu:
" l'öbe de Ali," diye çağladı, "hokümata bağırılır mıy-
niçbir şey denilir miymiş? Hokümata ha! Töbe de
Biz ulül emre itaati öğrendik, onlara öğretmedileı
• mi Imnu?"
Belki öğretmemişlerdir."

"Peki, hokümat sessiz sedasız bunların gürültüsünü mü dinliyor şimdi?"
"Ya, dinliyor." ğ
Başını iki yana salladı inanmaz inanmaz. "Ne günlere kaldık'' dedi içinden.
Gürültü pencerenin altından akıyordu, kâh topluca kâh tek tek bağırıyorlardı.
"Faşist hükümet! Faşist hükümet!"
Münevver Hala yorganı üstüne çekti, girdi yatağa:
"Kötü söylüyorlar galiba oğul, hokümata kötü söylüyorlar galiba. İyisi çekil pencere önünden, bu delilerin yapacağı bilinmez. Hokümata kötü söyleyenlerden her beklenir. İyisi mi çekil, gel yanıma."

Gitti yanına, sokuldu, çocukluğundaki gibi başını yas ladı göğsüne.

"Oğul," dedi yaşlı kadın, "uşagum."

"He anam!"

"Sen sen ol oğul, aman hokümata baş dikme!"

"Dikmem anam."

"Ulül emre itaat et."

' 'Ederim anam.''

Daha, daha sıktı yaşlı kadın, bastırdı oğlunun baş göğsüne. İyiden iyiye bastırdı, saçlarını öptü:

"Ali" ^^^^^^^^^^^m

"He." ^^^^^^^^^^^^^^^^

"Birşey daha isteyeceğim oğul senden, tek bir şey."

"Ne istersen anam, söyle."

"Namazı boşladığını görürüm de, içim sızlar oğul. I maz dinin direği derdi rahmetli deden, iyi hocaydı. Di direğidir derdi namaz için. Gurbet elde ibadet büy dosttur oğul. Baban bildiği kadarını belletti sana, Kur' okumasını öğretti. Üst yanını baban öldükten sonra ca ye giderek tamamladın. Ne güzel okurdun ezberind

hatırlıyor musun? Okurdun da içimi ıhtırdın, ne oldun şimdi Ali'm?"

Ali ince bir sızı duydu yüreğinin oralarında, sancılandı sanki. Anasına baktı. Cevap bekliyordu. Ama ne cavap verecekti, var mıydı sorusunun cevabı? Kendisi biliyor muydu?

Eskiden Kur'an okurdu, hem de bülbül gibi okurdu. Kazılarını ezberinden, bazılarını Mushaftan. Namazımda vakti vaktine kılardı. Çoktandır Kur'anı diline almıyor, kıbleye yönelmiyordu. Vakit namazları şöyle dursun. Cumaya bile gitmiyordu. Sebep? Sırf gurbet keşmekeşi miydi? Yoksa içinde farkına varmadan giderek yoğunlaşan, herkesi, herşeyi kucaklamaya geçen hınç mı? Mimaroğlu'-l.ıı kaynaklanan ve fakat durmadan yayılan, genişleyen bu hınç, bu öfke...

Tekrar anasıria baktı. Ümitle ümitsizliğin bordasında w sabırsızlığın kıpır kıpır tümseğinde cevap bekliyordu. ı >nu üzmemesi lâzımdı. Şimdilik vaziyeti idare etmesi lâzımdı.

"Anam, hiç merak etme," diye başladı söze, "yakında ? I'adetlerime dönerim yine. Köyden kopunca şaşırdık işte, Nalladık, altüst oldu herşeyimiz."

Yaşlı kadının yüzünde ümidin aydınlığı oynaştı, yanaklarında çiçekler açtı sanki, güldü:

"Sağ ol," dedi. "İçime dert olmuştu. Neden dersen ı.ııl, senin öte dünyanın cehenneminde yanmana ana yü-?• fim elvermez, kendimi kaldırır cehennemin en dip yeri-

> mallarım, tek, yanarsam oğlumla yanayım diye."
Tavana yükledi bakışlarını:
"Rahmetli deden derin hocaydı Ali'm, komşu köylük -
himmet almaya gelirlerdi. Vaaz verirken kasaba ca-
ır kalabalık, bir kalabalık ki Ali'm, iğne at yere düş-
Ağzından bal akıtırdı mübarek, bal akıtırdı."

:ı\
K

Oğlunu omuzundan yakaladı:
"Babanı da kendisi gibi hoca yapmak istemiş rahme deden, fakat baban yakın gitmemiş. Haylazmış. Kaçarr derslerinden, okumamamaya ille diretirmiş. Anlatırdı 1 ban, soma bu yüzden ne felâketler geldi başına, ah vah I etti ya, ne çare! Vakit geç oğul, vakit geç. Son pişmanlık ne fayda."
"Anladım anam, hiç üzülme sen."
Yaşlı kadın yorgun yorgun bakındı:
"Şamatacı gençler gitti herhalde oğul, ooh, rahatladım. Kulaklarımızın zarını yardılar, ooh, kulaklarım dinlendi. Şimdi namaz vaktine kadar azıcık kestireceğim oğul, dışarı çıkacaksan ocağı söndürmeyi unutma, tutuşur mutuşurda. Biz yandık yandık, evi de yakmayalım. Çıkacak mısın?"
"Evet anam çıkacağım. Korkmaz'la buluşacağız, tş vadetmişti ya, o çocuk. Sana getiririm bir gün, getirir tanıtırım anam, elini öper hayır duanı alır."
Başını öte yana çevirdi kadın:
"Pek içime yatmıyor," dedi, "adı yüzünden belki de; Neyse, çıkarken ocağı söndürmeyi unutma."
Sağ omuzunun üstüne döndü. Az sonta uyumuştu.
Ali anasının yüzüne daldı bir zaman. Derinleşmiş çizgi lerine, porsumuş yanaklarına, çizgi çizgi alnına, beteri beteri çukura gömülmüş göz kapaklarına baktı. Bu y' kaderin bıçağıyla oyulmuştu adeta, senelerin bomban manında delik deşik olmuştu. "Getirmekle iyi mi ettiı sanki, ardımdan sürüklemekle iyi mi? Nereden bilebil' dim böyle olacağını? Ah Mimaroğlu! Ahir ömründe a rhln dirliğini bozan soysuz, ah! Helbet bir gün, bir g helbet..."
Devam etmedi. Gözlerini aldı anasının yüzünden, od: da gezdirdi. Sırf sefalet! Birinin ayağı kırık iki sandal

ile, üstündeki tenekeyi kızartan tüpgazla, köşede dürülü yatakla, sırf sefalet! "Her yandan rüzgâr giriyor, çoban

ateşi yaksan ne fayda!"

Dürülü yatağın üstüne sarılmış battaniyeyi aldı, anasının üstüne koydu, açılmasın diye köşelerden sıkıştırdı iyiıe. "Seni sefaletin ortasına yuvarladım anam, alışık olduğun dünyadan koparıp yabanî bir dünyaya ittim, bir de üşütüp, ölümüne sebep olmalıyım ki, eh, o zaman tüfeği kapıp önce Mimaroğlu'nu temizlemeye gitmeliyim, ardından kendi kendimi."

Baba yadigârı el dokuması kilime çömeldi. Tam karşı köşede anasının çeyiz sandığı. Yer yer hâlâ yazdızlı, yer yer pas tutmuş. Çivi yerleri canhıraş bir direnişle zamana karşı koymuşlar, saç çember çok yerinden yırtık. Kubbeli kapağın kilit yerinde göz kadar bir delik. Anası sandığın anahtarını kaybettiği gün kilidi kırmak icabetti. Bıçağın Mvrisiyle deliği kendi açtı. Anası bakmış bakmıştı da, Say ki oğul, sandığın kilit yerini değil, yüreğimi deliyor.un" demişti, buruk buruk. Verdiği cevap şimdi de aklınla: "Yenisini alırız anam, formikalısını, cilâlısını alırız. Vrter ki canın sağ olsun.'' İşte, canı sağ anasının. Sağ ya, »andığın formikalısı nerde, ya cilâlısı? Yok, çünkü para v"k, para olmayınca sandık da olmaz. Ama anasının canı »ağ, bu gidişle sağ kalabilirse çok iyi.

(iözü kitaplarına ilişince gülmekle ağlamak arası bir Iftde zikzaktandı yüzünde. Bakışları bir melalin hıçkırıktı mda sarsıldı, yamuldu; dudaklarının uçukluğunda tek k< lime yaylandı:

"Kader!"

Ihı kitapları okuyup avukat olmak nerede, bir kötü otel ıda işsiz güçsüz yaşamak nerede? Hey gidi hayal! idi arzuların serabı! Şimdi her arzu bir kıskaç, her isli v mengene, her ümit ümitsizliğin ense köküne çörekle-

nen ağırlık ve hayat serenadının uyuşuk nağmelerinde çır pınan hukuk tahsili.

Kendini bir boşluğa fırlatır gibi sokağa attı. Havanı hırıltılı soluklanması içindeki bulanıklığı soğuttu. Bira açıldı. Taksim otobüsüne bindi. Şişhane'ye gelince ine cek, Kasımpaşa'ya kadar yüreyecekti. Korkmaz'la sendi kada buluşmak üzere dünden sözleşmişlerdi. Bir ye ümit kapısıydı Korkmaz, zonklayarak yüzüne kapan bütün diğer kapılar gibi. Bu da kapanırsa ne yapacakt Belki hamallık, belki de ayakkabı boyacılığı. "Fakülte b tirmiş vatandaşa iş sağlayamayanlar utansın, ben ne ya~ sam haklıyım."

Silah sesleriyle bağrışmalar böldü düşüncelerini, bak di. Beyazıt Meydanını dolanıyordu otobüs. Üniversite g rişi ana baba günüydü, öğrenciler yine gırtlak gırtla

gelmiş olmalıydılar. Belki de otelin önünden bağıra çağ
geçen kalabalık buraya yığılmıştı. "Bizim öğrencilik yA
rımızda başladı ya, çabuk azıttı. İş daha silaha dökülm
misti o zamanlar, ağız dalaşı vardı, birde yumruklaşma.
"Birbirlerini yesinler!"
Ali sesin sahibini göremedi oturduğu yerden, yüar
tahmine çalıştı tuhaf bir hissin tesiriyle. Umursamaz
tip olmalıydı. Sivri burunlu, gözlüklü. Kızdı ada
"Birbirlerini yesinler olur mu, gâvur değil ya bunlar,
tandaş; senin benim gibi vatandaş. Türkiye Cumhuriy
vatandaşı olarak bilmem hangi nüfus kütüğüne kayı
Ceplerinde de birer de nüfus kâğıdı taşıyorlar. Tabiiye
Türkiye Cumhuriyeti. Dini: İslâm..." Burada durdu,
şüncelçri başka istikâmete kaydı nedense. Dini: İslâm
raz müphemdi bu fasıl. Gerçi cebindeki nüfus cüzdan
da "Dini" hanesi, koskoca bir "İslâm" yazısıyla çapraz
ma kaplanmıştı, ama yazıyla olmuyordu ki. Olsa
Korkmaz için de olacaktı. Geçen Cuma günü sendik

karşılıklı çay içiyorlardı. Dereden, tepeden lâflarken ezan
ıcsi akmıştı kulaklarının içine. Eski alışkanlıkla kapıya yö-
nelmişken,
"Nereye yahu?" diye sormuştu Korkmaz. "Ne güzel
Lifliyoruz."
Bugün Cuma, namaza gidiyorum."
Korkmaz'in gözlerinde alabildiğine küçümser bakışlar,
eliyle bir red işmarı:
"Hadi canım! Allah sana ne vermiş ki gidip secdeye ka-
li.utacaksın ?"
Gidememişti bir türlü, kendini zorlamıştı, ama gide-
memişti işte. İradesi küllenmişti birden. "Kafa kâğıdının
'İmi hanesinde, İslâm yazıyordur onun da, öyle ya, be-
nimkinde yazdığı gibi, fakat yetiyor mu?"
"Çok oluyorlar," diyerek düşüncelerinin ortasına düş-
ıı yanında oturan adam, "azıttılar be!"
Şövle bir baktı Ali, otobüse bindi bineli dikkat etme-
mizi. Elli, altmış yaşlarında gözüküyordu. Asker tavırlı,
kalantor kılıklı biriydi.
< evap alamayınca kızdı galiba, sesinde kızgınlığın közü
Midi:
Tutacaksın birer birer, 'Okuyacak mısın, delikanlı?'
.>racaksın. Yok derse kıçına bir tekme, yallah kapı
Ne bu rezalet birader! Milletin parası çocuklarının
birbirini kurşunlamasında mı kullanılmalı?"
Haklısınız," diye karşılık verdi ayakta dinelen biri,
"kuyacaklarsa okusunlar, eşkiya olacaklarsa diplomayla
.ı, çıksınlar dağa, alsınlar tüfeği ele..."
Hulusundan memnun, kısık bir kahkaha attı.

Kalantor kılıklı, aldığı karşılıktan cesaretlenmiş olacak-
dizini şaplaklayarak,
Rezillik efendim!" diye gürledi. "Adıyla, sanıyla re-
Sen sağcı ben solcu, ben sağcı sen solcu; nedir bu

yahu? Hepimiz Atatürkçülükte birleşsek ya, kurtla kuzu yürüsün. Neymiş sağcı, neymiş solcu? Gazi sağ olacaktı ki, izinsiz nefes almak hadlerine mi düşmüş? Çatışma ha kurşun sıkma ha!"

Belki başını dik tutmaktan yorulmuş, belki tepesind dinelen adamdan yeterince ilgi görmemişti ki, Ali'ye y" nelmişti, doğrudan ona söylüyordu. Dinleyip, dinlemed-' ğini kestiremeyince, hafiften dürttü:

"Sağ olacaktı ki Ata," diye sürdürdü konuşmasını ' 'görecektiniz o zaman. Ne sosyalizm, ne teokrasi, ne seri at, ne komünizm."

Ali dayanamadı:

"Geriye ne kalıyor?"

"Ne kalacak, devrimler kalıyor efendim, neyimize y mez! Dön elle sarılacaksın, yan bakanın gözlerini oyac sın!"

"Üniversiteliler de öyle yapıyor zaten, birbirlerin: gözlerini oyuyorlar."

Adam ters ters baktı, sözlerine itiraza alışmamış ins ların tedirginliğiyle kımıldadı, ama sustu.

Otobüs Şişhane yokuşuna dayanmıştı. Makina, yoku zorlanmanın hiddetiyle tıslıyordu. Tabiatla savaşı yi başlamıştı. Yokuş mukavemet ettikçe motor daha bet kızıyor, öfkeli horultularla mukavemeti ürkütüp zafi tırmanıyordu. Solumaları sekerat anının hırıltılı nefe~: dönüşünce şoför vites küçültüyordu. Motor yeni aldığı güçle şahlanıyor, hırlıyor, son mukavemetinin üst gururlu çığlıklar atarak yokuşu eziyordu.

Şişhane'de indi. Koşar adım Kasımpaşa'ya doğru a di. Parke taşların nemli hıçkırıklarını dinleye dinleye dika binasına girdi, başını Korkmaz'ın çalışma od« uzattı. Yalnızdı. Bir sürü dosyanın içine gömülmü

Votka şişesiyle ince belli kadeh her zamanki phı masasında duruyordu. Ali'yi görünce.

"Girsene," dedi. "sana bir müjde vereceğim."'

Oturmasını bekledi.

Demiştim ya bir avukat arkadaş güvenilir yardımcı .mvor diye, hâlâ bulamamış. Biraz önce telefonla aradım.

Vvaharteri henüz dönmüş. Gelsin, hemen başlasın eledi. ı >\ le ahım şahım bir iş değil, ama başlangıç olarak fena »ayılmaz. En azından o pis otel odasını solumaktan kurtulursun.'''

Başını havaya dikti:

"Çalışır mısın ha?"

Ali, ümitsizlikten ümide geçen köprünün tam orta yerinde kekeledi:

"Ta., tabii, iş olsun da..."

Korkmaz derinden baktı Ali'ye, bir esir tüccarı kabalıkla.

"İyi. Demek iş olsun da nasıl olursa olsun, bu daha

\ elacele önündeki kâğıtları topladı, kenarlarından a vurarak düzeltti, deliklerinden geçirdi dosyanın " line, kenara itti. Kadehte kalmış içkisini ağzına boşalttı, pmıldata guruldata yuttu, sonra yaydı alabildiğine du- ı tklarını:

Anlaştık," dedi, gevrek gevrek, "hemen arkadaşın una gidelim. Sakın çok kazanacağını umup hayal kurma, bin lira filan verebilir ancak. Zaten kendi geçimini alıyor."

"Köyleyken bir yardımcı tutmak istiyor ha!"

^ «ırkmaz, müphem bir el işareti yaptı":

ı)nun orasına karışmayacaksın, iş arıyorsan, aha sana İ sık dişini, yüksel, daha fazla kazan, oldu mu?"

Peki peki, oldu."

Votka gişesini önüne itti, kadehi de:

Ummak istiyor musun?"

Yok. istemiyorum. Anam içki içenlere iv i gözle bakmaz."

Birkaç yudum canım, iş buldun ya. onun şerefine birkaç yudum sadece. Hem ananın nereden haberi olacak1"

Ali başını iki yana sallamakla yelindi. Israrına mânâ ve remiyordu. İçmeye başlasa Korkmaz ne kazanacaktı san^ ki? Böyleyken niçin içmesini istiyordu? Bir masa arkadaşlj kazanmak için mi, kendisi gibi bir sarhoş daha.

Bakışlarını şişeden alınca Korkmaz'ınkilerle toslaştı Kendisini incelediğini anladı. Düşüncelerini okuyabilir miş gibi kızardı, mahcup mahcup güldü:

"Gidiyor muyuz?" diye sordu lâf olsun gibilerden.

"Gidelim," dedi Korkmaz.

Birlikte sokağa çıktılar.

Bir fabrikanın düdüğü öğle paydosunu çalıyordu.

"İnsanları koyun sürüsü yerine koyuyorlar canına yari

dıklarım," dedi Korkmaz diş çaka caka, "işbaşı düdüğ" paydos düdüğü. Gir, çık, yine gir ve yine çık; robot mu yuz yahu, insanız, insan!"

Yere tükürdü:

"Bir adamın emrinde bin adam, bazen on bin ada eloğlunun eline bak ki ekmeğini verecek. Vermedi mi luk çocuk aç, açık. Verdikleri de nedir sanki? Yağı ken lerinin, büyük parça daima kendilerinin, işçiye posası şer, o da düşerse. Ah patron milleti, ah butjuva artıkl Özel otomobillerde sefa bunların, villalarda hayat bu rın, kısacası Aliciğim, yaşamak denen nesne bunların, tekellerine almışlar canına yandığımın. İşçi taban te~~ işçi yazın sıcağı, kışın buzulu demeden otobüs durakla da akşamın ipini çeksin, işçi ölesiye çalışsın da bevefer

ler zirvede yer tutsun. Patronmuş, fabrikatörmüş, Allah belalarını versin be! Hırsızlar, üç kâğıtçılar! Bizde bu yalnrık kafa varken daha çook sürünürüz."

"Hey, dursana!"

Taksi birkaç metre ilerde tekerleklerini cızırdatarak çakıldı.

' 'Dolmuşla gitsek,'' diye mırıldandı Ali, çekine çekine.

"Boş versene," dedi Korkmaz, Ali'yi yarı zorla taksiye sürüklerken, "boş ver arkadaş, sendikacı kısmı işçi sınıfından gelir, ama işi aceledir. Bu yüzden duraklarda otobüs bekleyemez."

Taksiye bindikten sonra sözlerinin arkasını getirdi:

"İş bulmanın şerefine içmedin, hiç değilse taksiye bin dr patron milletinin ne keyiflet sürdüğü hakkında bir fikir edin. Yayıl şöyle, hah, rahatla bakalım biraz."

Omuzu üstünden bakan şoföre,

"Cağaloğlu'na," dedi, "acelemiz yok."

Bir sigara dumanladı, yanık kibrit çöpüyle bir süre ku- ı kaşıdı, sonra camı biraz indirip çöpü dışarı fırlattı,

' Meşhur adamlarla da tanışırsın, romancılarla, ressam- fıkra yazarlarıyla, filan. İlhan Beyin çevresi çok ge- ir."

Sigarasından bir nefes çekti, son cümleyi dumanın mavilisine sardı:

' 'Görünce seveceğinden eminim. İlhan Bey hoş adam-
• lıı Şaşırma sonra, bak önceden bil diye söylüyorum. Aylınl.ırın çoğu gibi toplumcudur, önceleri az buz yadırgar- dı ki, ama sonra sonra alışının. En iyisi yadırgasan da hflli etme, alıngandır haylice, bakarsın kırılıverır. Birkaç .irdi, çıktı. Mapushane damına yani, tabiî toplum- ı yüzünden."

¥üxünü alabildiğine buruşturdu, sesini de sivriltti:

"Canına yandığımın memlekette fikir özgürlüğü yo ki, düşüncelerini açtın mı yandın bil, kelepçeyi vururl adamın bileğine. Az, çok hukuk tahsil ettin ,bu işleri bi lirsin ne olsa."
Kolunu kanapenin arkalığına koydu, iyice Ali'den y döndü, gerine gerine:
"Sahi," dedi, "toplumsal olaylara karıştın mı hiç? Sa sol çatışmalarını felan soruyorum, karıştın mı?" ^P
' 'Yo, hayır. İki taraf da kendine çekmeye zorladı ya I ni, iltifat etmedim. Okulumu bitirip bir baltaya sap maktan başka şey düşünmedim hiç. Okumuş adam o' rak, annemin deyişiyle kalem efendisi olarak köye dön ğim günü hayalledim, durdum. Mimaroğlu Süleym çatır çatır çatlatmayı kurdum. Belki çocuksu bir düşün fakat içime iyiden iyi yerleşmişti. Bir vakit söküp atm çalışmadım. Niye ki, çatışmalar felan sarmadı beni."
"Hayret yahu!" dedi Korkmaz sözünü keserek. T lumsal olayların başladığı bir dönemde üniversiteli ol kendini uzak tut. Ne desem bilmem ki valla. Kusuru b* ma dostum, galiba seninkisi de biraz vurdum d mazlık."
"Belki." B^
Yarıya kadar içilmiş sigarayı salladı pencereden aşafl gövdesini biraz yana kaydırdı, sokağı seyreder gibi yar>r rak, ^^^r
"Meylin hangisinden yana?" diye sordu. B
Birden cevap veremedi Ali. öğrencilik yıllarına do uçtu, hatıra torbasına daldı, karıştırdı. Bir sürü çığlık; misi, "Bağımsız Türkiye" diye bağırıyor, kimisi "Ha1" ra özgürlük" diye. "Komünistler Moskova'ya" n* atanlar da var. Aklına sığmayan, bağırmakla bir şey e edilemeyeceğini yüksek tahsil seviyesine gelmiş insa~ idrak edememesi. ^^™

' 'Doğrusunu istersen meylim hiçbirinden yana değil.''
"Hayli uzun düşündün."
"Geçmişi yokladım da biraz, öğrencilik yıllarımı. Her iki taraftan da dostlarım oldu, solcular biraz haklı, biraz ila sağcılar haklı galiba, öyle gelirdi bana. Şimdi işler silaha döküldü, vuruşanlar tamamiyle haksız, silahla neyi halledecekler sanki, edebilirler mi? Meseleleri var diyelim, otursunlar konuşsunlar ya; silah acizliktir, silah cahilliktir, peki üniversitelerimizde cahil mi yetiştiriyoruz biz?"
Sözünü kesmeye hazırlanan Korkmaz'ı elinin bir hareketiyle susturdu:
"Bitirmedim daha, solcularda müthiş bir özenti var,

l>ek anlayabilmiş değilim. Bağımsız Türkiye diye bağırıyorlar, ama Rusya'ya toz kondurmuyorlar. Fikir özgürlüğü diyorlar, karşdarındakine fikir hakkı tanımıyorlar. NamI izah edilir bu?"

"Nasılı, masılı nene gerek yahu. Rusya'ya toz kondurmamalarına gelince, orada halk iktidarı var ya, niye toz kondurulsun?"

"Sözde öyle."-

"Ne demek sözde, yani halk iktidarı yok mu diyor-

' 'Ben desem ne olacak sanki,senin aklın alıyor mu top-
halk iktidara gelsin?"

Alaycı güldü:

"Parlamentoda oturacak yer bulamazlar."

Korkmaz da güldü, ama biraz bitkin ve çaresiz:

"Öylesi değil iki gözüm, halk kendi temsilcilerini seçi-
«?>ı. bizde olduğu gibi."

\ırzından kaçırdığına bin pişmandı, Ali'ye kaçamak bir»
fırlattı:

Yani bizde yapılmak istendiği gibi demek istedim.
de halk seçiyor temsilcilerini, ama çok ayrı şeyler

bunlar, nasıl anlatmalı bilmem ki... Sosvalist bilini, olmadan zor anlatılır."

"Bırak," dedi Ali, "en iyisi vaz geç. diyelim ki onu anlattın, ya Berlin'i ikiye bölen duvarı hürriyetçi anlayışla nasıl izah edeceksin? Macaristan, Çekoslovakya işgallerini ne yapacaksın? En iyisi anlatmaya kalkışma, ne desen bu açık misaller karşısında havada kalır."

Kızdı Korkmaz.

"Amma atıyorsun!" diye bağırdı nerede olduğunu bil unutarak. "Tıpkı bir sağcı gibi konuşuyorsun. Sovyetle Birliğinin yaptıklarından bana ne? Beybabasımıyım be onun! Koruyucusu mu?"

"Sosyalist ya, onun için."

"Sosyalistmiş, kim, Sovyetler Birliği mi? Bu da gericilerin uydurması işte, sosyalizmi kötülemekte misal diye kul-. lanacaklar akılları sıra. Bütün toplumcular bilir ki Sovyetler Birliği henüz sosyalizme geçiş dönemini yaşıyor."

"Ya," dedi Ali, "ne köprü birader, elli şu kadar yıldı geç geç bitmiyor."

"Seninle de konuşulmaz ki, herşeye bir kulp uydumyorsun, hazırlıksız yakaladığına dua et. Esasen ben sendi kaçıyım dostum, sendikacı; bu konulan derinlemesine bi lemeyebilirim. Git İlhan Beye çat da, al ağzının payın» Bana proletaryayı bile o öğretti. Güya da liseyi bitirmişim proletaryanın ne olduğunu bilmeden liseyi bitirmişsin kaç para? Diyalektik materyalizmi, tarihî maddecili':

toplumsal sanatı filan hiçbirini bilmiyordum. Sana da nefestHçiğretir bütün bunları, kültürün genişler, gelirsi o zama'nvbol bol tartışırız."

Gözü-dışarı kayınca şoföre doğru hamleye geçti, çığS çığlığa,

"Dursana hey!" diye bağırdı. "Nereye gitmektesin hu dur! burada ineceğiz."

Şoför direksiyonu sağa kırdı, "defolun" der gibi "buyurun" çekti. Korkmaz bir ellilik attı şoförün önüne, üstünü beklemeden yürüdü.

"Arada bonkörlüğüm tutar, ne olsa emekçi halka yardımdır deyip paranın üstünü almam. Seyrek yaparım, .ima eh, iş adamı değilim ki, nihayet işçi temsilcisiyim."

"Geldik mi?" diye sordu Ali. '

Parmağını ileri dikti Korkmaz:

' Bir sokak ilerde. İlhan Bey biraz kuşkulu da o yüzden indik. Taksinin izlenmesi kolaydır, polis molis ı.ıkılmışsa..."

Fazla ileri gittiğini düşünerek sustu. Yan yan Ali'ye bıktı:

"Abartıyorum aslında, ama kuşkulu olması normal, kaç kez kollarına kelepçe geçti biliyor musun? Bu durum-l.ı olsan kuşkulanmaz miydin sen?"

"Niye tutuklandı?"

"Söylemiştim ya, toplumculuktan diye. Halktan yana •İmayı faşist hükümetler suç sayıyor. Ülkede fikir özgürlüğü yok dedim ya, herkes dilediğini konuşamıyor, yazamıyor dedim ya; konuştun mu kelepçeyi takıyorlar bileğini , bu yüzden girdi İlhan Bey. Bir şey daha: İlhan Beyin • ıl.ık-tefekliğine bakıp aldanmayasın sakın, yüreği manda ıuıcğidir. Bizim gibilerini yan cebinden çıkarır."

Ali, İlhan Beyin kalın camlı gözlüklerinin gerisinde filin fildir dönen gözlerini görünce, Korkmaz'a hak veremelı lIfak tefekliği gerçekten Korkmaz'ın söylediği gibiydi, • m .i manda yüreği şüphe götürürdü. Nedense ürkek, telırgin, güvensiz bir hali vardı. İlk bakışta seziliyordu bu. I Ilı yaşlarında filandı galiba, belki daha az, ama yıptnmıştı. Başının dazlağı kristal kavanoz gibi parlıyor, kelaki sık saçlar Yukarıköy'ün çalılıklarını hatırlatı- Düzenli bir insan olmadığı da muhakkaktı. Oda

savaş alanına dönmüştü. Dosyalar öteye beriye saçılmış çöp kutusunun etrafı buruşuk kâğıt parçalarıyla dolmu tu.

"İlhan Bey," diye konuştu Korkmaz, "size bahsetmi

tim ya, Ali'yi getireceğim demiştim ya hani, Ali bu."
Başını arkaya attı İlhan Bey, fakat hiçbir şey söylemed1 Görüp görmediği bile şüpheliydi.
' 'Ali'yi,'' diye tekrarladı Korkmaz ürkek ürkek, ' 'ge": dim efendim."
Yine oralı olmadı. İşine devam ediyor, arada ken kendine anlaşılmaz şeyler mırıldanıyordu.
Ali'nin tokalaşmak için uzanan eli boşlukta kala k mıştı, Korkmaz sıkıntıyla ceketini çekiştirdi.
"Otursana," dedi Ali'ye, "üstat meşgul, birazdan g rüşürüz."
Ali, oturmak için masaya en uzak yeri tercih etti. I rürken döşeme tahtaları ince çığlıklar atıyordu. "Büro ğil, sefalet yuvası" diye geçirdi içinden. "Bizim oteld odamızdan farklı tarafı yok."
Kapının tam karşısına gelen duvar kırmızısı bol şekil desenlenmişti. İlk bakışta bir şey ifade etmiyordu, a dikkat edince desenler arasına ustaca gizlenmiş orak panlı bir kalabalıkla karşılaşılıyordu. Ağızları bir açıktı, ' 'Ya bağımsız Türkiye diye bağırıyorlar veya lara özgürlük diye."
İlhan Beyin tam dazlağının üstüne gelecek şekilde mış çerçeveli bir fotoğrafı vardı. Çerçevenin yaldızı yer dökülmüş, yer yer sinek pislikleriyle beneklenmişti. " kaili bir Macar köylüsü." Sakalının yumuşaklığıyla ga rinin sinsi bakışı tam tezat. Bu fotoğrafı bir yerlerde görmüştü galiba. "Nerede? Ha, Korkmaz'in çalışma sında. Altında bir de yazı vardı: Tüm dünya işçileri b' siniz!"

Daktilo takırtısı beynini karıncalamaya geçince İlhan Heve çevirdi bakışlarını. Süratli yazıyordu. Kadınımsı parmakları bir güvercinin tane toplaması kadar hızlı gezini-\ordu tuşlar arasında. Alt dudaklarına kadar ulaşan bıyığının kılları arasında beyaz ile siyahın savaşı vardı. "Zaten \ üzünün oyum oyum çukurları orta vaşı geçişin delili, elli vardır sağlam."

İlhan Bey yazmayı kesip başını hızla kaldırınca Ali ile Rrizgöze geldiler. Al- gözlerini indirdi, hafiften kalkmaya davrandı.

Otur" dedi emredercesine. "Benimle çalışmak "istek ıı delikanlı sen misin?"

Sesinde gıcıklayan bir sivrilik vardı, alay eder gibiydi.

Ali'den önce Korkmaz davrandı:

Evet." dive atıldı. "Ali bu arkadaş, hani gelsin demiştiniz de..."

Ters bir bakışla Korkmazı susturdu, tekrar Ali'ye dön-
lü

"Ben sana soruyorum." dedi aynı ses tonuyla, "be-
nimle çalışmak isteyen sen misin?"

'Evet efendim."

I İmi bir kâbusu kovmak ister gibi sert bir hareketle
'iiuınde salladı:

Bırak evet efendimciliği. başımıza gelenlerin yarısı bu
Mltden geliyor. İşsizsin öyle mi?"

'Evet."

Senin gibi binlerce insanın işsiz dolaştığını biliyor
Pusun bu memlekette?"

I vet."

Ilımlara iş bulmanın yollarını hiç düşündüğün olur

Ali birden şaşırdı, kendini patron filan mı sanıyord
acaba, haniyse bütün işsizliklerin hesabını üstüne çıkara
çaktı.

"Sadece iş atıyorum," demekle yetindi.

İlhan Bey yine elini boşlukta sallayıp boşluğu soldan s
ğa doğru tokatladı:

"Talihli sayılabilirsin, binlerce insanın borh boş dol
tığı, aç çıplak yaşadığı bir ülkede kendine iş buldun. Ne
se, hemen başlayabilirsin. Aylık ücretin..."

Bakışlarını sakallı fotoğrafa dikip bir zaman çenes:
kaşıdı, bakışlarını kaldırdı, indirdi; gözlüklerini oynatt

"Dokuzyüz lira," diye kestirip attı sonunda. "Aslın
asgari ücretin üstünde bu ücret, ama çalışmalarınd
memnun kalırsam arttırabilirim yine de, anlaştık mı?"

"Yüksek tahsilim var," diye mırıldandı Ali, "Kor
maz bin lira filan vereceğinizi söylemişti."

Öfke yükünü Korkmaz'a yükledi adam:

"El kesesinden cömertlik etmeye bayılır bizimki. Pe
öyle dediyse öyle olsun bakalım. Aylık bin lira. Hemen
rafı toplamakla işe başla, bitirince kütüphaneyi düzel
sin, tabiî şimdilik, asıl işini sonra söylerim."

Hemen ilgisini çekti Ali'nin üstünden, Korkmaz'a y*
neltti:

"Mektupları yerlerine ulaştırdın mı?"

Korkmaz göz kapaklarını indirerek, "Evet" işareti
ti.

"Murat Bey ne diyor?"

' 'Fikrinize katıldığını söyledi, akşama doğru görü
gelecek.''

"Tekstildeki grev ne durumda?"

"Devam ediyor."

"Sessiz sedasız mı?"
"Öyle."

Cevabı alır almaz telefona sarıldı, numaratörü yumruk-.ırcasına çevirdi.

"Recep Beyi istiyorum kızım," diye havladı ahizeye. Sen misin Recep? İyi dinle beni. Tekstildeki grev var ya, essiz gidiyormuş, toplu sözleşme yatacağa benzer. Yat-ıιasa bile grevin sessizliği hiç çekilmez. Hazzetmem böy-rsinden. Zırlama da dinle. Dün çıkan fıkran vardı ya, işçi ..ıvaşımı, filan. Hah, onun gibilerini istiyorum... Tabiî, mi arda ne kadar sık olursa o kadar iyi."

Biraz dinledi:

Kim dedin oyun bozanlık eden, Oktay mı? İş çığırın-l.ın çıktı, artık romanlarımı gerçekçi açıdan yazacağım mı liyor? Söylesene kaç kitabı çıktı bu herifin?"

Bekledi.

"Demek dört. Bak ne yapacağını söyleyeyim. Tüm ' Irştirmen arkadaşları ara, Oktay hakkında çok ihtiyatlı Kıvransınlar. Şimdiye kadar yaptıkları gibi düpe düz met-in tmekten vaz geçsinler, ucundan kıyısından biraz tosla-Hil.ır. Yola gelmezse romanlarının bütününün deli saç-olduğu yolunda yazmaya hazırlansınlar. Zaten doğ-da bu, beş para etmez lâf aşureleri. Eşşoğlu, kendini •ııvor, Tolstoy mu? Şişirdiğimiz her balona iğne ba-lltmasını da biliriz. Yok, en iyisi ne yap biliyor musun, • v lık toplantıya mutlaka gelmesini sağla. Gelsin, açık açık ne yapmak istediğini söylesin, tamam mı? Özeleştiri n."

I imlenirken tükenmez kalemin ucuyla öbür kulağını • i ışı iriyordu. —

I vet, niye olmasın? Kemal'i bul Kemal'i. Konfederas mu Kemal'i değil, şu ağaoğlu var ya, onu demekte-^ussana be! Ben bitirmeden başlama. Ağaoğlunu ılıyorum, bul diyorum. İstanbul'a geldiğini duydum.

köydeki işler ne âlemde öğrenelim. Buraya da sakın düş meşin."

Gözleri Ali'ye ilişince, rahatsızlıkla kımıldadı, çokta unutmuş gitmişti.

"Tüm özgürlükler senin olsun," dedi ahizeye.

Telefonu kapadı.

"Daha burada mısın!" diye çıkıştı Korkmaz'a. "Te tildeki greve birkaç bilinçli arkadaş gönderin. Taşkın ol bilir, nasılsa işi yok, gücü yok. Hoş konuşmasını pek bec

remez ya, köy ağzını güzel taklit eder. İşçiler için biçil kaftan, İrfan Bey onu bu gibi işler için kullanabileceği zi söylemişti. Heyecanını işçilere bulaştırsın, bir şeyi yaptırsın işte. Aklımda iken söyleyeyim, tersanede bu benzer bir organizasyon gerekiyor. Sen..."

Ali'yi yine silmişti aklından, gözleri takılınca içine- küfretti.

"Sonra görüşürüz," dedi kesin bir tavırla "işinin ba na dön."

Korkmaz kalktı. Ali'den yana yarım yamalak bir dön yapıp gülmeye davrandı:

"Bana izin," dedi, kendi rızasıyla gidiyor gibi. "Ya^ cak sürü ile işim var, yine görüşürüz Ali."

Başının hafif bir hareketiyle İlhan Beyi selamlay çıktı. Hemen arkasından İlhan Bey de kalktı:

"Geç bile kalmışım," dedi dosyaları çantasına tiki; rırken. "Bir davaya gireceğim. Öte beri ile oyalan ben d' nünceye kadar. Gelen olursa mahkemeye gittiğimi söy telefonlara da cevap verme olur mu? Varsın zırlasın,"

"Olur," dedi Ali.

Fırladı kapıdan.

Yalnız kalınca kütüphaneyi düzeltmeye koyuldu. yarım saatini aldı bu iş. Yarım saat da öteye beriye d mış kağıtları, dosyaları toparlamakla geçti. Sonra sırt

Roma Hukuku" yazısı bulunan kalın cildi çekti kütüphaneden, eski meşin koltuklardan birine oturdu, rastgele bir sayfa açtı.

"Sosyalist devrim, dahilî ve umumî bir karışıklık demek olan sivil bir savaş olmadan akla gelemez. Bu savaşm gerçekleşmesi zamana ve demirden ellere gerek gösterir."

Hayretler içinde kaldı, bu nasıl Roma Hukukuydu böyle?

' Yahu bu Roma Hukuku filan değil, tek ilgisi kapaktaki isimden ibaret!"

Bir başka sayfaya baktı:

' 'Devrimin hazırlanmasını sağlamak üzere propaganda için meşru bir organizasyona sahip olmadan kitleleri ihtilale sürüklemek olasdığı yoktur."

Kapı açılınca kalktı, ciddi bir iş adamı tavrıyla,

"Buyurunuz," dedi.

Oruz beş yaşlarında sakallı biri duruyordu eşikte, mütereddit ve endişeli bakışlarla Ali'yi süzüyordu. İçeri girme - vc cesaret edemiyor gibiydi.

"Buyurmaz mısınız?"

"İlhan nerede?"

Adliyeye gitti, mahkemesi var da.

Adamın gözleri Ali'nin elindeki Roma Hukukuna takı-

lınca ürkekleşti. Damdan düşer gibi bir soru attı ortaya:

"Polis misin?"

Endişe bulutları yüzünü gölgelemişti. Ali'nin itiraz etmesine fırsat vermeden devam etti:

"tlhan Bey avukatım olur, başkaca bir ilişkim yok. Senli ka ile ilgili bir konu için tutmuştum."

Nefes nefese kalınca sustu. Ali fırsattan istifade itirazı

"Polis değilim, İlhan Beyin yardımcısıyım sadece. İşe in nüz başladım."

Zamanın paslı halkaları sanki birden koptu. Derin bir sessizlik bütün odayı, belki de işhanının tamamını sarmaladı, sıktı. Adam eşikte çakılı kala kaldı öylece.

Ali kendi hesabına bu kadar ürkekliği mânâlandırmay- çalışıyordu. "Neden bu kadar ürküyorlar polisten? Kork maz öyle, bu öyle. Korkmaz'ın söylediğine bakılırsa İlh Bey de öyle. Zaten belli, polisten ürkmese Roma Hukuku nu Marksist bir esere kapak japar mı?"

Ayak seslerine başını kaldırdı. Misafir nihayet tereddü dünü yenmişti. Her adımda siyah sakalının bir yan parmağını sokarak odanın ortasına doğru yürüdü.

"Buyurun," dedi Ali, "oturmaz mısınız?" H^

Eliyle red işmarı yapmasına rağmen gitti, masaya en I km koltuğa yayıldı. Hâlâ ürküntü yüklü mütereddit h ketler yapa yapa bir sigara yaktı.

"Korkak rolünü iyi oynadım değil mi?" dedi Ali'y bakmadan. İyi oynarım. Sendikanın temsillerinde he başrolü götürürüm. Nasıl buldun, bccerdim mi?"

Göğsüne bir yumruk indirdi:

"Gerçek hayatımızda korkunun yeri yok, asla yokj Neylersin ki rol icabı bazen korkmuş görünürüz. Birde piyesteki role gitti aklım, sana şaka yapayım dedim. Bili: yor musun, sağcı bir genci oynuyorum. Devrimcilerle h karşdaşmasında tıpkı demin yaptığım gibi titrer hah h Komik değil mi?"

"Ya, çok komik."

Ayak ayak üstüne attı.

"Demek işe yeni başladın dostum, iyi ettin. İlhan Be yin yanında çalışmak öyle her yiğide nasip olur şey değil Daha önce örgütün hangi kesiminde görev almıştın? Bed den çekinmene gerek yok, İlhan'ın can yoldaşıyım. Ani yorum, yeni tanıdığın birine açılmak istemiyorsun, hakk sın. Belki de beni polis filan sanıyorsundur, hah ha! Cai

lan cehenneme bütün... Neyse, sır saklamak iyidir. Hele bizim işlerde gizlilik esas. Sahi konuşmaya vurduk, ne za-

man döner İlhan Bey?"
"Bilmem ki, söylemedi."
"Söylemez," dedi ağzından burnundan mavi dumanlar saçarak, "bilmez miyim kırk yıllık dostumu, mübarek sır küpü adeta. Nereye gideceğini, ne zaman döneceğini söylemez. Hiç değilse sana gittiği yeri söylemiş, gelir gelmez güvenini kazandın demek ki. Böyledir İlhan, ya ilk Kötüşte güvenir veya ömürboyu güvenmez insana."
Çenesiyle kütüphaneyi gösterdi:
"Bizimkinin hukuk kitapları oldukça değişik, şaşırmış "İmalısın. Bu usul iyi tutuyor. İnanır mısın, aynasızlar bilr yuttu numarayı. Okumuşluğun var mıydı senin?"
Konuşurken daldan dala atlaması Ali'yi şaşkına döndürmüştü. Biteviye soruyor, hiç cevap beklemeden yine kendisi konuşmaya başlıyordu.
"Kâğıt, kalem versene. Sağol, İlhan'a bir not bırakacağım. Okumuş yazmışlığın kendine yetesiye olmalı, İlhan Hey elife mertek diyeni yanma almaz tabiî. Öyle yüksek mektepler bitirmek lâzım değil, örgütün çıkardığı kitapları, broşürleri okusan altı aya kalmaz bilgin olursun. İlhan Bey dönünce Murat aradı dersin, Sendikacı Murat ilersin olur mu? Şu notu da kendisine veriver. Sahi, adını vırmayı bile unuttum."
"Ali."
Kalktı.
"Peki Ali yoldaş, yine görüşürüz."
Murat'ın çıktığı kapıya Ali'nin kafasında çengellenen işaretlerinin birkaçı saplandı kaldı.

İstanbul'da bir çıkmaz sokağın içine büzülmüş üç kadı, 14i pencereli kerpiç bir binanın tepe yerine kaçak kondu-

rulmuş bir oda, tuvalet ve mutfaktan müteşekkil yeni yerlerine taşındıkları gün Münevver Hala bakınmış, bakın-" mıştı da, 'Oğul Ali" demişti, "bundan kelli şu kovukta mı oturacağız?" Ali, başını indirmiş, "Şimdilik anacığım" diye cevap vermişti, "Sadece birkaç aylığına."

O Birkaç ay çoktan çürüyüp gittiği halde hâlâ aynı ko-' vukta ve otel odasındakine benzer bir sefalet çukurunun ortasında idiler. Şu kadar ki eskiciden otuz liraya bir soba almış, biraz tahta parçası uydurmuş, anasını buz solumaktan bir ölçüde kurtarmıştı.

Münevver Hala epeydir hasta yatıyordu. Sirkecideki kötü otel odasında üşütmüş, ondan sonra da bir türlü toparlanamamıştı.

Mor damarların harita gibi işlediği sağ eli yorganın di şında duruyordu. Bazen damarlardan biri ürkek titriyor bazen göz kapakları aralanıp etrafa gözlerinin nemi yayıyordu.

Elinde mektupla kala kalmıştı. Ali, kâğıda mıhlı gözle ri kelimelerin savaşıyla yorgun, sınırların sessiz ferya beyninin derinliklerinde çığlık çığlığa.

"Okusana oğul." diye fısıldadı anası. "Fadime kız mektubunu dinlerken canıma can katılıyor sanki. kanı~ kan. Ağrılarım diniyor, sızılarım savuşuyor. Bir dinç ol yorum ki oğul, say yeniden doğmuşum. Kaç gün önces: nin mektubu deme. belki yirminci defa okuyorum dem oğul, yine oku; oku da Fadime kızımın hali ayan olsu iyiden iyiye. Tarlalarımın mis kokusu gelsin burnuma, t vuklarımın gak gakını, horozlarımın yalellisini duyayı Hadi oğul, bekletme."

Ali. dalgınlığın çemberini yara yara toparlandıktan s ra. bevnine çığlıklar peydalayan satırları atlayıp sürdür okumasını:

"Buraları iyidir anam, hoştur. Yalnız, hasretin içimde • .ıyır cayır ateş. Çay tarlaları deniz deniz anam, bir güzel .(•sermiş mahsul, fideler de tosun tosuncuk. Yakında top- 1.1 maya başlıyorum. Parasını alınca da hemen adresinize postalayacağım. Elde avuçta para olmayınca el yerinde neylersiniz anam, hep bunu düşünmedeyim. Aynalı inek ? logurdu. Bir dana, bacaklarında ak çizmeleri olan bir da- n.ı Anası gibi bunun da başında ayna var. Adını sen koy inam, mektupta yaz.

"Biraz yağ biriktirip gelenlerle göndermek istiyorum. Hıraz da peynir, minci. Muhlama yapar yersiniz el memle- vcıinde anam,kendi memleketinizi düşüne düşüne."

Müjdeli satırların üstünde dura dura, kelimelere basa I'.ısa, annesini üzeceğini bildiği cümleleri atlaya atlaya «ınlara geldi: *

"Satırlarıma son verirken mahsus selâm eder, ellerin- den öperim güzel anam. Ali'ye de mahsus selâm ederim. I -mayii Dayı ve Düriye Teyze hepinize selâm ediyorlar. Mektupdan ırak komayın beni. Acele cevabınızı bekliyo- nıın."

Ali kâğıdı katlarken,

"Bu kadar anam," dedi.

Tekrar zarfın içine koydu, cebine attı. Kendini gülmeye "i Uyarak anasına baktı. Münevver Hala yorganı kafasına l kmişti. İnip inip kalkıyordu yorgan, somya cızırtılı fer- 'iilar atarak gıcırdıyordu.

Anam, şimdi sevinecek vakit değil mi, sen niçin ağlı-
ıisun? Hayvanların da, toprakların da iyi, evinin dirliği
.umde, daha ne istiyorsun?"
ı evap yerine birkaç hıçkırık geldi sadece, hasretin de-
nliliğinden kopan tozlu hıçkırıklar. Dikildi kaldı anasının
unda belki yarım saat, belki bir saat. Yorganın her

hareketinde hasretle düğüm düğüm yaşlı ve yorgun anası
nı düşünerek; isyanla çırpınışının sırrını aşmaya çalışarak
"Köyünü özlüyor. Toprağını, insanını, hayvanını, taşın
yaprağını özlüyor. İyisi kötüsüyle, çeri çöpüyle dünyası
özlüyor. Derinlere kök salınış yaşlı bir çınarı yerinden s'
küp başka bir yere naklettim. Tutunamıyor, yeniden k'
salamıyor bir türlü, yadırgıyor. İyi etmedim belli, ana
getirmeyecektim, hatta ben bile gelmeyecektim. Ah
maroğlu, ah züppe Kemal, kel keleş soytarı!"

Düşüne düşüne sokağa çıktı.
İstanbul Pazar gününün tenhalığına bürünmüştü.
haliyle besbeter yabancı gibiydi Ali'ye. Yabancı ve uz
aynı zamanda da soğuk. Köy yerinin o cana yakın tenh
ğı. o ılık burukluğu nerede, İstanbul'un şu yavan vab
tenhalığı nersde? Dağlar kadar fark vardı aralarında, be
dağlardan bile yüce.
Anasına okumaya sakındığı satırlar gökboyu dizili
sanki. Fadime'nin yakınmaları mızrak mızrak kafatas
saplıydı. Yine her kötülüğün ortalık yerinde Mimaroğ
nun gölgesi vardı. Fadime'yi tekrar Rıza'ya almak
adamlarını başına tebelleş etmişti. Gecevarıları kapı
yumrukluyorlar, bazen yoluna çıkıp lâf yetişririyorla
Elçiler bile sokmuştu ara yere, "Rıza'nın bir kusuru
muşsa biz tamamlamasını biliriz" diyormuş, rezil! H
ni deflemiş Fadime, "Üstüme gelirse ne yapacağımı
rim" diyerek de tehditler savurmuş. "İyi ettim mi g
anam?" diye soruyordu mektubunda
"İyi ettin," dedi Ali kendi kendine. "İyi ettin ya
marın domuzu mısır tarlasına dadandıktan sonra î^
geri çekilir mi' Ne edebilirsin dul halinle, kadın ha"
tek başına Fadimecik, ne edebilirsin koskoca Mimara
na!"

Yumruklarının sıkılığında hıncını avuçlamıştı. Arada
dış çakıyor, arada yeri tekmeliyor, yürüyordu. Vızır vızırdı
kafatasının içi, karma karışık düşünceler cirit atıyordu.
Heynini çıkarabilse keşke, keşke kristal bir kürenin içine
doldurup Fadime'nin mektubunu okur gibi düşüncelerini

okuyabilse, belki ne yapması gerektiğini bir çırpıda bulur ıkarırdı. "Bir rovelver uydur kendine, fırla git Süleyman'-ın karşısına, bas retiğe, rahatla. Mimaroğlu mezara, kendin mapushane damına. Yok. bu yol, çıkıcı yollardan delil"

Dönüp dolaşıp aynı şeyleri düşünmekten bıkmış usanın ıstı artık. Sanki beyninin bir bölümü düğümlenmişti, ianki kaskatı donmuştu, düşünceleri bu bölüme kadargeliyor ve tıkanıyordu. Haydi yeni baştan

Yürümekten bıkınca otobüs durağındaki bir sıraya attı kendini. Havada kıştan bahara kayışın ılıması vardı. "Şunun şurası Mayısa ne kaldı ki" diye yazmıştı Fadime, mahsulü satmaya başladık mı, hükümetten parasını da ildik mı..." Fıkara Fadime, başının bunca derdi arasında Münevver Halayı düşünüyor, Ali'yi düşünüyordu. El memleketinde ele muhtaç olmamaları için çırpınıyordu.

\h Mimaroğlu, ah züppe Kemal! Siz..."

I düşüncelerinin ortasına bir soru düştü:

Oturabilir miyim?"

Vana kaydı, kayarken de soru sahibine baktı.

Hır delikanlıydı. Yirmi, yirmi ikisinde filan. Askeriyede liftin lan parkalardan giymişti sırtına, boynunun beyazlı-|l ile yakasının kirliliği yumruk yumruk savaşıyordu.

Buyurun."

İlk iş sigara çıkarmak oldu oturur oturmaz, önce Ali'ye ı paketi.

Sigara."

ı oktan bıraktım " dedi Ali. "teşekkür ederim "

"Canım bir taneden ne çıkar sanki, dertli gibisiniz d hani, işinize karışmış gibi olmayayım."

Aldı en sonunda. Bir an bütün dertlerini, tasalarım si garanın mavi dumanıyla efsunlayıp boşluğa üfürebileceği ni düşündü. Delikanlının çaktığı kibrite tuttu ucunu, du manı içine çekti.

Gırtlağı biber kaçmıştan beter yanınca derinden derin öksürdü. İki nefes arasına özrünü sıkıştırdı:

"Boşlamıştım da birkaç ay önce, fena çarptı."

İlk öksürük nöbetini savuşturup tedbirli bir nefes d çekti Önceki kadar gıdıklamıyordu. Genzinde acımtır bir tat bırakıyordu sadece.

"Siz çoktan beri mi içiyorsunuz?" diye sordu delika ya lâf olsun diye.

"Haylidir içerim, günde bir buçuk, iki paket filan."

Ucundan tutup havaya dikti sigarasını, duman rüzgâr savrukluğunda dağıldı.

"Gördüğün gibi işte .halkın çoğunluğu gibi ben de

rinci sigarası içiyorum."

"Eskiden öyleydi, halk dedikleriniz Birinci sigarası iç di, o da bulursa. Şimdilerde hamalların dudakları araş da bile ucu mantarlılardan var."

"Hayır." dedi delikanlı sert bir tepki ile, "O ha belledikleriniz aslında hamal filan değil. Filitreli içmel rinden de belli ya zaten "

"Peki hamal değilse nedir onlar, sırtlarında dağ yükle ıhlayarak yürüvenler. daha doğrusu yürümeye şanlar?"

Delikanlı derin bir soluk bıraktı:

""Ne olacak," dedi, "para babalarının ajanları."

"Anlamadım, ne buyurdunuz?"

"Para babalarının ajanları eledim, bunda anlatılırı ıak hır şev vok ki. Para bahaları memleketin sözüm

gelişmişliğini kanıtlamak için hamal kılığında ajan kullanıyorlar. İyi giyimli, ağızlarında filtreli sigara. Gören hamal sansın da ülkenin geliştiğine inansın diye."

"Ne olur inanınca?"

"Daha ne olacak, kimse kılını kımıldatmaz, devrimcilere karşı kışkırtılır, haksız olduklarına inandırılır."

Ali'ye bakmadan konuşuyordu. Birden ona döndü:

Babam içerliyor aslında," dedi devamla, "neden Binini sigarası içiyorum diye. Hoş, kızmasının binde bir sebebi bu. Elinden gelse adam beni düzenin bekçisi yapank."

Ali gayri ihtiyari güldü. Hemen herkes sözü evirip çevirip düzene dayandırıyordu. Başlangıç olarak bu delikanlının sözleri ile Korkmaz "in sözleri arasında şaşılası bir ben- ' ilik vardı. Yalnız Korkmaz'ın olsa iyi, diğer tanıdıklarının da, İlhan Beyin, Murat Beyin, Recep Beyin... Hemen aynı telden çalıyordu. Bu düzen ya herkesi kendinlen nefret ettirmişti veya kendisi İstanbul'a geidi geleli leri ile karşılaşıyordu.

lıkır lıkır gülüşü delikanlıyı sarmamıştı belli ki, biraz •mim, biraz da saldırgan devam etti:

Gerçekler karşısında yapılması gereken gülmek değil lıişünmektir, siz ise gülüyorsunuz Bu aldırmazlığımız n/ündendir ki eziliyoruz, sömürülüyoruz. Alın terimizi I m revan edip birkaç para babasını besliyoruz. Yaşlı kubizi anlayamamasını doğal karşılayabilirim, patron mitinin anlamamakta direnmesine gelince, çıkar çatışmaunden der, çıkarım işin içinden. Fakat sizin gibi terin inadına ne diyeyim bilmiyorum. Hele hele çağın kurallarını somut bilimsel verilere tercih edenler nil..."

Sun sözlerini bir omuz silkisin umursamazlığına gö-

.nııue.

"Affedersiniz," diye atıldı Ali, "pek bir şey anlayanı-
dim, din konusunda ne buyurmuştunuz?"
Delikanlı, heyecanının dizginlerine asılmak gerektiğ:
hesaplayarak birkaç saniye bocaladı. Yanındaki dindar
ri olabilirdi. Kendi kendine kızdı. İçindekileri bir çırpı
boşaltmaması yolunda yapılan ikazları hatırladı. Muha
bina göre davranması gerekti, böyle isteniyordu:
"Önemli olan," diye başladı, "ülkede iki sınıfın var.
ğını bilmek. İşçi sınıfı ile burjuva sınıfının, daha açık
sömürülenlerle sömürenlerin. Temelde bunu bilmek g
rekir. Siz hangi sınıftansınız?"
"Ben mi," diye omuz silkti Ali, "hiç. Sömürmeyi
lâksızlık sayarım, sömürülmeyi ise enayilik. Her zam
haklıdan yana olmak isterim, hukuktan yana."
"Yani işçi sınıfından yana demek istiyorsunuz, ç"
haklı olan işçi sınıfıdır, ezilen halklar, sömürülen köyl"
haklıdır. Fakat söylediğin gibi enayilikleri yüzünden
mürtmüyorlar kendilerini. Düzenin gereği bu. Som"
üstüne kurulmuş. Şehirde kapitalist çevre, patron kesimli
köyde ağa ve adamları durmadan sömürüyor, bir sırtl*
gibi adeta. Arada ezilen işçilerle köylüler. Siz köylüs"
galiba."
"Öyleyim. Halimden belli oluyor demek, olsun. Şu
tanbul gibi bin şehre değişmem köyümü. Suyu ile, V
liği ile, havasıyla bundan bin kat iyidir köy yeri."
' 'Ne yazık ki, ağanın adamlarından rahat huzur yok
le değil mi?"
Ali boş bulundu birden:
"Mimaroğlu Süleyman'ı nereden tanıyorsunuz?"
Delikanlı ekşi içmiş gibi yüzünü buruşturdu, yan
nüp yere tükürdü, ardından elini boşlukta raksettird'
"Ohoo," diye uzattı, "ille tanımak mı lâzım! B*
köy yerleri ağa zulmünün kıskacında inim inim, b'

miyim hiç. Şu Mimaroğlu dediğinden her köyde mutlaka
bir veya iki tane var."
Yumruklarını boşluğa sıktı:
"Bunlar köylüyü sömürür, ezer; ırgat çalıştırır da hak-
larının üstüne yan gelir yatar. Baş diken olursa adamlarını
i\ kurtlar gibi salar üzerine, yıkar geçer. Köy yerinde her
Kücün ötesinde ağa gücü geçerlidir, o şahlanır şahım şa-
lı im canı batası. Ağa öl dese öleceksin! İnsanın elinden ni-
şanlısını da, isterse karısını da alır. İnce Memed'i okudun
muydu?"
"Bir arkadaşın zoruyla, ama sevemedim. Bizim köy

orada anlatılan köylere hiç mi hiç benzemez. Hele namusum yana asla gevşek değildir köylüm. Gerçi Mimaroğlu'ımn kel keleş Kemal'i var, bazı bazı köy kızlarına felan tebelleş olur, adlarını ağzında yuvarlar, dedikoduya bulaştırır."

"İyi ya işte, ağaoğlu değil mi, dilediğini yapıyor."

"Namussuzluk ağalıktan değil ki, fakirin de namussu- . olur, zenginin de. Okumuşun da olur, cahilin de. Bu densizliklerinden kinaye köyde ona komünist diyorlar."

Gözleri yavan yavan parladı:

"Komünist diyorlar ha! Densizliğinden kinaye ha! Peki kı/ıyor mu?"

"Ne gezer! Sırım sırım sırıtıyor üstelik. 'Komünist olmayıp da ne yapalım yani?' diyor. 'İyinin de iyisi komüDİıtliktir' diyor, dolanıyor. Kurumlanıyor da."

Göz bebeklerinde yalpalayan kini sigara dumanıyla perdeledi:

' Muhtarlık yaptığım sıralarda köye gelecekti de, bir geItcekti ki, o zaman görecekti nasıl doğduğuna pişman ? lıyor. Ama gelmedi. Bir gelecekti de..."

'Senin kinin Kemal'e değil mi arkadaş, komünizme ı.'ıelrniyor yani. Yönelemez çünkü, bak şu otobüslerin

sıkışıklığına, bir de dön özel otomobillerdeki saltana bak. Eşitlik ilkesi komünizmle gelecekse, gelip yerleşecekse, insanların ezilmesi,işçilerin sömürülmesi, köylüleri ağa zulmünden kurtulması komünizmle olacaksa, vars gelsin demeli. Fena mı olur sence? Herkesin giyeceği elb: sesi, yiyeceği ekmeği, sosyal güvencesi, filan. Fena olur? Ülkemizde bazılarının herşeylcri var, bazıların hiçbir şeyleri yok. Üstelik halkların özgürlüğü üstünde faşizm takla atıyor. Bütün bu aksaklıklar bir kalemde silin se, sınıflarara^ı uçurum dolup sınıfsız bir toplum oluşs Kemal'in istediği budur herhalde. Ama sen ne yapıyor sun, onu namussuz ilân ediyorsun, yakıştı mı şimdi?"

Ali'nin gözleri çakmaklaştı:

"Komünistliği namussuzluğundan mı yani, yoksa n mussuzluğu mu komünistliğinden? İyi bir şey yaptıg görmüşlüğüm, duymuşluğum hiç yok da..."

"İftira atıyorlar! Gericiler, sağcılar, faşistler iftira a yor! Sindirmek, etkisizleştirmek için. Bilinçli savaşını lemek için."

"Ne diyorsun be birader, köyden gelen ben, ha söyleyen sen, oldu mu ya! Az evvel zenginlere, para baba larına, ağalara, ağaoğullarına verip veriştirdiğini unutu bir ağaoğlunu savunmaya geçtin. Bende bir terslik yok sende var gibi."

"Yok," dedi hırslı, "terslik filan yok. Sözünü ettiği» bir devrimcidir. İnsan devrimci oldu mu kusur aramayaJ çaksın. Hem niye takıldın kaldın sanki Kemal'de, gözü' nün önünde cereyan eden olaylara baksana! Tıklım tikin otobüslerde halk çile doldururken şu vızır vızır eden ki koca Amerikan arabalarına baksana, içinde kurumlu ki rumlu direksiyon sallayanlara baksana. Nereden buldulal bu otomobilleri, zahmet edip düşünsene."

Ali şakaya boğmak istedi:

zu-

:

ıhı

bokluktu) ürümek

"Parası olan düdüğü çalar."

"Çalamaz!" diye haykırdı delikanlı. "Adamtn çanına "i tıkarlar, düdüğüne de, bilmem ne. Ben sigara almak İçin yarım saat düşüneceğim, param çıkışacak mı diye ince hesaplara dalacağım, sen göz kırpmadan bir milyonu bastırıp lüksünden otomobil alacaksın, yağma yok! Hesabını firarlar bir gün. O parayı nereden buldun diye gırtlağına .irilip sorarlar. Nasıl kazandın diye, niçin kazandın... l'.ırdon, yani nasıl kazandın diyecektim. İşçiyi sömür, bir lokma ekmeğine göz dik, sendikal haklarının bile üstüne yat, çalıştır hakkını verme, servet üstüne servet yığ, sonra İm serveti dilediğin gibi kullan. Sorulmaz olur mu bunun lıcsabı arkadaş, kan kusturulmaz olur mu?"

"Niye sorsunlar, para kazanmak yasak değil ki."

"Bu düzende öyle, yasak değil, sömür sömürebildiğin tadar, kazan kazanabildiğin kadar, çal çalabildiğin kadar.' V.ısak değilmiş. Göreceğiz bakalım, kıçı kırık düzenin dalı, ı ne kadar dayanabilecek. Yasakları sırf işçiye geçiyor, İnkara topraksız kövlüve gecivor. ama ağaya zengine va-ık denen şev vok. Duymadın mı hu. zengin arabasını ılağdan asırır ilerler."

Ali sözün gerisini aldı. götürdü'

"Fakir düz. yolda şaşırır "

Bak işte, duymuşsun. Peki ama niçin di'mııdün mü? /ı tıgin arabasını dağdan aşırırken fakir düz yolda niun I ir iyot?"

Kendi sordu, kendi cevaplandırdı:

"Çünkü bu düzen zenginin düzeni, fakirin düz yolda iraba yürütmesi şöyle dursun yaya yürümesine bile olanak ummaz. Yürüdüğünü görecek olsalar çelme atarlar, yere ürler, gırtlağına da basarlar. Çekip vurmaktan başka m ıı kalmaz. Anlatabiliyor muyum!'"

I (.-I

Hoşlukla) urumck

"Eh" dedi Ali, "zenginlere düşman olduğunu anla dim. Aynı zamanda devrimci zenginlere düşman olma' ğını da anladım. Dahası namussuz devrimcilere ka dostluğunu da anladım. Kızma, sözün gelişidir diye sr lüyorum, hani Kemal'in komünistliğinden bahsedince nin hesabına bütün namussuzlukları budandı da, ond böyle demekteyim. Doğrusunu istersen böyle işlerden anlamam, şimdi diyelim ki ben fakirim, diyelim ki gitr Alamanyalara, çalıştım, çabaladım, zeytin ekmeğe tal' edip para biriktirdim. Döndüm memleketime bir atol kurdum diyelim. Arada inşaat yaptım sattım diyelim. daha büyüttüm birkaç fabrikam oldu, tabıatıyle hus arabam da oldu diyelim. Şimdi söyle bakalım, bana düşmanlık yapar mı devrimci takımı?"

Delikanlı apıştı kaldı. Ne böyle bir soru bekliyordu cevabını biliyordu. Örgütte öğrettiklerini hatırlamava çM lıştı. Almanya'da işçi olarak çalışıp döndüğünde ışçilifl sürdürenler hakkında kimsenin bir şey dediği voktu. An^J bir iş kurup patron olanlar için örgütte ağıza alınmaddB löflnr edilirdi. "Namussuz hergele, sınıf değiştirdi. \^M 1 ilet e kalacağı yerde tuttu, patronluğa özendi. siimiirnıcjJ heveslendi. Ülen, sana ne denmiş? Ülen işçisin sen işçimi denmemiş mi? Daha ne halt etmeye patron kesilirsin mil letin başına? Namussuz, sonradan görme, işyerini başıı' yıkrnalı ki, sınıl değiştirmenin ne olduğunu anlasın!" hut buna çok benzer şeyler. Daha galiz veya azıcık da yumuşak.

Düşünüp dururken ve soğuk soğuk terlerken iki çoj ğun kavgasına takıldı gözleri, bir can simidi gibi dört f tutundu buna:

"Bakın nasıl kavga ediyorlar."

Bosiukiü Yurumek

iğ;

Fırladı yanından, çocukları tuttu ayırdı. Parmağını yüzlerine yüzlerine sallayarak Ali'nin duyamadığı bazı şeyler ?eyledi, sonra döndü geldi.

"Aslına bakarsan ben zengin sayılırım," dedi Ali'nin •.orusunu hatırlamazdan gelerek. "Babam armatördür. Uluslararası seferler yapan altı koca gemisi var. Nasıl yaptı' Benim babam,nasıl yaptığını bilmeliyim değil mi? Ellu-r biliyorum. Çalarak, çırparak yaptı. Hayır, yanlış duymadın dostum, çalarak diyorum Babam bir hırsızdır. Beni sever mi sevmez mi, farkında değilim. En çok neyi sev- • lifini kesinlikle biliyorum: para! Böyleyken çocukluğumun beri her istediğimi ikiletmeden almıştır. Umurumda • tnki, bilmez miyim bir nevi rüşvet verdiğini. Niçin ki ?kulu bitireyim de kıçı kırık sömürü düzeninin bekçiliğini

Int ucundan da ben üstleneyim. Yağma var sanki."
"sigara çekmek için durunca Ali cümlelerin ortasına bo-m etti kendini:
Keşke okusaydin. Aha bak bana, hep hep Yukarıköy'-
\!i idim. İlkokuldan sonra okumayı boşlamışnm On
• ku yaşlarında bir aşktır düştü içime, okuma aşkıyla karı-
c-rdim ortaokul imtihanlarını, verdim liseyi, davran-
Inn üniversiteye..."
^onra ne oldu sanki?" dedi küçümseyerek.
I lukuk mezunuyum, daha ne olsun ki Stapmı henüz
ıp.ımadım. ama tahsil tahsildir."
Delikanlı sigara dumanına boşalttı şaşkınlığını Hır köv-
İU parçası sanmakla ne kadat aldandığını birden .miadı.
İlli de göstermiyordu A/bıuık şehirde vaşamıs hir kövlü
ısı live düşünmüştü ilk görüşte..Paha tedbirli daha
• nıkmli gitmesi lazımdı Konuştuklarını hafızasüzge»in-
cirdi, pek memnun olmadı Tevekkeli değıi zaman
n zorlamıştı, bocalamasına --c-bep olmuştu. Yine de
ajiı sayılırdı. Fakülte mezunu filandı, ama devrimi i

Halukta) urıımek
lik hakk.nda pek bildiği yoktu galiba, şöyle sözü azıc değiştirmeli, istediği yerden yeni bir giriş yaparak tuşa ge tirmeliydi.
Bu ümitle bir kapı araladı:
"Söz arasında adını söyledin, Ali dedin. Benimkisi T kın."
Ali'nin hayali gerilere kaydı:
"Bu isimde bir çocukla birlikte kalırdık yurtta, iyiy hoştu, ama fazla savruktu. Bir köylü çocuğuydu benim bi, ama medenî hukuktan çok Kari Marks'ı okurdu."
Ümit kapısı Taşkın'in yüzüne biraz daha aralanmı kendiliğinden:
'•Ece?"
Ne dedimse kâr etmedi, derslerine çalışması için eli den geldiğince uğraştım, didindim. Evvela okulu bit sonra başka şeylere kafa patlatırsın dedikçe, 'Oku, um rumda sanki' diyordu. O sıralar ufaktan boykot moy'" başladıvdı Bir gün ağız burun düz geldi yurda, çatışm lar. Zil zurna sarhoştu üstelik, hem yediği dayaktan h sarhoşluktan yıkılacak gibiydi. Gecenin bir yarısı düz değiştireceğim diye tutturdu. Hele yat, sabah olsun o bitlikte vaparız dedikse de yok. Belâ arıyordu işte, da "
"Kime çattı?" diye sordu Taşkın, merak küpü olm tu.
"İki grup meydana geldi yatakhanede, hemen o Taşkın'ı tutanlar ve Taşkın'a karşı olanlar. Daha öne den bu gruplaşma vardı ya, iş dövüşe varmıyordu.

u>k dılleşivorlardı o "kadar."
1 askın biten sigarasını ayaklarının altında ezerek yd hır iane ukardı, bir tane de Ali'ye uzattı:
••^•nra>"
•Mı. elinin tersiyle sigarayı itti:

"Ağzım zehir içmişten beter, sağ ol. Sonrası hat keskınlendi, ağız dalaşı hızlandı. Taşkıncılar öbürlerine 'Faşist' diye bağırdılar, onlar 'Komünist' diye karşdık verdiler. Haydaa! Yüklendiler birbirlerine ki, ne yükleniş. Biz .ırada kaldık, o gruptan olanlar da vurdu, bu gruptan ulanlar da. Ezilen taraf bizim tarafsızlar oldu anlayacağın. ()ndan sonra ne karışmaya, ne ayırmaya tövbeler tövbesi ritim. Oğlum oku, dedim Taşkın'ı bir kenara çekip. Buluşma böyle işlere dedim, anan baban oku diye gönderdi leni dedim, paralarına yazık dedim. Bir gülüş güldü, bir lomar parayı burnuma kaldırıp, 'Nah bunlar para!' dedi. Habamın bir yıl kazandığına eş' dedi. Fakir olduklarını ila biliyordum, Taşkın'ın hiçbir yerde iş tutmadığını da. Onca parayı nereden bulduğunu sordum. Üzümünü yiyeyim de bağını sormayayımmış. Söylemek istemediğini anlayınca ben de üstüne varmadım. Alemin cebindeki pau beni ne alâkadar eder, değil mi? Uzatmayalım, fakülteı< birlikte başladık, ama birlikte bitiremedik. Kalmıştı. lefl askere gittim. Askerlikten sonra köyüme uğradım, söIttm ona birkaç kuruş denkleştirip staj yapmaya gelecekuın."

Haşini esefle iki yana salladı, parmaklarıyla saçlarını kandırdı:

"Olmadı bir türlü," dedi yavan yapıldak, "kısmet dermis."

"Taşkın'dan bir haber alamadın mı sonraları?"

"Ha, Taşkın'dan. Yok alamadım, tzi, tozu silindi. Belki de mezun olup memleketine gitti, avukatlık felan yapıordur orada yahut biryerlerde hakimlik makimlik. Umanın eski kafada değildir, yoksa hali bitik."

Yani devrimcilikten vaz geçerse iyi olur diyorsun."

I ışkın'ın sesindeki kızgın lavlar yüzünde yalanlandı Ali'nin, umursamaz bir tavır takındı:.

"öyle demedim, eski kafada giderse hali bitik, dedim. Kendine durup dururken belâ arıyordu, devam ettiyse belanın büyüğünde can teslim etmiş olmalı şimdiye kadar, çoktaan!"

"Neyse," dedi Taşkın esas konuya dönmek için, ' 'bun» ca okudun, yurtlarda kaldın, devrimci arkadaşların da oldu, ama hiçbir çatışmaya karışmadın ha! İnanılacak gibi

değil."
"Ben yalan söylemem; ister inanır, ister inanmazsın."

"Oysa Taşkın'ın savaşı senin de asıl davandı, niye yardımcı olmadın ki faşistlerle dövüşürken?"
"Çünkü iki taraftan da can ciğer arkadaşlarım vardı. Ayırmaya çalıştım onları, daima sulh etmeye davrandım. Kavga ile iş halledildiği nerede görülmüş? Yüksek tahsü yapıyorlar, üstelik hukuk okuyorlar, varsa çatışan fikirleri oturur tartışırlar, birbirlerinin gırtlağına dalmak da ne demek? Şimdilerde beterini yapıyorlar ya, o zaman yeni yenî başlıyordu. Hiç unutmam, bir forumda üniversiteye polis giremez diye çığlık çığlığa bağırtıldığımı. Yarı zorla bağırttılar. Sonra düşündüm. Polis ne demek? Vatandaşı» can güvenliği, mal güvenliği demek, bir bakıma devleri demek. Devletin giremeyeceği yere eşkiya girer. Bir daha forumlara katılmadım. Hukuk tahsil ediyordum, eşkiyaJ dan yana değil, devletten, kanundan yana olmalıydım, öyle oldum. Oldum da başıma belâ açılmadı değil ya, ne yapalım; öteki türlü daha besbeter belâlar açılırdı. Kısacasını söyleyeyim mi sana, şu vuruşmaları felan kınıyoruni kendi hesabıma, otursunlar tanışsınlar diyorum. Hem de dille tartışsınlar, tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır demiş. ler, boşuna mı?"
"Onlar güçlü ama Ali, çok güçlü onlar. Ali dememe; kızmazsın değil mi, arkadaş sayılırız artık."

Gülümsedi. Tatlıydı gülüşü. Geçmişe dönmek Ali'yi ?cvklendirmişti:
"Kızmam," dedi. "Paşa evlâdı değilim ya, Ali'yim."
"Sen de yalnızca Taşkın dersin, beylikten filan hazzetnem, anlaştık mı?"
Ali başını sallamakla yetindi.
"Ne diyordum," diye başladı Taşkın, "faşistlerin günden söz ediyordum. Kıçı kırık düzenin savunucusu rnlar, para babaları arkalarında, devlet de, devletin büün etkin güçleri de arkalarında. Bu yüzden faşistlerle veılen savaş aynı zamanda devlete karşı sayılabiliyor. İster uemez böyle oluyor bu. Polis ise devletin vurucu gücü, >undan istemiyoruz okullarda. Sonra üniversitelerin »/erkliği var, kolluk kuvvetleri girerse özerklik zedelenir. <u noktadan bakınca kanunların uygulanmasına yardım ?eliyoruz denebilir. Anlaşıldı mı şimdi?"
"°ek değil,'' derken gülüyordu. ' 'Üniversitede polis ismi yorlarsa doğru dürüst okusunlar madem, hem biribircrinin gırtlağına sarılacaklar, hem milletin bunca parası-ı.ı mal olmuş üniversiteleri okunmaz hale getirecekler! ı .ini neresinden baksan suç işleyecekler, hem de polisi

t,cri sokmayacaklar. Hey gidi günler! Taşkın'ın faşist delici gençlerden biri yatakhanede 'gel tartışalım' diye nrydan okuduydu. Biz de hakem olacaktık sözde. Taşkın ,ıktı yatakhaneden, çıkarken de 'Ben faşistlerle tartışmam' İrdi. Taşkın da, Taşkıncıiarı da kınadım o akşam."

' 'Taşkına deyip duruyorsun Ali, davalarını biliyor muun?"

"Helbctte, bakma Taşkıncı dediğime, sosyalist geçinir >ılar."

"Ne istediklerini de biliyor musun?"

' 'Uzun boylu araştırmaya ne hacet, zaten ne istediklerıı uluorta kendileri bağırıyor. Düzeni değiştıreceklermiş.

Sokaklarda böyle çığlık çığlığa bağırıp nasıl değiştirirleri dersen, bak işte, onu bilemiyorum."

Taşkın iyiden iyiye Ali'den yana döndü. Hâlâ bir şeyleri kabul ettirebileceğini sanıyordu:

"O sadece araç Ali," dedi, "yığınları etkileme aracı| Asıl gaye bilinçsiz halkın sömürülmesini önleyici bir sis tem getirmek. Toprak ağasının elinde ırgatlık yapan köylüyü toprak sahibi yapacağız, kollektif çiftlikler kurup üretimi arttıracağız, kooperatifleşmeye önem vereceğizi işçiyi patronun zulmünden çekip alacağız. Kısacası sanayiJ de, tarımda ve her yerde işçiden köylüden yana değişiklikJ ler getireceğiz. Düzen değiştirmenin aslı, astarı böyle. Fe« na mı olur?"

"Hükümet programı gibi söz ettin şimdi, yahut meydanda nutuk atan politikacı gibi. Fena mı olur diye de| sordun en sonunda, hiç fena olur mu? Neden acaba gelmiş geçmiş hükümetler bu kadarcık işi akıl edemediler,' yapamadılar da, düzeni size teslim edecekler?"

"Çünkü baştakiler zenginden yana, ağadan yana, sömürüden yana. Bİ2İm düzende işçi fabrikaya ortak olacak,] işlediği toprak kendi malı olacak. "

"Anladım," diyerekelini kaldırdı Ali, "toprağın mirafj yoluyla çocuklarına intikali de var mı?"

"Olur herhalde."

"Olursa dağıtılan topraklar iki nesil sonra diş kovugu^l bile girmez, onunla değil geçinmek, yılda birkaç öğün ka« nn doyurmak bile imkansızlaşır."

"Eh, o zaman miras yoluyla intikâli kaldırırız."

"Yani hukuk devletinin canına okuruz diyorsun.'

Taşkın'ın dudakları titremeye başladı. Sinirini ba mak için bir sigara daha çıkardı, yaktı.

"Sen ne demektesin be, zaman içinde devlet bile yerden kalkacak, halk direkt olarak dİ2ginleri ele alacak

"Var mı bunun bir örneği, gösterebilir misin?"
Bocaladı, elleri de titremeye geçti:
"Şeey," dedi, "olacak."
Ayağını hiddetle yere vurdu, bilmediği konulara girdiği için kendine küfretti.
"Benim anlatmak istediğim şu eşitsiz durum, biri çok /engin, biri ırgat, biri patron, biri işçi. Bazılarının herşeyi ir, bazılarının hiçbir şeyi yok. Başka türlü bir düzeltme volu biliyorsan, söyle."
Boynunu büktü Ali:
' 'Ne bileyim. Dünyayı kurtarmak gibi bir iddianın sahibi değilim, bunu iddia edenler bulsunlar. Ben kendimi hile kurtaramam işim ki."
Taşkırt daha derinden Ali'ye baktı. Alay edip etmediğini hâlâ anlayabilmiş değildi. Bir an hiçbir şey bilmez bıı V ı ıy lü parçası, bir an çok okumuş bir hukukçu. Hangisinin Krrçek olduğuna karar veremiyordu. Dalına basmak ve sıkıştırmak için gerilerde kalmış konuyu tazeledi:
"Mimaroğlu gibilerine ne diyorsun peki? Köylüyü sunun sürüm süründüren ağalara ne diyorsun ha? Büyük toprak sahiplerine, onların köylüyü ırgat gibi çalıştırmasııj, keyfi geldikçe milletin karısını, kızını kaldırmasına. Ne diyorsun?"
"Mimaroğlu Süleyman'ın ağa olduğunu, köylüyü c'inıın sürüm süründürdüğünü ben söylemedim ki."
"Ama öyle olduğu kesin."
"Nasıl kesin? Mimaroğlu Süleyman ve onun oğlu Keıııl namussuzların buy ilklerindendir. Ama romanlardaki ısılara ikisi de benzemez. Zengin, kamyonları falan var, 11'Iırakları da fena sayılmaz, hepsi bu kadar. Dediydim ya d nginin de fakirin de namuslusu, namussuzu olur. Aşaden Rıza fakir, lâkin namussuzlukta Mimaroğlu'nu «in maz. Allah'tan korkmayandan kork derler. Bildim bi-

leli Mimaroğlu'nu bir vakit namaz kılarken görmüşlüğ" yok. Rıza'yı da, üstelik köy yerinde. Bilir misin köy yeri de hemen herkes dindardır. Deli Hakkı bile Cuma n mazlarını kaçırmaz. En azından köylünün gözünden d" memek için. Ama bu Mimaroğlu'da din, iman aram Eh, bunlar olmayınca tabiî insanlık da arama."
Taşkın bir şeyler söyledi, ama Ali anlayamadı, söz" bitirir bitirmez geçmişe kaymıştı. Epeydir namaz kılmad ğını hatırlamış, Cumalara dahi gitmemiş olması içinde b sızı meydana getirmişti. Oysa çocukluğundan beri alışıkti namaza. Kış gecelerin soğuk sabahlarında anası suyu ılıtırJ ılıcık ibriği leğenin yanına bırakır, yatağının başucuna çöJ

melip fısıl fısıl ninnilerdi: "Sabah açıyor Ali'm, hadi k oğlum kalk, abdestini al." Bir süre anasının fısıltılarını bah uykusunun keyfinde döndürür, çocukluk rüyaların içine gömer, soldan sağa, sağdan sola bir iki döner ve y: dalardı. Yumuk saçlarını okşamaya davranırdı an~ "Kalk benim güzel oğlum, aslan uşağum, namaz di direğidir, kalk. Sonra yine yatarsan birşey lâzım gel koç oğlum. Cehennemde yanmana nasıl dayanır anan, zaman Cennet bile dar gelmez mi bana, hadi aslan ya rum benim, hadi!"

İçinde bir yerlere kızgın demirler değdi, cız etti. So açıldı, sözünü bıraktığı yerden aldı:

"Mimaroğlu Süleyman böyle biri anlayacağın, oğlu beter rezil. Köy yeni yetmelerine İstanbul'daki soytarıl larını anlata anlata akıllarını çelmişti de bir kaçının e, rinden kaçmasına yol açmıştı. Derler ya, bir kötünün y mahalleye zararı vardır diye, böyle biri için derler işte. ba, oğul Aşağıköy için de ziyan, Yukarıköy için de zi; Bütün memleket için ziyan dersem öte yanını bulur ç rırsın."

Taşkın'ın rengi atmıştı. Sigara paketini elinde evrip çeviriyor, sinirli sinirli de gülümsüyordu.

"Senin köyünde olmayabilir," dedi en sonunda, "başka yerlerde var Mesela Çukurova'da. Hem de istemediğin kadar. Pamuk ağaları dolu oraları. Her yıl can pazarı kurulur Çukurova'da. İnsanlar kamyonlara, traktör romörkİcrine istif edilir pamuk balyası gibi, götürülür bir tarlaya hoşaltılır. Çalış baba çalış! Hem de boğaz tokluğuna, hem de ağanın adamları yetmezmiş gibi Çukurova'nın nah başparmak iriliğinde sinekleriyle boğuşa boğuşa. Minnaı ık bebeler tarlaların kıyısına kurulmuş beşiklerinde o kocca sineklere yem olurlar. Analar bebelerine emzirmek ı,in izin koparamaz ağanın adamlarından. Tazelere göz koyarlar çoğunluk. Kocalarından gizli dalaşırlar. Hep kanla biter dava. Ya da genç kadınla kocası ücretlerini dahi alamadan kovulurlar. Bazen kim vurduya giderler yol Koyunda. Bakarlar ki tarla kıyısında bir ceset, varsın ol--aın! Karakol kumandanı adamı, kaymakam ağanın, vali ıranın, polis ağanın. Böyle olunca kim arar tarla kıyısındaki cesedin katilini, kim sorar. Ha bir ırgat ölmüş, ha Igaçtan bir yaprak düşmüş."

Ali aynı cümleyi bir yerlerden hatırlıyordu, hafızasını tıklayınca buldu. Korkmaz'ın veıdiği bir romandan. lungisinden, bilmiyordu. Çünkü hepsi de birbirine çok I" nziyorlardı. Köy yeri, köy ağası, ağaya baş kaldıran köylü ve üstyanı namussuzluk.

Çukurovalı mısın?" diye sordu alaycı. Bunca iyi bildi-

rme göre, o civardan olmalısın."
İstanbulluyum."
Belli belirsiz bir gururla cevap vermişti. Bin pişman ol-
lıı Çukurova'yı inceden inceye tasvir ettikten sonra tutup
ı nıbullu olduğunu söylemek olacak iş miydi? Yan gözle

muhatabına baktı, gülümsüyordu. Hem de alaycı, hemJ
de sivri sivri. Bütün sinir oldu:
"Ama biliyorum," diye haykırdı adeta, "ille de görj
mek gerekmez ya, bazı şeyler okuyarak da öğrenilir. Sel
Eflatun'la tanışmıyorsun, değil mi?"
"Eflatun? Ha, şu Yunanlı."
"Şu Yunanlı Eflatun evet, yoksa tanışıyor musun?'
Daha alaycı olmuştu Ali'nin gülümsemesi:
"Tanımak başka, tanışmak başka," dedi, "seninle
nışıyorum, ama seni gerektiği kadar tanımıyorum, Ef
tunu tanıyorum fakat tanışmıyorum. Asırların gerisine
kalmış bir kemik yığınından ibaret Eflatun."
"Yine de fikirlerini biliyoruz, ama nasıl biüyorui
Okuyarak. Çukurova'yı da okuyarak öğrendim. Hikây
lerden, romanlardan, röportajlardan; hakkında ne yazıl
mışsa hemen hepsini okuyarak. Oldu mu?"
"Hayır, niye olsun? Çukurova şuracıkta, onca merakı
vardı da niye zahmet edip gitmedin? Hem gezer, hem :
rürdün. Dönüşünde bir roman da belki sen düzerdir!
Zahmete girmektense, yatağa uzanıp yazılanları okumsdB
daha kolayına gelmiştir, Hem o tür kitaplarda yalnJ
Çukurova anlatılmıyor, araya açık-saçık sahneler de sıkıştı»
rılmış, bana kalırsa gençlerimizi ilgilendiren Çukurova ıf*
gatından çok araya sıkıştırılmış, o hayata yamanmış müK
tehcen sahneler. Sana bir şey söyleyeyim mi, ben köylM
yüm. Köyü de, köylüyü de tanırım. İnsanın kendini f
ması nasıl normalse, benim köylüyü tanımam o ka
normal. İnan ki köy hayatı okuduğun romanlardaki
değil. Senin yatağa uzanıp okuman neyse, onların ma
kurulup yazmaları o; senin kitaptan köylüyü tanı
neyse, onların hayalen köye gitmeleri o. Demem o dt
ki, ağa zulmü diyorsan git, gör. İşçi sefaleti diyorsan
gör, evlerine gir, aralarına karış. Belki yanlışın var di'

tirsin, belki doğrusun fikirlerin pekişir; ama asla okuyarak
.^rendim deme. Matematik formülü değildir bu, hukuk
hiç değildir. Bazı satırları ezberlemekle olmaz, her insan
kışlı başına dünya, her birini tanımak için yıllar ister."
Taşkın, eskisi gibi muhabbetle bakmıyordu artık. Göz-
lerini alabildiğine büzmüş, kindarlığın sivri oklarını göz

l>rbeklerine yerleştirmişti. Tavrı biraz vahşi, biraz yabani İdi:

"Sen kapitalist düzenin bedava avukatlığını üstlenmiş-in arkadaş," dedi. "Ezilenler, sömürülenler var diyoruz, ırgatlar köleler var diyoruz; tutturdun gidip görmüş mü-vıım, gezip tozmuş muyum? Bak arkadaş, beni kandıra-nuzsın! Sosyalistim ben! Yara açsan kan yerine sosyalizm ilur damarlarımdan. Bu düzenin canına okumazsak bi-zim canımıza okunacak, fakir fukaranın canına okunacak, Inınu bilir, bunu söyleriz."

Anlatamadım galiba," dedi Ali. "Ben diyorum çam itihtası... Her neyse; ezilenler var diyelim, ırgat da var di-vrlim. Diyelim ki Çukurova'da anlattığın gibidir. Peki ça-

Ağayı ırgat yapıp ırgatı ağa yapmak mı? Herşeyi ters

emekle düzelecek mi dünya?"

"Devletleştireceğiz, herşey halkın kendi öz malı •İn ik."

"Halkın öz malı, iyi. Ama hem devletleştireceksiniz, " m halka vereceksiniz, nasıl olacak bu iş? Patron halk mı Iji ık, devlet mi? Bu noktadan bir karışıklık yok mu sen-

Yok," dedi tükürür gibi. "Hiç bir karışıklık yok. 'ı udinin malını alıp halka dağıtacağız. Mal devletin, iş-11ıtıe halkın."

"Yani sözün kısası, halk yine ırgat olacak. Bir farkla ki, ? nin düzeninde ırgatlık ağa hesabına değil, devlet hesa-•ııı.ı yapılacak."

Kalkıp gitmek geldi Taşkın'ın içinden, hazırlandı. So ra vaz geçti. Kaçtı dedirtmeyecekti. Birden taarruzu hı landırmaya karar verdi:

"Burjuva olduğunu niçin söylemezsin peşin peşin, f tışmaya ona göre girerdim."

Ali elinde olmadan güldü:

"Burjuva ha!" dedi, gülmesini sürdürerek. "H anasını doktora götüremeyen burjuva gördün mü hiç? bimde yalnızca on kâğıdım var. Yarın yanında çalıştığ avukattan maaşıma mahsuben avans isteyeceğim. Verir vermez mi, aklımda hep bu var. Yine de burjuvayım Önceleri fakir fukaradan öyle yana yakıla bahsettin ki, daha cebimdeki on lirayı da sana verecektim. Babanın matör olduğunu söylediğin ana kadar bu hissi içimde dim çevirdim. Yine ben burjuva, sen emekçi, sen halk biri. Kahkahalar atasım geliyor, inan ki. Kendimi zor tuyorum. Ben burjuva ha! Demek hususi otomobil felan gösterirken derdin buydu. Dök içini arkadaş, neyin

neyin yoksa dök, rahatlarsın. Ama ne olur bir daha bu '
va deme bana. Korkarım kendimi tutamam ve bütün
kıntılarıma rağmen, şu gelip geçen insanlara maskara
ma pahasına kahkahayı basarım. Babanın parasını ye,
milerine güvenip tahsilini bile yırım bırak... kusu~
bakmıyorsun, değil mi? Bakma arkadaş. Al Çukurova
gatlarını romanlardan oku, kendi hayatını bir düzene
kamamışken, kalk devletin düzenini değiştirmeye
ten!"

Fırladı kalktı Taşkın, gözlerinin bütün yıldır
yanmdakinin üstüne döktü:

"Çok oluyorsun," diye bağırdı. "Kes artık!"

"Etraftakiler dönüp baktılar. Birkaç aylak çocuk
kokusu almış olacaklar ki, hayli yakına sokuldular.

"Kızma," dedi Ali sakin sakin. "Konuşuyoruz şunun
şurası, konuşmaktan zarar gelmez. İnsanlar konuşa konu-
şa, hayvanlar koklaşa koklaşa anlaşır demişler. Say ki, şaka
rdiyorum, diyelim ki, iddialarının hepsi doğru; ne var
bunda kızacak?"

Elini uzattı:

"Tanıştığımıza memnun oldum, kırgın ayrılmayalım.
(iene görüşürüz belki, birbirimizi daha iyi anlarız o za-
man."

Taşkın uzanan ele baktı, istihfafla kıvrıldı dudakları:

"Görüşürsek senin için iyi olmaz," dedi tehdit yüklü
sesiyle, "hiç iyi olmaz."

Yan verip caddeye çıktı. Taksilerden birini çağırdı. Ali'-
den yana kin dolu bir bakış fırlattı, eliyle "defol'' gibiler-
den bir işaret yaptı. Bindi taksiye.

Ali'nin tokalaşmak için uzanan eli hâlâ boşlukta duru-
yordu. Taşkın'ın bindiği taksiyi diğerleriyle karıştırana ka-
• l.ır gözledi. Sonra boşlukta kala kalmış elini cebine soktu.

"Zengin çocuğu işte," dedi kendi kendine, "yapacak
luşka işi yok nasılsa."

Anası evde yapa yalnız kalmıştı. Çıktığından bu yana
luyli vakit germiş olacaktı. Acaba kaç saat? Gözleri bileği-
ne gitti. Saatin yeri beyazdı hâlâ, yus yuvarlak beyaz.
Anasına şeker, çay, portakal alabilmek için satmıştı. Saat-
M/lığa alışamamıştı daha, ikide bir gözleri bileğine ka-
rdu.

Hızlı adımlarla yürüdü.

Beşinci bölüm

Romancı Oktay, bütün çocukluğunu servet denizin
boğulmamak için çırpınmakla geçirmişti. Yaz başın
Büyükada'daki köşke taşınırlar, ancak havalar soğuma
başlayınca Etiler'e geri dönerlerdi.

Annesini kaybettiği gün üç yaşını bitirmiş, dörd" basmıştı. Evdeki aşırı telaşa mânâ veremiyor, daha ö hazırlık yapıldığı halde dördüncü yaş gününün kutlan ya başlanmamasına şaşıyor, kimsenin kendisiyle ilgil memesi karşısında ise çileden çıkıyordu. Bütün bun! yetmez gibi oyuncak filini de kaybetmişti. Küçücük elle ni şuraya, buraya sokarak saatlerce aramasına rağmen türlü bulamıyordu. Aksi gibi mürebbiyesi Maria da g" nürlerde yoktu.

Oyuncak fil Maria'nın hediyesiydi. Geçen sene me keti Fransa'ya izinli gitmiş, dönüşünde almış bu fili ge misti. Oktay, mürebbiyesi kadar armağanını da sevijr bulamadıkça ümitsizliğe düşüyor, ilgisizlikten köpürü yakınından biri geçerken cıyak cıyak ağlamaya başlıyor Fakat yine de yardım sağlayamıyor, ilgilerini çekemi du.

Son çare olarak Maria'nın odasına çıktı.

Ev ölümün buzulunu solurken genç Fransız müreb küçük bir kiliseye benzettiği odasına kapanmış, Mery Ana tasvirinin önünde diz çökmüş, dua ediyordu.

Oktay mürebbiyesini o halde görmeye alışıktı. Dua anında insanı rahatsız etmenin hem günah, hem ayıp ol-ıluğu bizzat mürebbiyesi tarafından öğretilmişti. Sessiz hıçkırıklarını içine atarak geri döndü. Tek başına oyuncak lılini aramaya devam etti.

Etiler'deki eve kilise uzaktı. Ama Büyükada'daki köş-kün hemen yanında bir kilise vardı. Belki de bu yüzden Maria Büyükada'ya gidileceği günü iple çeker, hasret so-lukları bırakarak her fırsatta adanın eşsiz güzelliklerinden ??<>/. ederdi.

Ufak tefek, aşırı sarışın, fakat otoriter bir kadındı. Evde kimsenin sözünü dinlememeyi alışkanlık haline getirmiş emektar Arap aşçıya bile söz dinletmenin yolunu bulmuş-iı tkisi de Türkçeyi yarım yamalak konuştuklarından mı İte, bir güzel anlaşırlardı.

Maria sık sık Oktay'ı kucaklar, odasına götürürdü. Ka-I mu m hemen sağ yanına astığı Meryem Ana tablosunun önünde devamlı bir mum yanardı. Karyolasının başucun-<l.ı da bir haç asılıydı. Oktay'a yanıbaşında diz çöktürür, I İlerini birleştirir, sözlerini tekrarlamasını isterdi. Çok «Miraları söylediklerinin Hıristiyanca dua olduğunu inti-k.«l etti.

Hüyükada'da yazlıkta iken veya Pazar günleri onunla İmlikte kiliseye giderlerdi. Sırmalı elbiseler giymiş kendi la bir grup çocuğun koro halinde ilahi söylemelerine ir, her görüşte gıpta ile iç çekerdi. Bir de kocaman ki* Iptan okuyan papazın etrafında mütemadiyen dönen ve

l"ıicrken elindeki buhurdanı ileri geri sallayan yaşlı zan-
-eyre doyamazdı. Mariya'yı taklid eder, onun gibi el-
kavuşturarak sıraya çöker, başını sağa yatırıp dudak-
1 «rmı kımıldatırdı.

Kabasının yüzünü sık görmezdi. Adına iş seyahati de-
ıçışlar annesinin ölümünden sonra büsbütün sıklaş-

mıştı. Gittikçe babasını bir misafir, arada sırada çıkag len, ama ne zaman geleceği asla bilinmeyen bir yaban gibi görmeye alışmıştı. Sevgisi giderek azalmış ve bir g" bitmişti. Buna mukabil dedesini pek severdi; kucağınd inmek istemezdi. Göğsünü bir baştan öbür başa kadar kat saran, ucu yelek cebindeki saate bağlı altın zincirle narken, bir yandan da başını ak sakalları arasına gö "Dedem dedem, dem dem" tekerlemesini söyle Oyuncak fille oynamak veya dedesinin kucağına otur- arasında kolayca bir tercih yapamazdı.

Altı yaşında iken dedesiyle birlikte ilk defa evin arka kağındaki küçücük camiye gitti. Bir Cuma günüydü. sanların aynı anda eğilip doğrulmaları tuhafına gitti. şan çıktıklarında dedesine buhurdanlık sallayan ihti zangoçla, koro halinde ilahi söyleyen sırmalı çocukl niçin burada da bulunmadıklarını sordu. Üstelik kapı kutsal ekmek ve şarap dağıtıcı da yoktu. Bütün bunları dırgamıştı. Dedesi biraz kızgın, burasının bir kilise de cami olduğunu anlatmaya çalıştı ve eve döner dön Matmazel Maria'ya çıkıştı. Görülecek şeydi. Her z mülayim, sessiz ve uysal gördüğü ak sakallı ihtiyar dcd bir kaplan kesilmişti adeta. Bağırdıkça ak sakalı titriy? gür kaşları birbirine giriyor, gözlerinden öfkenin yıldır lan düşüyordu. Maria ağlayarak odasına kaçmıştı. Ancak zaman Oktay, dedesine söylenmemesi gereken bir söylemiş olmanın tedirginliğini duydu. Mürebbiyesi odasına çıkıp özür üstüne özür diledi. Maria, Merjr Ana tablosunun önüne her zamanki gibi diz çökmüş, d rini havada kavuşturmuştu, fakat her zamanki sükûnc' de değildi. Zayıf omuzları inip kalkıyor, içli hıçkırık! bütün vücudu zelzeleye tutulmuş gibi sarsılıyordu.

Bir hafta sonra da evi terketti. Güya dünyada yeğ varlığı olan ninesi hastalanmış da kendisini görmek '

misti. Oktay bunun sadece bir bahaneden ibaret olduğunu biliyordu.

Bir süre sonra dedesi bir başka mürebbiye tuttu. Ama Oktay kadına alışamadı. Maria'nın yarısı kadar bile ısınamadı, sevemedi. Maria'yı kırdığı için de dedesine hep

küskün durdu.

Babasının Londra'da fazla içki yüzünden öldüğü haberi kolejin son sınıfında yakaladı Oktay'ı. Babasını doğru dürüst tanımıyordu gerçi, sevmiyordu da; yine de içinde bir kopukluk duydu, kalbinin ezildiğini hissetti. Adeta ayakları yerden kesilmiş, boşlukta asılı kalmıştı.

Kolej bitince Londra'ya tatile gitti, oradan Paris'e geçti. Maria'yı görmek için dolandı durdu, dolanmakla kalmadı, her Pazar ayrı bir kiliseye gitti, bütün ufak tefek sarışın kadınların arkasından koştu, hiçbirinin Maria olmadığını anladı, ama yine de bunlardan biriyle evlendi.

Adı Brijit'di. Etiler'deki evi beğenmemiş, devamlı Ikiyükada'da oturacağım diye tutturmuştu. "Burası daha Avrupai" diyordu. "Koca bir kilise de var, kendimi memleketimde sanıyorum.'' Bir yıl sonra adanın Avrupaîlıgi yetmemeye başlayınca ülkesini özlediğini, geri dönmek istediğini söyledi. Oktay dönüşün asıl sebebi üstüne ı\rar edince de baklayı ağzından çıkardı:

"Seni bir türlü anlayamıyorum Oktay, dinsiz misin?"

"Ne münasebet!"

"Ama, ne benimle kiliseye geliyorsun, ne Müslümanlnla camiye gidiyorsun; Yahudilerle havraya, Ermenilerle de sinagoga gittiğini görmedim. Tam bir yıl gözlediğim 'ı.ılde..."

' Şeey, aslında Müslümanım. Daha doğrusunu istersen,
• İmler beni pek ilgilendirmiyor. Fark da gözetmiyorum,
camide rahatlıyorsa, huzur buluyorsa camiye, kilise-
|ı uhatlıyor huzur buluyorsa kiliseye gitmeli."

"Peki sen nerede rahatlıyorsun?"

"Ben mi? Şeey, pek bilmiyorum galiba. Çocukluğu da mürebbiyem Matmazel Maria ile kiliseye giderdik b zen, bazen de ak sakallı, yakışıklı dedemle camiye. İk: arasında niye ille bir tercih yapayım?"

"Daha kestirmeden sorayım öyleyse, Allah'a inanıy musun?"

"Ne bileyim. Herkes gibi kullandığım bazı cümleler Allah var. Mesela, Allah kahretsin diyorum, Allahaısm ladık diyorum. Allah'tan bul diyorum. Galiba şuuralt böyle bir şey yerleşmiş, ama inanıp inanmadığımı şimdi kadar hiç düşünmedim."

İpler koptu. "Ben dinsiz biriyle daha fazla evli kal mam" diye bağıran Brijit memleketine döndü.

Komşuların söylediklerine bakılırsa Oktay, karısını severmiş. İçkiye aşırı iltifatı Brijit'i unutmak içinmiş.

Oysa Oktay'ın aradığı, Brijit'den çok huzurdu. Zengi ligine rağmen aradığını bulamamışlığın yalpasında kr

nıyor, kalabalık hizmetçi grubuyla birlikte aynı evi paylaW tığı halde yalnızlık duygusundan kurtulamıyordu. Baz deniz kıyısına iner, balıkçıların şen şatır çığlıklarını gr ile dinleyerek, martıların selamlaşmasını uzaktan uz* hasretle seyrederdi.

Gayesiz çırpınışlar mukavemetini eritiyordu. Bir g niçin yaşadığını uzun uzun düşünüp kafasını hercüme çeviren sorulara cevap bulamayınca uyku hapının öld" cü dozuna sığındı. Fakat Arap aşçının çığlıkları bu oyıfl da bozdu, istediği anda ölmeyi dahi beceremedi.

Yirmi beş yaşlarında idi. Bedbinlikten kurtulmak, c sıkıntısını hafifletmek, yalnızlığın kıskacını kırıp biraz sun rahatlamak için kendini okumaya verdi. Hemen dından bazı kalem denemelerine girişti, önce şiir, arı dan hikâye yazdı. Günlerce edebiyat dergilerinin eşi

aşındırdıktan sonra nihayet hikâyelerinden birini bastırmayı başardı. Derginin müdürü açık açık ilan ölçülerine uygun olarak yazının dergide işgal ettiği yerin ücretini veıırse basacağını söyleyince biraz şaşırmış, kağıt tomarını un ufak yırtıp herifin yüzüne çarpmak için yanmıştı, ama ne olursa olsun bir yazısını basılı görme arzusu teklifi kabul etmeye zorlamıştı onu. Dergide çıkan hikâyesini gördükten sonra ücret mukabili basıldığını hemen aklından ^Idi attı. Kendini profesyonel bir yazar olarak görmek istiyordu. Hayalinde canlandırdığı yazarlara benzemek için başına bir bere, sırtına çiçekli bir gömlek geçirdi, dudakları arasına eğri bir pipo oturttu. Bu haliyle Paris'in Montr Martre sokağındaki kahveleri dolduran edebiyatçılara benzediğine inanıyordu. İstanbul'da Montr Martre sokağı olmadığından şimdilik Çamlıca'ya çıkıp oradan >aatlerce boğazı seyretmekle, seyrederken düşünür görünmekle ve gelip geçenlerin dikkatini çekmek için yüksek vsle bir şeyler söylemekle yetiniyordu.

Eski Fransız ressamlarının kılığında ilham perileri bekleyen bu adama çevre "Deli" diyordu, fakat Oktay'ın umurunda değildi. Hattâ seviniyordu böyle demelerine. Van Gogh'a da vaktiyle deli dememişler miydi? O deli ?lıyen Fransızlar sonradan Van Gogh'un tablolarına delice u kamlara ulaşan paralar dökmemişler miydi? Demek ki unat hayatında delilik bir nevi olgunluk çağıydı, çevre de Imnu farketmiş, büyük bir yazar olduğunu anlamıştı.

Şimdilik eleştirmenler susuyorlardı. Susmaları tabiî ki korkularından ötürüydü. Büyük bir edebiyat devinin yetişmesini kıskanıyorlardı. Dergiler de keza, bir edebiyat devinin ortaya çıkmasını menfaatlerine halel getirir diye l İçmiyorlar, hikâyelerine ya yer vermemekte direniyorItr, veya ilan niyetine basıyorlardı. Tanınmış hikayeciler-

im birinin, "Evlât, en iyisi mektup yazmakla işe başla"

demesi de yine korkusundan ileri geliyordu. Pabucunun dama atılacağını herhalde hissetmişti adam, etmişti de işin başından engellemeye geçmişti. Aklı sıra ümitsizli sürükleyecek, koca bir edebiyat devini doğmadan öldüre çekti. Avucunu yalasın!

Sanat-edebiyat dergilerini tellim tellim taramaya, se nerleri, konferansları, sergileri takibe başladı. Bu sevda bütünüyle kapılmış, sair işleri hepten unutmuştu yerlerinden müdürlerinin getirdiği her kâğıdı gözü kap imzalıyor, üretimdeki düşüklüğü, gelirdeki sürekli az; mayı fark bile etmiyordu. Oturduğu evden ve adad; köşkten başka bir şeyi kalmadığını anlayınca çok şaşırı Babasından kalan koca serveti nasıl bir çırpıda eritebil ğine hayret etti. Ama pek umursamadı. Edebiyatın cez sine kapılmış, sürükleniyordu. Dünyayı görecek hali y< tu. Fakat hâlâ edebî çevreler bir şeyin farkında değillerı

Devrimci Ozanlar gecesine katılıncaya kadar böyle si rüp gitti.

Davetiyeyi yeni tanıştığı bir üniversite öğrencisi ge misti: Taşkın. Babaları güçlü bir iş ortaklığı kurmuşları ama Taşkın'ı tanımıyordu. Çabuk kaynaştılar. Ve g devrimci ozanları dinlemeye birlikte gittiler. Asistan irfan Beyle orada tanıştı. Hikâye yazdığını söyleyince yardım vaadetti. Gerçekten de vaadini tuttu. Yazarlar, eleştir menlerle tanıştırdı. Hakiki sanat ve edebiyat yapan deı lerde ilan fiyatına olsun yayınlanmamış ne kadar hikâ; varsa sol dergilerde, gazetelerde arka arkaya yayınlan başladı. Meşhur eleştirmenler methiye üstüne metl düzdüler. Onların teşviki ve yardımlarıyla ilk roman yazdı. Bir eleştirmenin ifadesiyle "Türk edebiyatı dev bit kalem kazanmış, artık Türk edebiyat dünyası gerçek sahi» bini bulmuştu." İsmi büyük harflerle gazetelere gc^^| poz poz fotoğrafları çıkıyor, imza günleri tertiplenijH

v .taşmalarda arka arkaya birincilikler kazanıyordu. Başka ne isteyebilirdi ki?

Bir gazete çıkarmak...

Evet, ne zamandır bunu isterdi. Deneme ilk anda ada-daki köşke mal oldu. Onu yedikten başka Etiler'deki evin iki katını da kiralamak zorunda kaldı. Fahrî olarak gazete-«.inde yazacaklarını vaadeden sol kalemler, gazetenin daha üçüncü sayısında yüklüce telif hakkı istediler. Kendi açık-lından çok haklıyddar, kalemleriyle geçimlerini sağlıyor-

lardı. Yardım etmek isterlerdi, ama ellerinden ne gelirdi k ı Zaten teklif ettikleri ücret piyasanın en düşük ücretiydi. Acemi yazarlar bile bu ücrete kalem oynatmazlardı. ı azeteyi kapatacağını söyleyince aç kargalar gibi başına u>üşüp, kapatmaması gerektiğine ikna ettiler. Sol bir gazetenin kapanması sağcıların ekmeğine yağ sürerdi, ulamlar zil takıp oynarlardı.

"Peki ama ne yapayım, para yetiştiremiyorum."

"Evini sat, gerekirse elbiselerini de sat, ama gazeteyi mutlaka çıkar, davadan dönemezsin."

Mırın kırın etti önceleri, ama fazla dayanamadı. Bir \ .nidan da gazete sahibi olmak hoşuna gidiyor, gururunu "kiuyordu. Evi de sattı. Eline geçen para ancak birikmiş "lit haklarına yetti. Günlük gazete oluk oluk para yutulurdu. Haftalığa çevirdi, yine olmadı. Sıfırı tüketince bir ?' ıklı veda yazısı neşrederek gazeteyi kapattı.

Ertesi gün Beyazıt'da kaldığı otele İrfan Bey geldi. Yanında şimdiye kadar hiç görmediği biri vardı. Gazetesini kurtarması için haftada kaç liraya ihtiyacı olduğunu sordu idam. Oktay şaşırdı.

"Gazeteyi yayınlamamı mı istiyorsunuz?" dedi şaşkın-

"Yahşi olur."

Adamın Azerbeycan şivesiyie yarım yamalak konuştuğu Türkçeyi asistan İrfan Bey sadeleştiriyordu.

"Tekrar gazeteni çıkarmanı istiyor, sen de bunu ist mez miydin."

Oktay hayli yüklü bir rakam attı, adam itiraz etse ço" tan yarısına razı olacaktı, fakat tek itiraz kelimesi çıkma ağzından, çantasını açtı sadece, bir tomar parayı yatağ üstüne serpti.

"Bu yayın organının yaşamasını istiyoruz, bizi kend: dost kabul et ve fazla soru sorma."

Umurundaydı sanki, sorup da ne yapacaktı? Para g misti ya, zarar da etse ardından gelecekti ya, bunu dü nüyor, tatlı tatlı gülümsüyordu.

Tekrar işe sıvandı Oktay. "Vefakâr okurların desteği le" yayınını sürdürdü. Bu arada İrfan Beyin getirdiği zasız yazılan başmakale niyetine bastı. "Komünizm p pagandası yapmaktan" hakkında sürü ile dava acil Avukat İlhan Beyin mahkemede çok güzel müdafaa et sine rağmen iki kere paçayı kaptırdı. Birincisinde on ikincisinde yirmi bir ay yattı. Bu süre içinde gazetesi ç yor, hemen her sayının birinci sayfası Oktay'ı demir j maklıklar arkasında gösteren fotoğraflarla süsleniyor'

Gazeteyi kimin çıkardığını bilmiyordu Oktay. Zaten
zetenin başında iken de bunu doğru dürüst bilememiş
Hiç görmediği haberlerin nasıl olup da gazetede yer al
gına defalarca şaşmıştı. Dağıtımında bile bir esrar v~
Gazete çıkar çıkmaz üstü tenteli bir kamyona tıkıştırdı
bazen İstanbul bayilerine dahi verilmeden Oktay
meçhul bir istikamete götürülüyordu. Fakat hiç bir za
bunu umursamamıştı. Mühim olan gazetecilik hevesi
tatminiydi, üstelik çevresi de hayli genişlemiş, bol p
yeniden kavuşmuştu.

Cezaevine girmesi şansını bes beter açtı. Adını, sanını veni duyduğu kuruluşlar beyanname üstüne beyanname neşrederek "usta bir romancının, devrimci bir ozanın" demir parmaklıklar arkasına itilmesini protesto ediyor, yine adını sanını ilk duyduğu "demokratik dernekler" demeçleriyle koroya katılıyorlardı. Bir ara şöhreti yurtdışına hile taştı. Doğu bloku ülkelerinde yayınlanan hatırı sayılır Kıızetelere ismiyle, resmiyle geçti. "Bizim Radyo"nun hültenlerinde yer aldı. "Bizim Radyo"ya göre Türkiye'de Kasın özgürlüğü yoktu, devrimci yazarlar baskı altında tutuluyor, cezaevlerine tıkılıyor, faşist polisin işkencelerine maruz bırakılıyordu. Bunlardan birkaçı aynen gazetesinde ılc yayınlandı. Okuduğunda Oktay dört köşe olmuş, keyifli keyifli sırıtmıştı. Kendinden bahsettirmek için elinden Reise sık sık cezaevine girecekti.

Ama şöhreti fazla uzun sürmedi. İşçi Partisi Genel Başkanına uyup Sovyetler Birliğinin Çekoslovakya'ya silahlı müdahalesini kınayınca zirveden aşağı tepe taklak yuvarlandı. Yardım bıçak gibi kesildi. Başyazılar gelmez oldu. İler hafta gazeteyi matbaadan alan tenteli kamyon bir dalı.ı hiç gözükmedi. Bastığı her sayı tamam elinde kalıyordu. Nereye baş vurduysa tatminkâr bir cevap alamadı. V.dnız Avukat İlhan Bey, Sovyetler Birliğine sataşmaması gerektiğini fısıldamakla yetindi.

' Aybar'ın demecini koydum sadece."

"Koymayacaktın."

İyi ama Çekoslovakya'nın özgürlük hareketini tank İlletlerinin altında ezmeye Sovyetlerin ne hakkı var!"

"Dünya barışı uğruna dostum."

Anlayamıyordu. Dünya barışı uğruna, barışı katletmenin mânasını kavrayamıyordu. Aybar tıpkı kendisi gibi , • '/den düşüp genel başkanlıktan uzaklaştırılınca bir şey-

ler anlar gibi oldu. Sovyetler Birliğine karşı koymak yasak]

ti. Bu yasağı çiğneyen çiğnenirdi.
Özür üstüne özür yığdı, tanıdığı herkese başvurup bi hata ettiğini, bağışlanması için ne mümkünse yapmay hazır olduğunu söyledi. "Gazeteyi kapat" dediler, birbirleriyle önceden anlaşmışlar gibi, "artık çıkması istenil yor.''
Kimler tarafından istenmediğini sormaya hacet yokt başına gelenlerden sonra bunu bilmemek aptallık olurdı
"Kendini romancılığa ver, sana roman taslakları getir ceğiz, onları işle."
"Olur" dedi. Dedi, ama bir gün canına tak etti. Dik başını Recep Beye: "Bağımsız çalışmak istiyorum, bu çığırından çıktı."
"Yahu çıldırma, ekmek elden su gölden yaşıyorsu Para dersen para, şöhret dersen şöhret, başka ne isteyet lirsin?"
' 'Kendime karşı zerre saygım kalmadı, adeta kukla j biyim, başkaları benim için düşünüyor, roman taslakla hazırlıyor, hikâye iskeletleri kuruyor, şiir düzüyor, bunıJ yapanlar kimdir? Onu dahi bilmiyorum. Hiçbir eserime, kendi eserim gözüyle bakamıyorum. Ha bire Çukurcrcj üstüne, Çukurova'daki rezillikler üstüne hayalî kalem! lıyorum da, bir defa olsun gitmişliğim yok. Bundan b« kendi eserimi kendim yazayım diyorum, yazacağım önceden gidip göreyim diyorum, bilmem anla tab ili mi?"
O kadar heyecanlıydı ki bu söylediklerini Recep B« diğerlerine anında duyuracağını hesaplayamamıştı. Bu! bah kendisini arayıp sendika merkezinde toplanacak!; nı, mutlaka gelmesi gerektiğini söyleyene kadar.
Hakkında bir karar'toplantısı mahiyetinde olacağını I men sezdi. Bütün gün ne yapacağını, nasıl davranac

? I üşündü. Recep Beye düşüncelerini açmak kolaydı da, ayın düşünceleri İlhan Beyin, İrfan Beyin, hadi onlar da neyse. Diğerlerinin... Diğerleri? Karabatak gibi kâh çıkıp kâh batanlar, esrarengiz mahlûklar, sır küpleri. Onların önünde açmak zordu. Nasıl anlatacaktı? Yıldırım yağdı-ı.ıı gözlerinin, acımasız tavırlarının, her sözü emreder tonda ve kırbaç gibi şaklatarak söyleyenlerin, kısacası Türkiye'deki komünist hareketi yönetenlerin karşısında nasıl tutunacaktı?
Yaşı kırka merdiven vurmuştu. Bu yaştan sonra sefalet I ne, mi hiç çekilmezdi. Hele çocukluğu ve bütün gençliği vjrlık denizinde kulaç vurarak geçenler için. İşin ucunda wipayalniz kalmak vardı, beş parasız sürünmek vardı. Biliyordu, bütün dostlar bir anda çekip giderler, etraf ölüm Mikûtuna bürünür, cüzzamlıymış gibi yanından kaçmaya

kışlarlardı.
Bu düşüncelerin kıskacında toplantı salonuna girdi. "Yargı heyeti" uzun masayı çerçevelemişti. Bir başında İlhan Bey oturuyordu. Kalın camlı gözlüklerinin ardırtda Kvtanî kıvılcımlar saçan gözlerini kırpıştırarak,
"E," dedi, "Oktay yoldaş, geç kaldın."
Bütün gözleri üstünde hissetti, sıkıldı, adeta yalpaladı; I >ır an kendisini idam sehpasına yaklaşan bir mahkûma lırnzetip ürperdi, İlhan Beyin karşısındaki boş sandalyeye yığılırken:
"Çalışmaya dalmışım," dedi, sesiyle karşısındakini ya-
nayı deneyerek, "bir de baktım vakit gelmiş. Hepi-
m/ilen özür dilerim, sizi beklettiğim için."
İlikleri tırnaklayan bir sükût oldu. Oktay bu sükûtu ba-
tn ölüm haberinden hemen sonra Adadaki köşkü
?yan ölüm sükûtuna benzetti. Kendisini meşgul et-
htiyacıyla sigara paketine davrandı. Çakmağı çakar-
lı titriyordu. Sessizliğin bir an evvel yıkılması için

can atıyor, fakat bir türlü buna cesaret edemiyordu. Gö lerini çakmağında tutarak diğerleriyle bakışmamaya çab [adı.
"Ne yazıyorsun," dedi gazeteci Recep sessizliği gıd layarak, "yine bir köy romanı mı?"
Sesinde istihzanın törpüsü vardı.
"Başka ne yazacak," dedi sendikacı Murat, "muti bir köy romanıdır.",
Oktay çakmağıyla oynam?yı bıraktı. Küçümseyici ta lardan ve kinayeli sözlerden kırılmıştı:
"Başka ne yazayım," dedi tedirgin gülüşüne sesini tırarak, "köy romanı istenmiyor mu? Çuıoırova'yı tel' tellim işlememi arzu eden sizler değil misiniz?"
İrfan Bey koltuğuna iyice yayıldı, gözlüklerini çıkar camlarını hohladı, gömleğinin yeniyle silerken,
"O işin dik âlâsını ustaların yapıyor," diye konuştu gisizce, "hem de çok iyi yapıyorlar. Çukurova'nın cici çıkardılar. Yine de pek yutan yok. Kadromuz dondu di..Yeni yetmeler eskilerden çok kurnaz, her okudukl na öyle körü körüne'inanmıyorlar. Geçenlerde Taşkın misti. Bildiniz mi genç dostumuzu?"
Birkaçı müsbet, birkaçı menfi mânâda baş sallayın
"Eski öğrencilerimden," diye devam etti. "Mülti yoner bir armatörün oğludur. Haberleşmelerde filan ku nıyoruz. Bana ne dese beğenirsiniz? Gidip Çukurov görmek istiyormuş. Zamanına yazık dedim, ama vaz tiğini sanmıyorum. Birisi kafasını allak bullak etmiş ğun. Karşı devrimciler boş durmuyor anlayacağınız,

lerini hemen sokuşturuyorlar. Okuduklarından şüp düşürüyorlar, tetkike, araştırmaya yöneltiyorlar. Ba larsa işimiz bitik. Taşkın gidecek ve Çukurova'yı gör" Dönünce ne yapar bilir misiniz?"

Oktay'a bakarak sırıttı:

"Oktay dostumuzun yakasına sardır en azından. Sade ()ktay'ın değil, diğer Çukurova romancılarının da. Yaşar'-ın, Bekir'in, Çetin'in, yani bütün yetenekli ustalarımızın. Ülen, niye bunca yalanı, yanlışı kafama doldurdunuz, ulen sizin yüzünüzden okumadım, ülen beni aptal yerine koydunuz, diye hesap sorarsa şaşmam."

"İtirazım var yoldaş İrfan! Çukurova türü romandan böyle küçümseyici bahsedemezsiniz. Köy romanı bir aşamadır, Çukurova'nın simgesidir. Ezilmişliğin, horlanmışlığın, sömürülmüşlüğün simgesi. Bizim romancılar köylümüzü Çukurova'da arar. Çoğunluk bulurlar da. Ama namI bulurlar? Perişan, yıkdmış, bitkin, vaktinden evvel (.okmüş, parasız, pulsuz ve de çulsuz bulurlar. Bunu yazmalarından normal ne olabilir daha?"

"Normal değil doğal, diyeceksin," diye düzeltti Oktay, "bu konuda kesin emir var."

Halkevi Müdürü ters bir bakış fırlattı, sözünün bölünmesine içerlediği belliydi:

"Yazarken doğal, ama konuşurken normal,'' diye ısrar ?•iti, "ben altmışına toslamış bir adamım, ahbap. Buna uğmen ara sıra kaleme aldığım makalelerde senden çok ilerde arı dil kullanıyorum."

"Yoo," dedi Oktay kalkmaya davranarak, "bu konuda jrlcadaşları hakem yapabilirim, söylesinler."

İlhan Bey önündeki rakı şişesini fiskeledi, tık tık sesiyle herkesi sükûnete davet etti:

"Tartışmaya gerek yok," dedi. "Hepimizin alışık bulunduğu bazı kelimeler var, atamıyoruz. Bakın, kelime Udim meselâ, sözcük demeliydim. Hah, meselâ dedim, .ıfiıcğin demeliydim, Oktay yoldaş bizi hakem yapacağının söz etti, hakem derken eski dili kullandı; işte olmui'H Yani bu kadar oluyor. Konuşurken hele daha fazlası

mümkün değil. Sahi Oktay Bey yoldaş, hakem için bi karşılık bulamadın mı daha?" ^^^^^

"Yargıç var ya İlhan Bey, ne güne durur?'.'

"O hakimin karşılığı olarak durur, ya hakemi ne yaf cağız? Gelin yargıcı yapalım, var mısınız? Yargıç, yargıç

uyarda." T

Bir kahkaha ile son cümlesini sıvadıktan sonra deva etti:

"Yani köylü ile kentli, baba ile oğul birbirlerini masınlar diye uydurduk ha uydurduk, korkarım bu gidiş birbirimizi bile anlayamayacağız pek yakında."

Birden ciddileşti, gelmek istediği konu kendiliğinden açılmıştı. Oktay'a yükledi gözlerini, gözlük camlarının sırrında:

"Örneğin diye mi başlasam, meselâ diye mi yoldaş Oktay, neyse önemli değil; bazen biz bile birbirimizi gerçek» ten de anlayamıyoruz. Duyduğuma göre sosyalist gerçek» çiliğe yan çizmeye başlamışsın."

Oktay birden sarsıldı. Konuşma kendi etrafından uzak. laşma istidadı gösterince ümitlenmiş, hesaba filan çekilı meyeceğini, boşyere kumntu yapıp üzüldüğünü düşütt) meye başlamıştı. Şüpheler üstüne boca olunca sıkıntılı sı< kıntılı bakındı. Gözlerin tamamı üstüne çevrilmişti, üste lik tamamı, kırgın, kınayıcı ve insan dışı bir mahlûka bi kar gibi hayret yüklüydü.

Kendini savunacaktı. Bugüne bugün koskoca bir n mancı olaraktan kolay teslim-i silah etmeyecekti kollarını göğsünde kavuşturdu, başını dikleştudi, nu atmaya hazırlanan bir politikacı gibi gerindi:

' 'Efendim,'' diye başladı, "aslında konuya kendim mek istiyorum. Geçenlerde Recep yoldaşıma da b mistim..." ^^^^

z

Ona baktı. Hareketsiz duruyordu. Ağzından da tek kelime çıkmamıştı. Nedense tasdik almak lüzumunu duy- ,1u:

"Hatırlarsınız değil mi, Recep yoldaş?"

Belli belirsiz bir baş işareti yaptı Recep Bey.

"Güzel. Yoldaşlar, niyetim bir özeleştiri yapmaktır. Şimdiye kadar dört eser verdim. İyi tuttu. Servet de, şöhırt de getirdi. Tabii sizler sayesinde. Çabalarınız için hepinize alenî teşekkürü borç bilirim."

Birkaç kere başını eğdi etrafı selamlar gibi.

"Ama bir yerde sanatçıya bunlar yetmiyor. Kendini utmin etmesi gerekiyor. Gerçekten yapma ihtiyacını duyuyor. Şimdiye kadar başkaları dikte ettirdi hep, her romanımın taslağı aziz dostlarımdan geldi. Bu yüzden eserlerime kendi malım gözüyle bakamıyorum. Bakamayınca 'jlıatsızlık duyuyorum. Bu durumdan kurtulmak için bir iüşündüm. Sonunda baştan sona kendi emeğimin İTÜnü bir roman yazmaya karar verdim. Şey, karar verdim ?İr denemez hani, düşündüm sadece. Bu muhayyel yapı-

bütün olayları çok gerçekçi bir açıdan inceleyerek, a varmak..."

İrfan Bey sözün burasında kendini tutamadı, bir savcı > ıl.ır ithamkâr, parmağını Oktay'a salladı:

"Materyalist felsefeyi yeni kitabında işleyecek misin, maddeciliğe sadık kalacak mısın, yoksa bütünüyle '•>ıi|uva romanı mı yazacaksın?"

1 >ktay birden cevap vermedi soruya, kafasının içinde • vikIi çevirdi, bir senteze varmaya çalıştı. Sonra:

Toplumumuzda yeri varsa, elbette," dedi. "Yani ımına gerçekçi olmaya çalışacağım. Köylünün hali ıvnen aksettireceğim. Şimdiye dek bütün yapıdan-vü görmeden yazdım, köylü ile tek kelime, pardon konuşmadan yazdım. Gerçekçilik diyorsunuz, ama

pek öyle gelmiyor bana. Nasıl gerçekçiliktir bu, bilm den, görmeden yapılıyor? Yazdığımız masa başı eseri Verdiğim biyografilerdeki gibi uzun yıllarımı köylü arasında araştırma yaparak, içlerinde bulunarak geçi dim. Bundan bir ay öncesine kadar..."

"Bir yerlere mi gittin yoksa?" diye atıldı İlhan Be yiyecekmiş gibi Oktay'a bakıyordu.

"Evet, Kumköy'e kadar gittim. Pek uzakça değil, men burnumuzun dibinde. İstanbul'dan bilemediniz elli kilometre kadar çeker. Köylülerle konuştum. Yan hirli sayılmalarına rağmen bizim romanlarımızdaki gı müflis değiller, ahlaken yani, bu bir. Türkiye'nin en b yük, en kozmopolit kentine bunca yakın oldukları hal kentliye oranla çok daha temiz, dürüst duygularla do. durlar. Bunlar böyle olunca acaba Anadolu köylüsü n olur, düşündünüz mü? Gideceğim Anadolu'ya, köylül le, ağalarla görüşeceğim, varsa ezilmişlikleri, horlan lıkları yerinde inceleyip olduğu gibi aktaracağım, dedi Bence gerçekçilik buna derler"

"Demek yerinde," dedi sendikacı Murat, dişle-" arasından. "Yerinde öyle mi?" ^P

İlhan Bey bir sigara tellendirdi, dumanı Oktay'a d savurdu. İyice öne abandı:

"Bana bak yosmam! Kendini ne sanıyorsun sen. D yevski mi, Tolstoy mu, Puşkin mi yoksa? Dünyada y nek denen bir şey vardır arkadaş, hani eskilerin kabil. dedikleri nesne, sende olmayan o işte. Gazete deneyiı sonra aklın başına geldi sanıyordum. Yanılmışım. Ro konularının nereden verildiğini hiç düşündün mü? İh öncesi köylülerin durumunu dramatize eden abartı, Bulgar veya Rus romanlarından. Evet, aynen böyle, bi romanların iskeleti bunlardan çıktı. Anlatsana Recep, t

rini de sen tercüme etmiştin, söylesene!"

Hiddetinden boğazı kurumuştu. Kadehe adeta saldır-
ılı. Sonuna kadar yudumladı. Çenesinden süzülen birkaç
•lamla pantolununu kirletti.
Gözleri gazeteci Recep Beyin üstünde dolaşıyordu. Te-
rrddüt geçirdiğini görünce başıyla emreder bir işaret yap-
n.
"Doğru," dedi Recep Bey sesindeki tereddüdü yene-
meden, "İlhan Bey doğru söylüyor, birini ben okumuş,
iskeletini aynen çıkarmıştım."
Gülüşünü etrafa bulaştırarak:
"Talihe bak ki onunla meşhur oldun, çok tuttu."
"Zor tutardı," dedi İrfan, "eleştirmen Melih Beye iki
ı.ı /.ı için tam tamına on bin papel tosladım. Biri tanıtma,
? ?hürü tenkit. Tenkit de ne tenkit hani, eleştiri demek isti-
yorum, okuyanınız varsa hatırlayacak, sırf methiyeden
ıluretti."
Oktay'a döndü, hayret etti. Adam yıkılmış, birden ih-
nyarlamıştı. Gerçeklerin yüzüne karşı insafsızca haykırıl-
ıum karşısında bitap düşmüştü. Kendinde vehmettiği
Km ün belki onda birine bile sahip bulunmadığını acı acı
• lu^ünüyordu. Ya hepsine boş verecek, öz kabiliyetini
bildiği gibi çalışarak gösterecek veya boyun eğip ve-
Mİm iskeletler üstünde roman işlemeye devam edecekti.
Başka çıkış yolu yoktu. Bunlara sırtını döndüğü an sır-
lından vuracaklarını anık adı gibi biliyordu. Sefalet onu-
nu kesmişti sanki, yokluk pusu kurmuştu, "Gidiyorum,
ist gerçekçilik dediğiniz hayal aleminizi anlatmak-
ız geçiyorum" dediği anda, biliyordu kitaplarının
un sıfıra düşeceğini, baskılarının duracağını, yayı-
rının yüz çevireceğini, şöhretinin sabun köpüğü gibi
eğini; baltalama kampanyasını insafsızca yürütecek-
biliyordu. Bir anda silkelenip köşeye fırlatılacağını,
.lacağını biliyordu. "Sağa yanaşsam" diye geçirdi

aklından. Fakat o yol da kapalı gibiydi. Bunca sol t
danslı eser verdikten sonra dön git, ben sağcı oldum d
doğruları olduğu gibi yazacağım de, kim inanırdı? H
inandılar, millî kültür denen nesneden kafasında bir
rıntı olsun yoktu ki, ne yazacaktı, nasıl yazacaktı? "Ali
kahretsin! Lüks hayat yaşayaraktan sefalet edebiyatı y~
mak kolay da, sefil yaşayıp roman yazmak zor, hatta
kansız. İmkânsız mı? Yok, olanaksız, böyle demeliyim,
Birden silkindi. Oktay'daki değişikliği hemen farke
İlhan Bey, rahat bir tavırla koltuğa yayıldı.

"Özeleştiri yapmaya hazır mısın Oktay Yoldaş?" d
keyifli keyifli.
"Evet," diye atıldı Oktay, "hazırım. Hatamı anlı
rum dostlarım."
Sıkıntıyla soludu birkaç defa, ayaklarından prangalı
mahkûmun teslimiyeti içinde sözünü götürdü:
' 'Evet anlıyorum hatamı, şimdi herşeyi çok daha ya
görebiliyorum. Bir hataydı benimkisi, daha doğrusu
hevesti diyelim. Her sanatçı hayatında zaman zaman L
le taşkınlıklar yapar. Ben sosyalist gerçekçilikten nasıl
geçebilirim? Aslında niyetim fena değildi, olaylara b
bir açıdan yorum getirmek istiyordum, yine ilkeler
sadık kalarak..."
"Teorisyene ihtiyaç yok," diye patladı İlhan Bey
mın lâfını ağzına bastırarak, "bize pratisyen lâzım. I
bundan böyle yazan çizenden çok vuran kırana muh
Yeni yorum da ne demek oluyor? İşte bilimsel sosyal"
işte tarihî maddecilik, hepsi bu. Hudutları çizilmiş, i
leri belirlenmiş, prensipleri formüle edilmiş, pişirilip
tarılıp hazır şekilde takdim edilmiş bize. Biz ne ya;
ğız? Bunlara uyacağız, görevimiz bu. Yeni bakış ve açı
rekmez. Herkes prensiplere sıkı sıkıya uysun, yeter.
seden yeni yorum, yeni açı istenmiyor, zaten burada

nanların hiç biri böyle şeyler için selahiyetli değil. Üstümüzde parti var. Onun da üstünde beynelmilel sosya'ist Küç var. Kendimizi büyük görme, alışkanlığından kurtulmalıyız. Oktay'ın savunmasını aldık; yalnızca özürden ibaret. Yoldaşlar, sizce bir özür dileme yeterli midir, aramızda kalabilir mi?"

"Bu ikincisi, ama" diye sözü kaptı sendikacı Murat, "ilkinde gazeteyi Aybar doğrultusuna çekmişti. Çorumlu voldaş Baki'nin 'İrezilîik, irezillik' diye tepinmesi hâlâ Közlerimin önünde. Oktay dostumuzdur, aramızda kalmasını elbet isteriz, fakat bunu önce kendisi istemeli. Hence hatalarını üçlemesin, hem tavsiye, hem temenni. hem bir dost nasihati. Herkesin örgüte borçlu olduğunu unutmamalı."

"Evet," diye tasdik etti İrfan, "bu koşulla kalabilir lırtıce. Hatalarını üçlemesin, üçlerse umudunu bizden kessin. Yine de üstlere karşı onu savunmada hayli güçlük sekeceğiz."

Bütün olanlar Oktay'ın dışında cereyan ediyordu sanki, I »iş gözlerini oradan oraya kaydırıyordu. Halk mahkemesi ilenen nesne böyle mi oluyordu ki? Peki, kimi yargılamak H.II) kurulmuştu? Babasını mı? Hani ayda, yılda bir yüzümii gösteren geniş omuzlu, uzun boylu adamı. Yoksa dedesini mi? Hani her ezan duyuşunda başını dikip ak saka-

lım sıvazlayaraktan, "Azizallah" diye mırıldanan ihtiya-
m Belki de annesini? Göğüsleri bozulur korkusundan öz
unlunu emzirmeyi bir türlü kabullenmeyen kayıp kadın.
mı, ilk karısı Brijit mi, yoksa Arap aşçı kadın mı?
nün yağlı esmerliğini ak örtüsüne gelişi güzel sarma-
ince sesiyle yarım yamalak Türkçe kelimeler ötüşü
n hâlâ kulaklarında çınlıyordu.
; kadar," diyen sesiyle ürperdi İlhan'ın. "Y.oldas
. hataları üçlememeni tavsiye ediyoruz. Aksi halde

örgüte baş kaldırma suçundan yargılanacaksın. Bunun rıfl
demek olduğunu umarım biliyorsundur."
Belli belirsiz baş salladı. Bildiğinden pek emin değilcM
şu an, ama iyi bir sonuç çıkmayacağını tahmin edebiliyoB
du.
"Peki," dedi.
"Hakkındaki raporu olumlu vereceğiz, istersen gidebB
lirsin."
Gitmeyi istemek... Hem de öylesine istiyordu ki şimdi-|
ye kadar bu derece iştiyakla çok az şey istemişti. Bir an öJ
ce buradan kaçıp ruhunu saran kasnağı kırmaktan başkil
bütün düşünceleri yıkıktı.
Kalktı. Ayaklarını sürüye sürüye kapıyı geçti. Dostlarını
selamlamayı bile unutmuş, kendi âleminin enkazı arasını
şuursuzca dalmıştı.
Ardından İlhan Bey yavan yamuk gülürnsedi:

:
' 'Bitkin bir hali var zavallının, zavallı demem fazlad
bana kalırsa hâlâ kafasında bir şeyler dönüp duruyor,
sinlikle teslim olduğu yok." J
Ayak ayak üstüne attı. Bu hareketi yaparken belirli jH
kilde yüzünü ekşitmişti. Bir otomobil kazasında kırılai
bacağı böyle âni hareketlerde sızlıyordu.
"İrfan," diye bağırdı sinirinden, "üniversitelerde i4H
ne âlemde gidiyor?"
Sesinin amir tonuna İrfan Bey kızar gibi oldu, ama beH
etmemeye çalıştı:
"Fena sayılmaz. Şu anda dört okul boykotta, ikisi t^H
de."
"Yetmez! Eğitimi bütünüyle felç etmeliyiz. Sonra nt>
dir öyle sessiz, sedasız boykot, filan. Biraz biraz gürüH
çıkmalı, değil mi? Çıkmalı ki seyir, seyran olmalı. So^J
karışıklık, bir parça tedhiş, yani gürültü demek istiyon^B

(")ğrenci kesiminin memnuniyetsizliği işçi kesimine, ora-

dan da halka geçmeli. Bu iş gürültüsüz olmaz arkadaş."
"Pek gürültüsüz oluyor denemez zaten, yalnız bir so-
ıın var."
"Yine sağcılar sorunu mu?"
"Hem öyle denebilir, hem denemez."
"Anlamadım."
Soluklandı İrfan Bey, sonra nefeslendi:
"Sağcı olmalarına sağcı bunlar da, genel mânâda sağcı ılcmek istiyorum. Şöyle açıklasam daha yerinde olur sanı-
nın: dindar gençlerle başımız belâda."
Halkevleri Müdürü diken batmış gibi sıçradı:
"Yok be," diye bağırdı. "Bunlar da nereden çıktı, du-
mp dururken! Yahu biz dinî elli yılın tozlu rafına atma-
dık mıydı? Devrimler elden gidiyor filan yaygaralarıyla
milleti uyutmadık mıydı?"
"Uyutamamışsınız besbelli," diye alaycı bir karşılık
vrrdi İlhan Bey, "aksi takdirde böyle olmayacaktı."
"Ama yüz altmış üçüncü madde?"
"Peh, ona gelene kadar yüz kırk bir, yüz kırk iki var.
Vjr diye biz kös kös oturuyor muyuz?"
"İyi ama.. Ne iyisi, münasebetsizlik! Biz başka onlar
ne demek olsun! Bu ülkenin.gerçek sahibi biziz.
I»ı/ biz Cumhuriyet inkılâplarını ve devrimleri Halkevleri
nde koruyup, bütün dinî akımları sindirip, elimiz-
Irn geldiğince çalışıp. Tarih Kurumunda tarih, Dil Kuru-
'luında dil uydurup, hattâ bu yolda devletin bütün ola-
Rtklarını da seferber ederek..."
Devam edecekti. Fakat İlhan Bey bırakmadı. Sert bir
özünü biçti:
Yeter! Kes yahu şamatayı! Nutuk yeri mi belledin ör-
I ımel toplantıyı. Görüyorsun işte, sindirdik demeylen
inmiyor, kaldırdık demeylen kalkmıyor. Gözü açık olan

yalnız biz değiliz, karşı tarafta öyleleri var ki üçümüzü
simizi cebinden çıkarır. Evet, İrfan, devam edebilirsin. N
yapıyor şu dindar dediklerin? Onları avlamak için bir o
tak yan bulup istismar edemez miyiz? Bazılarına yaptı"
mız gibi örneğin, düzenin çarpıklığını nazara vererek y
kımda işbirliğine giremez miyiz? Mısır'da olmuştu ha
Nasır, biliyorsunuz, Müslüman Kardeşler Teşkilâtını k
lanarak iktidara t.rmanmıştı. Biz de bazı sağcıları kull
yoruz, bunları da kullanamaz mıyız aynı yolda?"
"Zor, sonra diyet isterler."
"Ne diyeti? Mısır'dakiler de istemişlerdi Nâsır'd
Karşılığını buldular. Nasır iktidarını sağlamlaştırır 3
lamlaştırmaz..."
İki elini boğazına götürüp "idam" işareti yaptı.

"Astı," dedi işaretle yetinmeyerek, "iktidarına ba
mak olarak kullandığı, destek yaptığı teşkilatın ileri g
lenlerini astı, gerisini sürdü, zindanlara doldurdu. Yani
bu dindar dediğin gençleri daha mı uyanık kabul edece-
ğiz, bu konuda ne düşünüyorsun?"

"Evet. daha uyanık, hem de son derece uyanık."

"Ama bunlar da düzenden şikâyetçi olmalılar, çünktt
bu düzen onlatın düzeni değil. Böyle olunca memnuni»
yetsizlikte işhirliği doğmuyor mu? Bu işbirliği doj^^H
düzeni yıkmada bize yardımcı olmuyorlar mı? Sana i^^H
yorum İrfan, uyuyor musun?"

"Yok, seni dinliyorum. Bunlar düzenden memnun (H
mamakla birlikte yıkmayı düşünmüyorlar. Hele ih^^H
filan hiç alış verişleri yok. Biraz bireyci, biraz toplumcu»
Kişiler İslâmı yaşamaya başlarlarsa cemiyet düzelir c^H
lar. cemiveı düzelince de devlet düzelir diyorlar."

"Çok beklerler."

"Sabırt1 olduklarını söylüyorlar. İki yüz yıldan bu
:işimalı -ekilde bozulmuş bir toplumun şıp deyince d

meyeceğini kabullenmişler, bir iki yüz yıl daha düzeltme-
ye harcamah diyorlar.''

"Düzeldiğini göremezler."

"önemsedikleri yok ki. Gelecek nesil kurtulsun yeter,
diyorlar. Bizim görevimiz tebliğdir, diyorlar. Bu olda ça-
lışırız, üst yanı Allah'ın bileceği diyorlar. Dedim ya, uya-
nık dindar bunlar, çok uyanık. Şimdi düzenden memnu-
niyetsizliğimizi izhar edip yıkmaya kalkışsak solla işbirli-
ğine düşeriz. Görevimiz yıkmak değil tamirdir, elimizde
topuz yok, nur var, diyorlar. Dinle, hani sen biraz önce
Mısır'ı örnek diye verdin ya, tuhaf gelecek, ama onlar da
Mısır'ı örnek gösteriyorlar. Bu düzen yıkılırsa, komünist
? luzenin geleceğini, bu yüzden hiç bir hususta solla işbirli-
ğine yanaşmayacaklarını, bunun vatan ihaneti olduğunu
»ovlüyorlar."

İlhan inanmaz gözlerle muhatabına baktı:

"Sanki nereden biliyorsun, vardır mutlaka bir zayıf
viiıları."

İyi biliyorum," diye perçinledi lâfını İrfan, " bilme-
tmi söyler miyim? Birkaçıyla konuştum. Sanki ağızbirliği
• 1 misler, sanki aralarında önceden anlaşmışlar, hemen he-
ınrn aynı tarzda cevap veriyorlar.''

"Nasıl?"

"Bu düzenin gerçi çarpık çurpuk yönleri var, ama kü-
tlerle elele düzeni yıkarsak bize hayat hakkı kalmaz.
ıiyet kalkar. Çünkü sol, elli yıldan fazla bir süreden
:evamh teşkilatlanmakta.köşe başlarını tutmakta. Bir
>a sonunda hemen postu serer, yerleşir, diyorlar."

"Vay canına!" diye hayret etti İlhan. "Adamakıllı ola-
ıteceği biliyorlar be."

Yahu nasıl anlamışlar?"

uyu yönelten Halkevi Müdürü Ünal'dı. İrfan Bey
ndü:

"Anlamışlar ki, nasıl anlamışlar. Sen ne demektesin arfl kadaş Ünal, bu çocuklar da yüksek tahsil yapıyor, dağda ? koyun gütmüyorlar ki."

Halkevi Müdürü yumruğunu masaya çaktı:

"Bu kadarı fazla artık, sen düpe düz onları koruyorsuıJM Getirdin bir heyülâ gibi diktin tepemize. Ee, yeter be!*!

İrfan Bey hiç oralı olmadı, İlhan'a bakarak,

"Bizimkilere pek tesir edemezlerde, yeni yetmeler içitfj büyük tehlike arz ediyorlar. Birbirleriyle ilişkileri o kadar I içten, o kadar samimi ki etkilenmek normal. Çocuklarını bilinç altına giriyorlar sanki. Onlara tslâmı anlatıyorlar* Zaten analarından babalarından dolu geliyor Anadolu ço«J cuğu, bir de bunların eline düşünce dindar olup çıkıyor* Bir siyasi partinin paravan olarak kullandığı İslamcılıkla! bunlarınkini sakın ha karıştırmayın, ayrı ayrı şeyler."

"tslâmın nesi var ki, bunca çekici olacak?"

Halkevi Müdürü yine dayanamamıştı, döndü ona İrfan haşin bir sesle:

' 'Nesi var, nesi var, püskülü var fesi var! Yahu siz yıllafjl dır öyle görmek istemişsiniz diye îslâmî gerçek bu mudur» Nesi yok ki? Marks'in bile îslâmdan bazı kurallar aldıjf kesin iken, tut sen nesi var diye sor. Senin bütün hüner™ cumhuriyet çocuğu olmakla övünmekten mi ibaret kal*»ı cak? Biraz sor, oku, araştır, öğren yahu!"

Ünal Bey çipil gözlerini kısmış, yüzünün rengi de m mıştı. îrfan'ın üstüne atılacak gibi bir hareket yaptı, artti Murat atik davranıp bileğinden yakalayınca anlaşılma! şeyler mırıldanmakla yetindi.

"Kalkalım,'' dedi İlhan, işlerin daha fazla sarpa sarmil sini öalemek için. "Hadi hep beraber işçi toplantısına kiı almaya."

İşçilerin toplandığı yan odaya geçtiler. Topu topu ali kişiydiler. Tek tek saydıktan sonra İlhan Bey yüzün

"Kimse yok," dedi Irfan'a, "canına yandıklarım yine Kelmemişler."

Sendikacı Murat'a döndü, esnedi:

"Nerede yahu seninkiler?"

Heyecanla atıldı Murat:

"İşte," dedi, çenesiyle altı kişiyi gösterip, "bunlar var

va, İlhan Bey yoldaşım. Bunlar tersanenin en bilinçli işçileri. Şimdiki toplantı dar hacimli bir toplantı, iyice bilinçlenmişlere hitap ediyor. Ayda bir geniş hacimli toplantılar tertipliyoruz."

"Kürsüdeki kim?"

Yarımgöz baktıktan sonra gülümsedi:

' 'Benli Hilmi. Yüzünde kocaman bir et ben var, dikkat nliyor musunuz? Bunun için Benli Hilmi diye anılır tersanrde, anasının gözüdür."

Benli Hilmi az sonra konuşmasını bitirmişti. Paytak alımlarla yanlarına sokuldu. Bir yandan da terini kuruluyordu çarşaf gibi geniş mendiliyle. İlhan Bey ter kokusunu duymamak için biraz çekildi.

"Nasılım yoldaş?" diye sordu gelir gelmez ikisine bir- ' Becerdim mi?"

"Fena sayılmaz," diye cevaplandırdı Murat, "biraz dalı j okursan bütün bütün iyi olacak."

"Çalışıyorum inan ki, verdiğin metinleri eksiksiz ezbern, doğrusunu istersen pek bir şey anladığım yok, yakelimelçr kullanmasanız olmaz mı?"

"Olmaz," diye söze karıştı İlhan Bey, "Marksist termiıde nasılsa öyle, aynen söylenecek. Tersanede işler ne le?"

"Fena değil, çoğunluğu sağlamaya çalışıyoruz, bir sağını her taraf felç."

ı r ketinin sivri uçları öne abanmış, gerdanı balıkçı kauın içinde silinmişti. Konuşurken yüzünün benii tara-

fında tuhaf oynaşmalar meydana geliyordu. İlhan Bey n dense sinirlendi:

"Elinizi çabuk tutmalısınız, karşı devrimciler boş d muyor. Broşürler işçilere ulaştırıldı mı?"

"Ulaştırıldı beyim, pardon yoldaş İlhan. Birkaç mem ketlimle dağıttım tümünü. Bazıları alay ettiler, ama t madım. Vaktiyle Lenin Usta ile de alay etmiyorlar mıy Bunu düşündüm kendi kendime."

"İyi. Forumlara katılıyor musun?"

' 'Hem de nasıl,'' diye sırıttı Benli Hilmi, ' 'İş miş t ğım yok. Forum oldu mu koşuyorum. Bedava pasta, rubat var dümeniyle bazı işçi arkadaşları da götürüyoı Çoğu bilinçsiz bunların. Bütün dünyaları yeyip içmek ibaret. İşçi sınıfının savaşımından çok pastaya, meşru' önem veriyorlar. Bununla birlikte ne koparırsak ks öyle değil mi beyim, pardon yoldaş İlhan. Hergele sü ceplerine girecek birkaç kuruşun peşinde, işçi dav kavrayamıyor bunlar. Çıkarları olmasın, alimallah se kayı bile arkadan hançerlerler. Porlataryayı gırtlaklar!

"Proleterya," diye düzeltmek zorunda kaldı Mura
Benli Hilmi elini boşlukta salladı:
"Eh işte, o dediğini umursamıyorlar. Yoldaş İlhan, kadaşlara bir konuşma yapar mısınız? Benim söyle bir şeyim kalmadı da, bir saattir ötüyorum, tüm da boşalttım. Sizden rica etsek."
"Tabii," dedi İlhan, "neden olmasın."
Masanın başına geçti. "Türn dünya işçilerinin." başladı konuşmasına.
Sesi İrfan'ın kulaklarından gittikçe uzaklaştı, sonra bütün silindi. "Bana ne dünya işçilerinden" diye d dü. Bu mücadelenin onu ilgilendiren tarafı sosyalist lerde ilim adamlarına verildiğini duyduğu geniş ha yetkilerdi. Fizik asistanı bayan Galina Polvanski ile

uığünden beri anlattıklarını hayaller olmuştu. Hep devletin geniş "olanaklarına" konmayı tasarlamıştı o günden luıgüne.

Çocukluk günlerine doğru kaydı hafızası. Güzel geçmişti. Siirt'in köylüklerinde dibi delik çarıklarla saatlerce fol teperek ilkokulu, ortaokulu okumak kolay olur mu İm,? Zengin çocuklarına biraz gıpta, biraz da kinle bakardı Onlarda var, bende niçin yok düşüncesi büyüdükçe beynini kemiren bir kurt şekline dönüşmüştü. Devlet burıııvla okumuş olmasına rağmen, bu düzenden kopmadığı İçin bütün kinini devlete yöneltmişti zamanla. Memnunix ısizliği artmış, artması oranında etrafındaki dost halkası genişlemişti. Bazı doçentlerle, profesörlerle içli dışlı idi. Ilımlardan bir kısmının yardımıyla "Sistemler" adlı bir kn.ıp hazırladı. "İlmî olmadığı, taraftutulduğu ve komünizmi metheder mahiyette görüldüğü" için hakkında da? .ıvıldı. Üstelik kitabı da toplatıldı. Hemen sonra Bulgadan, Çekoslovakya'dan ve Doğu Almanya'dan kitayayınlamak istedikleri yolunda teklifler geldi. luniyetle kabullendi teklifleri. Zengin oldu. Hâlâ levletlerden yüklüce telif hakkı alıyordu. "Üçüncü nın telif hakkı, beşinci baskının telif hakkı." Bu ülgiden tanıdıklarından kitabının bir nümunesiı.i istedi, ama kimse bulup getiremedi. Yazar dostlarının, "Azizim," dedi bir seyahat dönüşü, "Bulgarisı ne kadar kitabevi varsa, kitap sergisi varsa, kütüp'?•nr varsa dolaştım, lâkin kitabını bulamadım."
İlhan Bey konuşmasını bitirmişti.
«ıidelim arkadaş," dedi kolundan çekerek, "arabam ı de taşıyabilir, seninle konuşacaklarım var."
ular.
hane kavşağından Taksim'e doğru dönerken.

"Biliyor musun, Türkiye gelişiyor," dedi İlhan damdan düşer gibi.
"Evet," dedi trfan toparlanarak, "biliyorum. Ye mi diye sorarsan, cevabım hayırdır."
"Ne olursa olsun gelişiyor ya, bu durum seni ted! etmiyor mu peki?"
Cümlenin içinde yatan imajı irfan buldu, çıkardı:
"Ülke kalkındıkça kozlarımız iflas eder diyorsun."
"Aklınla bin yaşa, öyle diyorum, evet. Bu yüzden ne yapacaksak bir an önce yapalım istiyorum. Ankara son gidişimde ne oldu, bil bakalım?"
Omuzlarını silkti:
"Söylemedin ki."
Vitesi kurcalarken,
"Sahi," dedi, "söylemedim. Vakit kalmadığın yoksa senden gizlimiz saklımız olacak değil ya. Büyük çağırtmıştı beni. 'İlhan Yoldaş!' dedi.' Başbakanı önce ciddiye almıyordum, ama adam teknokrat' dedi. 'Bu i ri beceriyor' dedi. 'Gidiş hiç iyi sayılmaz, bu yatırım h lelcri bir süre daha devam etti mi, kozlarımız elimizd çıktı say yoldaş İlhan,' dedi. Bir şeyler düşünmeli, bir ler yapmalı, ama acele yapmalı' dedi."
"Şu dedim dedi tekerlemesini bırak da doğru d" söyle ne söyleyeceksen."
"Anlayacağın daha etkili eylemler ortaya konm istiyor."
Biraz durdu, yan gözle İrfan'ı kurcaladı, sesini al rak,
"Banka soygunu gibi, sabotaj gibi yıldırım eyle: teniyor, anlayacağın."
Bastı frene, otomobil kullanırken İrfan'ın tepkisini çırmaktan korkmuştu, uzandı lâmbayı yaktı, d"' araştırdı İrfan'ın yüzünü."

"Ne dersin?"
trfan rahatsızlıkla kelimeleri yuvarladı.
"Düşünmedim değil, ama biraz erkence gibi. Zor da İnliyor musun? öyle her yiğidin kârı değil. Eleman, para..."
"Kolay," diye sözünü biçti İlhan Bey. "Para işi kolay, büyük şef üstleniyor işin o yanını. 'Siz adamları sağlayın. Cıra bizim işimiz,' dedi. 'İstemediğiniz kadar, örgüt pa-ufize oldu, böyle devam ederse yakında kendiliğinden si-linir. Bir büyük eylem ortaya koyup adımızı duyurmalı-vız'dedi."

trfan uzun boylu düşünmedi artık. Komünist rejime urmanışın başka bir yolu yoktu, olsa bile şu an aklına gelmiyordu.

"Madem ki örgüt böyle istiyor, böyle olacak demektir. Hu işe yatkın birkaç öğrenci tanıyorum. Benli Hilmi gibi tur iki işçi de bulduk mu, galiba beceririz."

"Gerçekten bu denli kolay mı sence?"

Başını iki yana salladı İrfan:

"Kolay olmasına kolay değil, bir düzeni alabora etmek kolay olur mu? Ama madem ki karar verilmiştir uygulan-Btlı, yoksa disiplin diye bir şey kalmaz örgütte. Gerekli nlduğuna da inanıyorum yoldaş, sittin sene beklesek sandıktan çıkacağımız yok."

İşığı söndürüp gaza bastı tekrar:

"Haklısın, bir gün bu konuyu daha etraflıca konuşunu, bu arada güvendiğin öğrencileri bu iş için hazırlamaya başlasan fena olmaz. Kimseden pervan olmasın, rahat-Ş çalış."

"Şey, basın var, karıştırırlarsa üniversitedeki durumum (arş il ir."

Elinin bir işaretiyle bu fikre katılmadığını belirttikten «'ıra,

"Boş versene," dedi gülümseyerek, "Ne sağcıyım solcu, havasında olan boyalı gazetelerin ağzını bilin: palavrayla kapatmışız. Gözlerine altın suyu akıtmışız, görecek, ne konuşacak halleri var. Sağ basın desen, yay§ raya boğarız, hiç tasalanma."

İrfan Beyin oturduğu apartman gözükmüştü.

"Geldik," dedi, "burada bırak beni."

İlhan arabayı sağa yanaştırdı, apartmana doğru ba

"Senin dairede ışık yanmıyor, hanım uyumuştur tan."

"Yok canım, daha konken partisinden dönmemiştir le. Hadi sana iyi geceler."

"Sana da yoldaş, şimdilik diğerleri birşey bilmı olur mu? Patavatsızlar vardır, ağızlarından kaçırabiliri

"Sahi, ben diyecektim. Doğrusunu istersen bazıl hâlâ güvenemiyorum."

"Anlaştık."

Elini salladı sokak lâmbalarına, arabayı hareket e ken için için güldü, Amerika'ya öyle bir oyun oynaya ki kendisine oynadığı oyundan bin beter. Bir gencin yalarını yıkmak neye mal olurmuş, gösterecekti. C okuyacaktı.

Gülüşünü kin çamuruna batırdı, ıslık ıslık öttürd
Maslak yolundaki belediye lâmbaları karanlıkla l
şuyor, boğaz tarafından geceyarısı sefer yapan vapu
düdüklü havlaması geliyordu.

***

Akşamın alacası yine sarmalamış istanbul'u, telev:
antenleriyle delik deşik gökyüzü her geçen dakika bi
daha siyahın esrarına bürünüyor, fabrika dumanlarını
yoğunluğundan yakasını kurtarabilmiş birkaç yıldız
sum masum göz kırpıyorlar.

Seyyar satıcıların bir kısmının eve dönüş, diğer bir kısmının ise işe çıkış saatidir bu saatler. Genellikle bu saatlerde renkler gibi sesler de değişir İstanbul'da. Simitçilerin yitik sesini bozacıların canhıraş feryadı alır.

Münevver Hala her zamanki gibi oğlunun dönüşünü İteklemekle geçirdi gününü. Bazı şeyler tasarladı kafasının idinde. Birtakım düşünceleri evirdi, çevirdi. Köyüne duyıluğu hasreti soluklandı soluk soluğa ve en sonunda Ali'ye lıcrşeyi anlatmaya karar verdi. Köye hasretin közünü onun ı|.ı yüreğine doldurmayı deneyecekti. "Dönelim oğul" ?lıyecekti, "her kuş kendi vatanında gerek, her horoz bile kendi çöplüğünde ötmez mi? Dede yadigârı topraklardan kopan onmaz demişler oğul, varalım topraklarımıza, yemden yapışalım."

Ali eve girince bu yüzden her zamankinden fazla sevindi. Yastıklar koşturdu hasta hasta, pencere dibindeki yetinde çömelişini bekledi.

Fakat Ali'nin bir tuhaflığı vardı bu akşam, bazı kayıp-Ijnnı bulmuş veya bazı şeylerini kaybetmiş gibi, sevinçli mı, kederli mi müphem, kavgacı mı, barışçı mı belirsiz.

Yaşlı kadın tereddüde düştü, bir süre öylece seyretti pencere dibine çömelmiş oğlunu. Gelir gelmez sanki kaçmasından korkuyor hissiyle küçücük bir kitaba sarılmıştı. I vet, adeta sarılmıştı, böyle tutuşa tutma da denmezdi ellıet, dense dense sarılma denirdi. Avuçlarının içinde kayıp Kibiydi kitap. "Söylesem mi?" dedi içinden yaşlı kadın. Hasretimi bir bir geçsem mi?"

Bunca tasarladıktan sonra susmak olmayacaktı. Hazır hır güzel düşünmüştü herşeyi, cümleleri sıra sıra dizmişti "sbih taneleri gibi.

"Köyümüz, Ali," diye başladı biraz ürkek, "bilir mi»ın bu mevsim ne güzeldir?"

Başını bile kaldırmadı Ali.

''He anam," dedi o kadar.
Biraz olsun cesaretlendi yaşlı kadın, oğlunun bu d mışlık içinde kendisini duymayacağını sanmıştı, karş verdiğine göre, eh devam edebilirdi:
"Yeşil yeşildir tarlalar oğul, belki yeşilliği biraz yitnv tir, ama heryerde değil. Çay tarlalarında, hele dere yundaki ıhlamurlarda sürdürüyordur belli ki."
Söylediklerine kendisi de inanmadı. Bu mevsim ye likten bahsedecek mevsim miydi? Daha ıhlamurların y rak açmasına çok vardı. Üzüldü:
"Eh işte, yaban ellere geleli ağaçları bile unuttuk, zaman yapraklandığını, ne zaman yeşillenip ne zaman rardığını bilmezleştik. Ama oğul, köyümüzün güzel" öyle günlük aylık değil ki, bütün yıl ayrı güzellikler dola nır kıyı bucak. Esinti bile güzeldir, yağmuru daha da gü* zel. Karı desen yumak yumaktır, buradaki gibi düt dütle» t rin tekerlekleri altında cıvıldaşmaz, pamuğumsu kabarık* lığını günlerce muhafaza eder; hatırlıyorsun, değil oğul?"
Yine başını kaldırmadı:
"He anam."
Kırık ümitlerin enkazında sarsıldı Münevver Hala, son bir gayretle,
"Fadime kızdan da haylidir mektup alamaz olduk." dedi, Ali'yi ilgilendirmeyi umarak. "Ne yapıyor, ne edi^ yor bir başına, kimbilir neler çekiyor, değil mi Ali?"
"Ya, öyle."
Kızdı oğluna, bunca ilgisizliğine kızdı, Fadime'ni» adına dahi dönüp bakmamasına kızdı, kabardı:
"Nedir bakalım elindeki, yine o uğursuzun verdiklr rinden mi?"
Uğursuz dediği Korkmaz'dı, belki ismi yüzünden, hfl ki oğlunu bir meçhulün gifdabına sürüklemeye çalıştığını

analara has bir duyguyla sezmesinden, belki de Ali'ye sürü sürü kitaplar verip, anasıyla olan sohbetini kestiğinden Korkmaz'ı pek sevememişti. Şimdi hiç sevmiyordu.
"Bu kitap başka ana."
Asistan İrfan Bey vermişti öğle üzeri. "Bak bakalım" demişti, "bu kitaplardan beslenen bazı gençler bizim solcu çocukları ayartıyor. Hele bir bak ne menem şeydir?" tikten bir göz atmıştı. Sarmıştı hemen, âdeta kendine çekmişti. Bırakamıyordu. Dili yüzünden zorlanmasına rağmen bırakamıyordu. Bitirmeye iyiden iyi kararlıydı.
"Kitap işte," dedi anası hınçla, "kitap değil mi, başkalığı da ne demek oluyor."
Cevap alamayınca yastığa bıraktı başını, yalnızlığını def rtmek için sarındı battaniyeye, gözlerini de yumdu.

Bir süre geçti. Arada gözlerini araladıkça giderek daha beter bastıran karanlığı fark etmeden, başını kitaba biraz ilaha gömüp silikleşen satırlarla konuşmasını sürdüren oğlunu okşuyordu. Bu kitap başka kitaptı besbelli, yoksa bu kjdar derinden okur muydu? Şimdiye kadar Ali'yi okurkm çok seyretmişti, ama böylesini ilktir görüyordu. Okumuyor, emiyordu sanki, yutuyordu. "Keşke din kitabı "kusa" diye düşündü. Şimdiye kadar çoktan dedesi ayannda derin bir hoca olup çıkardı. Ama Korkmaz'in verdikleri bir işe yaramıyordu ki avukat çömezliğinden ileri l'iı tek adım attırmıyordu oğluna. Üstelik, namazı niyazı ılj boşlatmıştı. Hatırlayınca inledi.

Fakat iniltisini duymadı Ali, bütün bütün dalmıştı. ?.r 11 meler satır aralarından koparak beynine gülle gülle luşüyor, bu işe kendi de şaşıyordu. Bir süredir nice deşeyleri "değer" yapıp, ruhunu bedeniyle birlikte sizleştirdiğini farkeder gibiydi. Bazı şeyler yıkılıyor, a bular devriliyor, yerlerine gerçek üstü gerçeğin deölçüleri filizleniyordu.

Boşlukla Yürümek

Bir ara zar zor başını kaldırıp anasından yana baktı Yaşlı kadının gözleri pencerenin dışına taşmıştı. Belli L anten barajını yıkarak gökyüzünü seçmeye çabalıyor, bel ki köyünün göğüyle mukayese ediyordu.

Kımıldadı:

"Elektriği açayım mı anam?"

"İstemez," diye cevap verdi sertçe, "benim için h hoş.''

Yine de kalktı Ali, kitabı hepten seçemez olmu Düğmeyi çevirdi, oda ışıklanınca bir daha baktı anas Hâlâ gözleri pencerenin dışında duruyordu, bir de olup olmadığını sormayı kurmuşken vaz geçti. Sorup ne olacaktı? Bir değil bin türlü derdi vardı kadıncağız derman olmadıktan sonra sormuş rîeye yarar?

Yerine döndü, tekrar yapıştı kitaba, emmeye koyul

Münevver Hala da inadına tuttu bakışlarını pencere şında, yarım yapıldak gözüken yıldızlara, koyuldu k' ile mukayeseye.

Sanki mümkün müydü? Nerede köy yerinin kendisi bi tertemiz parlaklığı, nerede büyük şehrin dumana lanmış yitikliği? İstanbul'un sabahını da, akşamını da dırgıyordu geldiğinden beri. Şimdi besbeter yadırgı "Ah köy yeri" diyordu hasret soluklanarak, "akşam başka türlü iner köy yerine, sabah bir başka türlü a günden geceye geçiş bir başka güzellik, bir başka al taşır.''

Akşamın alaca meltemi bu nevsim açmaya yüz tu çay filizlerine yaslanır, güneşi son ılık bakışları deniz'

tın simlerle işler, gün hüzünlü çırpın'şlarla giderken
tepe'den son selâmını fındık ağaçlarının üstüne
yapraklarını yaldızlar.

Bu saatler işten, güçten döner köylü. Kiminin s
çay sepeti, kiminin sırtında ot bağı, bazı bazı kışlık

vı£ını; ıhlayarak ter içinde dayanırlar evin kapısına. Sonra
Mftır işi, sağım, yemleme. Sağarken, yemlerken sığırlarla
v.ırenlik etme. Hele de o yarenlik. Münevver Halanın en
\<>k burnunda tüten şey. Konuştuklarını bile ayan beyan
Iı.ıcırlıyor şimdi. Bazen methiye, bazen derdeşme: "Ah
kınalı kızım, Mollaların Cafer ölüp gitti, bildin mi? Ben
de ölüp gidince, Allah geçinden versin, kim bakar size,
kim sağar?" Ayrılık dendi mi ölümü hatırlardı hep, böyle
rvini, barkını bırakıp el memleketlerine göçmeyi değil.

Bir keresinde İsmayil Dayı ile Ali ahırın kapısı yanına
..omelip kulak vermişlerdi. Kahkahalarını duyana kadar
Ijrkında olamamıştı Münevver Hala. Kınalı dana ürkmüş-
uı "Zaten pek ürkektir Kınalı danam, yiğit sesi duydu
?mı yaralı ceylan kesilir. Hoppadak diker kulaklarını, o
menevişli kulaklarını. Kuyruğunu simit gibi büker büker
ılc, bakınır ha bakınır, tepinir ha tepinir."

Ahır kokusunu duyar gibi, o kekremsi, yakıcı haliyle,
aniden soluklanır gibi oldu. Nasd da özlüyor, köy yerini
lırr hatırlayışta, nasıl da eli ayağına dolanıyor. Kolay mı?
I ,ım altmış yd, koca bir ömür soluk soluğa bu havayı te-
neffüs etmiş, âdeta ciğerlerinin buruşukluğuna sindirmiş.
ll.ıvatının hemen her safhasında gübre kokusuyla karışan
ay filizlerinin kokusu var.

Bazen çay alım yerleri dolunca, eksper alımı durdurur-
<lu. Köylüler tekrar alım yeri açılıncaya kadar, evlerde mu-
1 ılaza etmek zorunda kalırlardı, toplanmış taze çay yap-
• ıklarını. Yatak odalarının içine kadar sererlerdi. Yeşil bir
NÎı yumuşaklığıyla dolardı evin her tarafına. ' 'Üzerine ıs-
lık bez atmamış olmaz, aksi halde kurur, fire verir, fire
N ımesi bir yana, çürür bile.'' Bir çürürse... Köylünün yü-
k vağıdır, ekmeği, ekmeğin katığıdır bu yapraklar. Bir
mirse yalım yalım yanar yürekler, ağıt düzerlerdi.

iyiydi köy yeri, bazı kötüleri barındırmasa daha iyi olu
du elbet. Velâkin yine de şu mapushane damını andıı
kovuktan bin kat iyiydi. Orada ev kendi evin, toprak ke
di toprağın, inek kendi ineğin. İnsanları hep bildik,
tanıdık. İyiyi kötüyü biraz biraz ayırmak mümkünatı
Burada öyle miydi? Yabanın toprağına konmuş yaba
evi. Altı başka, üstü başka, içindekiler başka. Eviyle,

ğıyla, toprağı, insanıyla yabanî. Hele toprak, o olmad tan sonra bütün bu apartmanların tapusunu üstüne çi salar, ne yazar? Hele hele toprağın yağmur sonrası bu laşan mis kokusu, den unutturucu, dinlendirici.

Burada toprak namına bir şey yok. Geçenlerde Ali sormuştu. "Oğul, yağmurdan sonra güneş geldikte ha saçardı toprağımız. Burada niçin o koku yok? Niçin taraf kötü zift kokusuna bulanmış?" Ali gülmü: "Toprak nerede ki anam, kokusu olsun. Yerler ya taş seli, ya zift dökülü. Toprak nerede ki anam, koksun?

Münevver Hala gözlerinin yangınını duydu içinde ki yaş birikmişti. İyice kapadı, oğlu görür korkusu; ' 'Toprak kokusunu almak toprağa girmekle olacaksa e| razıyım ölmeye. Yine de oğlumun mürüvvetini görmı ölmek... Zor, çok zor!"

Yastığın altındaki eli oynadı, gözlerini açmaya üşc: ğinden arandı bir süre, beş yüz liralığı buldu. Tek Çekti aldı. Üşenmeyi filan bırakıp açtı gözlerini, oğl üçüncü maaşının yarısına baktı, uzunca bir süre, b:

Bir endişedir çöreklendi içine. ' 'Ay sonuna kadar jf cek mi bu para, bu tek kâğıt? Fadime de ne halt e göndermez sanki? Hep hep bu kadarcık kaldı işte, hep beş yüz lira. Yiyeceği içinde, giyeceği, yakacağı için de. Yeter mi acaba bunca nevale almaya, iki kör boğUt doyurmaya, yeter mi? Ali bilir herhalde, ne olsa hayli bu

lunmuş bu şehirde. Okulunu burada okumuş okumaz olaydı."

"Ali," dedi fısıltılı, çağırdı oğlunu.

"Hıana!"

Kitaptan yine koparamamıştı gözlerini, donuk bakışları hâlâ satırların altını eşeliyordu.

"Yeter mi acaba oğul?"

Anasının sesindeki endişeye bir mânâ veremedi. Yapışmış bakışlarını satırlardan zorla söktü kopardı, anasına gülümsedi, yalpalı. Beş yüzlüğü yelpazelenir gibi yüzünün önünde sallaması hoşuna gitmişti.

"Yeter ana," dedi, "yetmezse yine alırım, meraklanma."

"Verirler mi ki? Aybaşı olmadan maaş vermezler, bilmem mi sandın bu işleri? Hani alım yerlerinde çalışan irncecik çocuklar vardı ya, eksperler, kantarcdar, kayıtçı-Ur vardı ya oğul. Ay sonlarına doğru asdıverirdi suratları, hır aksileşirlerdi, hani. Ayın on beşine kadar güleç, sonra-ıı endişe. Oradan bilirim işte, sahi yeter mi dersin?"

Ali bakındı duvar boyu, takvim arandı. Almamıştı ki

Imlsun. Zihninden şöyle bir hesapladı kabaca. Ayın ya on »lısı veya on yedisiydi. "Yok, hayır on sekizi olmalı." IVrşembe günü İlhan Bey için Ankara'ya uçak bileti alır-krn havaalanındaki takvim ayın on altısını gösteriyordu. Ilugün Cumartesi olduğuna grre...

"Ayın bitimine on iki giLı var anam," dedi dalgın dal-gırı, "bu para yeter, herhalde. Ferah ferah yeter, gönlünü ı^uya verme."

Münevver Hala beş yüzlüğü sevdi, okşadı. Bunca okut-tuktan sonra oğlunun kazandığı paraydı, kolay mı? Hem ?İr yabancı bir şehirdi burası. "Köy yerinde para pek lâ-ııı olmaz, fakat şehirde öyle mi, aldığın nefes bile parav-Uı!"

Ali kitaba dönmüştü yeniden, yumulmuştu.

Sükût sarmıştı küçük odayı.

Ezan okundu, Ali duymadı bile. Ama somya gıcırtısı) ne halse duydu, anası kalkmaya çabalıyordu, fırladı yerir den.

"Anam, söylesen ya, söylesen ki oğlun yardımına gel Beni bugünler için emzirmedin miydi?"

' 'Helâl hoş olsun," dedi anası ihtiyarlamayan gözler le oğlunu okşayarak, "helâl hoş. Abdest alsam dedim ı oğul, alsam da namazımı kılsam. Vaktinde kılmanın se bı büyük derdi rahmetli deden, ezan okunalı epey oldu.

Ali'nin içi bir daha cızladı. Her namaz vakti* na her anışta cızlardı zaten.

"Sen bekle anam," dedi, "leğen ibrik alayım mutfa tan, azıcık otur yatağın kıyısına."

İtiraza kalmadan seğirtti. Gitti, leğenle ibriği aldı. rik boştu, su doldurdu içine. Getirdi leğenle birlikte; sının önüne koydu.

' 'Ben dökeyim sen abdestini al," dedi istek yüklü sc le, "ben döküvercyim anam, sevabın birazını da ben i nm belki, istemez misin?"

Gözleri leğende, başını salladı. Bu leğeni köyden ge mislerdi ibrikle beraber. Kıyamamıştı bırakmaya, ne olsa kocası rahmetlinin almasıydı. Eve getirdiği gün güle» rek, "Bil bakalım ne aldım sana?" demişti. "Hani geçen yıl kasabaya indiğimizde belediye reyizinin başında göf« muştun ya, hani dört yanı terekli, sormuştun ya neyin neJi diye? Hah, ondan aldım bir tane, bakalım ki beğenecek misin?" Katılasıya gülmüşlerdi birlikte. Kaç yıl geçmiş»! sahi aradan, kim bilir? Ali çok küçüktü henüz, beşikte y* tıyordu.

"Pek de dayanıklıymış oğul," dedi kollarını sıvarken "şu leğeni demekteyim, baban aldığında beşikte idin "

"Euzü" çekti yürekten, avucunu açtı Ali döksün diye.
Ali "Bismillah" dedi farkında olmadan.
Şu ibriği kaç kere böyle tutmuştu "Bismillah" diyerek,
l><-1 ki yüz bin kere. Anası her sabah koyardı yer yatağının
4vak ucuna, kışın suyu ılıtarak, yazın soğuk soğuk. "Se-
rinlersin Ali'm, abdest al serinlersin, hemi de uykun açı-
lır" derdi, yaz sabahları. Kışın ise bir başka türlü: "Ilıcık
11 ink abdest suyu getirdim yavruma, hadi oğul kalk gayri,
kınalı dana da bağırıyor yem yem diye. Hoca efendi na-
mazı bitirip teşbihine çoktan asılmıştır oğul, hadi kalk.
Kalk güzel yavrum, koç oğlum!"
"Elime dök Ali, elime, baksana kilimi ıslattın."
Ali geçmişin mor benekli bulutlarını itti hayalinden,
ılıriği iyiden iyi kavradı.
Anasının alı gitmiş dudaklarında bir küllenme oldu,
kıillenmenin arasında alçalıp yükseldi iniltiler, dualar:
"İmandan, Kur'an'dan ayırma bizi Allah'ım."
"Cennetini nasip et Rabbim, büyük Rabbim."
Seccadeyi Ali serdi, şöyle hafiften sağa yatık. Kıble öyle
imiş, minarenin kapısından almıştı.
Yaşlı kadın seccadeye çömeldi. Kıyıları dantel işleme-
liydi seccadenin. Fadime'nin hatırası. Evin tek lüks eşyası.
^ jlnız ihtiyacı görmekle kalmıyor, göze de güzel görünü-
H Becerikli elleriyle tığlamıştı Fadime. Kimbilir kaç gün
uğraşmıştı. Uğraşırken Ali'ye çeyiz götürürüm diye mi
"imüştü acaba. Kısmet işte, kısmet yazılmadıktan
«uıra.
Namaza durdu. Ali de pencere dibindeki yerine dön-
lu Açtı kitabını. Fakat okuyamadı. Anasına baktı, huşu
-inde kılıyordu namazını. Zaten hep kılardı bildi bileli,
in vakit namaz kaçırmış değildi daha. Hasta iken şimdi
.jpnğı gibi oturarak, daha hasta olursa yattığı yerde, ica-
bınla teyemmümle. Kendisine de öğretmişti "Oğul ay-

nen yapacaksın, gördün mü? Elini pak yere vurup yüz"
meshedeceksin. Sonra yine pak yere vurup kollarını
hedeceksin, hadi yap bakalım oğul." Kızamıktan ya
ken böylece kıldırmıştı namazını. Peki şimdi niye k
yordu ne zamandır, ne olmuştu, ne değişmişti? Sapa
lamdı, üstelik ibadetin rahatlatıcı hazzını da daha c
çok tatmış, hayran kalmıştı. Bilmese neyse, ama bili
du. Hemen şu ibrikte kalan suyla, şu leğenin önüne
melip "Bismillah" diye kollarını sıvayarak abdcstini
hemen anasının kıyısında dursa namaza, önce akş~m
mazının üç rekat farzına niyet etse, selâmdan sonra iki

kat sünnetine..
Dayanamadı, kalktı. Leğene doğruldu. Birden K
maz'ın sözlerini hatırlayarak durakladı. "Allah sana
verdi sanki, neyine minnet duyacaksın?" Aynen böyle
hut bu mânâda bir şey, kesinlikle hatırlamıyor. Üstelik
Cumaydı o gün, bir karşılık bulup verememişti. Şimdi
sa sayar dökerdi, ama, ' 'Ne vermedi ki? Göz verdi göre
diye.lculak verdi duyalım diye, ayak verdi gezelim
su verdi, hava verdi, koskoca dünya verdi. Yürek de
ha; yürek niçin, yansın diye mi?"

Leğenin başında mütereddit bekliyordu. Sanki son
mı atacak mecali kalmamıştı. Oysa tek adım bütün te
dütlerini yıkmak, yeni bir dünyanın eşiğini aşmak için
tecekti. Bakındı, bir teşvik arandı etrafta. Anası farzı
tirmiş selâm vermişti, beklediği teşvik ondan gel
Korkmaz'ın sesi kulaklarından şilinsin istedi, ama
medi; "Ne verdi sana, ne verdi?" diye diye çınladı
du. Geldiğinden beri dikkatle okuduğu küçük kitap
rnaz için yazılanları geçirdi içinden, karanlık ruhunda
üste birkaç şavk çaktı, tereddütlerinin zikzakında son
mı atmaya tam hazırlanmışken kapı çalındı.

Gitti, kapıyı açtı. Korkmaz'dı gelen, paltosuna adamakıllı sarılmıştı, herhalde hava soğuktu dışarda.

"Çekilsene kapı ağzından hey!" dedi şakacı. "Geçelim arkadaş. Bittim zaten dört kat merdiven çıkana kadar. Yahu, ne zaman bir zil taktıracaksın kapıya?"

Ali kenara çekildi. Korkmaz'ın koltuk altlarına sıkıştır-
•lıflı kese kağıtlarını alırken:

"Zahmet ettin," dedi, "sağol."

"Boş versene, kırk yılın başında evine geliyoruz. Annen II4S1İ?"

Kirden farketmemişti yaşlı kadını, Ali'nin baş işaretiyle l"rdü, gülümsedi:

"Eh, namaz kılabildiğine göre iyi olmalı."

"Bakma," dedi Ali, ' 'ölse bile kılar o, rahatsızlığı geç-
ilirdi."

Hu arada Münevver Hala sünneti de bitirmişti.

'Hoş geldin," dedi Korkmaz'a bakmadan.

Korkmaz sokuldu yanına, diz çöktü:

"İyi misin, ana?" dedi cesaret vermek ister gibi. "1yi-
ı."

"Eh, şükür bugünleri gösteren Rabbime, leşimi taşıyabiliyorum henüz."

izin verirsin, değil mi ana? Ali'yi almaya geldim."

"Nereye?"

Sesinde korkunun kazınmışlığı vardı. Ne Ali farkede-

i'il'lı, ne Korkmaz.
"Gezeceğiz işte, biraz dolaşacağız."
Oğluna baktı gitmek isteyip istemediğini kestirmek
III
"Kendi bilir," dedi, gelmez dercesine.
I İlerini oğuşturdu Korkmaz, Ali'ye,
Hazırlan hadi, geç kalıyoruz."
\naşının az önceki sorusunu tekrarladı Ali:

"Nereye?" ^^H_____
Münevver Halaya göstermeden bir gözünü kırptı K maz:
"Hazırlan dedik a, İlhan Bey de orada olacak. Hadi sallanma."
Kurtuluş olmadığını biliyordu, Korkmaz "Gidel" dedi mi, biterdi iş. Mutlaka gitmesi gerektiğini bilirdi. gidiş bazen bir örgüt toplantısında noktalanırdı, b bir eğlence yerinde.
Biraz daha evde kalabilmek için:
"Hava soğuk mu?." diye sordu, "Pardösü alayım
Korkmaz yep yeni olduğu belli paltosunun ceple saldı ellerini, ağzını yayarak güldü:
"Yok canım. Bakma bana, yeni paltomu gösteriş diye taşıyorum, zaten araba aşağıda bekliyor."
Ali anasından yana bir göz attı, dudakları kımıl k di, bakışları boşlukta buluştu.
"Anam yalnız kalacak."
Gözleriyle "evet" dedi Münevver Hala. Ali "git" mânâsına aldı.
"Gidelim o zaman," dedi Korkmaz'a, "arabayı letmeyelim.''
"Elbise değişecek misin?"
Ali çaresizlikle gülümsedi:
"Neyim var ki değişeyim, yazlığım da bu, kışlıjj bayramlığım da bu, günlüğüm de."
"İyi canım, uzatma."
Korkmaz eliyle selâmladı Münevver Halayı, Ali riyle hürmet sundu anasına, sevgi sundu, merd' inerken,
"Nereye gidiyoruz?" diye sordu tekrar. "Yoksa mı ha?"

"Hadi canım," diye güldü Korkmaz, "tiyatroya gidiyoruz. Bilirsin, eskilerimiz tiyatro denince göbek havası sanır, bu yüzden ananın yanında söylemek istemedim."

"Düpe düz tiyatroya mı yani?"
' 'Evet düpç düz tiyatroya. Toplumcu bir oyun izleyeceğiz. Halk ozanları da gelecek, perde arasında saz maz tıngırdatacaklar. Bundan başka, senin patron da bir söylev ı, ekecek."
"Nutuk atacak desene şuna, söylenmiş."
Otomobil sokağın köşesine park etmişti. Ali görür görmez gazeteci Recep Beyin Mercedes'ini tanıdı. Direksiyona abanmış kalıruadam da Recey Bey olacaktı. Yanındaki -ni ve arka kanepeye sere serpe yayılmış adamı seçemedi. otomobilin ışığı yanmıyordu çünkü. Sokak lambası da iki |ün önce gitmiş, yenilenmemişti. Etraf karanlıkçaydı.
"Arkaya geçin," dedi Recep Beyin sesi.
Önce Ali bindi, sonra Korkmaz. Kapıyı biraz fazla prpmıştı, Recep Bey vitesi kurcalarken omuz başından v.ırım geri yapıp "cık cık" etti.
"Kusura bakma abi," diye özür diledi Korkmaz, \arptık yine."
Ali'nin yanındaki sendikacı Murat'da, yola koyulduklin sonra,
"Nasıl gidiyor Roma Hukuku?" diye şakalaştı Ali ile. İlhan Beyin Roma Hukukunu demekteyim, aranız iyi mi?"
"Fena değil," diye cevap verdi Ali, "alışıyoruz."
Kesik kesik güldü:
Alışırsın, daha nelere alışırsın, hele bekle."
\kşamın tostoparlak trafiğine daldılar.

* * *

! rtesi gün Ali eve dönerken yıkılacak gibiydi. Bütün hemen hiç göz çakmamıştı. Temsilden sonra bir baş-

ka yerde toplanmışlar, kendisini de sürüklemişlerdi. De rimci halk ozanları burada da saz dımbırdatmış, bozuk / velcriyle, uydu uymadı demeden türküler yakmışlar' Korkmaz zil zurna olmuştu içe içe. "Sünger gibi hisse yorum kendimi arkadaş" diyordu, "haniya sıksan akacak."
Trafik mengenesine kısmış takside içi geçti bir s" adamakıllı uyukladı. O kızı gördü bulanık bulanık. Ti ro seyrederken de yanında oturuyordu. Tiyatrodan so~ vur patlasın, çal oynasınlı, sazlı sözlü toplantıda da. defa gördüğü için samimî tavrını yadırgamıştı. Körkü tü. Neler anlatmıyordu ki: Babası öldükten sonra at kocaya varmıştı. Üvey baba elinde büyümüştü. Anas dan da, babasından da nefret ediyordu. Ellerinden ge* liseye bile göndermeyeceklerdi, ama bir yolunu bulnr yatılı imtihanları kazanarak ailesiyle ilişkisini kesmişti.

sosyoloji hocası vardı lisede, ilk devrimcilik derslerini
dan almıştı ve ilk ilişkisini de onunla kurmuştu. Adam
li imiş, karısı işin farkına varınca kıyametleri koparm
"Geri zekâlı, pasaklı; uygar ilişkinin ne demek oldu
nereden bilecek? Hayvan gibi saldırdı üstüme, Refik i ___
girmese... Refik kim mi? Sosyoloji öğretmenim ve ilk gül
ağrım şekerim, devrim yolunda ilk meş'alem desem dahi
iyi." Sözlerinde ne insicam, ne incelik. Köprü altı ağzıyli
ha bire laflıyordu. Lâfladıkça içiyordu, içtikçe daha beMI
sırnaşıyordu. Korkmaz farketmişti herhalde, boşurr- ^^
"Fırsatı kaçırma dostum" deyip aklı sıra şaka yapır
Gözlerini açınca hâlâ aynı yerde çakdı bulunduk
gördü, şoför kaba kaba söyleniyordu. Önemsemedi.
ne diye sanki küçücük şekerlemesine girip berbat er
Gecesini berbat ettiği yetmez gibi, ne diye sanki?
Kızdı. Mahsustan peşine takmasınlardı aşüfteyi? 1
olur mu, ne diye peşime kız taksınlar?" Fakat bazı'

kulağın* gelmiyor değildi, "Filancanın ardına bir piliç taktık, yarın öbür gün bordaya düşer!" gibi sözler. Çoğunluk düşüyordu da. Hele üniversiteye yeni girmiş Anadolu çocukları, hele onlar. Patır patır düşüyorlardı. Ama kendisi zaten içlerinde, daha niye kadın taksınlar peline, yoksa tam tamına örgütten saymıyorlar mıydı? Belki. I lani bazı ten davranışları olmuyor, bazı bazı diklenmiyor değildi. Eh, bu kadarı olurdu yani, hep baş sallayamazdı fi, şey gibi. "Korkmaz gibi, Murat gibi." Evet, İlhan Beyin de baş salladığından emindi. Kime? Bunu pek iyi bilmiyordu, ama tahmin ediyordu.

Bakındı aylakça, biraz da ürkerek; tıpkı kapana yakalanmış tilkinin bakışı gibi. İyi bilirdi o bakışı, kaç kere kalan kurmuştu çocukluğunda, kaç tilki yakalamıştı, önce ırpinirdi. Yakalanınca bağırır, kurtulmak için savaşır, dişlerini çelik kapanın şurasına burasına geçirirdi, ama nafile' Ağzı kanardı sadece, dişleri kırılırdı. Kurtulamayacağını anlardı en sonunda, kendini bırakırdı. Her hışırtıda ölümü bekleyerek, her dakika biraz daha ölümle burun buruna gelerek beklerdi.

Kapı tokmağına yapıştı: «
"İneyim şurada," dedi şoföre.
"Olmaz,>l"diye kestirdi attı şoför, "burada yolcu indilemem. Herkesin yorulduğu yere han yapmazlar, azıcık lıyni sık. Biz bütün gün..."
Üst yanını dinlemedi. Ne diyeceğini ezbere biliyordu
a. Hayatından bir dizi şikâyet sıralayacaktı. Trafik keşmekeşinden, trafikçilerin başına ekşiyişinden, yolcula-

tomobil beğenmeyişinden, kapıyı açıp kapamayı da-
iıı becercmeyişlerinden, mesleğin canına okunduğundan,
müşterinin müşteri, ne şoförün şoför olduğundan yakı-

Canı daha beter sıkıldı. Kapana kısmış tilkiye bir d
benzetti kendini. Ne farkı vardı sanki? İstediği yerde
mobilden inme hürriyetine bile sahip değildi şu an.
şey değil, annesi merak edecekti. "Allah kahretsin!"
kükredi içten içe. "Böyle trafiğin..."
Eve vardığında akşam çökmek üzereydi. Mektupl
bir göz attı. Alışıktı. Eşikten içeri adımını atar atmaz,
kardı. Bütün mektupları tek tek elden geçirirdi. Bu s
Fadime'nin elyazısını tanıyınca, yüreği hopladı, deli
çırpındı. Hayret etti bu çırpınışa; eski kırıntıların bi
olduğunu sanıyordu, çoktan ateş küllenm'ş olmalıydı
diye kadar. Peki de kalbinin bu delice hıçkırışını neye
malıydı?
Annesine müjdeyi yetiştirmek için merdivenleri i
ikişer tumandı. Tavan arasındaki odaya yumuşacık
meltemi gibi süzüldü. Anası yatıyordu her zamanki
ama uyumuyordu. Oğlunu karşısında görünce
pembe güldü.
"Geciktin oğul, memleketten bir haber teber
mu?"
Elindeki zarfı salladı havada:
"Fadime'den," dedi sevinçli, "mektup."
Anası birden canlandı, bütün sıkıntılarını attı sanki
rildi, hastalıkları sıyrıldı döküldü anında, gençleşti. Y
ğa oturdu, pırıl pırıl baktı oğluna:
"Oku güzel oğlum, oku ki memleketimin ko
duyayım bir yol."
Ali çömeldi somyanın kıyısına, zarfı yırttı. I
"Aman!" diye atıldı anası, "mektubu yırtmay?
Anasının telâşına güldü.
"Yırtmam," dedi, "meraketme."
Kâğıdı itinayla çıkardı zarftan.

Anası bakıp bakıp soluyordu, herhalde memleketinin
kokusunu, meçhul kokusunu iyice sindirebilmek için.
Ali okumaya başladı.
Mektup acılar yüklüydü. Her satırda inilti vardı, her ke-
limede yılgınlık.
Münevver Hala "Vah yavrum," diyordu arada, "vah
|>cmbe kızım."
"Biraz daha yüksek sesle oğul, biraz daha."
Biraz daha yükseltti sesini anasının hatırına.
"Dayanamayacağım anam, İsmayil Dayı azıcık kanatla-

nın üstümden çekse ossat biteceğim. Takatim kalmadı
Münevver Halam, iki gözüm, takatim kalmadı. Mimaroğ-
lıı köpeği haber üstüne haber salıyor, ya arazinizi bırak-
malıymışım veya eski kocama zorlan kaçıracakmış. Taşlara
Kr<,esi Rıza, boşanmamak için diretiyor. Belli ki dersini
Mimaroğludan alıyor. Mimaroğlu köpeği "Resmen koca-
M" diye haberler salıyor önüne gelenle, kaçırırsa beni ka-
nun hiçbir şey yapmazmış. Hattâ memnun bile olurmuş
? Li, sırtını sıvazlatmış, 'Afferin Mimaroğlu, afferin ki bü-
wık afferin' diye. Rıza'yı beğenmiyorsa bana varsın diyor
körolası, şişlere gecesi ihtiyar köpek. Yok hiçbiri olmaz
'Irrsem mutlaka toprakları bırakmalıymışım. Sizi el elinde
t p.ıze etmeyi iyiden iyi kafasına koymuş bu alacalı it, be-
ni de bu yolda kullanmak ister. Ali efendi oğluna danış,
M ıııevver Halam. Okumuş kişidir, bir yol yordam göster-
ıe olur? Acele cevap versin, tez elden boşumu nasıl
ılmm Rıza'dan, desin he mi?"

Mimaroğlu Süleyman'ı bitirince Süleyman'ın Kemal'e
Fadime. Ali dişlerini sıktı, sıktı. "Namussuzlar!"
kükredi içinden, "Mimaroğullarıntn melaneti biter
Hi? Bitmez, işte bitmiyor."

"Mimaroğlu Süleyman'ın çömezi Kemal de köyde Ha-
görünüşte eski namussuzluğunda pek değil, değil ya

başka namussuzluklar peşinde. Ismayil Dayıya sordum
kaçakçılık maçakçılık yapıyormuş. Hani Çallıtepe eteği
de mezreleri var ya, şimdi mezrcde Kemal'in arkada
kalıyor. Bazı bazı silah sesleri geliyor oralardan, belli
kaçakçılıkları silahtan yana bunların. Allah'tan kor
diktan sonra.

' 'İki ay kadar önce köyün öğretmeni de değişti Hal
genç biri geldi, uzun saçlı, sarkık bıyıklı. Geldi geleli]
mal'in kolundan çıktığı yok. Talebeler hocaya gitme
cek, tatil günleri elif be okumayacaklar diye ferman çil
di. Arada o da gidiyor Mimarogullarının mezresine.
çenlerde elinde tüfekle yol kıyısında gördüm Ken
onu. Ödüm ağzıma geldi anam. Elindekiler bizim bil
ğimiz kırma tüfeklerden değil, bir ecel acaip şeyler
şimdiye kadar hiç görmüşlüğüm yok. Bunları yazıyo"
ki anam, köyün çivisinin çıktığını anlayasınız diye.

' 'Yol olduğu gibi duruyor, tek kişi tek kazma vur
siz gittiniz gideli. Ali burada olsaydı çoktan bitmişti
yorlar, çakıl bile dökülmüş, otomofiller gelir gider olm
tu diyorlar. Köylü bin pişman şimdilerde, kıymetinizi
lim tellim anladılar anam, gelmenizi dört gözle bekli
lar. Peki, ne zaman geleceksiniz, güzel Halam? Y
hepten el memleketine yerleşecek misiniz?"

Böyle böyle uzuyordu mektup, alt yanı selâm, kelâr
Arazilerden, ineklerden, tavuklardan tek kelime bile y
tu, ama tek kelime. Dertli başlamış, dertli bitirmişti F
me. En sonuna bir de not düşmüştü: "Geceleri İsr
Dayının evinde kalıyorum."

Ali ıskaladı notu, okumadı. "Bunu öğrenirse ait hepten çöker," diye düşünerek. "Evinin viran kaldığını bilmesin hiç değilse."

Münevver Hala gözlerinde sicimlenen hasret yaşlafjfl silmek için bile davranmıyordu. Bitikti gerçekten, tükc-

nikti. Gözlerinin gencecik bakışları yitmiş, mor bulutlar oturmuştu. Tavana bakıyordu mütemadiyen, tavanın tam ortasındaki koca is lekesine..

"Söz etse ya," diyordu içinden, "düzlükteki çay tarlasından, avludaki fındık ağacından, tavuklarımdan, ineklerimden, hattâ karasineklerimden söz etse ya. Mektubun başında Mimaroğlu, sonunda yine Mimaroğlu, yahut çömezi Kemal. Bana ne bunlardan, bana ne ki yazıyorsun Fadime olacak kadın! Mimaroğlu şöyle de, Mimaroğlu'ıun Kemal böyle de. Bilmez miyim ısırgandan ısırgan çıkar, elbet babasına çekecek. Diken çalısında çileğin ışı ne? Belki babasına da rahmet okutur, kaçakçılık maçakçılık yapıyor şimdiden. Gözünü sevdiğimin hökümatı bir yaka-Ursa...

Yine de dişlerini çakmadan edemiyordu. Tıpkı Ali'nin yjptığı gibi. Mimaroğlu adını her duyuşta, Mimaroğullatını her hatırlayışta, kenetlenirdi çeneleri.

Şu Mimaroğlu, ah o soysuzun da soysuzu dönek, kepaze Mimamaroğlu!.." Köy yeri eski günlerdeki gibi olsun istiyor, ağalık sürmeye hevesleniyordu. Hop deyince hoplayacaklar, top deyince toplanacaklar. Bir kahveye girmevrgörsün, küçüğü büyüğü, bütün köylü ayağa kalkacak.
I İler önde başlar bükük, "Hoş geldin ağam, sefa geldin l>jşam," diyecekler. Zor bulurdu aradığını. Eskiden bulmuştu, ama eskidendi o.

Eskiden... Münevver Hala o eskiyi yaşamıştı. Köy camiinden okunan ezan sesine ağladığı günlerdi o günler.
Ianrı uludur,Tanrı uludur." İlk duyduğunda hıçkırıklar genzini yırtınıştı. Başına taş yağsın, dünya zelzeleye Muulup yıkılsın diye beklemişti bir süre. Ama yıkılmamışım

Mimaroğlu'nun keyfine diyecek yoktu o günlerde. Ar dından jandarmayı eksik etmiyordu. Ya jandarma, ya tau sildar, mutlaka ikisinden biri veya her ikisi.

Bıyık bura bura fiyaka atardı köy yerinde. Ellerini ark sına bir bağlayışı vardı ki, bir teşbih şakırdatışı, bir kast yatırışı vardı ki... Alı kıran baş kesendi. Tahsildar emrir de, jandarma emrinde. Vergi borcunu azıcık geciktire köylünün yakasına tırmanırlatdı ortaklaşa, ya ahırında ineğini, ya çatısından kiremitini indirirlerdi; hem de sı taraktan, bakışıp göz kırparaktan. "Aç kalacağım." diy yalvarsan, "Geber,." derlerdi. "Gözüme yağmur yaj| cak," desen, "Gözün çıksın," derlerdi. Ya jandarma, tahsildar veya bizzat Mimaroğlu.

Sonra köy yeri değişti, yalnız köy yeri değil, kasaba I değişti, hükümet adamları dahil çok şey başkalaştı bird Münevver Hala şaşakalıp "Neyin nesi?" diye sordug da, "Hay, karı aklınla bu kadarını belleyemez misin, ta Demokratlat çıktı'' dediler. Tahta nasıl çıkılır, nasıl ı lir bilmiyordu, ama Demokratlara yürek dolusu dua ediyordu. Kimsenin ahırından ineğini çıkarmıyorlardı tık, kimsenin çatısından kiremitini sökmüyorlardı. Ta' darların bile ayağı kesilmiş, köye uğramaz olmuşla Gerçi arada jandarma geliyordu, ama ne jandarma! Kt sanki. Nerede eski jandarmalar, nerede bunlar. Eskiden köylüyü ürkütmek, korkutmak için etmediklerini komi lardı, evlerde yumurta bırakmazlardı. Demokratlar ta' çıktı çıkalı jandarma kısmı da uysallaşmıştı, yumurta meye kalksan almaz olmuşlardı, sert konuşmaz olmv. di; hep Demokratlar yüzünden.

Münevver Hala önceleri yadırgamıştı değişikliği. Ya Münevver Hala değil, hemen herkes yadırgamıştı. sonra alıştılar. Mimaroğlu'nun elinden muhtarlık çil da öyle; ilkten inanamamışlardı, sonra sonra alışmış'

Demokratları bir sevme sevmişti ki, o kadar olur. Kıtlık kıranı bitmişti. Kur'an okuyan sabilerin cüzlerine kimse ilişmiyordu, hoca efendilerin kolları bağlanıp sürüklenmiyordu. "Peki ya şu Fadime'nin yazdığı yeni öğretmen neyin nesi, uzun saçlı, sarkık bıyıklı dediği? Paydoslarda talebeler hocaya gitmeyecek diyesi, elif be okumayacak diyesi. Besbelli eskiden kalma biri. Eskiden, Mimaroğlu'nun ardında jandarmalarla dolandığı kötü günlerden kalma olmalı.''

Mimaroğlu'na düşünceleri gelip dayanınca, tekrardan kenetlendi çeneleri, dişleri cızzırg cızzırg gıcırdadı.

' 'Eskisi gibi olsun istiyor, soyu kuruyasıca! Candarmalar yine Kur'anımızı süngülesin, yine tahsildarlar ahırdan ınçği çıkarsın, çatıdan kiremitleri indirsin, yine 'Gözüme yağmur yağacak,' deyince, 'Gözün çıksın' karşılığını verıin istiyor. Yine elini arkasına atıp teşbih şakırdatsın, yine kasketini yatırıp bıyık kıvırsın. Ama dünya yansın, yer gök

yıkılsın da, tek kendi keyfi bozulmasın. Zor bulursun o
günleri bir daha, gurban olduğum Allah'ım göstermez
inşallah, zor bulursun!"
Daha rahat düşünebilmek için gözlerini yumdu:
"Zor bulursun sen Mimaroğlu, alacalı it" diye tekrarla-
dı hınçlı, öfkesi burnunda. "Demokrat değiştirdi her bir
»ryı, güzelleştirdi. Canı rahmetli Menderes derler bir yi-
Jıtler yiğidi vardı. Köyüme borularla su getirtti, evlerin
avlusunda akıttı ak pak suları, onca yerden taşımaktan
kurtulduk, dualar ettik. Mimaroğlu bir devrilme devrildi,
l>ıı ezilme ezildi, sanki bütün sular gırtlağından aşsa gi-
In Çattadak çatlayacak hıncından. Çatladıydı ya, forsu
ttiydi ya, teey Menderes büyüğümüzü astıkları güne
ir."
Kapakların içinden buğu tuttu gözleri, kendi dertlerini
l'ilr unuttu o günü hatırlayınca, iç çekti:

f"
"Astdar baba yiğidimi, can büyüğümü astılar. Mimi
roğlu yine büründü cakalı haline, sanki bunu beklemişti
yıllar yılı. Gene el arkaya atmalar, gene bıyık burmalar,
kasket yıkmalar. On yıldır görmediği muhtarlığa da kon
muştu bu yolla. Sandığa mandığa rey ataraktan değil, t
peden inmece. Al demişler, vermişlerdi avucuna mührü,
tsmayil Dayıdan kaparak. 'Al da, caka sat' diye mi acaba?<
Herhalde öyle. Cakası da, yakası da yırtüası, soyu, boyu
devrilesi alacalı it! Bıyıklarını bura bura bir dolaşım dolaj»^
maya başlamıştı ki köy yerini. Mahsustan ikide bir önü»^
keserdi: 'Muhtar olduk ha' derdi pis pis sırıtıp. 'Muha
demek hokürnat demektir; hem bu hokümat zorlu hokü-
mat, askeriye hokumatı ki, vay adamına karşı geleceklere.
Hem Menderes'i sallandıracağız, hem bütün kafa diken»
leri ezeceğiz. Adımlar denk alınmalı.' Bir gün dayanama»
mış, idamsa idam diyerek patlamıştı: 'Sen gendi ayakları-
na sahib ol Mimaroğlu. Gün ola harman ola, bakmışsın
kırıverirler.'"
iyi ki bu cevabı yapıştırmıştı, ohh, iyi ki.
Oğluna baktı gözlerini aralayarak, hâlâ somyanın kıyı-
sında oturuyordu. Anasına çakılı gözlerinde endişe yalpalı
vardı; yapmacık gülüşü yüzündeki keder bulutunu dafli-
tamamıştı.
"İyiyim," dedi endişelerini silmek için, "gayetle W
yim."
Anasının ellerini avuçladı bir hamlede, öptü, alnın»
değdirdi:
"Üzülme anam," dedi yanıkça, "mektup işte, altyfl
mektup. Fadime biraz büyütüyor her bir şeyi. Bize ne Mı
maroğlu'dan, Mimaroğlu Kemal'den, bize ne ka

ğından, öyle değil mi? Tuttu onları yazıyor, niye?
de topraklarımızı işlemekten bıkmıştır. Bırakmaki
hane uyduruyor belki de. Bırakırsa bıraksın anam,

<,om çorak dursun, ne olacak. Çok çok elimize birkaç kuruş daha az para geçer, geçsin. İdare ederiz anam, ayağımızı yorganımıza göre uzatırız. Yeter ki beraber olalım, «•n ve ben birlikte olalım yeter ki. Birbirimize dayanırız .ına-oğul, her bıı zorluğun üstesinden geliriz evelallah, öyle değil mi anam?"

"Evelallah Aii'm, evelallah!"

Saçlarını okşadı oğlunun, kokusunu daha iyi duymak ıiin biraz daha çekti kendine.

"Şimdi oturur İsmayil Dayıya bir mektup yazarım .num. Herşeyi bir güzel öğren derim, acele yoldan cevap ulaştır derim. On beş güne varmaz cevabı gelir anam, onl>cş güne varmaz gelir cevabı. İsmayil Dayı eline çabuk .ilamdır."

Münevver Hala göz kapaklarını indirerek "Evet" işareti yaptı.

Loş düşmüştü odaya, Ali elektrik düğmesini çevirdi, v.ışlı kadın ışıktan sakınmak için gözlerini yumdu. "Bu zıkkım elektrik gaz lambasına benzemiyor," diye düşünlıı ' 'Kısılması hiç yok. İnsanın gözüne bir giriş giriyor ki tor edesiye." Sağ omuzu üstüne döndü, böylesi daha : köreltici ışık gözlerine mızrak darbeleri indirmiyorlıı hiç değilse.

Ali çekti kalemi kâğıdı önüne, yazdı da yazdı. Sıra sıra ? löktü içindekileri, kâğıt dolunca bir tane daha çekti, o da ? loldu kısa zamanda. Üçüncü kâğıt yarılanınca başını kalıl ir madan sordu anasına:

"Mahsus söyleyeceğin var mı anam, selâm kelâmdan '>j)ka?"

(ievap gelmeyince yataktan yana baktı, yorgan munta'juı aralıklarla inip kalkıyordu. Uyumuştu anası. BakaBtldı. Belki ilk defa, çok yaşlanmış olduğunu düşündü Masının. Ölüm alıp giderse diye korktu, buzula bandı

her yanıyla, yalnızlık şimdiden bir çöküş çöktü omuzla na, kıyasıya.

"İstanbul'a getirmekle iyi etmedim" diye düşünd belki bininci defa, "yaşlıydı, kurulu bir düzeni vard kendince, düzenini seviyordu. Dünyasını yıktım getiı mekle, ellerimle yıktım anamın dünyasını. Şüphesiz onu' hasta eden hasrettir, muhakkak ki hasrettir. Her sözünde köy var, her hareketinde köylülük var, kendi öz be öz dünyası var kısaca; memleket hasreti içine sinmiş. Kolaft

değil, altmış yıl o havayı teneffüs etmiş, o dünyayı hisset*; miş yüreğinde, onu yaşamış. Elbet kolay değil, yüreğine iner de ölürse..."

Saçları diklendi, ürktü bir daha. Kendini suçlu hissetti. Yüreğinin derinliklerinde bir kopukluk duydu, rahatsızlıkla baktı etrafa.

Oda aynı oda, eşyalar aynı eşyalar, insanlar bile aynı. Bir kendisi, bir de anası; değişen yok. Belki yalnızca duygular, özellikle kendi duyguları. Anasınınki yerli yerinde, sabit, eskisi gibi. Hep özlem, hep hasret yüklü.

iç âlemine döndü bir süre. Şahsiyetini yalpalar buldu. Fırtınanın koynunda dümeni kırık bir geminin intizamsıl yalpası gibi, bir sağa bir sola, bir o yana bir bu yana.

Mektuba bir iki küçük ilâve daha yaptıktan sonra zarfladı, cebine soktu. Yarın işe giderken postaya atardı. Ceva bı ne zaman gelirdi kimbilir. Ismayil Dayı aceleye alıl mıydı? Alırdı herhalde. Ismayil Dayı iyi adamdı, kö^^H son dostlardan biriydi, yazardı elbet. Aceleye getirı zardı; yazamaz ya, birisine yazdırırdı. Çallıtepe'deki mc» rede olup bitenleri de sormuştu ona, Mimaroğlu'n^^B vuracak bir haber gelirdi belki. Suçsuzluğunu kövl^^f kesin kes ispatlayamamıştı daha. Bazıları her nasılsa kaflH nun pençesinden kurtulmuş suçlu gözüyle bakıyorlardı hâlâ, biliyordu.

Yatağa girdi. Dün geceden kalma uykusuzluğu bütün jğırhğıyla gözlerinin içinde duyuyordu.

Altıncı bölüm

tlhan Bey bürosunda yalnızdı.

İstanbul yarı gecenin sırrına sarınmış, alışılmış ara homurtuları, sarhoş naraları ve bazen de köpek havla lan dışında bütün gürültüsünü kesmişti.

Genellikle bu vakitler ilhan Beyi bir rahatsızlıktır s dikkati dağıtmayan sükûnetin içinde vicdan sesi yoğu şır, çıkar gırtlağına sarılırdı. Aldırmadan edemiyordu sese, dinlemeden yapamıyordu. Elinden geldiğince u~ turmaya çalışıyor, rakının yakıcılığında bu sesi boğ için kadehleri üst üste yuvarlıyordu.

Kaldı ki bu gece tlhan Bey için manâlı bir geceydi. fus kâğıdındaki tarihe göre bu gece kırk beş yaşın zirv den aşıyor, kırk altısına devriliyordu. Aslında hangi y hangi ayında, hangi gün dünyaya geldiğini bileme Onu eski bir battaniye ile kundaklanmış olarak cami a •*unda mı, belediye parkında mı ne bulanlar pek pek aylık olduğunu tahmin etmişler, kaydını buna göre tırmışlardı. "Baba adı: Âdem, ana adı: Havva."

Nüfus kâğıdındaki kayıt tokmak tokmaktı beyni

düşündükçe kızıyor, kızdıkça rakı şişesine hücum ed' du.

"Âdem ile Havva imiş. Öyle ya, piç diye bir kayıt düşmektense bütün dünyanın anası ile babasını bana yamamayı daha uygun buldular. Verdikleri isimden de belli ki hır cami avlusunda yahut belediye parkında bana rastladın dini bütün insanlarmış. Peki ama niye çocuk yuvasına irslim etmişler, büyütseydiler ya!"

Bir kadeh daha doldurdu şişeden, bütün dünyasını bir jn önce alabora etmek istediğinden alelacele yudumladı, cırtlağının yangınını geçirmek için de ardından suya sarıldi, sonra birkaç dilim peynir yuttu.

"Yani düpedüz bir piçim ha! Hiç bir maddî servetin »ilemeyeceği kara bir damganın kölesiyim. Bunu ancak takvan bilir. Korkunç bir günahın mahsûlü! Herhalde böyIryim. Yoksa durup dururken hangi anne, baba evlâdını »okağa atar? Beni attılar. Günahlarının cenderesinde kendilerinden geçen dişi ve erkek yaratıklar, günahlarının delilini pek tabii defetmeye bakacaklar. Ya bir cami avlusun.ı. ya bir belediye parkına. Eski püskü battaniyeye sarauk. alelade bir çöp paketi gibi fırlatacaklar! Ve böyle inanlarla dolu bir dünyada insanlara iyilik, gülünç! Bunu lıenden istemeye kimsenin hakkı yok."

Yedi yaşına girdiği günün gecesi çocuk yuvasının balovıula ilk nutkunu atmıştı. Coşkunca alkış tutan göbekli peylerin, tuvaletli bayanların üstünde bakışlarını uzun u/un tutmuştu. Alkışlıyorlardı, ama gözlerinde bir kü• umseyiş, bir ufalama vardı. Iğrenmişti. Orada hazır bulunan herkesten nefret etmişti. Smokinli şişman baylarım, tuvaletli süslü bayanlardan, herkesten! Bir güve gibi ılnışamlı tuvaletlerin kıvrımlarına girmek, şık smokinlerin utlarına siperlenmek ve kemirmek istemişti. O gece IU düşünmüştü acaba toplumdan intikam almayı, ilk o mi aklına gelmişti? Şu an hatırlamıyordu. Fakat bu

fikir yıllarca beynini kemirmiş durmuş, karakterine y vermişti.

Zekiydi. Zaten bu yüzden yüzlerce çocuğun içinden çilmiş, tahsile verilmişti. Okul hayatı fena sayılmazdı. zı öyle çetrefil sorular bulurdu ki en bilge hocalar bile tında kalırlardı. Bir öğrencinin sorusunu cevaplandır manın aczi içinde onlar kıvrım kıvrım kıvranırken, I Bey zevk piramidinin zirvesinde sırıtırdı. Gözlerini si ağzını yarım çarpıtır, saadetin en sivri ucunda sessiz, sürekli kahkahalar atardı.

Bazen simit satıyordu, bazen ayakkabı boyacılığı ya yordu. Bazen de şuna-buna avuç açarak, okuyordu.

Aslında devletin verdiği burs okumasına yetmeliy Fakat henüz on dördünde başlayan içki iptilâsı okul rafının çok üstünde bir harcama gerektiriyordu.

Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra stajını da yapıp kimliğe başladı. Mecburi hizmeti biter bitmez de ço" bıktığı Anadolu kasabasından var gücüyle kaçtı, Istanb yerleşti. Bir büro açtı. Fakat İstanbul'da kenar-köşe a katlarına ekmek yoktu. Kısa süre içinde anladı bunu, royu kapattı. Yeni dünyalar görme arzusunun ardına t lıp Amerika'ya gitti. Orada tanıdı Helen'i, orada Yahudi asıllı bir bankerin kızıydı. O da İlhan'ı seviyo Fakat babası tutucu çıktı. "Asla bir Müslümana kt vermem'' diye tutturdu. ' 'Kızımla gerçekten evlenm: tiyorsan önce dinini, ardından milliyetini değiştir ve I ya yerleşmenin bir yolunu bul.'' Dinini hemen değiş ğini açıkladı, Amerikan vatandaşlığına kabulü iç: göçmen bürosuna baş vurdu. Fakat reddedildi. Ame~ ya karşı müthiş kinlendi bu yüzden. Akşam vakti n yüküyle kamburlaşmış olarak Helen'e gitti. Herşeyi a ti: "Kısacası Amerikalılar beni vatandaşlığa kabul e yor." Kız babasına baktı, babası kızına. Sonra Ilh

döndü: "Artık uğraşmana lüzum yok" dedi usulca, ' fikrimi değiştirdim, seninle evlenmeyeceğim." Birden boşlukta asdı kaldığını hissetti ilhan, "Ama neden?" diye inledi. "Niçin?"

"Çünkü bir sözle dinini değiştirdin, bir sözle milliyetini inkâra geçtin. Seni büyüten, okutan, yetiştiren topluma ihanet ettin, ihtimal yarın yeni dinine de, milliyetine de, hattâ bana da ihanet edersin; böyle bir kocayı ben ne yapayım?"

Aşkı nefrete bulandı, sevgisi kine dönüştü. Yalnız Helen'e, yalnız babasına değil, Amerika'ya da kinlendi, bütün dünyaya da.

Ve bir kin hamalı olarak tekrar İstanbul'a döndü. Bürosunu açtı yeniden. Açtı ya, doğru dürüst iş gelmiyordu. İki nun da yolunu buldu. Kanunsuzluğu meslek edinmiş teşkilâtlarla ilgi kurdu, onların davalarına bakmaya başladı. Kanunlardaki boşlukları ustaca yakalıyor, kaçakçıları, kalpazanları, dolandırıcdarı, kadın tüccarlarını adaletin pençesinden kurtarıyordu. Kısa zaman içinde yeraltı dünyasının saydı isimlerinden biri olmuştu. Keseyi de hayli şişirmişti.

Tam bu sırada, Salim beyle karşüaştı. Bir gümrük yol-?H/luğuna adı karışmış, daha doğrusu kanunsuz işlerine

devlet el koymuştu. Savunmasını üstlendi, ne yaptı yaptı, kurtardı adamı. Salim Bey kul, köle: "Aman ortak olalım, sadece müşavirim olsan yeter, para bizde küple." ll-lun Beyin canına minnetti. Bir süre kendini naza çekti yi-'ir de, sonra kabul etti. Gümrük dalaverelerini zekâsıyla ini süre yürüttü. Eline geçen parayı yatırıma kaydırdı hep. 1 'uağıyla bir makarna fabrikası kurdular. Ardından orta-trnıı şutladı, tek başına fabrikaya kondu, sonra da hileli >"ldan iflâs.

Bir süre piyasadan çekildi, tanıyanlar asla belini doğ tamayacağını söylüyorlardı, ama o büyük bir makina takları fabrikasının üçüncü büyük ortağı olarak tekrar âlemine girdi. Bu arada evlenmiş, bir de oğlu olmuş Fabrika üretime geçtikten bir hafta kadar sonra durd Sendika greve gitmişti. Bu işte İlhan Beyin parmağı ol ğu iddia edildi ya, asla ispatlanamadı. En sıkışık anda taklarının karşısına dikildi, fabrikanın yüzde elli bir h: sini verirlerse grevin icabına bakabileceğini sırıta sırıta! ledi. Büyük ortaklardan Rahmi Bey, "Peki, şimdi kaldırmıyorsun?'Böyle bir marifetin olduğuna göre men kaldırsana!" deyince, müphem bir tarzda elini s yarak, "O benim paşa gönlümün bileceği," dedi, gitti. Adamlar grevi kaldırtmak için her çareye baş vur lar, ama muvaffak olamadılar. Sanki gizli bir el vardı, işler yoluna girecekken o el uzanıyor ve tekrar herşey k şıyordu. Sonunda çağırdılar İlhan Beyi, fabrikanın t mini alıp almayacağını sordular. Onun da istediği za bu idi, pazarlığa oturdu. Bir hamlede senetleri imzal "Buyrun beyler" dedi, kapıyı gösterdi. Hemen o sendikaya gitti. Sonra ertesi gün, daha ertesi gün. De eski ortakların yalpalı hayretlerle dolu nazarları araş grev kalktı, fabrika görülmemiş bir kapasite ile üre geçti- ^^

Hatırladıkça hâlâ sinirleniyordu. Tam elli bin götürmüşlerdi. Sendika başkanı yüz binden kapı açm gele gele elli bine tav olmuştu. İşçiler niye greve git ni öğrenemedikleri gibi grevi niçin kaldırdıklarını da mal hiçbir zaman öğrenememişlerdi, bundan sonra da renemezlerdi artık.

Her grevi para gücüyle kırmak tuzluya mal oluy düşündü, taşındı. Çareyi de buldu. Sendika ağalar

lemektense onlarla işbirliği yapıp beslenmek daha evlâ idi.

Bunu da gerçekleştirdi. Uzlaşmaya yanaşmayan sendikaları tasfiye için aynı dalda yeni sendikalar kurdurdu. Başkanı Ahmet veya Mehmet, lâkin perde arkasında dai-

ma İlhan Bey, yani patron, öyle bir patron ki hem işveren, hem sendikacı.

Çıkarı nasıl götürürse öyle davranıyordu. Bazen işçileri (jreve sokuyor, bazen toplu yürüyüşler yaptırıyor, hükümetin gözünü bile yıldırıyordu. Rakiplerini ezmek için işlilerden faydalanma yolunu ilk o buldu ve bol bol kullandı. İstemediği kadar servete konunca sırf rakiplerini ezmekle de tatmin olmamaya başladı. Para, gedikli tabirle ujdet getirmemişti İlhan Beye de. Saadet bir yana "piç" olduğunu, Amerika'dan kovulduğunu bile unutturamamıştı. Anasını, babasını bir tanışa sürüm sürüm süründüHirdü şimdi, fakat tanımıyordu. Ama bu toplum içinde "Iduklarını biliyordu, öyleyse kinini topluma yöneltecek, kmdisini gayri meşru yoldan dünyaya salanlardan intikam «lacaktı. Belki anasıyla babası da tesadüfen bu intikam «leşinde yanarlardı.

Büyük iş adamı İlhan Bey.

Mülti milyoner.

Kömürü tutsa altın olan adam.

Talih küpü.

İşini bilen biri.

öylesine işini bilen biri ki, grevler yoğunlaşıp halkın iş alanına kayınca hemen bulvar gazetelerinden bi-'inr ya bir güzellik yarışması veya bir artist müsabakası ? ıı ipletiyor,dikkatleri kaydırıyordu. Emir vererek mi? Asra vererek. Bir de bu işin okuyucu çekeceğini, Batılımıza yardımcı olacağını, ihracatı bile artrracağını ederek. Daha doğrusu okus-pokusa getirdiği gazete

danışmanlarına telkin ettirerek. Para mühim değild' "Topluma yardım" yaftasıyla kesenin ağzını hep açık t tardı zaten. Mühim olan "Vatan kurtulsun." Daha d rusu İlhan Beyin intikam duyguları bir süre için yatışs Bir de milletin nazarı grevlerden, işgallerden, karışıklı lardan güzellik yarışmasına kaysın. Aksi halde büt olanların gizli bir el tarafından planlı ve programlı yü tüldüğü, bu kanalla köklü menfaatler sağlandığı onaya kabilirdi. Onaya çıkarsa bir çuvıd incir berbat olurdu.

Amerika'dan kapı dışarı edilişi hâlâ içinin kanayan rasıydı. Amerika da kim oluyordu? Elbet bir gün hadd' bildirecek. Helen'le babasını da kininin çırasına yakac ti. Bir gü.ı oturdu, bu duygular içinde bir beyanat kale aldı. Gazeteci dostu Recep Beye götürdü. Recep Bey kelimeleri atıp uydurukçalarını maharetle yerleştir "ABD menşeli bütün şirketler devletleştirilsin, büt NATO üsleri kapatılsın" diyordu. Beyanatı bazı gazlerde çıktı, başta Recep Bey olmak üzere bazı yaz

günlerce malzeme oldu. O günden sonra İlhan Beyin e fi yeni simalarla kuşatıldı, yeni alkışçılarla doldu. Bir: beyanat vererek topluma ve Amerika'ya karşı duyduğu kini "toplumculuk" adına kustu.

Bunlar da yetmemeye başlayınca bir parti kurmaya M veslendi. İktidara gelip Amerika'nın canına okuyacaktL Sonra da zinayı kanunların teminatı altına alacaktı. "Böf« lece bütün ülke piçlerle dolacak ve ben onların arasım kendimi unutacağım." Tabii bu şuuraltı özlemiydi. Mal» şadını arkadaşlarına başka türlü anlattı: "Modern top. lumlarda yasak diye bir şey olmamalı, yani toplum kenîg yasaklarını kendi koymalı demek istiyorum. Araya d^H girmemeli; insanlar bir şey istiyorlarsa istediklerini ytS bilmeliler, önlerine kanun diye tel örgüler çekmek nijfl Çünkü bazı kimseler ancak yasaklar sayesinde düzcj^^f

sürdürebileceklerini biliyorlar. Asıl yasa, doğa yasasıdır. Doğada madem ki erkek ve dişi vardır, bunların münasebetlerini tayin etmek, birtakım yasaklar içine hapsetmek vahşettir. Bırakalım nasıl istiyorlarsa öyle davransınlar."

Bu unsurların Marksizmde mevcut olduğunu söylediklerinde ağzı bir karış açık kaldı. "Öyleyse hemen faaliyete geçelim. Marksist bir parti kuralım. Ama yasak değil mi? Evet, yasak. Dediydim size, yasaklar düzenin muhafazası içindir diye, şimdi inandınız mı?"

"İnandık da bu fikirlere bilinçsiz halk tepki gösteriyor. ''

"Halk da kimmiş, bana işçiler yeter."

"İşçilerin çoğu köy kökenli, doğaldır ki onlar da tepki gösterirler."

"Öyleyse aydınlar yeter."

Fakat sırf aydınlarla yetinemedi, etrafına birike birike hır avuç soytarı birikmişti, bunlar da çoğunluk paranın kokusuna geliyorlardı.

Parti kurmaktan vazgeçti.

Serveti dikkat çekecek dereceye çoktan gelmiş, en büuık işadamları sırasına çoktan geçmişti. Bir milliyetçi ga- /rte "münasebetsizce" servetinin dökümünü yapıyor, l'ıınca malı-mülkü nasıl kazandığını soruyordu. Sosyalist l>ır sendikanın başkanı kulağını büktü; ' 'Ayağını denk al! Vrvetini üstünden atmanın bir yolunu bulmazsan bu mplum seni içinden atmanın bir yolunu bulur. Bak bana nmeğin; neyim var neyim yok malûl amcamın üstünde Hn/üküyor, tabii ki vasisi benim. Ooh, ne rahat. Bir yolunu bul, devret." Bereket o günlerde oğlu on sekizini ikin.il etmişti. Servetinin tamamını üstüne geçirdi. Birazını •Ij karısına aktardı. Ardından milliyetçi gazeteye bastı bi. Yandaşı gazeteler vasıtasıyla da salvoya tuttu. İş

hlikeli yerinde iken böylece bastırılmış oldu.

Şimdi kırk altı yaşında, solculuktan, molculuktan bi kaç kere girmiş çıkmış, her girişini eğe yapıp kinini sivril miş, her çıkışında artan bir öfkenin kahrında dönmüştü masasının başına.

Temelde ana-babasına karşı duyduğu kini Marksist kirlere bulayıp toplumun üstüne daha bir kararlı dökmey başlamıştı. "Hedefsizlikten kurtuldum" diye itiraf edjj yordu kendi kendine. "Bir gayem var artık, bu gayeni»] çetrefilinde intikamım daha da koyulaşıyor."

Para kazanma ihtirasını da bir türlü içinden sökeme misti. Oğlu büyümüş, işleri tamamen ona devretmişti,! ama yine de el altından bir takım işler çevirmeden dura« mıyordu.

Zaman zaman sendika yöneticileriyle uzun pazarlıkla» ra, bitmez tükenmez yüzde hesaplarına oturuyordu. "Paranın yüzde onunu işçiye dağıtırız, yüzde ellisini sendika dakiler bölüşür, yüzde yirmisi rüşvete müşvetc gider, ÜS^B senin."

' 'Alay mı ediyorsun be, o kadarcığı dişimin kovuga^H girmez, etrafımda bunca besleme var üstelik. Çık, daha çık, Dağıtılacak rüşveti de yarıya indir, itiraz istemem arkadaş, yoksa totoyu yatırırım ha! Dizginler elimde olacak. TeuşV ederim ki, işadamlarıyla sizi anlaştıracağım, grevci işçilcl* öğle yemeği bile çıkartacağım, yalnız yüzdeyi arttırmamı şart!"

Telefonun canhıraş feryadı düşüncelerini tırnakiaJ^H İlhan Bey toparlandı. Alelacele kadehi ağzına boşa^^H ahizeye el attı. Yayvan, yamuk,

"Alio," diye homurdandı.

Oğlu arıyordu. Fabrikada bir aksilik çıkmıştı. Öğl sonra işçiler işi yavaşlatmışlar, akşam üstü de greve gt^H lerdi. Bununla kalsalar iyiydi, paydosta dağılmamışlar v« fabrikayı işgal etmişlerdi, bütün gün kendisini ura^H

ama telefona cevap veren olmamıştı, nerelerde idi? "Baha, böyle sür'atle bir greve gidildiğini ilktir görüyorum, sen nerelerdeydin?"

"Ankara'da," diye cevap verdi sarhoşluğunu yenmeye (.alışarak, "bir iş için gitmiştim. Ali'ye de izin vermiştim hır günlüğüne, bu yüzden telefona cevap veren olmadı. Ne dedin sen, fabrikada karışıklık mi dedin, hangi fabrikada?"

Cevap aldıktan sonra,

"Anladım oğlum, hiç meraklanma, şimdi sendika başkanını arayacağım."
Oğlunun sesi araya girince bekledi:
"Ne! Seninle görüşmek istememiş ha, emin misin? Vay r»ek, vay dürzü! Şimdi sıkıysa benimle de görüşmesin bakalım. Peki işçilerin zoru nedir, öğrendin mi?"
Bir süre dinledi.
"Yok yahu, bir de öğle yemeği istiyorlar demek. Bütün labrikalar işçilerine öğle yemeği veriyor mu diyorlar?
Ayak takımı köpekler! Diğer fabrikalardan onlara
< Biz olmasak ağızları açlıktan kokar be. Üzülme evlât, Km hallederim. Söz veriyorum, yarın sabah fabrikan çalış-
başlayacak."
Bak hele, bu sendika haklarımızı almıyor, değiştirece-
mi diyorlar? Milliyetçi, şey, faşist bir sendikaya mı ge-
?kler? Zor geçerler oğlum. Gerekirse referandum yapa-
Provoke etmeyi düşündün mü?"
Varsın tutmasın, önemli değil. Dedim ya hallederim, aklanma. Şimdi Kemal'e telefon edeceğim, kim ilgiuırsa emir versin de grevi kaldırsın diye. Yahu, bize ıı lolo, yutar mıyız?"
aş gününü kutladı.

"Yaş günü mü? Ha., sahi yaş günü, sağol evlât. Burj va âdeti bu, itibar etmem. Kutlayıp da ne olacak. H güle güle."
Kıkır kıkır güldü. Keyfinden değil, sinirinden.. Sir lendi mi böyle kıkır kıkır güler, keyifli zamanlarında yumuşak ve biraz yapışkandı gülüşü. İlhan Beyi iyi yanlar bu farkı ancak anlayabilirdi.
Numaratörü gagaladı.
"Alo," diye tükürdü ahizenin içine, "Kemal orda Sen hizmetçileri misin kızım, vay ki vay! Ne? Geç mi o dedin? Hiç farkında değilim. Hemen uyandır, İlhan yor de, avukat İlhan. Hizmetçisin ha, vay ki vay!"
İki dakika kadar bekledi. Herhalde Kemal Beyi uy rıyorlardı. Beklerken onu düşündü. Kendisi gibi piç ğildi, ama tıpkı kendisi gibi sıfırdan başlamıştı. Üst fazla okumuşluğu da yoktu, ilkmektepten mi, ona tepten mi ne kırmıştı. Kahveci çıraklığından bulaşıkçıl hamallıktan hırsızlığa kadar her işe bulaşmıştı. Biraz dur, biraz hırçın mizaçlıydı, ama tilki gibi de kurn

Yaşıtı sayılırdı, ya bir iki yaş büyük veya bir iki yaş çük. "Minik sürüngen, kertenkele." İpleri sahibinin e de bir kuklanın küçülmüşlüğünü taşırdı daima, aşağılık kompleksini her haliyle hissettirirdi. Koca konfeden^B

nu ele geçirmiş diye övmeye kalkanların yanında büs bü
tün ufalanırdı. Zira ele geçiremediğini, başkaları ts^^J
dan eline verildiğini en iyi kendisi biliyordu. "Am
naz. Kurnazlığı şuradan da belli ki apartmanlarını,'
rını ve sair gayri menkullerini mâlül amcasının üs
karmış, resmi kayıtlara göre dünyada dikili ağacı
' 'Yahu gecenin bir vaktinde neyin nesi bu tek
İlhan Bey telefonun öbür ucundaki uykulu sesi
ca düşüncelerini sinirinin kıbactyla kovaladı.

"Baksana!" diye diklendi. "Bizim çocuk bir şeyler söv-
ledi, grev filan gibi. Yahu ne zamandır senin itler sahiple-
rinin paçasına dalmaya başladı."
"Sözünü ettiğin hangi grev. bir sürü var."
"Domuzluğundan anlamaz görünüyorsun, motot ya-
takları fabrikasından söz ettiğimi bal gibi bildiğin haide.
<iecenin bu saatinde telefonlarla boğuşmaya ne zorlayabi-
lir beni başka?"
"Şu mesele..."
"Evet şu. Bana bak! Derhal emir ver, grevi kaldırsınlar.
ı >rev demekteyim, ne grevi yahu. Çocuk diyor ki fabrikayı
lusbaya işgal etmişler. Delirdiniz mi siz, kudurdunuz
mu? Derhal son verilecek eyleme, anladın mı, derhal di-
yorum."
"Bir dakika, bir dakika."
Sesinde uykunun zerresi kalmamıştı.
"Yavaştan söyle. Mecbur olduk, anlıyor musun İlhan,
• ıflrrim..."
"Ciğerin kopsun! Mecbur filan dinlemem ben, foyanı-
ir açma açarım ki eh, o kadar olur."
Kısa bir tereddütten sonra karşıdaki ses taarruza geçti:
"Bırak tehdit savurmayı, birbirimizi iyi tanırız. Açıla-
*V (oya yalnız bende mi? İstersen o konulara girmeyelim
dersin? Şimdi dinle, bu grev zorunlu hale gelmişti,
>r musun ciğerim, işçileri daha fazla oyalayamazdık.
tamam, yalnız işgalden haberim yok, bir taşkınlık
ı ti ıştır umarım."
İşgalden haberin yok mu?"
ok."
'<lüleyim bari, haberi yokmuş."
(ı ülme de dinle ciğerim..."
'(ığerim deme bana ikide bir, sinir oluyorum."

"Peki peki, demem bundan sonra ciğerim. Pardon..
Oğluna söyle, herkes gibi işçiye öğle yemeği versin. De-
dim ya ok yaydan çıktı, yapabileceğim bir şey yok. İlle

le yemeği gelecek. Niçin ki her fırsatta uyan uyan d dürtüklediğimiz işçi sınıfı ufaktan uyanmaya başladı, kın bir gelecekte yakasından bit silkeler gibi bizi de sil lerse şaşmam. Baktılar ki işi tavsatıyoruz temsilcimi gırtlağına bastılar. Ya öğle yemeği gelir, ya da toptan s dika değiştiririz diye. Bize geldi çocuk, işçi öfkeli abi yapalım, diyerekten."

"Siz de grev yaptınız."

"Yok, önce oğluna bit teklif götürdük, kabullenme Bir haftadır y.j.lvarıyoruz, senin hatırın için, yoksa çok gırtlağına çömelirdik."

"Bir hafta ha!"

"Aşağı yukarı, kaç kere de seni aradık telefonla. Y dımcın mıdır, odacın mı ne, köylü çocuğu işte, Ankara gittiğini söyledi. Ne zaman döneceğin de belirsizmiş." ciğerim, bu konuda yine kârlı sayılır oğlun, bir öğleye ği ile geçiştirecek, başkası olsa toplu sözleşmeye çağ dim."

İlhan Bey çıldırdı birden,hırıltıyla soludu, öfkesi lün anasonuna bulanmış, frenlenemez hale gelmişti:

"Allah belânı versin!" diye gürledi. "Bir greve c olamıyorsan orada ne işin var. Başkasını bulamadık mı nıyorsun, aptal herif? Canına okuyayım da gör. Lo ilân ettireceğim. Gerekirse fabrikayı kapattıtacağım. kalım o zaman ne haltedeceksin?"

"Kusura bakma," dedi Kemal yumuşacık, "dr bir şey gelmez dedim ya. Niye ille de üstüme üstüme yorsun? Anlayanıadın mı hâlâ? Demek istiyorum ki, rim, ipler elimde değil, yukarılara gitti. Yukardakiler işadamlarını koruduğumuzdan şüphelenmişler.
/tonlukla) lırımıek 2-i I
gammazladıysa iyi oturttu, oğlunun adını sanını da verdi, inliyor musun? Araştırma için müfettiş gönderdiler partition, meymenetsiz iki kişi, parti müfettişi unvanıyla. Üstelik ikisi de öğrenci, gel de dayan. Bir işçi konfederasyonunu iki serseri öğrenci denetleyecek. Canım çok sıkıldı ya, bir halt edemedim. Herifler kıytırık mıytırık, ama ne de olsa partiden, güvenmişler de göndermişler, böyle olunca direnemedim. Gittiler fabrikaya, işçileri dinlediler. İşçiler alı al, moru mor dert yanmışlar, aylardır öğle yemeği isteklerini tavsattığımızı da tellim tellim anlatmışlar. İki gün ifadem alındı, haberin var mı? Sen Ankara'-larda keyif çatarken ben burada ter dökmekte idim. Oğlumu neden Amerikan kolejine verdiğimden tut, niçin fikirli sigara zıkkımlandığıma kadar yığın yığın soru, belki l>ır milyon tane."

Sustu. Üst yanını İlhan Beyin anlayışına havale etti. Fak.n İlhan Bey anlayacak halde değildi. Bir an evvel grev Ulkmalı, fabrika çalışır hale gelmeli; gerisinin önemi yok-

ıı şu anda. Öğle yemeği de ne demek oluyordu! Alıştır-
ın ıslardı işçiyi, her istediğini elde etmeye şartlandırmışlar -
dı; düpe düz de şımartmışlardı. Şu korkak işadamları ah,
'lırenseydiler ya vaktiyle, sendikaların her istediğini emir
telâkki etmeseydiler ya. Kötü örnek diye bir şey vardı,
tuınlar kötü örnek oluyorlardı. Bunca sosyal hakkı bir çır-
pıda vererek işçiyi alıştırıyor, bunu gören diğer işçiler de
rdu. "Tüh, korkaklıklarına! Neyse, bu grevi kırma-
"ıı bir yolunu bulmalı. Kemal'de iş yok, parti el attığına
o şimdi sadece kukla." Sesini yükseltti, ne diyeceğini
'" klcyen Kemal Beye sordu:
"Ne yapmak gerektiği hakkında bir fikrin var mı? Şu
ı ıiıyi kafesleseJc.. Ne sustun, kafeslesek diyorum. Para-
fım önemi yok, veririz. Bu işi presti) meselesi yaptım ben,
?lıvıyor musun, patanın önemi yok diyorum."

"Duydum, duydum, paranın önemi yok diyorsun,
almazlar. Çok denendi şimdiye dek, onlara normal aidat
lar ve yan gelirler yetiyor galiba, bu yola pek girmiyorlafj
Belki de korkuyorlar zamanla iplikleri pazara çıkar diy
Ya da başındakiler, yani büyük büyük şefler doyuruy
bunları, küçük paralara dönüp bakmıyorlar bile, bu '
kımdan aklından sil. En iyisi öğle yemeğini verelim,
pansın bu yara. Gecikirsek işçilerin aklına yeni yeni şeyk
takılabilir. İşçi bu, ne zaman, ne yapacağı pek belli
maz. Hazır greve gitmişken, hazır fabrikayı işgal etmiş
yevmiyelere şöyle ellişer kâğıt daha zam isteyelim diye ı
şünmeye başlarsa."
Kötü kötü küfretti İlhan Bey, telefonu yüzüne kar,
"Pis herif, alacağın olsun!" diye söylendi.
Bir sigara yakarak düşünmeye çalıştı. Kötü kısmıştı.
tün çıkışlar tıkalı gibiydi. Belki öğle yemeği verse bitec
ama inat değil mi, vermeyecekti işte. İsterlerse fabrik
yaksınlar, zırnık koklatmayacaktı. Gerekirse bütün
tini, yani oğlunun servetini, bu yolda telef etmeye
di. İşçi de kim oluyordu, kafa tutacak, sendika da
oluyordu? Karşı görüşteki konfederasyona anlatıp refel
dum yaptırsa, olur muydu acaba? Niye olmasın? Faka
ğunluk sol sendikada, mutlaka grev olsun diyenler k.ı
nırdı. Ama işin içine dümen sokana, hile sokarsa, azınlık
çoğunluk mefhumu silinirdi orta yerden. Şimdiye kjfl
hep böyle olmadı mıydı? Karşı görüşteki sendikaya l>ı|l
işçilerin mutlak ekseriyette oldukları işyerlerinde tj^H
lamayı çoğunlukla sol sendikalar kazanmadı mıydı? 1
marndır!"
Yine numaratörü gagaladı. Gecenin bu saatinde rah«ı
sız ettiği için özür dileyerek söze başladı ve on dakika k •

dar görüştü. Ardından bir numaraya daha telefoı
sonra birine daha. Nihayet sabaha karşı oğlunu arı

nn öğle üstü fabrikada bulunmasını tembihledi ve geliş-
meleri seyretmesini kahkahalar arasında fısıldadı.

Yorulmuştu. Yüzündeki sırıtık başaracağına dair besle-
diği inançtan ileri geliyordu. Mağlûbiyete alışmamıştı hiç.
Tuttuğunu hep koparmış, girdiği her işi başarmıştı. Bunu
da başaracaktı. Şimdiden konfederasyon başkanının şaş-
kınlığını görüyor, yapışkan gülüşünü zaferinin üstüne bo-
ca ediyordu.

"Bundan böyle," dedi yüksek sesle, "yalnız öğrenci-
lerle- tersanedekileri tavlayacağım. Korkmaz 'ı da getirip
konfederasyonun başına oturtacağım. Benimle baş edebi-
leceklerini mi sanıyorlar?"

Başı ağır ağır masaya düştü.

* * •

Sabah dokuza doğru Kadir Bey büroya damladı. Ali
daktilo tuşlarıyla cenge tutuşmuştu. Birinin girdiğini du-
uıııca başını kaldırdı.

"Oo... Kadir Bey, buyurun."

"Şaşkın oğlan nerede?" diye bir soru attı Kadir Bey, gi-
"i girmez, "görüşmem gerek."

Ali yan kapıyı işaretledi:

"Biraz kestiriyor efendim."

İhtiyarın yüzünde acımtırak bir ifade belirdi:

"Vah zavallı yavrucak, sabaha kadar çalışmış olmalı
KjKm, kalsın, uyandırma. Ben sonra telefon ederim."

< tbinden çıkardığı gazeteyi usulca masaya koydu:

"Makalemi mutlaka okusun. Halk Partisinin demecini
.şist tırmanıştan söz ediyoruz. Halk Partisi lideri üni-
e işgallerinin meşruiyetini ifade ederek öğrencileri
?dediğini belirtiyor. Asıl tehlikenin faşizm olduğu-
riatçılık olduğunu söylüyor, iyi dt ediyor. Bu sözler.
• inin"hesaplarına uygunluğu bir yana, gerçekten de
ımaz sözler. Biz Hitlerizmi görmüş kuşağız."

Göbeğini hoplattı, gerdanına yumularak kıkırdadı:

"Kuşak denince aklın bel kuşağına gitmesin! Geçerk
uğrayıp İlhan'a müjdeyi vereyim dedim. Bir şişe viski sö
var, onu da bir zahmet hatırlat."

"Olur, hatırlatırım."

"Eyvallah."

İhtiyar çıkınca ortalık birden boşalmış gibi geldi Ali'
Odayı koca gövdesiyle mi doldurmuştu, gürültülü konu
masryla mı, purosunun dumanıyla mı, kestiremedi.

Bir türlü sevememesi nedendi şu adamı? Toplumcul
sa bu da toplumcu, üstelik patronu bulunduğu gazet
ne yaptı yaptı, ortaklarına madik üstüne madik attı ve '
ri sola çekmeyi becerdi. Bu haliyle büyük bir ilerici ve
toplumcu, üstüne üstlük devrimci yani. Zorakilikse büt
tanıdığı ileri sosyalistlerde var; hareketlerinde, sözlerin
mimiklerinde bile. Biraz kurcaladığı için mi mazisini?
kiden, gençliğinde Hitlerci olduğunu bildiği için mi
ba? Yoksa toplumculuğu yazı yazmaktan ibaret sayd
için mi? "Gerçek şu ki, hepsinden bir parça nefret edi
rum. Nefret etmediklerimin de sevmediğim bir yanla
mutlaka var. Belki toplumculuğu gerçek anlamda bilme
diklerinden olmalı. Bilmiyorlar. Namussuzlukla eş an
lamda alıyorlar desem yeri! İlhan Bey dürüstçe, Kork
eh. Taşkın bütün bütün saf; idealist diyebilirim. Daha
cuk sayılır, tüm kalbiyle söylenenlere inanmış, bağlan
azıcık tersinden söze girsen, azıcık söylediklerine itiraz
sen parlayıveriyor, hemen faşizm suçlamasına sarür
Samimiyetle inandığından veya körü körüne bağlandı
darı; birkaç cümle tokmağıyla sırça köşkü yıkılır diye k
tuğundan mı yoksa? Sosyalizmi olduğu gibi görmek
iyisi, olduğu gibi görmek ve kusurlarından korkmamak
Geçenlerde Korkmaz'a, Sovyetler Birliğini örnek
rek sosyalizmin kötü uygulanması halinde özgürlük

bütünüyle kısıtlanabileceğini söyleyince, az daha eliyle .ırzını kapatıyordu. Ürkek ürkek bakınmaya başlamıştı. "Deli misin sen? Nereden de böyle saçma fikirlere saplanırsın?" Kendisine hiç saçma gelmiyordu oysa, düşündükçe daha çok inanıyordu. "Sovyetlerde hürriyet olmadığını anlamak için gitmeye bile ihtiyaç yok. Başka siyasi partilere yer olmayan bir ülkenin özgürlükçülüğü fanteziden, sırf lâftan ibaret kalır. Ya Berlin'i ikiye bölen Utanç Duvarını nereye koymalı? Bu duvar kapitalist dünyada olsaydı bizler başka delil aramaz, bunu gösterirdik. Barışı korumak içinmiş, pöh! Buna Taşkın bile zor inanır. Devrimci geçiniriz sözde, bunca gerçekleri görmezden gelmenin adı, devrimcilik olmuş. Devrimci müzik, devrimci resim, devrimci romanmış. Hele de roman! Kancayı taktılar köye, köylüye, ciciğini çıkarıyorlar."

Kaç kere bu romanlarda yazıldığı gibi köy, anlatıldığı ı:ıbi köylü olmadığını söylemeye çalışmıştı, yazarları dahil (ok kimseye; sadece tuhaf tuhaf bakmakla yetinmişlerdi. H.ı/ıları yanından kaçmak için bahane aramıştı. Yalnız < >ktay Bey, Allah'ı var adamın, sözlerini dikkate almıştı. Almakla kalmamış, bir köye gideceğini, inceleyeceğini, İM görürse onu yazacağını söylemişti. "Ama o gün bunundur, yazdığı yok." Anlamadığı bir husus da bütün

solı uların dini' 'Öcü" gibi görmeleri. Kendisine kalsa dinden kopmanın devrimci mücadeleye zararlı olduğunu ileri lürccek. "Çünkü halkımız dindar, onlarla bütünleşebilnırk için inandıkları değerlere inanmak, değer ölçülerini kullanmak lâzım. Karşısına geçip sosyalizmin faziletinden i'-ılısedeccksin, sonra ezan okunurken sinini camiye verip lût kös uzaklaşacaksın. Ve halk sana inanacak, güvenecek ekle güvenir!" '

Ali ye göre Türkiye'de sol hareket sendikalara ve öğren-I ilerin heyecanına hitap etmese, bir de yerden mantar bi-

ter gibi dernek mernek namıyla hücreler bitmese ve meç yarışına girilmese, sol hareket yokluğa mahkûm ol du ki kaybolmacasına. Sokak hareketleri bir yerde mut ka tesirini kaybedecekti, sittin sene gürültünün, hey nın zirvesinde ilerlenemezdi. Fikir namına gençlere v len sadece slogandı, gerisi boşluk, koskocaman bir boşl yani hiç!

Gerçekleri görmek, anlamak istemiyorlardı. Niye a ba? Türkiye'nin kalkınmadığını nasıl da rahatça id edebiliyorlardı? Bir bildikleri mi vardı ki? "İhtimal dır, nereden bilebilirim, daha yeni sayıp herşeylerini tatmıyorlar bana, yalnızca kıyısından köşesinden çiti yorlar bazı bazı."

Ne olursa olsun, aralarında bir yer buldu ya, koskoca tanbul'da kaybolmak üzere iken kolundan tuttular, çe' ler aldılar ya; gerisini boş vermeliydi. İlhan Beyin ve ç~ sinin gözüne girmişken, önemli biri olduğunu yüz* karşı yeni yeni söylemeye başlamışlarken, herşeyi bir h can uğruna terkedebilir miydi? Ücretine de zam yapıl ti, bir süredir toplantılarına bile katılmaya başlamıştı. tılrhak bir yana, fikir beyan etmeye de geçmişti; üste dikkatle dinleniyordu. Az buz gururu okşanıyor, nun oluyordu. "İman önemsenince sevinmeden yap yor. Yaradılış işte, zaaf belki, ama gerçek bu." Zaman man tlhan Beyin işadamlarıyla olan münasebetini de dırgamıyor değildi, "tş çevreleri senin düşmanın y" divordu, "bu samimi sohbetler çok mu lâzım san Herhalde çok lazımdı ki İlhan Bey sık sık iş adamlarıyla lefon görüşmeleri yapıyordu. Görüşürken uzun, yap kahkahalar atıyordu, bazen de başbaşa verip bir işad la fısıldaşmaya oturuyordu. Bir gün bilgi vermek lüz nu duymuş olacak ki, "Kullanıyoruz" demişti işad rını kastederek, ' 'onları bilimsel sosyalizmin çıkarları

rultusunda kullanıyoruz." Yine de çirkin buluyordu bunu, iş çevreleriyle teması bütünüyle kesmek, topunu bir-

den düşman bellemek ve saldırmak icap etmez miydi? Belli bir seviyeye geldiğinde bunu teklif etmeyi düşünüyordu. Şimdilik temel fikirler ortaya atmak için erkendi daha, aralarına karışalı ne kadar olmuştu ki.

Geçen gece bir nutuk attırmışlardı Ali'ye, ekseriyeti öğrencilerin teşkil ettiği kalabalık çılgınca alkışlamıştı. Nedense alkışlar zoraki gelmişti Ali'ye. En olmadık yerde sözünü bölüp slogan atmaya, ardından el çırpmaya başlıyorlardı. Topluca slogan, topluca alkış ve anında tıs, sükût. Birisinden işaret mi alıyorlar diye düşünmüştü. O birisini çabuk buldu, asistan İrfan Beydi. Canı sıkıldı sıkılmasına, ama eh. Doğrusunu söylemek gerekirse, "Hoşuma gitmedi diyemeyeceğim."

Bütün bunlar Ali'yi kendine çekiyor, farkında olmadan l>ır çemberin içine giriyordu. Arada bunalmıyor değildi, Ijkat çabuk toparlanıyordu. Kendini soruların girdabına ?itip bunalmaktansa bir yerlere gidip laflamak daha çok ıjine geliyordu. Ya Recep Beye veya Korkmaz'a kadar uzanıyordu. Recep Bey gibi şöhreti ülkeyi tutmuş bir ya-Mrla iki çift laf etmeye kimbilir kaç milyon insan can atardı Kendisi dilediği zaman bunu yapabilen imtiyazlı vatandaşlardan biriydi. Bunun gibi daha sürü ile imtiyaz, vrtmez miydi? "Sayılı insanlardan biri olmak az şey mi?"

Yandaki odadan somya gıcırtısı gelince toparlandı. Kaılır Bey gitti gideli boş durduğunu yeni farketti. Kalktı, yjııdaki odaya girdi, tlhan Bey uyanmış, portatif somyanın üstüne oturmuş, gözlerini ovuşturuyordu.

"Saat kaç," diye sordu esnerken.

"Dokuzu yirmi beş geçiyor. Çay ister misin?"

(iliyle bir red işareti yaptı:

"Sağ ol, bugün mahkemem var mıydı?"

"Saat on dörtte. Meliha hanımın boşanma davası.'

Gerindi.

"Amaan! Hatırlatma şu karıyı bana. Dördüncü koca be. tam dördüncü. Herife boynuz taktırdığı yetmez git üstelik nafaka istiyor."

Şaştı birden:

"Ama biz kadını savunuyoruz, kocasını değil!'

"Öyle mP" dedi güldü. "Sahi, ,biz kadını savunuy ruz. Ey, ne yaparsın evlât, iş iştir. Sonrası devrimci kanla dandır Mâliha. dostumuzdur."

Gözlerinin önünde şekillendi kadın, aşırı dekolte kılt] sırıtkan çehresi ve fosur fosur Marlboro'suyla. Büroya 1 gelişinde dereboyu ıhlamurlarının kokusunu savuran, seferinde ayrı renk peruk takan, bazen gece siyahı, ba sonbahar yaprağı sarısı. "Bukalemun gibi, daima

değiştiriyor." Herhalde kırk yaşlarında vardı, belki
kırkbeş. Şehir kadınları köylerdeki hemcinsleri gibi ya
rını belli etmiyorlardı ki.

"Ne düşünüyorsun?"

Koptu düşüncelerinden, İlhan Beye sorgu yüklü

"Meliha hanımın devrimciliğini," dedi dos do
"böylesi de oluyor demek."

İlhan Bey şakacı bir tavırla, parmağını salladı:

"Meliha dediğini duymasın, çığlık çığlığa bağırır.
loş diyeceksin. Hele devrimciliğinden kuşkuya kapıldıgtl
anlarsa öldü billah affetmez. Üstelik sana yangın
Geçen gün kulağıma ne dese? 'Şu köylü ne şeker şey' ı
di. Aman dikkat oğlum! Bir de senin boşanma davt
uğraşmayalım."

Doğruldu, mankenleri taklit ederek ayak uçlarınckj^B
rım bir tur attı:

"Buruştu değil mi elbiseler, buruşsun Elbiseleri buru
suk bir devrimci her zaman iyi bir devrimcidir. Bir I

kada olmalıydım şimdi, geciktim ya aldırma. Telefon
rden, filan?"

"Kadir Bey az evvel uğradı."

"Niye, ne varmış?"

"Hiç, bir gazete bıraktı, 'Okusun' dedi. Halk Partisi-
nin bir demeciyle kendisinin başmakalesi enfesmiş, faşiz-
mi tel'in ediyorlarmış birlikte."

Yüzü asıldı İlhan Beyin:

"At çöpe gitsin. Böyle mavalları çok dinledim şimdiye
kadar. Lâfla peynir gemisini yürütebileceklerini sanıyor-
lar, herşeyi masa başından verecekleri demeçlerle, yaza-
cakları yazılarla düzeltecekler akılları sıra. Neyse."

Kapıya atıldı:

"Arayan soran olursa akşama uğrayacağımı söylersin.
)imdilik hoşça kal."

Ali'nin kafasına bir soru işareti çakarak çıktı, gitti.

"Bu devrimcilik ne menem şey ki hemen herkesin kola-
yına geliyor? Sınıf geçemeyen öğrenciler, tembel işçiler.
luşarısız mühendisler, kan davası güden katiller, işsizler.
mirasyediler, boynuz taktıranlar. hafifmeşrepler, sapıklar.
İn/en milyonerler, sosyete züppeleri, servet avcıları.
Nedir bütün bunlar? Sırrın ucunu yakalar gibi oluvor in-
am o sırada bir başka sır küpüne yuvarlandığını gü-
lüyor. Birbirlerini son derece sıkı tutuyorlar görünüşte.
Hlia birbirinin ardından etmedikleri sözü bırakmıyorlar.
Veriyorlar veriştiriyorlar. "Sanki sosyalist geçiniyor, dev-
imi olsun ilk başı uçurulacak adam odur. Bakma karşı gö-
alere prim vermemek için yazılarını merhedivorum.
re çıkarıyorum, ama samimi söylevim mi dostlar, o

rı içip yazdıklarının tek satırına bile inanmıyo-

"Al bendende o kadar yoldaş, üstelik de ne bilgisiz he-
"l ne görgüsüz.' Geçenlerde sol gelişmenin bir döVümiı-

nü yaptı, buram buram cehalet kokuyordu. İnsan bilme
yebilir, ama bilmediği konuya gitmeyebilirde, öyle de '
mi?"
"Öyle öyle, kendini dev aynasında gören bir salon z"
pesi aslında." ^^^
Bir şeye daha dikkat etmişti Ali, bu sosyalist yazarlar
hele biraz yaşlıları yazarken öztürkçe yazıyorlardı da k
nuşurken öyle bir Osmanlıca konuşuyorlardı ki, bazı keli-
meleri anlamak için sözlüğe baKma ihtiyacını duyuyordu.
Tabiî, konuştukları gibi yazdıkları iddiası karşısında bı
yıkaltı gülümsüyordu. Sendikacılarda durum başka türl
müydü, ne gezer? Kemal Bey Korkmaz için ileri-geri k
nuşur, Korkmaz Murat'ın ciciğini çıkarır, Murat ötekil
için basardı küfürü. "Asıl sömürücü bu pezevenklerc" '
diye başladı mı, bir çırpıda ardı arkası gelmeyen itha
sıralardı.
Zil sesiyle telefona uzandı. Meliha Hanım arıyordu.
han Beyin büroda olup olmadığını sordu. Bugün ma"
me varmış da hatırlatmak istemişti.
"Biliyor," dedi Ali kestirmeden, "kendisi mahker
gelecek, şu anda büroda yalnızım."
Birden yılıştı kadın, önce isterik bir kahkaha attı, ar
dan sesini fısıltıya dönüştürüp bir şeyler geveledi. Ali'
yüzünde tiksintinin bıçak izleri dolaştı. ^^^_^
"Hayır," dedi sen bir sesle, ahizeyi çarpar gibi yerınr
bıraktı.
Namussuzluğun adını devrimcilik koyanların biri de'
kadın işte. İlhan Beyin tabiriyle kocasına boynuz taktirdi»
ğı yetmez gibi üstelik nafaka istiyordu. Şimdi de utanm*
dan kendisine arkadaşlık teklif etmişti. Ali'nin erkek-kfr
din arkadaşlığına aklı ermezdi, hele bu tip kadınlarla.
lah'tan köylülüğü üstünden silinmemişti hâlâ, inşallah il»
linmeyecekti bundan sonra da. Köylülük gitti mi ardın

dan ar ve namus da gidiyor olmalıydı; artık Meliha gibi
şırfıntılardan korunabilirsen korun. Ne zamandır köylü-
lük bir zırh gibi sarmıştı ruhunu; arzu dolu bakışların ço-
ğu da bu zırha toslayıp yüzgeri ediyordu. Bir gün birin-
den zırhı yırtacak kadar güçlü çıkarsa, ya çıkarsa? Fena
olurdu, çok fena. Kendinden iğrenir, anasının yüzüne ba-
kamaz, daha önemlisi bir daha köyüne dönemezdi. Dün-

yanın bütün denizlerinde yıkansa yine de boyunca batak
içinde sanırdı kendini. Bu hissi şimdilik koruyordu.

Kendini kutlayarak daktilo başına geçti, yapacak bir sü-
rü işi vardı.

İlhan Bey büroya döndüğünde alı al, moru mordu. Yü-
zünden düşen bin parça. Gitti kendini koltuğa attı, yakası
açılmadık bir küfür savurdu, sigara dumanına karıştıra-
ftk.

Ali hiç seslenmedi. Eğer mevzuyu bilmesini istiyorsa
kendiliğinden anlatmaya başlayacak, yok istemiyorsa bü-
tün sorularını geçiştirecekti.

Meğer istiyormuş:

"Olmadı!" diye köpürerek başladı anlatmaya. "Canı-
na yandıklarım kendilerini dev aynasında görüyorlar. Sen-
dikacıları söylemekteyim Ali, o ciğeri beş para etmez
ıuhlûkları."

"Bir aksilik mi var?" diye sordu çekine çekine.

"Var ki nasıl var! Anlaşın dedim, anlaşmıyorlar. İlle
njle yemeği diye tutturdular. Fabrikayı babalarının evi
bellemişler, başka ne deyim.''

Ali dikkat kesildi, işçi babası diye tanınan İlhan Beyi
İmden işçi aleyhine geçiren olay neydi acaba?

"İki sendika gırtlak gırtlağa," diye devam etti İlhan
referanduma da yanaşmıyorlar. Peki yetki kimin
•Ijıik? Sendikaların biri grevde, yalnız grevde olsa iyi,

:5s
/Aj>/i/A/k) unwifk

koca fabrikayı işgal ettiler, yahu adamlar o tesise mily
ları bağlamışlar be, işgal edesiniz diye mi?" ,

İleri gittiğini fark edince hislerini frenlemeyi dene
fakat frenler boşalmıştı bir kere, tutmuyordu. Bas bay
titriyor, sık sık soluklanıyordu.

"Bana Kemal'i ara," dedi parmağını telefona dikere
"canına okuyacağım."

Ali numarayı çevirdi, sekreter kula birkaç kelime
nuştuktan sonra İlhan Beye döndü:

"Yok efendim."

İlhan Bey dudaklarını kemirmekle meşguldü, söylen
pek anlayamadı:

"Ne yok?"

"Kemal Bey yerinde değilmiş, nerede olduğunu da
miyorlarmış."

"Benim aradığımı söyle."

Söyleyince kısa bir süre beklettiler. Sonra yine te'
verdi İlhan Beye:

"Yokmuş."

Fırladı yerinden, deli gibi telefona saldırdı:

"Ver bana. Alio, o eşşeoğlu eşşeğe söyleyin, yakındı hesaplaşacağız. Canına okumazsam bana da... Alio, nijH kapattın, fahişe?"

Çarptı ahizeyi, terini kuruladı:

"Bu sözleri kendisine söylemek isterdim ya, ne^H yokmuş. Bilirim, mahsustan yok dedirtiyor. Görüşmek ıı temediğinden. Ali, hadi bana bir iyilik yap, sendikaya lu dar gidiver, kapıdan bir otomobil çevir hemen. Kem»l orada mı, değil mi öğren, hadi koçum! Sonucu telefonU bildir acele. Sonra da çek git. İzin veriyorum. Şayet odH ise eh görüşeceğiz."

Ali şaşırmıştı, canciğer dostların arasına kötü kar^H ne zaman girmişti acaba?

"Bir şey mi geçti aranızda?"

Elinin tersiyle biçti havayı, gözlüklerinin altında bulanık parlayan gözlerini muhatabına yapıştırdı,.

"Bir şey de ne oluyor, çok şey geçti. Bana madik atma-v.ı kalkıyor üçkâğıtçı."

Kemal Bey mi?"

"işte o adı batasıca hergele."

"Size madik atmaya kalktı ha!"

"Kırk yılda zor çıkarılır bir madik ki Ali, düşman basi-lli! Bunu bana nasıl yapar? Hesabını sormazsam... Hadi <m bir yol merkeze kadar uzan iver."

Çantasını topladı ve çıktı. "Bu sinir hali içinde Meliha'-11 /or boşar" diye düşüne düşüne bir taksi çevirdi. Sendika merkezinin adresini verdi şoföre, koltuğa yayıldı iyiden •vı, rahatladı. Sanki bir sürü düşünce bu anı bekliyormuş (ibi başına üşüştü.

' Sosyalist sosyaliste madik atıyorsa bu işin de çivisi çıktı 'ivilir. Sağı beğenmezler, sömürücüdür, filandır, fişme-k indir diye, ama kendileri daha beter yollarla birbirlerini • <? ıklamaya kalkarlar. Bunları hiç tanımadan sırf kitaptan 'kuvup sosyalist olmak vardı ya, geçti artık. Kitapta yazılı •Unlarla gerçekleri ayırmak lâzım anlaşılan. Sovyetlerde 'Muğu gibi. Herifler ne güzel ayırmışlar; kitabı koymuş-'ıı kenara, uygulanabildiği gibi uygulamaya geçmişler. ita sınırsız özgürlük mü deniyor, tam aksini yapmış-I Kısmışlar mengeneyi sınırı iyice daraltmışlar. Başka vürütmek ne mümkün? Demek her sistemde insan "?undır, birtakım duyguları, bazı zaafları, özlemleri var-'nları nazara almadan kitap yazmak mümkün, ama amak asla! Rusya'da olmadı meselâ, altmış şu kadar olmadı, özgürlük dendi baskı geldi, bunu inkâra iüz yetmez. Burda da olmuyor, bir avuç sosyalist Serine madik atıyorlar, birbirlerini yiyorlar. 'Tüm

liıi\l\ıknı) ıınıınck
li iyilik In)iiriimrk
•M
Dünya işçileri Birlesiniz' levhası altında çevrilen dolapla tek kelimeyle iğrenç, bunlar sosyalist mi gerçekten, yok menfaatlerine sosyalizmi maske yapan bir şebeke mi?'

Aralarında samimi olanlar yok muydu sanki? Vardı, ı maz olur mu? Ama devede kulak kabilinden. Ekseriyeti^ de şarklı öğrenciler oluşturuyordu. "Çığlık atmaktan gır lakları yırtılınca harçlıklarını birleştirerek bir dergi çıka yorlar. Kemal gibilerin, Recep Bey gibilerin, Kadir Bey Oktay Bey, hattâ İlhan Bey gibilerin yaşadığı hayattan habersiz servet sahiplerine, lüks hayat yaşayanlara sövüp sfl yiyorlar. Şüphesiz bu küfürlerdtn, herbiri hissesine düjlH ni alıyorlar." En fazla Kemal Bey alıyordu herhalde, bfl seferinde evini görmüştü. "Dolmabahçe Sarayının yaband cı misafirleri kabul salonu bu kadar ihtişamlı mıdıt?" 4^H sormuştu kendi kendine.

"Bu gençler eğriyi farketmiş, doğruyu aramaya çıkmfl diğer eğriye doğru diye sarılmışlar, bu yüzden samimi ol salar gerek."

"Geldifc abi," dedi şoför, "burası."

Verdi parasını, indi. On dokuzuncu asır Alman mimfl risinin kaba bir taklidi olan binadan içeri girdi. Az S^H Kemal Beyin karşısında idi:

"Senin patronun deli birader," dedi Ali'ye karşısın görünce, "sekreterimi adamakıllı fırçalamış, geldiğin kaçağız ağlıyordu. Otursana, sigara? İstersen puro yim."

"Sağ olun," dedi, yaktı bir sigara.

"Demek sigarayı tercih ediyorsun, eh, rahatına bak M zim. Ne diyor senin patron? Kızıyor biliyorum, yok <UH lar da inanmıyor. Deli dedim ya, bu adam deliii!"

Başını iki yana atarak "cık cık cık" etti.

"Seni de burada mıyım öğren diye göndermiştir. Şfl heci kerata, biz kırk kişiyiz yahu, kırkımız birbırim^^B
ISM
nırız. Birbirimize güvenmezsek kim bize güvenecek? Böyle bir güvensizlik ortamı doğarsa işçi sınıfının savaşımı nihale gelir düşünsene."

Konuşurken nedense gözlerini kaçırıyor, masadaki ufak ictekle oyalanıyordu. Ali hep dinledi, dinlerken de bir psikolog maharetiyle yüz ifadelerini incelemeye çalıştı, sonunda yalan söylediğine karar verdi, İlhan Beyin tahmin ettiği gibi yerinde idi ve mahsus konuşmamıştı. Kırıldı, hattâ iğrendi, ama belli etmedi hislerini. Sözleri bitsin ve hır an önce buradan kurtulsun istiyordu. Fakat adam hep konuşuyor, konuşuyordu. Ya dertleşmeye gerçekten muh-

ı.ıçtı veya bit bildiği vardı. Az sonra dilinin altındaki bak-l.ıyı çıkardı, attı:

"Ne kadar veriyor sana?" diye sordu damdan düşerce -Mne.

Ali toparlandı, doğrudan doğruya gelen soruyu da ce-vapsız bırakamazdı ki:

"Bin beşyüz"

Kızar gibi oldu Kemal Bey:

"Bak şu işe! Bu parayla insan nasıl yaşar yahu? Deli mi ne! En azından iki bin vermeli, hattâ iki bin bile az, üç bin vermeli. Üç bin lira ne ki senin gibi elemana, dünyayı ı.ırasa zor bulur. Anan da hasta imiş, öyle duydum."

"Anam oldukça yaşlı, bu yüzden..."

"Bakım ister," diye böldü sözünü, "bakım da para is-icı Bin beşyüz dediğin nedir ki? Zor durumda olmalısın. ' "o, itiraza kalkma, bu işleri iyi bilirim, geçim sıkıntısı nedir, parasızlık nedir iyi bilirim. Vaktiyle çekmişim çeke-ı Rİm kadar."

Sürmeyi açtı, bir zarf çıkarıp Ali'nin önüne doğru itti, ? lildü ardından:

"İşçi dostlar bir fon kurdular, zor durumda kalmış 5ol-lı Lira yardım olsun diye. Buyur, al bunu, içinde beşbin

İh? Hoşluktu) ıırııınck

var. Bazı ihtiyaçlarını gidererirsin en azından, arada yin uğra, elin boş kalmaz."

Ali'ye son derece iğrenç gelen bir göz işareti yaptı:

' 'Senin patron iyidir, hoştur da, bazen ipin ucunu kaçı-rıyor, çok da içiyor. Düşünebiliyor musun, bize karşı faşist bir sendikayı harekete geçirmek istedi, tabiî hava aldı. Daha bu işleri gerektiği kadar bilmiyor. Biz sendikacılar faşistiyle, sosyalistiyle gerektiğinde işbirliği yapar, karşı-nızdakini açık düşürürüz. Adamlar gelir de bizim sendi-' kamıza çullanırlar mı? Hem niye çullanacaklar, İlhan'ın keyfi istiyor diye'mi? Peh!"

Ali allak bullaktı. Kemal Beyin iç yüzü bütün bütün açılmıştı. Parayı niçin vermek istediği de belliydi. Telefon ettiği sırada yerinde olmadığını İlhan Beye söylemesi için I mutlaka. Belki bir de İlhan Beyden bazı bazı duyacağı önemli şeyleri gelip aktarması için. Açıkçası üstü kapalı şekilde de olsa casusluk ve yalancılık teklif ediyordu. Bi-'; zim gibi namusu rafa kaldır, keseni şişirmeye bak!' deme-ye getiriyordu. Karadeniz'in ateşin kanı damarlarında alev alev tutuştu. Koruk burnunun üstüne yumruğu oturtmamak için kendini zor tuttu, kalktı.

Kemal Bey,

"Zarfı," dedi aceleyle, "zarfı unuttun."

Omuz başından sert sert bakmakla yetindi Ali, kapıyı ardından hızla çarptı, sokağa düştü.

Gökyüzü denizin derinliğindeki mora banmıştı. Ciğer moruna yakın. "Yağmur neredeyse boşalacak" diye geçir di içinden, adımlarını sıklaştırdı, durağa gelir gelmez dr bir otobüse atladı.

Herşey kafasında şekilleniyordu yavaştan. Gördüğü duyduğu bölük pörçük bilgiler kuyruklarından ekleşiyor, soru işaretleri çengellerinden takışıyor, karanlık ünlemler yerlerini aydınlık noktalara bırakıyorlardı.

"İşçi örgütleri, öğrenci örgütleri, hepsi dümen! İşçileri de, öğrencileri de piyon olarak kullanan müthiş bir menfaat şebekesi, felâket bir çete var ortada. Karşısında gibi göründükleri iş adamlarıyla yeri geldikçe kol kola. yanak yanağa.! Şayet onlar sömürücü iseler, bunlar iki k.at daha sömürücü; onlar eziyorlarsa, bunlar bin beter eziyor! Yağlısı kendi midelerine, işçinin önüne ise kuru bir kemik. Nah, işte hakkın, hakkını almaya savaşıyoruz diye istismarlar. ''

Vakit ikindiye devrilmek üzereydi, duraklardaki insan istifi, yayaların onca acelesi havanın yağmura çalmasından ötürü olacaktı, herkes yağmur bastırmadan önce eve kapağı atmaya çalışıyordu.

Aksaray'da otobüsten indi. Eve gitmek için bir dolmuş aradı, ama yoktu. Dolmuşçular fırsat değerlendiriyorlardı. Bilirlerdi işlerini, gök ciğer rengine kesti mi saltanat sırası onlara geldi demekti. Direksiyonda şöyle yana kaykılır, fiyakalı fiyakalı durakları ıskalar, yan gözle de bakınırlardı hep, bir "ördek" çıksın, hususi çektirsin diye.

Bazıları kıyıya çekmişti arabasını, kaportaya yaslanmış dineliyordu. Bazıları efe pozunda ellerini kalçasına koymuş, yarı küçümser, yarı boş gözlerle otobüs bekleyen halkı kırbaçlıyordu. Arada insaflı meslekdaşlarından biri durağa yanaşınca boş gözler bileniyor, kin yükünün kaplan yırtîcdığmda parlıyordu. Bakışlarıyla insaflı meslektaşlarının yüzüne tükürüyorlardı.

Yağmur ağırdan başlamıştı. Herkes gibi Ali de telâşlandı Ceketinin içine iyice büzüldü, resmi geçitte imiş gibi ıı/un ve seri atmaya başladı adımlarını. İçinden de tempo uıttu: bir ki, bir ki...

"Taksi, boş taksi."

Arabasının yarı aralık kapısından fısıldıyordu şoför, s sinde belirgin bir küçümseme vardı, yahut Ali'ye öyle gı liyordu. Sanki adam, taksi tutamazsın, diyordu.

Telefon kabinini görünce sendikaya niçin gittiğini fırladı. Bereket versin ki cebinden iki jeton çıktı. Birini haza atarak İlhan Beyi aradı, büroda değildi, mahke: den dönmemişti herhalde. "Akşama bir daha ararım" ye düşündü. Yavuzselim'den yukarı vurdu. Kafasın içinde milyonlarca arı vızıldaşıyor, düşünce kcşmekeji ağırdan istikametini buluyordu. Bölük pörçük olaylar leşip intizamla resmi geçit yapıyorlardı.

Şöyle bir hesaba vurdu. İlhan Beyle çalışmaya başladığı günün üstünden bir yıla yakın zaman geçmişti. Devrimci tiyatrolar, işçi seminerleri, toplantılar, nutuklar, alkışlar takdirler, tedbirler, kısaca gürültü. Ne kazandığını son ya bile korkuyordu şimdi. Belki devrimci formasyon zanmıştı, belki çevre edinmişti, az buçuk nutuk atmayı öğrenmişti. Fakat meslekî açıdan başladığı günkü gibiydi, ne bir adım ilerde, ne bir adım geride. Yok, hattâ geri miş bile sayılabilirdi. Öyle ya, devrimci roman, devrimi tiyatro, devrimci ozanlar gecesi derken, hukukî eserleri okumaya zaman bile bulamamıştı.

Bu topluluk içinde kolayca yükselebileceğini sık sık düşünmüştü yine de. Adamları bir aile gibi yek diğerine des tek görüyordu çünkü. Aralarında derinden bir rekabet «• vaşı verdiklerini sezene kadar hayli zaman geçmişti. Yirw de onlardan kopamamış, olayı başka açıdan değerlendıı misti. "Gerektiği kadar sosyalizmi bilmiyorlar" demişıı Oysa bugün ard arda yaşadığı olaylar böyle iyimser yi rumlara hiç mi hiç müsait görünmüyordu. Bunlarınki yalız mi bilmemek değil, düpedüz menfaatlerinin ge tirdiği şekilde kullanmaktı. Hikmet Bey ne deı "Bunlar sosyalizm ticareti yapıyor, evlât, biz bu işin keş.

netini çekenlerdeniz." Tepkisini yumuşatmak için de galiba şunları ilâve etmişti sözlerine: "tçlerindc kaldıkça sözlerimin mânâsını daha iyi anlayacaksın, evlât" Hikmet Bey dendi mi, orda bir parça durmak lâzımdı. Nazım'la bir yıl cezaevinde yatmıştı adam, 46'lardan ben her sol tevkifarta adı en başa yazılırdı, kaç kete gitdiğini kendisi bile bilmiyordu.

Ona İlhan Bey göndermişti Ali'yi. Bir dosya tutuşturmuşru eline, ardından da basmışrı tembihi: "Bunu Hikmet Beye götüreceksin, ama dikkatli ol. İhtiyara pek yüz verme, bunamış fıkara, çenesi de iyice düşmüş, abuk sabuk söyler. Yine de ikna gücü müthiştir, yanından çabuk kopmaya bak!"

Elindeki adres Taksim'de apartmanlar arasına sıkışmış

'?arı harap bir binada nokralandı. Zili çaldı. Kapıya çıkan önlüklü genç bir kız salona buyur erti. Binanın dış görünüşüyle alay eden muhteşem bir salondu burası. Kadife perdelerin getirdiği ağır saray havasını modern koltukların savrukluğu gideriyordu. Duvarlarda yağlı boya tablolar vardı. Bunlardan birkaçının hakiki Picasso olduğunu öğrenince ağzı bir karış açık kaldı.

Salona ihtiyar Hikmet Bey girince bakınmaktan mecbuıcn vaz geçti. Adamın uzattığı eli öptü, hatırını sordu. Sonra da dosyayı uzattı.

"İlhan Bey gönderdi efendim."

"Şu âvujcat İlhan mı?"

"Evet efendim."

"Otursana oğlum, bir kahve içersin herhalde, nasıl olsun?"

Reddedemedi teklifi, o kadar yalnız görünüyordu ki kına salonda, adama acıdı. Üstelik çok da babacan tavırlıydı. İlhan bey niye çekiniyor, anlayamamıştı.

Adamın karşısındaki koltuğa otururken gülümsedi:

"Orta olsun lütfen" dedi, "teşekkür ederim."

Ali'ye kapıvı açan önlüklü kıza iki orta kahve söyledik ten sonra dosyayı karıştırır gibi yaparak,

"Asırlık Hikmet ustanı tanırsın umarım" dedi, "gaz telerde bazen resimlerim yayınlanır, özellikle Kadirin g-zetesinde. Tabiî benzetememişsindir, onlar gençlik resi lerim. Halkım beni genç ve dinç görsün istiyorum. Bel sen buna zaat diyeceksin, eh öyle olsun."

Kahvelerin sonuna doğru iyice açıldı:

"Nazım'la birlikte yattık; iyiydi, hoştu, ama çok ümi sizdi. Bitkindi adeta her haliyle, sonsuza dek karamsard Türkiye'de hiçbir şey başarılamayacağına bir kere inandı mıştı kendini. Kaçmayı kuruyordu. Vaz geçirmek içi elimden geleni yaptım, dinlemedi. Affedilir edilmez . luğu Moskova'da aldı. Yetinmedi, ülkesi aleyhine söyl meyecek laflar etti. Bir ölünün ardından konuşulm ama Nazım'ı ölü saymadığımdan konuşacağım. İki büy zaafı vardı dostumun, kadın ve para. Dava adamları affedilmeyecek büyük zaaf. Yine de yurtta kalsaydı . olacaktı. Kaçmakla karşı görüştekilere kuvvetli bir koz miş oldu, o gün bugün mazur göstermeye çalışıyo ama eh, zırva tevil götürmez diye bir söz var, bu iş de tevil götürmüyor."

Omuzlarını silkti, sözlerinin gerisini muhatabının ' kine bırakmayı daha uygun bulmuştu galiba. Nazım'ı latmayı bu kadarla bitirmiş, hayatından bölük pörçük tıralar nakletmeye geçmişti. Gerçekten çile yüklüydü bu

tün gençliği. Bunu yüzünden de anlamak mümkündü, vı
le bıçakla kazınmış gibiydi yüzüne.
"Şimdikiler ne yapıyorlar, evlât, iki slogan an^^H
keyiflerine bakıyorlar. Biz bu işin mihnetini çekr
Ömrümüzün yarısı içerde, yarısı dışarda geçti. Şimd
ise sosyalizm ticareti yapıyor. Satıyorlar anasını da, k
Hıslıhla) ırıını-k
)61
sini de. Ama yetti, eski tüfekler karar verdik aramızda, bilimsel sosyalizmi birtakım cahillerin, menfaatperestlerin oyuncağı olmaktan kurtaracağız. Nedir bu gençlerin hali böyle? İki yaşasın bir kahrolsunla meseleyi hallettiklerini sanıyorlar. Nedir bu işgaller, isyanlar, vurmalar, kırmalar, soygunlar? Bunlar korkutuyor bizi, ürkütüyor. Namussuzlukla savaşacakken adeta toptan namussuzluğa sıvanmışız. Dürüstlük sadece kitapta kaldı, sosyalist olmakla vatan haini olmayı eş mânâya alan sosyalistler türedi, dümenlerine bakıyorlar. Halk nazarında antipatik olmuşuz. Ic, halk olmadan nasıl gerçekleşecek düzen değişikliği? Dikenin gerçekleri bam başka, evlât. Sizlerin anladığından bütün bütün başka, insan yaşlandıkça tanıyor halkını. İtiraf edeyim ki yeni yeni tanımaya başlıyorum. Nedir bizim halkımız? Öncelikle dindardır, öyle değil mi? Demek halkla bütünleşerek bir şeyler yapmak isteyenlerin de dindar olma zorunluğu var, en azından öyle görünmeye. Dine sırtını döndün mü, bittin; üç maceracının dışında kimse gelmez peşinden."

Bunlar zaman zaman kendisinin de düşündüğü şeylerdi, ilgisi daha beter arttı, gözünü kırpmadan dinlemeye başladı:

"Biz de vaktiyle hataya düşmüştük, Marksizm dH afyon saydığına göre biz de afyon sayarak saldırmalıytz, filan gibilerden. Hattâ ısrarla götürdük din düşmanlığını, devlet politikası da bize yardımcı tabiî, laiklik dümeninlen hareketle. Neyse; baktık ki bir yerde din dim dik
ı akta, realite, ama biz halktan kopmuş, uçsuz bucaksız bit boşluğa düşmüşüz, boşlukta yürüyormuşuz, al bakalım yeni baştan. Derken yaş da bitti, gider."

Peki efendim, sizce ne yapmalı."

"Bütün mesele bu sorunun düğümü içinde işte, ne
>jpmalı? Sanki basit bir soru değil mi, adeta vavan, ama

;u'S
Bnshd in Yiininick
IC-
derininde bir dünya görüşü, pardon stratejisi yatıyor. Ba
evlât, seni sevdim, ben her önüme çıkanı kolay sevmem
şu taşralı havandan mıdır, çoktandır hasret kaldığım samı
mi görünüşünden midir?. Neyse, sevdim kısacası. Bir ba^

ba nasihati vereyim ister misin? Bu İlhan Bey gibilerini uyma, onlara âlet olma, bir yere varamazsın. İtiraz etme den sözümü bitireyim. Bunların arasında belki para kaz» nırsın, belki zengin olursun, belki şöhret olursun, amt kendini kaybedersin. Boş laflar değil bunlar, sudan gevı zelikler değil. Yine de sen bilirsin. Bana sorarsan derili ki, gaye sosyalizme hizmetse İlhan gibilerin yanından kap Sözün yok galiba, öyleyse gelelim soruya, ne yapmalı rusuna: Bana kalırsa halka sempatik görünmenin yolla aramalı. İcabında namaz, oruç, hac, vesaire... Gazete miz halkın değer ölçülerine saygı duymalı, sanatta ti den inmeciliği kaldırmalı, baksana roman diye, üstelik roman diye piyasaya sürülen edebiyatın yüz karası şeyi ne görüyorsun? Bir ağa ortalığı kırıp geçiriyor, onun k: sında yakışıklı bir köy çocuğu veya ırgat, arada teorik giler, yüz kızartan seks sahneleri, hep hep bunlardan ret. Al topunu oku, topu da biribirine benzemiyorsa bana! Şimdi bu hilkat garibeleriyle halkın bütün de çülerine söverek halka ulaşmak mümkün mü?"

"Sizce değil mi yani?"

"Değil ki, nasıl değil. Bu romanlardaki tipler bizim u kenin insanları mı sence? ağayı namussuzun dik âlâsı dıyf tanıtıyorlar, ardından köy gencine köy gibi çok küçük bil toplumda zina ettiriyorlar, tüh! Köylüyü az biraz tanıyan zinayı her türlü namussuzluğun üstünde bir namussuzluk saydığını da bilir. Ağayı ne kadar zalim göstersen, ne dit dar namussuz göstersen zina eden köy gencinin zulmuıHı namussuzluğuna ulaştıramazsın köylü gözünde. B(H böyle sürer gider hepsi, belki bir Bulgar köylüsünün m li<ı)tukta) üriimek
İh')
inanı, belki bir Rus köyünün romanı olabilir ancak. Türk köyünün, Türk köylüsünün romanı olamaz! Bütün sanat dallarında hemen aynı hatalar işleniyor. Değerleri alabora etmenin adına şimdikiler sosyalist diyorlar. Oysa sosyalist gerçekçilik ülkenin gerçeklerinden çıkmalı; çıkmıyor, çıkaramıyorlar. Ve kendi hayal dünyalarında kendilerini avutuyorlar, keselerini şişiriyorlar."

Tam tamına adamın söylediklerini hatırlamasına elbet imkân yoktu şu an, üstelik de yağmur altında yürürken: ima genel olarak hafızasından geçirdiklerine yakındı, bazıları da kelimesine kadar aynıydı.

Yağmur hızını artırmıştı. Islaklığın ürpertileri bel kısmından başlayıp bütün vücuduna yayılıyordu. Bu yüzden Minan zaman düşünceleri kopuyor, kafasının içi duraklardaki kalabalıklar gibi kaynaşıyor, dalgalanıyordu bir süre, »nra duruluyor, yeniden intizama giriyordu.

Bir hafta önce gittiği düğünü hatırladı. İki devrimci |rnç evleniyorlardı. "Millet devrimci düğünü nasıl olur-

muş görsün" demişti Korkmaz, ellerini oğuştura oğuştu-
II İhtimal bunu söylerken karşılaşacağı ihtişamdan kendisinin de haberi yoktu. Görünce, "Devrimci mevrimci, una ne olsa zengin çocukları, ailelerinin hatırını kıramamış olacaklar, yoksa böyle gösterişli bir düğünü ikisi de /elik sayar" diyerek âdeta özrün zırhına sığınma ihtiıı duymuştu.

\lı uzun süre tek başına oturdu, içerdekileri inceledi. atı berbattı! "Para babalan diye diş çaktığımız in- ! evlenirken herhalde bundan daha muhteşem, daha rişli bir düğün tasavvur etmiyorlar" diye söylenmişti n kızgın.

kmaz bir sarışın yakalamıştı. Yarıgeceye kadar danler. Ali'nin masasına her rampada yayvan bir kahkaha "Eğleniyor .nusun, heey!" diye takılıyordu. Belli

belirsiz baş sallamakla, ya da zoraki gülümsemekle kar lık veriyordu Ali. ' 'Eğlenmek mi, o da ne demek?'' Caz sivri temposu kulak zarlarım mızrak darbeleriyle yırt ken, notalar beynine soru işaretleriyle karışıp çakılıyor"

"Halkın mutluluğu için çalıştıklarını söyleyenler, ac yalnız kendi mutluluklarını hazırlamanın telâşında m lar?"

"Milleti refaha, bolluğa kavuşturacaklarını öne s" ler, tasarladıkları refahın ve bolluğun en üst kademes: kendilerini mi hayalliyorlar? Refah kavramının kafal daki mânâsı ne? İçki kadehi ile kadın mı?"

Korkmaz 'in kollarındaki sarışın bayan. '' Şu sarışın anm halkı düşünecek hali var mı? Kavalyesinin kollar öylesine kendinden geçmiş ki, mitralyözün tetiğine basılı mış gibi sürekli takırdayan kahkahaları dünyaya öylesini metelik vermeyen bir kadın olduğunu gösteriyor ki, bjfl çıkıp, 'Şu kadın sosyalisttir, bütün sosyalistler gibi ^^H lige karşıdır, para babalarına düşmandır; tek istediği hjj kın özgürlüğü ve mutluluğudur' dese, şimdi onun atıı|ı kahkahaya benzer kahkahalar atmaz mıyım? Devrim»ılı ğin yüz karası demez miyim? Solculuktan filan ığr^^H miyim? Vah zavallı bizler! Bir de bunların bir şeyle^^H cağı günü ümitle bekleyen toy gençler!"

Etrafı unutmuş, nedense Korkmaz'ın kollarında d^H sarışına kafayı takmıştı.

"Şuna bak şuna! Her kol hareketinde şangırdayan İni» zikler, her gerdan kırmada üç yüzlük ampul gibi ı inci taneleri ve takma saçların üstüne bir kraliçe azaJ^H le oturttuğu taç!''

Kadının her kıpırdanışında öylesine altın ve ine yordu ki, kuyumcu dükkânı yanında halt etmiş. "^H

milyarderin dul eşi veya parasının hesabını şaşır-
bankerin biricik şımarığı." Meğer yanılmış Ali. ^H

.ırası çığlıklarını kesen orkestranın bıraktığı gürültü boşluğunda Korkmaz masasına konmuş, gerdanından ekşi ter kokusu, ağzından ise tiksindirici alkol buharı saça saça kailinin biyografisini özetleyivermişti: "Azizim, bu dünya güzeli, fakat yamyamlar kadar vahşi sevgilim var ya, sosyalistlerin göz bebeği, ülkenin de sayılı sanatçılarından l>iri." Kulaklarına inanamıyordu, "Hadi canım," dedi.
olacak şey mi?" Fakat az sonra yanıldığını itiraf zorun-
•la kaldı. Karga sesli takdimci iki elini havaya kaldırarak herkesi sus pus etti ve Taçlı Hatunu—Ali bu ismi yakıştırmıştı—sahneye çağırdı. Kadın sahneye alkışlar arasında çıktı. İlk iş olarak ışıkların karartılmasını istedi. Sahne gıklarının dışındaki bütün ampuller söndürüldü. Taçlı Hatun peri padişahının kızı pozunda, esrarengiz müphrm bir tavırla sahnede masum masumcuk bir süre dikil-
<lı üstüne gezlenmiş kimi yapışkan, kimi arzulu, kimi
<imi de meraklı bakışları içine sindire sindire bekle-
?lı Bir pozdan diğer poza, sonra diğerine geçti. Ağu yutmrulmuş engizisyon mahkûmlarının ölümcül kıvranışları
alpaladı, tökezledi, kıvrandı. Önce ince fısıltılı, son-
? pes perdeden bir şarkıya başladı. Türkçe söylüyordu.
\h biraz dikkat edince şarkının sözlerini hatırlar gibi ol-
ma öyle bir tempo ve müzik dünyasını alabora eden
-a nöbetine tutulmuştu ki. hepten iğrendi Beynini
in ses tırnakları altında hazin hazin düşünmeve ca-

Kendydünyasına yabancı biri daha. Devrimi müziğe
I muş, şözlerdeki ahengi, sesteki asudeliği. notadaki
uğu hançerleyerek ün yapmış. Hangisine şaşmalı?
imledikleri zannıyla bu tutarsızlığa kulak kabartan-
ıı? Ses diye bu sinir törpüsünü içine sindirenlere miv
t diye yamyam tamtamı dinleyenlere mi5 Yok^a
in dümeniyle Türk musikisinin nazlı yelkenlisine

gürültülü bir motor takan şu devrimci kadına mı? Mille
zevki bu derece mi zevksizliğe dönüşmüş, müzik düny
bu kadar mı alabora olmuş, diğer millî değerlerle birlik
millî ahenk de mi bitmekte?"

Feylesoflaştığını hissetmişti ve feylesoflaşmak ho
gitmişti. En azından körü körüne alkış tutmuyor, bazı
kışların altını kurcalıyordu, iyiye alâmet sayılabilirdi.

Düşünürken şarkı adı verlen acaip gevezelik bit
çığlıklar alkışlara karışarak tamtam sesleriyle sarmaş d
bu devrimci düğünün ana tema'sını işlemeye koyuL

tu.

Yanıbaşında Korkmaz'in ihtiras yüklü sesi çini "Güzel değil mi, dostum? Güzel de sözcük mü, harika

Korkmaz'ın coşkun sevincini paylaşamıyordu, zorla ğil ya! Sadece nezaketen gülümsemişti ve galiba bir : söylemeye da hazırlanmıştı. Ama o hazırlanana Korkmaz çoktan yanından uzaklaşmış, tekrar Taçlı tunla dansa dönmüştü.

Geceyansını çeyrek geçe Avukat tlhan Bey sahne ladt. Bir sürü alışılmış farfaralıklardan sonra, alkış sa gına elleriyle karşılık vererek yerine döndü.

Ne konuştu? Tamamını hatırlamıyordu. "Bu ha en yakın geçmişi bile hatırlamak çok zor, göğün dibi lindi sanki. Biraz daha hızlanmalı. Sahi ne konuştu Bey?" Cümle kırıntıları geliyordu kafasına. Yer y* luk, bazen insicam. Hatırlamaya çalıştı: "Yoldaşlar ye başladığı kesindi bir kere. Gerisini de galiba şöy' dürmüştü: ' 'Devrimci fidanların yetişmesi için iki d ci gencin birleşmesine tanık olmak üzere burada t mış bulunuyoruz."

Yeniden boşluk ve sonra İlhan Beyin bölük pörç "Yoldaşlar! Faşizmin tüm olanaklarıyla devrimcileri bokluktu Yiırümek ği şu aşamada tarihte görülmemiş bir biçimde birlik ve beraberliğe girmek zorundayız."

Yine beyninin filmi koptu, İlhan Beyin sesi uzaklaştıkça uzaklaştı, fakat büsbütün yok olmadı, kısa bir süre sonra tekrar duydu: "Tüm çabamızla sömürü düzeninin faşizan baskılarına karşı direneceğiz. Devrim savaşımız eninde sonunda zaferle sonuçlanacaktır. Mutlaka kıçı kırık düzenin canına okuyacağız! Mutlaka proleterya diktatörlüğünü kurup..."

Tekrar boşluk ve tekrar o ses: "Düzeni işçi sınıfının güvenilir eline teslim edeceğiz. Kahrolsun Amerikan emperyalizmi! Kahrolsun faşizm! Kahrolsun NATO! Kahrolsun bir kısmına tıka basa mideyi doldurma olanağı sağlarken bir kısmını aç susuz koyan kıçı kırık düzen! Kahrolsun pata babaları! Yaşasın sosyalizm! Yaşasın sosyal dayanışmamız! Yaşasın işçi sınıfının bilinçli savaşımı ve yaşasın dünya işçilerinin kardeşliği!"

Ardından düğün salonunu ayağa kaldıran slogan yağmuru: "Bağımsız Türkiye! Bağımsız Türkiye!"

Birden kendini bir sokak nümayişinde sandı. Kalabalık yığın yığın ardından tazyik ediyor, geri çekilmek istedikçe inliyor, sürükleniyordu. "Bağırsana!" diyordu, salyalar ı bir devrimci ağız, "bağırsana be!"

Neden sonra toparlanabildi, iki ay kadar önce cereyan gösterilere balıklama daldığını anladı, bu hayal de- ey de enteresandı doğrusu, bir anda nerelere götürü-

ı insanı.
<) gün bugünün aksine zil güneşliydi. Bir anda kendisi-
ni kalabalığın ortasında bulmuştu. Nasıl olduğunu şimdi
İm İr kestiremiyordu. Galiba biri çekmişti kolundan, yürü-
ılerin arasına çekmişti. Kurtulamayınca delikanlının
ine bakmış, Taşkın'ı tanımıştı. Rahatlamıştı biraz, bi-
l.ı ürkmüştü, vaktiyle aralarında geçen münakaşa

2>4
limltıkltı) ınıııu-k
Hoşlukla) uriiinek
dank diye takılmıştı kafasına. "Olmayan fırsattan istifac
ederek kim, vurduya götürmek için... Yok canım.'' Bir da
ha bakmıştı delikanlının suratına. Emniyet hissi büsbüti
yok olmuştu son bakışla.Delikanlı sırıtıyordu, ama ne sı
tış. Öldürmekten zevk alan, öldürmekle tatmin olan
filmlerdeki Frankeştaynların cinayet öncesi sadist gülü;
gibi tıpkı.

Herkes yanındakinin koluna girmişti, önde koca kc
dövizler vardı, yanda polisler. Ardı ardına sloganlar atı
yordu. Ali karışmamaya karar vererek suskun yürüyord
Fakat yanındaki bu suskunluğu fazla hazmedemedi: "1
ğırsana, bağırsana be!"

"Yaşasııın!"

Ali'nin cılız ve gönülsüz sesi Taşkın'ı tatmin eder
misti: 'Daha pes perdeden be, daha yüksekten!'

"Yasasının!"

"Dur yahu, şimdi kahrolsun diye bağıracaksın!"

"İyi madem, kahrolsuun!"

Kim yaşayıp kim kahrolacak? Umurunda bile değildi
Ali'nin, zorla güzellik de bu kadar olurdu hani. Bir an
önce evine gitmeyi, anasını görmeyi istiyordu, kaç kere
kolunu kurtarmayı denedi, ama başaramadı. Taşkın bes-
belli intikamını böylesi bir işkencenin mânevi hazzından
almaya kararlıydı. "Bağır hadi, bağır!"

"Yaşasun!"

"Kahrolsun!"

"Daha hızlı, daha pes perdeden."

' 'Kahrolsuuuun!"

İyice ıslanmıştı. Bu yokuş da hiç bitmeyecek miydi

Adımlarını biraz daha açtı, adeta koşmaya başladı.
raklar yine aynı kalabalıkla çalkantılıydı. Hep ço|
hep artan ve her geçen dakika eve ulaşma umudunu i
daha kaybetmenin tedirginliğiyle sıkılan kalabalık.
yandan yağmur hızlandıkça saltanatı anan dolmuşçular.
Ve hususiler. Fiyakalı, cakalı, çiklet çatlatarak, direksiyon-
da kaykılmış, duraklardaki kalabalıkları ıskalayan hususi-
ler.

Kinlenmek istedi adamlara, fakat kinlenemedi; kin da-

marları kurumuştu sanki. Belki de şu umursamazlığın, bu eşitsizliğin alternatifini bilmemesi yüzünden. Öyle ya, sosyalizmi eşitlik diye okumuştu, ama sosyalistlerde tam bir kapitalist hayatına şahit olmuştu. Bazen gösteriş olsun diye ceplerindeki on liranın beş lirasını saf, yeni yetme öğlencilere uzatıp "İşte bilimsel sosyalizmin kısacık tarifi" diye fedakârlık taslayanlar, bölüşülecek miktar yükseldikte kendi hayat seviyelerini zirveleştirmede kullanıyorlardı Kaç kere şahit olmuştu buna, kaç kere gözleriyle görmüştü.

Yine de işin,içinden çıkamıyordu. Şu hususili beylerin davranışı yanlıştı, tamam! Gelir dağılımında elle tutulur dengesizlikler vardı, bir kısım diğer kısmın gırtlağına ba- .ırak servet yığıyordu, doğru. Lâkin bu yığılmayı önleyecek, sınıflar arası uçurumu kapatacak formül neydi? Sos- • v.ılızm ha! "Daha neler!" Yalnız kitaptan okumakla yemişe yüzde yüz kurtuluşu sosyalizmde arardı ya, artık w>k Tatbikatını görmüştü, gördüğünü görmemiş farz edemezdi ya. "Kaldı ki >ovyetler Birliği olsun, sair sosyali ı ülkeler olsun, devlet kapitalizmini alabildiğine gelişimliler, tüm patronların yerini devlet aldı. Oralarda insanın insaflı sömürmesi önlendi diyelim, peki insanların devlet tarafından, hem de alternatifsiz ve tercihsiz sömürülüşünü nereye koyalım?" Herşey düzelecek diyenlere de nı.mamıyordu artık.. Sovyetler Birliğinde altmış yıla yakın l'ıı süredir düzelen bir şey yoktu, aksine insanların devleı mi.(tından ezilmesi artıyor, eli kırbaçlılar sınıfı daha da ılımlcşerek düzenlerini kurtarmaya, korumaya çalışıyor-

lardı. "Nerede komünist Partilerin alternatifleri? Yok. Azıcık muhalefet Sibirya'yı boylamaya yetiyor. Şu halde) demokrasiden söz edilemez, ama bizimkiler demokra mücadelesi verdiklerine inanıyorlar, yahut bir takım menfaatlerini yürütmek için bizleri inandırmak istiyorlar."

Yine aklı düğün gecesine kaydı. Bir şey durmadan kafij sini kurcalıyordu. İğrendiği halde bunca ısrarla o geceyi düşünmek istemesine akıl erdiremedi, şaştı bir süre, düşündü: "Onca iğrençlik arasında fışkıran ümit tomurcuğu ne ola ki?" Buidu sonunda, şimdiye kadar kendisine tab gelen bir geceyi "iğrenç" bulabilmek, buna kesinlikle rar verebilmek ve o gece gördüğü bazı hadiselerin tep siyle bir yıllık geçmişine uzanabilmek. Rahatladı, o t, lamayla daha bir arzulu attı adımlarını.

Islak asfaltta kayan lastik kokusu, egzostlardan fişkil gri dumanla karışıp genzini yakınca gürültüyle aksırd Durdu. Beynine çıkan ikinci tatlı aksırığı da yakalar

için havaya baktı. Gün bitmeden gece çökmüştü İstanb
a. Islak, yapışkan, suni bir gece. Caddeler ağırdan tenr
laştyordu ve caddelerin aksine duraklar dolup taşıyordu
O kadar gayret etmesine rağmen hapşıramadı.
Tekrar yürüdü.
Yokuşu bitirip küçük bir meydana çıkınca da soluk
di. Adamakıllı yorulmuş, hem de adamakıllı ıslanıl
Yağmur dinmişti, ama önemi yoktu. Daha beterde;
artık hiç önemi yoktu. Nasılsa ıslanabileceği kadar
mıştı, üşüyordu.
Sattım anasını, dercesine elini salladı, yürüdü. Bur
nu Kaf Dağının ardına dikip horozlanan taksicilere
taç olmamıştı ya, fiyakalı fiyakalı direksiyonda kay
küçümser bakışlarıyla yayalara tüküren hususililere de ı
varı yalvarı bakmamıştı ya. Kendi işini kendi görmüstC
Boklukla > ürümek
277
Köy çocuğuydu ne de olsa, bu kadarcık yürümeye pes di-
yecek değildi elbet.
Köy çocuğu. İstanbul'da garip ve kayıp. Geldi.geleli .'.'•
hissetmediği kadar kayıp, hissetmediği kadar garip.ve.'ka/„,'
labalık ortasında yapa yalnız. : - •.' 'V^'V
Yürüyordu ıslak asfalta potinlerini vura vura, tafta/ys- •>"'
lunda yürüdüğünden daha hınçlı, daha hoyrat. ;/.'7.',- ! V;/
Tarla yolu. \j£ '.*•'/' „.?',"
Ve tarla yolunda bir delikanlı. ?T»?V: -Cv ;
Bazen ayaklarının altında hıçkırarak kırılan kuru-.d^ft' 4,;...
parçaları. Dal parçalarının meçhul ritmine uyan t.âstİkVv.'»:
.ıvaklar. Çıkı çak çaka çık! ",',"/ y'i
Tarlaya gidene kadar mutlaka yorulacaktı. çünltjfJUl;•"•.',*
hem dik, hem patika. Mutlaka yorulacak, bir kütüğlmjtiçf'* ,'
nine oturup sigara içimi mola verecek, sonra "Bisrnı'1|gnV'.*-•".>
işbaşı. Önce ya balta işleyecek, ya kazma; yerine gö'rpj.şûr -\r»
kcceği kütüğün inatçılığına bağlı. Bu kütük millet ne,-' ,."V
dense olmadık direniş gösterir. Belki de topraktan'JyrJ-!-- •.,'
mamak için. Çekersin kopmaz, asılırsın gelmez, vurursun '' '•>*
kesilmez, dünyanın yedi kat derinine kök salmış ."gibi. .).
Böylesine kazma ne yapsın? Baltanın jilet ağzı gibi keskin.''"'-,;*
İnilmiş yanını vur ha vur! Her vuruşta ciğerlerinin Feryadı v''.',
«ıluk soluk ağzından gelecek: "Iııh! Irıh!" edeceksin." i.•';'
Alnından ter taneleri kopup bazen baltanın sapına.'.'($üş^- >.•'/
ırklet, bazen toprağa. Kütüğün kılcal damarları cılızc-.ıhz^;"'.1^
dır görünüşte. Tuttu çekti mi koparacak sanır insan*.ükat'J)».'
-i ne inat/ o ne ısrarlı direniş! Asıl gelmez, vur ke*'ıw«$ î'.-
\silmak, ama ustaca asılmak. Her iş gibi kök sökme işinle "<
>i talik ister, tecrübe isterdi. Alabildiğine kazmaya aşılırsa
nisan, kazmanın sapı çatır çutur kınlıverirdi.
"Tüh! Canına yandığımın, geç/m dünyası."
Sırttan Mimaroğlu Süleyman'ın beyaz badanalı iki knılı

»i görünmekte. Mimaroğlu Süleyman'a geçim dünyası

yok. O kamyonlar, o dükkânlar, o geniş topraklar, çay talfl laları, fındık tarlaları. Ona geçim dünyası yok.

Oğlu Kemal'e de yok mu? Yok. Baba parasına yaslaofl mış ki sırtı, ölesiye yere gelmez. Bir getiren olmazsa elbet gelmez. Rezil! Genç kızlara tebelleş olan rezil! MühendİJ mektebinde ya, adam olamamış belli.

Fadime'nin yazdığına göre eski domuzluğunda değil«H miş. Lakin başka işler peşinde olduğu gün gibi aşikâf.l Neydi o? "Ecelacaip tüfekler Çallıtepe eteğindeki mezre-de toplanan silahlılar. Kemal'in kolundan çıkmayan yo köy öğretmeni, neydi?

Eski öğretmen iyiydi, hoştu. Lâkin yenisi? Kemal'in kından sıkmadığına göre. ' 'O ecelacaip tüfek dediği Fadi menin, kafamı kurcalıyor, kaçakçılık mı yoksa? Alimal lah böyleyse..."

Yıkıldı vine maziye doğru, göçtü.

Yine o köy çocuğunu gördü.

Şimdi ihtiyar anacığının yanı başında. Bir kolunu omu-zuna atmış, almış bacaklarını altına, çömelmiş. Dişlerinin arasında az önce yediği mısır ekmeğinin kırıntıları, aradu dilini dişlerine yapışı irip "tıst. tıst" diye eme eme yalvart» vor. —-___

"Okumalıyım anam, okuyacağım. Ne olur hc de. S he dersen olur bu iş. Hadi anam, he de."

"İyi ama oğul..."

Anasının sesinde belirli endişe kıvılcımları, delik; nın sesi yalvarı yalvart:

"He de anam. sen he dersen olur."

Yağmurun içinden fışkıran bir genç kız silueti. İni tika çizginin tam orta yerinde, hafif kıpırtılı ve uta Delikanlı önünde çakılı gibi:

"Kız. hu kıvamerte nereye gitmektesin?"

' 'Anama Ali, küçük kardeşimle ot kesmeye gitmişlerdi, yağmur bastırdı, şemsiye yetiştiriyorum."

"Ben götürürüm, sen köye dön."

"Zahmet olacak."

"Ne zahmeti Fadime, hiç zahmet olur mu?"

Zahmet olur muydu hiç, yavuklusuna yaranma yolu çıktı diye yağmura bile müteşekkirdi.

Köy çocuğu on sekizinden sonra tekrar okulda.

Ortaokul, lise derken, Hukuk Fakültesi.

Derken askerlik, derken tilkinin döne dolana kürkçü dükkânına rampalayışı gibi yine köy yeri.

"Meraba muhtar, köprü bir uzama uzadı ki, dersin al-

ım gerdanlık mübarek. Allah kem gözlerden esirgesin, Mimaroğlu hırsından patlayacak haniyse..."

Mimaroğlu patlasın derken köprü patlıyor, buum!
Ardı ardına iki infilak gecenin kör karasında fırıldaklanıyor.
Çamur yeni kazılı yolda yapış yapış.
Bir fener, bir genç adam, bir baykuş:
"öt baykuşum, güzel kuşum."
Kör karanlıkta bir fener ışığı, ışığın ardında gölge, ötesinde, köprü mü? Yok. Köprüye ne oldu? Yok. Ne oldu köprüye? Yok.
Bir siluet daha karanlığın böğründe, sırıtkan, kiralık ve ılereboyu çamurunu avuçlayan nasırlı eller.
Mahkeme koridorları, sorular...
"Hukuku bitirdin madem, geldin de niçin muhtar oldun?"
Nasıl anlatmalı ki?
"Avukat olsan, hakim olsan, savcı olsan, kaymakam olun. Niye ille de muhtar oldun?"
Ah, nasıl anlatmalı ki?

:xo
Boşlukta) ürumek
"Madem köprüyü sen uçurmadın da gecenin bir v köprü ayağında ne arıyordun?"
Nasıl?
Nasıl anlatmalı, ah!
Dedi-kodu, ardı arkası kesilmeyen söylentiler, kın lar, küçümsemeler, iftiralar..
"Köprüyü muhtar yıktı diyorlar."
"Baktı paraları yiyebilmiş, eh, başka ne yapabilird
"Köprüyü yapan da muhtar, yıkan da. Para yemiş miş de, sonracıma anlaşılmasın diye vermiş dinamiti, buum! Keh, keh, keh."
Köy evinde matem, köy evinde gözyaşı, anasıyla gcı adam yanık ve yıkık:
"Gidelim anam, gayri bu k'jyde durulmaz."
Fadime:
"İsterseniz ben bakarım tarlalarınıza, ineklerinize, vuklarınıza.
"Gidelim ha anam, varalım tstanbullara, talihimizi ney elim."
"Madem istiyorsun oğul, madem istiyorsun."
İstanbul. Aylaklık. Taksim Parkı, hava buzul solum; ta.
Korkmaz, Ordu'lu çocuk, sendikacı.
' 'İş buldum sana, parası çok değil ya, idare eders: tık, çalıştıkça da anar.''

"Sağol."
' 'İlhan Bey iyi adamdır, sosyalistlikten girmiş çıkm^J avukat, yanında çalışacaksın."
"Sağol."
İlhan Bey: '
"Şu zarfı Hikmet Beye götür, ama fazla kalma yan* da, burramış, çenesi de iyice düşmüş."
Hikmet Bey:

'Nazım'la birlikte yattık. Sonsuza dek karamsardı. Biz !;>j işin mihnetini çekrik evlât... Şimdikiler ne yapıyorlar? İki slogan arasında keyiflerine bakıyorlar... Şimdikilersos- \.ılizm ticareti yapıyorlar."
Ayağının altında ince bir çığlık duyunca durdu, gülüm- sedi. "Hani köy yolundaki gibi bir dal parçasına mı bas- nm yoksa?" dedi. Sakındı. Düşündüğünü gülünç buldu. Zırt, çelik ve beton karması bir şehirde dal parçasına bas- mayı düşünebilmek, gülünç!

Neyin çıtırdadığını anlamak için eğildi. Bir kurşun ka- lemdi, ağırlığına dayanamamış, ortadan ikiye bölünmüş- tü. Saf saf baktı, baka kaldı. Dal parçası, kuru bir dal par- •..ısı hayallemeye bile gelmiyordu şehir yeri. Hayal anında v ikiliyor, tuzla buz oluyordu. Ne arasın? Zift, beton ve çe- likten harcı yoğrulmuş İstanbul caddelerinde köy yolunun lıekâreti ne arasın! Köy yolunda ayağının altında dal par- aları kırılır, ama şehre gelince o dal parças. kalem oluve- ıır, şaşarsın!
Bu kalem, kimbilir hangi öğrencinin koynundan fırla- mış? Koynundan değil, hayır, çantasından. Şehir çocukla- rının çantaları var, koynunda kalem taşımak, hattâ düş- mesin diye bir sicimle ceketin düğmesine bağlamak köy ?.uçuklarına has. Taşıdıkları alt tarafı bir kurşun kalem de- ınki dünyalara bedel inci gerdanlık.
"Simitçiii."
Sonunda uzuri "çii" hecesi Ali'nin hayal dünyasına iğ- ne iğne battı; silkindi, kaleme bir daha baktı.
Simitçiii."
liz, fakat yorgun bir sesti. On iki yaşlarında partal kı- ı.klı bir simit satıcısının sesi Kalem ondan düşmüş ola- lı, herhalde okumuyordu. "Niye okumasın? Belki • .ı 11 şa çalışa okuyordur."

Birbirini tutmaz tahminler sıralamaktansa çağırıp sofl maya karar verdi. Bugün yapacağı tek kararlı iş de buydu galiba. "Öğrenci olmayabilir. Belki de bu kalemi her:

şam simitten sağladığı hasılatı hesap etmekte kullanıyc dur."
"Simitçi."
Seğirtti hemen, yanıbaşına dikildi.
Bir değneğe dizmişti simitleri, ıslanmasınlar diye de 1 tünü naylonla örtmüştü.
Kirli elini naylona attı.
"Buyur beyim, simit mi, kaç tane?"
Belli ki acelesi vardı, yağmur onun da rızkının yolu tıkamıştı.
"Adın ne bakalım, önce adını söyle."
Tuhaf tuhaf yüzüne baktı, belki de "Deli mi ne?" düşündü.
"Levent," dedi, "kaç simit istiyorsun?"
İki parçaya bölünmüş, gözü kadar siyah kalemi uza Levent'e gösterdi:
"Senin mi bu kalem?"
Çocuğun gözlerinde bir istihfaf, bir küçümseyiş yandı söndü:
"Dalga mı geçiyorsun be, bizde-kajem efendisi var mı?"
"Sandım ki..."
Gerisini getirmedi, simitçi herhalde müşterisini bC tün küçümsemiş, caddenin öte yanına doğrulmuştu
Nedense içi burkuldu. Tam birisine iyilik yapaca fırsatı kaçırmıştı. Kalemi çocuğa verecek, sırf memnun sun diye iki de simit alacaktı. Fakat çocuk sohbete bir taşralı havası sezinlemişti üstünde, zaman kayr. den nafakasının ardına düşmüştü. Oysa azıcık daha I şeydi...

Bu küçücük hadiseden mi, yoksa yavaş yavaş kafasında istikametini bulan hâdiseler zincirinden mi, bir anda kestiremedi. Ruhunun en derin köşelerinde kopan fırtınayı vücudunun her zerresinde hissetti. Kaba dalgalar, denizdeki başı boş bir sandal gibi ruh dünyasını alabora etti, salladı, hırpaladı dilediğince. Bir şeylerin değişmekte olduğunu seziyordu açık-seçik. Ama neydi değişen, nasıl değişiyordu, neden değişiyordu?
"Annem meraklanmıştır yine." dedi, "karanlık çöktü çökecek. Bugün neler oldu bana, anlayamıyorum."
Attı adımların', yan yapıldak, yeni dünyasından içeri.
Birden sinir törpüleyen ıslak bir lastik gıcırtısı, ardından sağır, kof bir gürültü, kulaklarında danseden tiz bir çığlık ve sonra ölümün soğuk sesi...
Yalpaladı.
"Eyvah!"
Nereden çıktıkları belirsiz insanlar tenha caddeyi bir

jnda doldurdular. Ali için hâlâ meçhul bir noktayı muhasara ettiler. Adımları arzusu hilâfına sürüklendi, kalabalığı sokuldu. İnsan barajı merakın kamçısıyla öylesine kenetlenmişti ki, bir türlü aşamadı.
"Ne oldu?" diye sordu en yakınındaki adama.
"Kaza," dedi adam. "Cık cık cık" ederek başını kalabalıktan aşırmaya çalıştı.
Yaşlı bir kadın mendilini burnuna bastırmış, hıçkırığını boğmaya çalışıyordu. Kır saçlı bir bey merak yüküyle iırtıllaşmış sorusunu soruyordu ardı ardına:
"Öldü mü, öldü mü, öldü mü?"
"Kim," dedi Ali, "ölen kim?"
içindeki fırtına uğultusu sesini bastırmış gibi geldi ona, ? lıyurup duyuramadığını kestiremedi.
"Açılın!" diye bağırdı bir ses, yarı ürkek, yarı emreder fonda.

İnsan barajı dalgalandı önce, ardından hatlt çatlak meydana geldi, sonra çözüldü. Ali bütün dehşetıyle nv zarayı gördü. Ürperdi, yoğun bir bulanıklık belirdi göz rinin önünde, zor toparladı kendini.
Simitler etrafa saçılmıştı. Ötede simitlerin dizili bi'Uı duğu uzunca değnek. Şaşılası bir inatla değnekte kalaL miş tek bir simit. Ve siyah hususi otomobilin sağ ön tc rinden iki metre kadar ilerde.

Simitçiii. Az önce konuştuğu çocuk. Kaderini vuvarl laştırıp değneğe dizen ve satışa çıkaran bedbaht. Ağzı en uç yerinde ince bir kan şeridi, simsiyah gözleri yan a lık, ıslak saçları isyanla dikleşmiş.
Ne yaptığını düşünmeden atıldı. Çocuğun ağzınd zan kanı daha yakından gördü, damağında tuzlu bir duydu. Dayanamadı, diz çöktü önünde, başını kuca" aldı.
"Simitçii, hey çocuk!"
Biraz daha mı aralandı simitçinin gözleri, kapaklar bildiğine zorlanıp kalktı mı, yoksa kendisi mi öyle s Pek emin değildi; gözlerini bütün bütün açmasını, lümsemesini o kadar istiyordu ki, hayal görmüş de o' lirdi.
"Uyan, heey!"
Biri dineldi tepesine, mülayim mülayim sordu:
"Akrabası, filan mısınız?"
Cevap beklemeden sürdürdü konuşmasını:
"İnanın ki birden bire çıktı önüme. Asfalt ıslak, tim, ama tutnıramadım. Dedim ya asfalt ıslak, kazayı leyemedim."
Hafif döndü sesin geldiği tarafa, evvelâ pırıl pırıl

iskarpinlerini gördü adamın ve pantolonunun geniş lannı. Balta ağzı kadar keskin ütülü gri bir pan:olon /j nklti) ıırumck
yeni. Ceketinin düğmeleri madenî. "Güneşte Taçlı Hatunun göğsündeki altınlar gibi parlıyor olmalı."

"Görünmez kaza işte'"

Yırtık, sinirli, biraz da tedirgin bir kadın sesiydi bu. Ali sesin sahibini hiç aramadı, otomobilin sürücüsüne dalmış gitmişti.

"Hastahaneye," dedi sadece, "götürmeli."

Nedense kimse kımıldamadı. Çocuğun yaşamadığından öylesine emindiler ki "hastahane" lafı nokta kadar olsun bir ümit ışığı yakamamıştı. Perişan başlarını sakin s.ıkin iki yana sallamakla yetindi birçoğu.

İhtimal çocuktan çok kendilerini düşünüyorlardı. "Ne /iman, nerede, kaç yaşında" geleceği meçhul ölümün korkusuna bürülüydüler.

Yaşlı kadın burnuna bastırdığı mendile bir yığın hıçkıık gömdü, kır saçlı ağzında delik deşik kelimeler gevelevt rek elini kolunu salladı. Yalnızca otomobilin sürücüsü luırekete geldi. Eğildi, tutup kucakladı çocuğu. Ali, otomobilin arka kapısını açtı, simitçiyi kanapeye uzattılar. V .ınına binerken bir tereddüt geçirdi. Onunla niçin hasta - luneye gidecekti? Çocuğu tanımıyordu bile, topu topu İm kaç kelime konuşmuşluğu vardı.

"Simitçi."

"Buyur beyim, simit mi, kaç tane?"

"Adın ne bakalım, önce adını söyle."

"Levent. Kaç simit istiyorsun?"

"Senin mi bu kalem?"

Dalga mı geçiyorsun be, bizde kalem efendisi gözü ıı?"

"Sandım ki..."

lUı kadar, hep hep bu kadar. Gerisi yoktu; daha da olaktı. Öyleyse niçin hastahaneye gitsin? Şuradaki kakla birlikte birkaç ah-vah çeker, otomobil gözden si-

lininceye kadar da başını melül, mahzun iki yana sallaya rak, kendi ölümünü düşünür, sonra evinin yolunu tutaı di, herkes gibi.

Adam direksiyona geçmişti bile, başıyla,

"Hadi," dedi.

Söktü tereddüdünü attı, simitçinin yanına bindi, başioB koydu kucağına, saçlarını okşadı, ıslak saçlarını, bir babfl şefkatıvla. Çocuğun gülümsediğini sandı bir ara, içi ısufl di.

Adımbaşı "simitçiii" diye tiz çığlığını duyar gibiydij adımbaşı alaycı, küçümser bakışlarını görür gibiyd Ölüm bu kadar yakın ha, ıslık ıslığa bir tekerlek cızır ardından sağır, kof bir gürültü, sonra tiz bir çığlık vı ölüm. Hayat ne kadar boş, ne kadar mânâsız. İnsan otomobil tekerleğine bağlı kaderiyle ne kadar güçsüz.

Herşey mânâsızlaşmıştı gözünde, işçi sınıfının savaş dahil, herşey. Yalnız ölümü düşünüyor, anasından öf diği, köy imamından duyduğu kadarıyla ölüm ötesini ı sunuyordu.

Hastahanenin lizol kokusunu soluklayıncaya kadar j förün söylediklerinin tek kelimesini dahi anlayamadı.

Kalem büyüdü büyüdü, simitler gökboyu dizildi, zinden yükselen dalkbudaklı hıçkırık ağacına dizildik dizildiler.

Doktorun sesi asırlar ötesinden geliyordu:

"Maalesef yapabileceğimiz hiçbir şey yok, çocuk sizlel ömür.''

Bu kadar! Sadece "sizlere ömür."

Ne zamandır içinde fırtınaya dönüşen kaba dalgaları ze bit ölümün ördüğü en katı gerçeğin kayalarına çarpar tuzla buz oldular.

Yere çömeldi. Hıçkırdı, hıçkırdı. hıçkırdı.

Yedinci bölüm

Telefon zilinin isterik kahkahası, gazeteci Recep Beyi sıçrattı. Kızgın kızgın cihaza bakarak ağzından bir dolu sigara dumanı boşalttı. Bacaklarını da masasının üstünden aldı. Sırası mıydı yani telefon etmenin? Hayalinin derinliklerinden devrimden sonrası için özenle sakladığı bakanlığı yakalamış, tam keyif sürmeye hazırlanmışken, münasebetsiz telefon çalıyor ve birden dünyasını değiştiriyor. Bakanlık koltuğundan hop, yazarlık masasına atıyor.

Müthiş kızdı, kızgınlığını karşısındakine daha ilk kelimede hissettirmek için ahizeye adeta havladı:

"Hewet."

İyice bir Jıaşlamaya hazırlanmıştı, fakat karşısındaki sesi tanır tanımaz arzuları tepe taklak oldu, azara alışık bir köpek gibi yaltaklanmaya geçti:

"Arzı hürmet ederim efendim, saygılar sunarım, emirlerinizi beklerim."

Karşıdaki ses bir şeyler söylerken önünü ilikledi, bir rliyle kravatını yokladı, kendisini görebilirmiş gibi de ayağa kalktı ve iki büklüm oldu.

"Dinliyorum efendim, anlıyorum efendim, şu üniver-Mte olayları yüzünden değil mi, beyefendi?... Başüstüne... Hiç tasanız olmasın, bendeniz Kadir Beyle sorunu görüşürüm efendim.... Emredersiniz, zinde kuvvetlerin dikkati üniversite ve işçi hareketlerinden kaydırılıp... Evet

efendim, irtica üzerine çekilecek. Tabiî efendim, her za man olduğu gibi... Paralelimizdeki gazetelere de hal uçuracağım... Buluruz efendim, siz emrettikten sonra luruz... Âyin hikayeleri artık eskisi gibi etkilemiyor buyurdunuz? Peki ama başka ne yazabiliriz?... Devriı rin rafa kaldırıldığı yolunda sürekli neşriyat ha, a dim... Anladım efendim, Başbakanın mürtecilerle işbirli ği yaptığını... Biliyorum efendim, ordu bu konuda has. sastır... Yolunu buluruz efendim... Can, baş üstüne be* yefendi, hürmetler efendim. En derin saygılarımı sunarım efendim."

Eğilip doğrulduğunu farkedince kendinden utandı. "Sanki görebilirmişgibi," diye düşündü. "Allah kahret-sin!"

Ama hiç belli olmazdı. Konuştuğu adam cin, yahut şeytanın ta kendisiydi. Birisi yan bassa anında habe olur, adamları vasıtasıyla veya bizzat telefon ederek k ğını bükerdi, toparlanmazsa çekerdi şutu, örgütün di atarlardı. Nasıl öğrenirdi herşeyi, nereden haber al Meçhul. Belki de kameralar yerleştirmişti etrafa, ken de geçmiş kumanda odasına oturmuş, herkesin hareke rini izliyordu. ' 'Kos koca Yoldaş Şef, bu kadarını bi olurjnu?"

Bakındı. Minik bir kamera yerleştirmeye en müsait bulmaya çalıştı. Klima cihazını gözüne kestirdi. Ger ten de uygundu. Minik kamerayı şu mazgallara uy< mu insan, büroda bütün olanı biteni bir düğmeye b takip edebilirdi. "Niye olmasın? Gerçek sosyalist S ler Birliğinde az uygulanan bir yöntem mi?"

Klimadan gözlerini ayırmayarak alık alık gül ardından bir reverans yaptı, Yoldaş Şefe hareketi saygılar sundu. Döndü koltuğuna. Tam bacaklarını ya atacakken gözleri tekrar klimaya kaydı. "Ka

Yoldaş Şefin gözleri önünde bacaklarını masaya atamaz-dı. Koltuğa iyiden iyiye yayılmayı düşündü, fakat Yoldaş Şefin karşısında öyle yaygın yapıldak da oturamazdı. Her /aman çakı gibi, her zaman işbaşında ve çalışır durumda olması gerekiyordu bundan sonra. Şimdiye kadar yaptığı Kaflar için de eline fırsat geçer geçmez özür dilemeliydi. Öyle ya, ne zaman işten başını kaldırsa bacaklarını masa-nın üstüne Amerikanvari atmaya alışkındı, dinlenmesi böyleydi, taa çıraklık devirlerinden bu yana. Değiştirmek /ur olacaktı, ama mecburdu. Büyük yoldaşa karşı son de-ııe saygılı olmalıydı. Devrimden sonra özlediği bakanlık

koltuğu ancak onun onayıyla altına çekilirdi.
Uyanıklığından ötürü kendi kendini kutladı.
Fakat az sonra keşfinin son derece rahatsız edici olduğunu farkettti. Koltuğunda kımıl kımıl kımıldıyor, bir türlü rahat edemiyordu. Gözetlendiği hissi iyice yetleşmişti içine Tarassut altında bulunmak meğer ne berbat şeydi. Eli ayağına dolaşıyordu insanın,davranışları tökezleniyordu, ukarlaşıyordu. Zımbayı düşündü, eğilip alayım derken ırketi daktilo makinasının koluna takıldı, oradan kurtulmaya çalışırken dirseğini çay bardağına vurdu, bardak yuırlanarak şangır şungur kırıldı. Ağzına kadar dolu küfür dağarcığından en galizini çekip savurmaya niyetlenmişken fo/leri bir daha kaydı klimaya, dudaklarına kadar gelen küfrü gerisin geri yuttu, gülmeye davrandı. "Sakin ol" diye söylendi içinden, "sakin ol aslanım, toparlan. Milyonlarca Sovyet vatandaşı katlanıyor da izlenmeye, sana '" olmuş? Arzuladığın o sistem insanları kendi iyilikleri < m izliyor, özgürlüklerine özgürlük katmak için, davraını mânâlandırtp buna göre insancıl yöntemler geliş- ?k ve insanlığı rahatlatmak için. Sana ne oluyor?"
Yine koltuğuna çöktü, ellerini masanın üstüne koyup midi sinirli tempo tutmaya başladı. Bunu farkedince öt-

kelendi. "Adam seni izlerken nasıl tempo tutabilirsin, hJ ahmak!" Daktilo makinasını çekti önüne, bir kâğıt geçirdi, bütün hıncını tuşlardan çıkarırcasına vurdu, vurdu,! Bir yığın harf çıktı kâğıda, okunaksız, rasgele dizili Üstelik kafasının içi bom boş.
Birisiyle konuşup rahatlama ihtiyacıyla odacıyı çağırdı, 8 Adam geldi dikildi karşısına, elleri önüne kenetli, aynen» talimat aldığı gibi masanın sol yanında.
"Buyurun beyim."
"Hasan Efendi, sen misin?"
"Çağırdınız da beyim, zile bastınız. Koridordaki makinada sekiz numara düştü, sekiz numara sizin oda beyim, ezberlemişim, eskisi gibi hata yapmıyorum."
"Evet, evet, hata yapmıyorsun eskisi gibi, Hasan Efendi."
"Buyur beyim."
Ne diyecekti sanki? Bir şeyler bulup buluşturana kadar adamı oyalamak en iyisiydi.
"Bardak Hasan Efendi, çay bardağı, masadan yuvarlandı da, kırıklarını toplayıver diyecektim."
Odacı hemen eğildi, kırıkları eliyle toplamaya koyuldu
"Ocakçı da çok kızıyor beyim, bardak dayandıramıyu-

rum diyor. Bundan sonra bardak kırandan parasını alacağım diyor. Patrona söylemiş beyini, o da razı olmuş, al demiş, alınca daha az kırarlar demiş."

"Hasan Efendi."

"Buyur beyim."

"Hasan Efendi, bu klima..."

Sustu.

"Evet efendim, ne olmuş klimaya?"

Klima kelimesini ağzına aldığına çoktan pişmandı. Yoldaş Şef görüntüsünü almakla kalmayıp mini bir alıcısıyla sesini de dinliyorsa? Manzarayı çaktığını bil meliydi. Ama merakını gidermeden de rahatlayamayacak-

"Neyse, yok bir şey. Gidebilirsin."

Odacının ardından koridora çıktı.

"Bir dakika Hasan Efendi."

Adam döndü, tuhaf bir bakış fırlattı P -cep Beye, belki <\c tedirginliğinin esrarını çözmek istiyordu.

Hasan Efendi, odamdaki klima cihazı var ya."

"Var beyim, hem soğutur, hem ısıtır. Canın çektikçe lıuz gibi soğu, canın çektikçe fırın gibi ısın. Ah beyim, (>.>yle edavatlar bizim gençliğimizde yoktu. Siz..."

Sözünü kesti:

"Son günlerde onu kurcalayan oldu mu hiç?"

"Klimayı mı beyim?"

'Klimayı.''

"Oldu beyim, şöyle bir ay önce, tamirciler geldi, hani Keçen yazın sonlarında bozulmuştu ya, hemen de ardından kış bastırdığı için kalsın demiştiniz, kalorifer yeterinır ısıtıyor zaten demiştiniz, iş uzadı beyim, kalış o kalış. Hır ay öncesine kadar bozuktu, geldiler yaptılar, şimdi tıkır tıkır. Bu yazı serin geçireceksiniz."

Tamam. Mutlaka Yoldaş Şefin adamları tamirci kılığında gelmişler, mini kamerayı klimaya monte etmişler, ihtimal aynı yere bir de ses alıcısı koymuşlar ve çekip gitmişindi. Bundan sonra çalışabilirsen çalış, konuşabilirsen konuş. "Tüh!"

Odasına döndü. Klimaya bakmamaya çabalıyordu ya, luşaramıyordu. Biri zorluyor gibiydi. Sonunda dayanamadı, mendilini üstüne örttü, her yanını kapatamadığını pırünce bir gazete ile takviye etti. "Oooh" Biraz rahatlamış olarak koltuğuna döndü. "Yoldaş Şefe armağanım "Isun. Böylece enayi olmadığımı da anlar ve daha çok gü- Miir bana, ooh!"

Unlukla) mınıck

Gözlenmediğinden emin olarak rahatça düşünebilird Önce bacaklarını masaya attı, bir sigara tellendirdi, göz rini hafiften yumdu, bir elini de yeleğinin koltuk alt

taktı.
Yoldaş Şef tam zamanında işe el koymuştu. Haklıjı
Olaylar yoğunlaştıkça ordunun kuşkusu artıyordu. Geç
lerde Genel Kurmay Başkanı, cumhuriyet düşmanla
kastederek, zehir zemberek bir açıklama yapmıştı. Cu
huriyet demek ilkeler demek olduğuna göre sosyalis
açısından fazla bir tehlike görülmüyordu. Onlar ilkek
filan sadıktılar, devrimi de ağızlarından düşürmüyor
Yalnız "devrim" derken kasdettikleri komünist ihtilaliy
di, diğerleri gibi Atatürk devrimleri değil. Kim fark cd
çekti ki? Fark etseler bile ne yazacaktı? Şimdiye kadar ilk
lere siperlenip geldikleri gibi, şimdiden sonra da gide
di. İlkeci geçinmenin Marksist ideoloji açısından bir ma
zuru olamazdı. Mahzur şöyle dursun faydalıydı. Sağcıl
devrim düşmanı gösterip topun namlusuna atarken,
cular cumhuriyet ilkelerinin ve demokrasinin koruyucu
pozunda hepsini yerle bir ermenin ve ardından özledik
sistemi kurmanın savaşını daha rahat verebiliyorlardı. I
kiden çok rahat oluyordu bu iş. İrtica denir, şeriat de
yobazlık denir, gericilik denir, istendiği an zinde kuv
ler harekete geçirilirdi. Dindarlarla uğraşılırken komi!
ler atı alıp Üsküdar'ı geçerlerdi. Şimdi biraz daha zord
Son eylemler bazı çevreleri kuşkulandırmaya başla
Yavaş yavaş aydınlar arasında, hele de subaylar ara
komünizmin tehlikeleri konuşuluyordu. Evet, tam s^H
di; asıl tehlikenin irtica olduğunu yeniden nazara v
rıin tam sırası! Hassas kuvvetleri tekrar dindarların üs
göndermeyi başarırlarsa daha bir süre rahat çalışma i
nı bulurlardı. O süre içinde de belki...

Güldü. Sigarasından derin bir nefes daha çekti. Düşün-
ülerine döndü:
Tam sırası olmasına sırasıydı, ama çağdaş bir yol bul-
mak lâzımdı. Keçisi çalınan müftüyü keçi çaldı diye, kızı
kaçırılan imamı kız kaçırdı diye gazete sütunlarına geçir-
menin modası geçmişti. Başbakanın bile Cuma namazına
gittiği bir ortamda dindarları suçlamak kolay değildi. Ko-
lay değildi, ama imkânsız da sayılmazdı. Yeter ki iyi bir
plân hazırlansın, ilkelerin çiğnendiği akılcı bir yoldan zin-
de kuvvetlere telkin edilsin. Öyle bir yalan uydurmak lâ-
zımdı ki, uyduran bile inanmalıydı.
Düşündü, düşündü, düşündü.
Sonra dahilî telefondan foto muhabiri Moiz'i çağırdı.
(iencecikti. Gözleri, mesleğinde yükselme ihtirasının lavı-
nı saçıyordu. Her engeli atlamaya hazır ve nazırdı.
Durumu anlatınca kindar denebilecek tarzda gülümse-
rlı:
"Bana bakın," dedi güvenli bir sesle, "ne yapar yapar,

istediğiniz haberi bulurum."
"Nasıl birşey olacak?"
"Şimdiden bir şey söyleyemem, birkaç tane getireyim «İr arasından seçin, rakdir sizin."
Takdiri kendisine bırakması gururunu okşadı, kaykıldı koltuğunda, yan gözle de klimaya baktı, üstü örtülüydü, 'lılediği gibi oturmakta serbestti.
"Hadi göreyim aslanım, bul buluştur. Sana güveniyo-ıım, bu işin üstesinden yüz akıyla kalkacağına da inanı-yorum. Niye seni çağırdım? Çünkü gazetede çalışan bü-tün muhabirlerden daha zekisin, hepsinden daha kabili-v ilisin, istikbalin parlak senin, inan bana. Muhabirlik deyip geçme sakın, ben buraya muhabirlikten gelmeyim. Benim gibi çokları muhabirlikten gelme. Patronun Kadir llrv bile. Demek istiyorum ki muhabirlik büyük iş, büyük

olmasının yanında bir atlama taşı. Muhabirlik demek zetenin gözü demek, kulağı demek."
Benzetme delikanlıyı sarmıştı, kalın dudaklarını alab diğine yayarak sırıttı:

"İstediğiniz gibisini bulacağım efendim, ne pahası olursa."
Çıkarken durdurdu:
"Ha, senin maaşını da konuşurum patronla, bilirsı beni kırmaz. Hele bir kırsın yazılarını düzeltmem son Yalnız konuştuklarımız aramızda kalacak."
Sırıtığı büs bütün genişledi:
"Merak etmeyin efendim, ölürüm de kimseve bir söylemem. Bizim meslekte sır tutmak esas ve de gemi ' kurtaran kaptan."

"Afferin! Bak nasıl da bellemişsin. Tam tamına oy gemisini kurtaran kaptandır. Sen kendi gemini kurtar mı, üst yanına karışma. Hadi güle güle. görevim, aksa ellerin dolu dolu gel."
Gerçekten de akşama elleri dolu geldi. Zam vadi ataklığryla verilen görevi eksiksiz başardı. Üç kare foto fi Recep Bevin masasına dizdi.
"Birinci karedeki sıkmabaş bir kız." diye anlatm kovuldu, "önemi neresinde diyeceksiniz? Şuralında bu kız örtülü haliyle üniversiteye gidiyor."
"Üniversiteye ha!"
"Üniversiteye ya. Devrimlerin baş koruyucusu beli gımiz üniversiteye. İkinci karede gördüğünüm sakal takkeli adam aslında bir Yugoslav, akrabalarını filan z rete gelmiş olmalı. Bize ne bundan. Bu fotoğrafın alt 'Modern Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı Atatürk'ün i

de' diye vazar, cümlenin sonuna da parantez içinde
ünlem, iki soru işareti kovarsak
Boklukla) urümek
:m5
"Yaşşa!" diye atıldı Recep Bey sözünü kesip, "aklınla bin yaşa sen. Bu kadarı benim bile aklıma gelmemişti. Bava ilerlettin mesleği, bu gidiş nasıl gidiş yahu, jet sür'atiyIc gidiş ki yakında masamı elimden alırsan vay haline."
"Estağfurullah efendim," dedi arzu dolu, "üçüncü kaıc, bana sorarsanız, en iyisi. Gördüğünüz gibi bir sakallı .idamla üç çarşaflı kadın. Gerçi kadınların neyin nesi olduğunu bilmiyorum ama..."
"Sorsaydın."
"Soramazdım efendim, fotoğraf çektiğimi görünce öyle kızgın üstüme geldi ki."
' 'Tabana kuvvet kaçtın. Hani ölme!: var, dönmek yoktu devrim yolunda. Yemini unuttun mu yoksa?"
"Unutur muyum hiç; dövülmek neyse de filmler elden tfider diye korktum. Bu yüzden..."
"Şaka ettim canım. Şimdi söyle bakalım, bu fotoğrafın n/elliği ne? Çarşaflı kadın eksik mi İstanbul'da? Üstelik ijkallinin başı da açık, hani hiç değilse bere filan olsaydı, vıhut şu Yugoslav ziyaretçi gibi bir takke olsaydı iyiydi de, şimdi..."
Delikanlı Recep Beyin anlayışsızlığına şaşmış gibi,
"Ne demek efendim İstanbul'da çarşaflı çok? Çok da böylesi yok. Yazacağım resim altını söylemedim daha. Bakın, ne yazacağım efendim? Çarşaflı kadınlar için adamın lı.ıremi diye yazacağım. Bu suretle iki defa ilkeler ihlâl ? dılmiş olunacak. Bir, kılık-kıyafet yüzünden, iki çok evlilik vüzünden."
"Yani sen bu kadınları adamın karıları diye mi takdim -İneksin okura?"
"Cümle âleme öyle takdim edeceğim, efendim, karıları live, daha doğrusu haremi diye. Ama baldızıymış, ama . mış, ama kızıymış, bize ne? İşimize bakacağız, isteıız gibi bir haberin çıkmasını beklesek, ohoo, ömrü-

[Unluktu) ıırıııih'k
n hır
müz billah bekleriz de yine çıkmaz. Muhabir haberi kendi yapmalı demez misiniz efendim?"
Bu kadar beceriklıliğe şaştı kaldı Recsep Bey:
"Afferin be, ulan afferin be! Aklıma yattı, adam akı yattı aklıma. Ulan köftehor, ne diyeceğimi şaşırttın b haberin olsun. Bekliyordum gerçi de bu kadarını de: Üç kare ha, üçü de bomba ki, ne bomba! Sen ölme e çocuk, ölme sen. Zammı da cebinde bil, bu resimlere z vermeyecek patronun alnını karışlarım, alnını."

Evirip çeviriyor, gözlerine kaldırıyor, ışığa tutuyor, y;
tığı işin tadını çıkarıyordu.

Moiz masaya abanmıştı. Alacağı ilk zamlı maaştan beka'ya mı, yoksa Tomris'e mi bir hediye alması gerekti ğini düşünüyordu. Rebeka'nın beğeneceği hediyeye paı yetirmek pek öyle kolay değildi. Aslında hediyenin m; vî değerine bakılırdı, ama Rebeka öyle maneviyatı olan bir kız değildi. Üstelik herşeyin de kıymetini aşağı yukarı lirdi. Şöyle bir bakar, burun kıvırır, hıh ederdi. "Ne cak; zengin kızı işte. Bir eli yağda, bir eli balda, herşeyi var." İyisi Tomris'e bir şey almalıydı, ucuzundan. Bir ye yahut bir çanta. Güzelce bir çanta almalıydı, sahte lan derisinden. Dünyalar bağışlanmış kadar sevineırflı muhakkaktı. Ne olsa fakir kızıydı, küçük armağanlarla mutlu olmayı biliyordu. Ama Rebeka da kaçırılacak par\| değildi hani Herşeyi kötü yanından alması da olmasaydı daha sevebilirdi. Tanıdığı en kötümser kız buydu galılu Birisi "Anne" diyecek olsa, kapardı lafı ağzından "Anın dedin de hatırladım kardiş. yüzünü gördüğüm yok, çüklüğümden beri bana yabancı gibi, bir kerecik sevip sadığını, bir tatlı söz ettiğini hatırlamıyonım. Her parti, hergün briç, dedikodu, terzi, berber ve âşık evde bir kâbustan farksız, bana ayıracak bir saniyı yok. Böylesine anne mi demeliyim, yani?

' Deniz" diyecek olsa basbayağı denizden söz ettiğini bilmezden görünüp, nefret ettiği Deniz isimli bir okul arkadaşını çekiştirmeye koyulurdu. "Aman ne rüküş şeydi, ne kopyacıydı, ne tembeldi. Zengin çocuğuydu, sözüm ona iyi de giyinirdi, ama sonradan görme işte, ne kadar olur. Ne giyse yakıştıramazdı. Ya o takıp takıştırmaları ne yapmalı? Bir gün müdürün kafası bozulmuş, sınıftan atmıştı. Peki o sürüp sürüştürmeleri, genç kız değil de sanki yıllanmış bir sokak kadını sanırdınız görseydiniz." Birisi "Hava" dese, onun da en kötümser yönünü bulur çıkarırdı: "Ay, hatırlatma riciderim, önceki hafta gün güneşlik diye pikniğe gittik de ne oldu? Sırılsıklam ıslandık, herşey berbattı, herşey."

iyi kızdı ya, böylesine karamsardı, kötümserdi. Lâfı da boldu, onun yanında iken sadece dinleme görevi düşüyordu kendisine, buna da için için sıkılıyordu tabiî. Fakat şa>ıyordu, böyie karamsar böyle kötümser bir kızdan o şen şakrak kahkahalar nasıl çıkardı.

"Bunlardan onar kare yap," dedi Recep Bey, hayalini taşlayarak, "önce çarşaflıyı koyarız gazeteye, birkaç gün «>nra da diğerlerini. Sen daima tetikte bulun, bunlara

benzer pozlar yakalamaya bak, oldu mu?"

Delikanlı hâlâ Rebeka'nın kötümserliğiyle boğuşuyordu. Ellerini masadan aldı, çırpınmaya benzer bir hareketle Rebeka'yı kovdu.

"Tamam," dedi, "parmağım deklanşörde olacak."

Bir gözünü kırptı:

"İftira et, tutmasa da iz bırakır, derier değil mi efendim, ama biz tutturacağız. İnanmaya hazır olanlar var, onları inandırmak yeter zaten. Ha, tekzipten korkum yok l>rnim, herifler nereden bulup da tekzip edecekler? Diyelim ki buldular ve tekzip ettiler, ne yazar! Bunun itirazı

J'»X Hoşluktu) urumek

vardır, mahkemesi vardır, susu busu derken aylar geçi Ohoo, o vakte kadar kimin külahı kimin başına

Yılışmaya başlaması Recep Beyin hiç hoşuna gitm Delikanlı düpe düz kendisine suç ortağı nazarıyla bakm* ya başlamıştı. Bunun açık emaresi şu tavrıydı. Hemen rını değiştirmeye zorlamak lâzımdı. Yoksa yüz aldıkça tar ister, birkaç güne varmaz horozlanmaya sıvanırdı.

"Dediklerimi yap," dedi sertçe, amir pozunda, tamam yapacaksın, anlaşıldı mı?"

Bu ani değişikliğe aldırmadı delikanlı, alışıktı Re Beyin ani parlayıp ani sönüşlerine, üstünde durmadı b' "Zamlı maaşın hatırı var, şöyle afılli bir temenna, bi yağlı sözcük... Hoşlanır tabiî."

' 'Baş üstüne efendim, sayenizde görevimi eksiksiz y ne getireceğim. Doğrusu fikir harikaydı, şimdi izninizle

"Hizaya geldi" diye düşündü Recep Bey, "kerata dini sevdirmesini de biliyor."

Sesini yükseltti:

"Gidebilirsin."

Delikanlı çıktıktan sonra patronu aradı. Görüşmek i d iğini bildirdi.

"Gel," diye homurdandı Kadir Bey.

Kravatını düzeltti. Saçlarına birkaç parmak darl dirdi. Bu korularda ihtiyar pek dikkatliydi, gazet çalışanların öyle leylim leylim karşısına çıkmasına k Kızgınlığı da felâket olurdu. Babayani görüntüsü a öyle müthiş bir yanardağ saklıydı ki, ne zaman indi ceğini kestirmek zordu. Recep Bey birkaç kere bu yanardağın lavları arasında kaldığı için yanıktı. Üst ki düzen vermesi de bu yüzdendi. Bir kusurunu bul açığını yakalar; yakalar da pattadak lavları püskü başlarsa, vay haline! Kırgınlığı anında bağırıp çağı kalmaz, en olmadık işleri bir çırpıda yapıverirdi. Ba I ma

muhabirliğe indirmek gibi, yahut gazetenin bel kemiği sayılan bir teknik elemanı kapı dışarı etmek gibi.

Gerçi asıl patron Kadir Beyin karısıydı. Gazete onun .ıdına çıkıyordu. Kadir Beyden bin beter felâket, daima kızgın küller savuran müthiş bir yanardağ. Gazeteye her gelişi hâdise. Herkes için tehlike. Kadir Bey içinse resmen talihsizlik.

Gazete bir aile şirketiydi. Kadın da İdare Meclisi Başkanı. Şayet Avrupa'da değilse, şayet o gün bir poker partisine randevusu yoksa, şayet bir baloya davetli bulunmuyorsa İdare Meclisi toplantısına mutlaka katılır, her katıldığında mutlaka kızgın olur ve mutlaka kendi istediği kararl.ırı aldırırdı. Mahkemede yargıcın tokmağı neyse idare Meclisi toplantılarında bu kadının bilezik şangırtısı odur. Sısma işareti, daha doğrusu komutu, "Susun!" diye gürI' menin bir başka çeşidi. O yaşta takıp takıştırmaya bunca meraklı bir başka kadın hatırlamıyordu Recep Bey. Kalın gerdanında incilerin hay-huyu, tombul kollaında bileziklerin zilli kahkahası, kulaklarında ağır küpelerin ışıltılı ı.ıksı... Toplantı boyu Kent içer—başka sigara içtiğini görmüşlüğü hiç yoktu—mavi dumanların kıvrımlarında gözlerinin yosununu yoğurur, konuşur ha konuşurdu.

Katıldığı toplantılarda ne yapar eder, üyeleri birbirine ılüşürmeyi becerirdi. Yönetime karşı bir ittifak meydana gelmesini bu taktikle peşinen bertaraf ederdi. Galiba erkeklerin çekişmesinden zevk de alıyordu. İltifattan da çok hoşlanırdı haspa! Sefaletle yiten elli yılın oyumlarında bitmiş güzelliğine yalandan olsun bir iltifat gerdanlığı takaCik insanlara ihtiyaç duyduğu kesindi. Doğrusu gazeteye lıer gelişinde, İdare Meclisinin her toplanışında bu ihtiya• mı bol bol gideriyordu. Patroniçeyi—gazetede böyle amindi—iltifat sağnağına tutup yaranmak için erkekler öyle İm varışa tutuşurlar, methetmede o derece ileri giderlerdi

Unluktu) urumck
ki, bazen kadın yüzünü buruşturmak zorunda kalır, gö lerini istihfafla kıvırıp karşısındakine alenen "yalancı' derdi. Ama bu tavrında bile bir inanma arzusu yatardı g nellikle.

Kocasını otoritesinin cenderesinde sıktığını ilk du_" şunda Recep Bey inanmak istememişti. Kadir Bey gibi b bayani görüntüsünün ardında dehşetli yanardağlar sakl-yan bir patron hiç karısının otoritesine teslim olur mu du? Gözleriyle görüp kulaklarıyla işittikten sonra inand

O gün İdare Meclisi toplantısına çalışanların da kat masını istemişti kadın. Sebebi sonradan anlaşıldı. Me kocasının üstündeki tesirini çalışanlar da görsün, görs de herkes ayağını ona göre atsın istemişti. Toplantı ba

dığından yarım saat sonra çıkageldi. Sivri topuklarıyla lıları eşeleye eşeleye Kadir Beyin arkasına geçti, durdu. süre dineldi, masayı çerçeveleyen silik, endişeli çehrel tetkik etti, sonra aniden avucunu masaya indirdi. "Bu ne Kadir?" diye kükredi. Kadir Bey ufalmış, adeta bir nokt* olmuştu. Karısının masaya çaldığı puro kutusuna büyülü gözlerle baka kalmıştı. "Bu meret eve girmeyecek demedim miydi?" Kadir Bey, ıkına sıkına Havana'dan gelen bir Amerikalı meslekdaşının armağanı olduğunu anlat* maya çalıştı, ama kadın fırsat vermiyordu ki konuşmasına. Sap sarı kesilmişti zavallı Kadir Bey. kalın dudakları titriyordu. Acımıştı haline, "Biz de hanımın sözünü ikilet meyiz ya, bu kadarı da olmaz canım" diye düşünmüştü

Odasından çıktı Recep Bey, koridorun sonuna yürüdü, patronun kapısını çaldı, "Gel" sinyalini beklemeden de içeri girdi.

Kadir Bey misafiriyle karşılıklı oturmuş, purosuna mulmuştu. İster istemez İdare Meclisi toplantısında karısıyla arasında geçen tatsız olayı hatırladı, gülmemek için öksürdü. Aynı zamanda fosur fosur sigara içen patroniçe-

nin purodan nefret edişine de kafasını taktı. Fakat düşünecek zaman değildi, -:aten düşünmesi de gerekmiyordu. Karı-koca arasındaki sırları araştırmanın âlemi yoktu. Öğrense ne işine yarardı ki?

"Gelsene," dedi Kadir Bey elini sallayarak, "gel azizim, yabancı yok."

Hemen ardından misafirini takdim etti. Halk Partisi paralelinde neşriyat yapan bir gazetenin sahibiydi. Sahibiydi, ama gazete işleriyle uğraşmazdı. Anlamazdı da aynı zamanda. Babasından kalan gazetenin başına bit Neşriyat Müdürü oturtup hayatını yaşamaya koşmuştu. Sadece eline geçecek paraya bakıyordu, miktar azaldıkça Neşriyat Müdürünü sıkıştırıyor, daha çok kazanması için ne mümkünse yapmasını istiyordu, o kadar.

Kafasının dazlağında pencereden içeri fışkıran akşam güneşinin yalpası vardı. Kırk yaşlarında, keçi sakallı bir ecnebi, tıpkısı tıpkısına bir Fransız asilzadesi görünümünde, son derece de kibirli. Tanıştırılırken yerinden kalkmaması Recep Beyi oldukça rahatsız etti, ilk görüşte uygun bulduğu "asilzade" hükmünü hemen geri almak zorunda kaldı, kabaca,

"Memnun oldum," dedi.

Adam bir şeyler geveledi, ama anlaşılır yanı yoktu. Daha betet içerledi Recep Bey. Bir gazete sahibi olmakla kendini dünyanın hakimi sanıyordu galiba! Karşısındakinin bir yazar olduğunu, hem de tanınmış bir yazar olduğunu unutmak, alelade biri gibi davranmak, nezaketsizli-

ğin de ötesinde, tam Dİr yabanilikti. Her y il yalnızca birkaç haftasını Türkiye'de geçiren bu adama Avrupa adamlığı öğretememişti bes belli.
Aklından geçenleri tabiî ki kendine sakladı, dudakların.ı iğreti bir gülüş iliştirdi:

"Nasılsınız'" dedi yanmağız, sırf" muaşeret kuralları alt üst etmemek için ve patronunun misafiri olduğu içi
Adamın Tüfkçt'-Ffansızca karışımı, ıhlaya-ohlaya ver< ği cevabın mânâsını çıkaramayınca Kadir Beye sığındı:
"Misafiriniz olduğunu söyleseydiniz rahatsız etmezdi efendim."
Kadir Bey umursamaz bir el işareti yaptı, purosunun i külü halıya döküldü:
"Beyefendinin şerefine Fransız büyükelçisi bir balo v riyorda, gazetesinin Fransız kültürüne katkısı yüziind Beyefendi bizi de davet etme nezaketini gösterdiler. B: likte Fransız devrimini tartışıyorduk."
Sözlerinde kendisini itham edem bir taraf var gibi ge! Recep Beye. Sanki. "Beyefendinin gazetesi Fransız kült rüne bunca hizmet edip büyükelçi beyefendinin şerefi balolar tertip ederken, bizim gazetemiz nerelerde otl yor?" der gibi.
"Ya, öyle mi efendim? Çok güzel," dedi adama nüp. İlk defa ne dediğini anlayabildik
"Meğsi mösyö."
Lisede öğrendiği Fransızca da ancak bu kadarını anlamaya yetiyordu.
Adam kalktı. Kadir Beyle Fransızca birkaç cümle konuştular. Sonra çıktı odadan.
Gider gitmez de Kadir Bey parladı:
"Bak, adam anasının gözü, züppe, hoppa, üç kâg ne dersen de, ama büyükelçi şerefine balo veriyor. G" ne nişan da takacaklar, sen daha uyu!"
"Balo Ankara'da mı?"
"Sana Ankara'nın sözünü eden mi var?"
"Peki nerede?"
"Nerde olacak, tabiî ki İstanbul'da."
"Yani büyükelçi hazretleri İstanbul'a gelecek, öyle mi, dünyada inanmam!"

Kadir Bey biraz şaşırdı, tuhaflaştı:
"Canım niye gelsin, İstanbul'da büyükelçi yok mu?"
"Yok," diye kestirip attı Recep Bey; "İstanbul'da büvükelçi yok efendim. Çünkü İstanbul başkent olmaktan çıkalı, ohoo!"

"Sus be! Ben de bir bildiğin var sandım. Gazeteciler Cemiyetinin karşısındaki saray gibi bina neyin nesi oluyor, İran Büyükelçiliği değil mi? Pöh, aklına şaşayım senin, bildiğin var sanmakla..."

Recep Bey kasıldı, ayak ayak üstüne atıp bir sigara tellendirdi:

"Değil," diye sözünü aldı götürdü. "Gazeteciler Cemiyetinin karşısındaki saray gibi bina, İran..."

Bu sefer Kadir Bey kesti sözünü:

"Büyükelçiliği."

"Ok, cık, cık. Konsolosluğu."

Kadir Bey başına bir şaplak indirdi, karşısındakinin ne demek istediğini en sonunda anlamıştı:

"Tüh! Sahiden de be, hep karıştırırım meretleri. Büyükelçilikler başkentlerde olur. öyle ya. Demek bu salak oğlan üç kâğıda getirdi beni. Büyükelçi şerefime balo tertipliyor, dedi. Bir de ne, biliyor musun, güya Fransa'nın en büyük nişanını da göğsüne iliştirecekiermiş. Vay alçak vay! Vay aşşağılık züppe vay!"

"Şimdi efendim gelelim soruna; bu bir düzmece iştir ki içinde bin Alicengiz'in parmağı vardır. Niye derseniz, bizim gazete bu adamın gazetesinden en az iki kat daha yaşlı. Batı kültürüne ettiğimiz hizmet de tabiî en az iki katı."

"Eev! Öyle de ne haltetmeye şerefime balo vermivorlar göğsüme nişan takmıyorlar? Sefaretlerini..."

Recep Bey parmağıyla "yanlış" işareti yaptı, ağzıyla Ha "cık, cık, cık" etti. Kanmayarak,

"Büyükelçiliklerini,"diye düzeltti.

"Ha, evet, büyükelçiliklerini başlarına yıkmazsam na da..."

Birden sustu. Elinden bir şey gelmeyeceğini biliyor Sözü değiştirdi:

"Sen niye geldin sahi, işin gücün yok mu bu saa" Yoksa sana yedekten bir iş..."

Kimbilir nasıl bir angarya yükleyecekti, sözü ağzına kadı:

"Çok işim var patron, var da bir konu üstüne fikri almak istedim."

"Neymiş?"

"Şu çocuklar, diyecektim, içerdekiler. Devrimci çoc lar canım, biliyorsunuz, çoğu suçsuz. Gençlik heyecanıy birkaç yere bomba koydular, birkaç kaçırma olayı, bir i de cinayet, hep hep bu kadar. Uslanmalardır bile çoktan, Diyecektim ki, hani bir vakitler Nazım'ın affedilmesi i açtığımız kampanyanın bir benzerini daha açmaz mıy

Yönetime baskı yapıp çocukları salıverdirsek diyorum."
Kıstı gözletini, tavanda düğümledi:
"Tiraj sağlar mı?"
Ümitle atıldı Recep Bey:
"Hem nasıl sağlar! İdare Meclisine gitmeden aramızdt halledersek şu işi, iyi olur kanımca. Biliyorsunuz, üyele"' arasında bazı tutucular da var, taş koymaya kalkabiliri Özür dilerim, gerçi ailenizin fertleri, ama kafa yapıları değişik Siz olmasaydınız çoktan batmıştı gazete, onl kalsa iki günde iflâs. Bereket siz varsınız, görkemli de nız var."
Kadir Bev purosunu tablaya bastırdı. Can evinden rulmuştu. Dünyada dayanamadığı birinci şey para, ikine ise pohpohlanma. Bu işte ikisi de vardı, daha niye te d üt edecekti.
Hoşlukla YtmıınA
30:
"Doğrusunu istersen ben de düşünüyordum, solcu diye uepe genç fidanları mapushanelere doldurmak aklın ala-ı.ığı şey değil. Haklısın, hemen bir kampanya başlatalım. Haşmetli bit kampanya istiyorum, haberin olsun. Yer ye-linden oynamazsa kaç para. Yalnız aklında bulunsun, bu i; tiraj arttıtmaz da düşürürse, vay haline. İdare Meclisine. (iı başta tabii karıma benden habersiz dolap çevirdiğini, haberim olduğunda geri dönüş olanağı kalmadığını söyle -ıım. Kıçına tekmeyi yerleştirirler."
"Razıyım. Bir de 31 Mart isyanıyla ilgili yeni belgeler rlimize geçti. Hadi Beye uzunca bir yazı dizisi hazırlat-ıım, tefrika etmenin tam vaktidir. Münasip bulur musu-nuz?"
"Şimdi nereden çıktı 31 Mart canım? Bayram değil sey-un değil; Marta da çok var."
'Olsun. Karşı devrimciler bize yüklenmek için zaman, /emin mi bekliyor sanki, biz ne diye bekleyelim? Hazır rlimize yeni bir itham vesilesi geçmiştir, niye kullanmaya-lım? Başka bir gazete bizden önce davranıp da konuyu de-şifre ederse avucumuzu yalarız."
"O da var ya. Peki, nasıl biliyorsan öyle yap, ama hezi-met senin hanene yazılacak, sakın unutma!"
"Unutmam merak etmeyin. Görürsünüz tirajımız nasıl artacak, bomba gibi olacak gazete, bomba! Sağcıların ka-lasında boom!"
Elleriyle infilak işareti yaparak güldü. İzin istedi sonra. (»dasına dönerken durmadan sırıtıyor, devrimden sonra v.idedilen bakanlığı düşünüyordu. O günler bir gelse... I liç bir zaman kendisini ciddiye almayan ve durup durur-ken "masal yazarı" diye yazarhğıyla alay eden sağcıları nasıl ufalayacağını biliyordu. İlhan Beyi de, o kendini ör-i'ııte hakim sanan avukat bozuntusunu, o güdüğü de he-

ir bir bakan olsun, makamına ilk evvela çağırıp, hakaret

JO*
tia,\lıkıu) ıırumck
üstüne hakaret edip ayağının altına alacak. ' 'Oooh''' di
ecekti. B

Koltuğuna yayıldı. Üstü gazeteyle örtülü klima ciha]| nın içinde hayallediği kameraya bir gülücük gönderd "Selâm sana büyük şef, selâm büyük yoldaş!"

Ani bir kararla yazı makinesini önüne çekti, tepinit tuşlara yüklendi: ' 'Devrimler" başlığı kâğıdın en tepe rinden caka atmaya başlayınca ellerini tuşlardan kopar Kafası bom boştu. İlham sandığı şey seraba dönüşmüş, yahut ilhamı bit başlıkla tükenmişti. Düşündü, düşündü. Düşünürken kulağının arkasını kaşıdı, saçlarını karıştırdı, yanağma küçük fiskeler indirdi, fakat nafile, tek cümle olsun aklına gelmiyordu. "Yarına kalsın, daha detaylı düşünme fırsatı bulurum. Zaten akşam oldu."

Ertesi sabah yine masasının başında idi ve kafası en a2 dün akşamki kadar boştu. Üstelik daha sinirliydi, yazı ve| me saati yaklaştıkça da siniri artıyordu. Çekmeceleri calad:, yapabileceği tek şey eski yazılarından birini tefek rötüşlerle tekrar neşretmekti. Scrmürettip dud bükecekti, ama olsun. Bakan olduktan sonra onun haddini bildirir, dudak büküşünün hesabını topyekûn sorardı.

İlhan Beyden bir kurye geldiğini haber verdiklerinde hâlâ çekmeceleri karıştırıyordu. "Devrimler" başlığımı şıyan dosya oldukça kabarıktı, ama her yazı iki, bazıları defa neşredilmişti. Üzerlerinde numara taşıyorlardı, ki si (2), kimisi (3); iki defa, üç defa yayınlandıklarının iş ti.

Kapının tıkırtısıyla sürmeleri kapadı.

"Gir," dedi can sıkıntısını sesini katıp, "açıktır. Ali Bey, gel gel, otur şöyle, rahatına bak."

"Sağ ol," dedi Ali, "nasılsınız?"

Boklukta Yürümek
M.V

"Fena, onca olay var ki hangisini yazacağımı şaşırdım, kaldım. Neyse, yine bir sorunun vardır herhalde, sormaya K'-lmişsindir. Yahu niye sekreterlere filan uğrayıp bu görkemli yakışıklılığınla yüreklerini hoplatıyorsun, doğrudan hana gelsene. Yo, yoo, itiraz istemez. Çık merdivenleri, yallah odama dal. Böylesi daha hoşuma fider benim, teklif tekellüf burjuva âdetidir, aldırmaaa!''

"Sağ olun," dedi tekrar, "sorunum filan yok."

Çantasından çıkardığı şişkince zarfı masaya bıraktı:
"Bayramoğlu'na gittim de, bu zarfı size vermemi istedi."
İlgiyle başını kaldırdı Recep Bey:
"Sanayici Bayramoğlu mu? Ha, şu sanayici Bayramoğlu; tamam, tamam, sağol."
Zarfı avucunun içinde şöyle bir tarttı, eh en azından bir <>n binlik olmalıydı içinde, tam iki aylık haraç. "Versin kerata, ayda beş bin vermeyle n'olur koca sanayiciye? Dalaverelerinin vesikası masamın sürmesinde, hele bir vermesin de baksın." Zarfı çekmeceye attı.

"Ne münasebetle gitmiştin, iş filan mı, özel hani?"
Konuşurken Ali'nin gözlerine bakmamaya çalışıyordu, nedense suçluluk duymaya başlamıştı.
'Benim Bayramoğlu gibi bir sanayici ile ne işim olacak, İlhan Bey istedi, gittim. Bir mektup götürdüm. Hazır gitmişken şu emaneti size getirir miyim diye ricada bulundu. Korcuymuş."
Recep Bey daktilo tuşlarıyla sinirli oynaşırken,
"Ha," dedi, "evet evet borcu. Bizim eski evi sattık da adama."
Yazılarında işlediği servet düşmanlığıyla, boş bulunup itiraf ettiği servet arasındaki tenakuzu mazur gösterme telaşına kapıldı sonra:

Mm
Unlukla Yun/inek
"Aslını sorarsan ev hanımın evi, babasından kalma dediğime de bakma, adeta bir kulübe, minnacık bir gee kondu işte, attık başımızdan."
Ali' nin masadaki fotoğraflara baktığını görünce beyanında bulunmaktan kurtuluşun sevincini duyı mevzuyu başka yöne çekecek fırsat kendiliğinden zu etmişti, fırsatı kaçırmamalıydı:
"Bunlar enteresan fotoğraflar Ali Bey, bunlar şah bir gazetecilik mahsulü. Şu takkeli adamı gördün mü. Yugoslav vatandaşı. İhtimal Türkiye'deki akrabala ziyarete gelmiş. Sahiden be, Yugoslavya komünist old halde niye vatandaşlarının takke giymesine izin veri Sır birader, demek ki iş komünist olana kadar, sonrası giyersen gıy, ha, ne diyordum?"
"Bir Yugoslav vatandaşı diyordunuz."
"Sahi, bir Yugoslav. Bunu gazeteye bassan. altına iri harflerle 'Modern Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı A türk'ün izinde' diye yazsan 'İzinde'nin sonuna üç ünl le, iki de soru işareti oturtsan. İrtica hortladı, şeklinde sik bir manşetten daha tesirli olmaz mı?"

Ali şaşkınca bakındı:
"Ama Türk .ye Cumhuriyeti vatandaşı değil ki, Yu lav dediniz ya.'''
"Yine de diyorum, Yugoslav. Fakat bu gazeteciliktf önemli sayılmaz. Önemli olan tesir etmek istediğin çevre ve göre haber bulmak. Al şu üç çarşaflı kadınla giden kallıyı; ne görüyorsun?"
Ali fotoğrafa eğildi:
"Çarşafa bürülü üç kadınla sakallı bir bey görüvoru Arka plânda da iki mini etekli kız. burası galiba Bey; Meydanı."
"Bırak canım arka plânı filan, sor bakalım ben n_ g vorum?"
/unluktu) utuıuk arı

"Ne görüyorsunuz?"
'Bir bomba azizim, yeri yerinden oynatarak kına bir mııba ki, Nagazaki'ye atılan atom bombası bunun ya- lında çata paı kalır. Neden dersen, yasak çiğneniyor. Kıy- fel kanunu, pardon yasası ile, evlenme yasasına muhale- ıl var. Sen hukukçusun, az çok bilirsin."
"Pek anlayamadım, yani bu kadınlar sakallının hanım- ,ırı mı?"
İdini havada salladı keyifli keyifli:
"Nereden bileyim a canım, müneccim miyim ben? Oy- ı kabulleneceksin, gazetecilik bu. Öyle kabullenmedin nı iki lüflii yasak çiğnenmiş olmaz."

Ali iğrendiğini belli etmemek için başını indirdi:
"Bence millet böyle safsatalara itibar etmez."
"Kim dedi sana milletin itibarını sağlayacağız diye, bi- lin milletle işimiz yok. Bu konuda titizliği bilinen çevre - it var ya, onlar itibar etsin yeter, bize lâzım olanı ıı dur."
Parmaklarını yeleğinin koltuk altlarına soktu, kasıldı:
"Gazetecilik böyle olur işte, ideolojik açıdan tabiî, ay- ıen böyle olur. Gazetecilik dedim ya, orada dur! Bu gazc- < ci milleti niye hep dört ayak üstüne düşer bakiim? Niye ,ı. yolunu yordamını bilir her işin, nereden ne çıkacak na- il çıkacak? Bunları bilmeyene gazeteci mi derim ben, de- ntin. Biz biliyoruz işte, haberi nasıl bulmalı, bulunca na- il değerlendirmeli, hangi haberi hangi çevrenin dikkatine unmalt? Üslup buna göre ayarlanacak, kolay değil. Gerçi ağcılar da özeniyor gazeteciliğe, ama kulak verme. Birza- nan kıvıramazlar bu işi, öncelikle namus anlayışları izin ermez. Bir şey içer miîin?"
Ali'nin iç dünyası buruş buruştu. Duyduklarına ve gör- luklerine inanamaz bir hali vardı. Ruhu mengeneye sıkış-

mış, kanı donmuştu. Bir an önce kaçmak istiyordu bura-1 dan.

Kalktı, ani bir kararla,

"Geç kaldım," dedi, kapıya yürüdü.

Yol boyu düşündü hep, bu haysiyet cellatlığının da ad sosyalistlik miydi?

• * *

İki gün sonra öğle vakti Korkmaz büroya geldi Ali ya mzdı, gazeteyi evirip çeviriyor, arada "Namussuzlar!* diye söyleniyordu. Korkmaz'in kapıdan girdiğini görüne fırladı, bütün gazabını tek cümleye döktü; haykırdı:

"Solcu musun, namussuz musun?"

Korkmaz şaşırdı, afalladı birden, bu ani taarruzu önlemek ihtiyacıyla ellerini öne doğru uzatarak,

"Bu ne şiddet, ne celal yahu! Kırk katır mı, yoksa kırk satır mı diye soran haramibaşı pozunda."

Ali çok kızgın görünüyordu:

"Sen sorduğuma cevap ver!"

"Neden icabetti şimdP".

Gazeteyi attı önüne:

"Allah aşkına söyle, bunun adı solculuk mudur?'

Evirdi çevirdi gazeteyi, ona göre fevkalâde bir di yoktu, gazete hep tanıdığı gibiydi:

"Hangisini söylemektesin?"

"Şunu," dedi parmağını bir fotoğrafa bastırarak, üç çarşaflı kadınla gezen sakallıyı. "

"Eee, n'olmuş sakallıya?"

"Fotoğrafın altındaki yazıyı okusana: Bu manzara tanbul caddelerinde artık alışılmış manzaralardanım}, modern Türkiye'nin portresi imiş. Sakallı adam haremini peşine takmış da gezmeye gidermiş. Cumhuriyetin ellinci yılında çekilen bu enstantane Gazi nin kemiklerini sızlan. yormuş şimdi, ah ki devrimler ne hallere gelmiş!"

nıs.

Korkma/ gazeteyi itti el tersıvle:

"Yani sen bu fotoğrafa mı gocunursun? Aldırma! Reap Bey ne yaptığını iyi bilir. Ben bunda bir tuhaflık, hele de namussuzluk göremiyorum, aksine iyi bir gazetecilik olayı. Recep Beyi tebrik etmek gerek, sen de tutmuş bozuliHorsun. Takma kafanı arkadaş, herşeyi kendine dert edinme, biraz hayatını yaşamaya bak!"

Afi nin sabır küpü dolmuş dolmuş, en sonunda taşmışlı. kolay vaz geçeceğe benzemiyordu:

Samimiyet yahu. azıcık samimiyet! Ne zamandan beri devrimlerin bekçiliğini üstlenmişiz? Daha üç gün önce

Kadir Bey gazetedeki başmakalesinde, altyapı devrimleri-
ni gerçekleştirmedi diye Gazi'yi kanunların elverdiği ölçü-
ler içinde, harta zaman zaman sınırları da zorlayarak suç-
luvordu. Bir başka sosyalist yazar 'Burjuva Kemal' diye
ilav ediyordu. Dahası, özel konuşmalarında ağıza alınma-
\ .ıcak tabirlerle saldırıyorlar. Bırak canım! Böyle rezilliği
benim köylü kafam almaz. Hem özgürlük istiyoruz, hem
\atandasın kılığını, kıyafetini didikliyoruz. Baksana, 'ha-
remi' diye yazmışlar, oysa geçen gün bizzat Recep Bey ka-
dınların neyin nesi olduklarını bilmediğini söylemişti."

"Bak, ne de güzel anlatmış sana, bu fotoğrafta bir şey
amaçlanıyor. Duymuşluğun yok mu, amaç her türlü aracı
meşru kılar."

Yumruklarını sıktı, hırsla masaya indirdi:

"Namussuzluk, araç olamaz!"

Korkmaz can sıkıntısıyla esnedi, parmağını Lenin'in
kasketli fotoğrafına dikti:

"Bak şu sakallıya, Lenin ustamız, hayatını okudun de-
nil mi? Burjuva hükümetlere karşı savaşımını biliyorsun.
Yöntemlerini de az çok biliyorsun. Senin gibi namus, na-
mus diye tutturursa zor başarırdı. Ne yaptı? En yakın ar-
kadaşlarını, dostlarını bile kandırmaktan, üçkâğıda getir-

m:
/ İû\!tiklıl iti Ui lır'r<
mekten perva etti miPYeri geldikçe yararlandıklarını,
geldikçe öldürtmedi mi' Sonra Stalin, sonra Krıışçev fil
avın yolda yürümediler mi? Kulaklarını aç da beni dir
şu cümleyi iyice sok kat açığına: Bir araç eğer amaca yöi
likse onu kullanmamak aptallıkların en büyüğüdür. Ar
ca uygun olsun da aracın zararı kime dokunursa dokı
sun, önemli değil."

"Söylemesi kolay, köyümde namus belasına adam
ciürülür, su sözlerini duysalar bacaklarından ağaca ass
en azındın, âleme rezil, sallanır kalırsın!"

"Namus izafî bir değerdir, toplumun alışkanlıklar
belirlenir. Değerleri topyekûn tepe taklak ettiğimizi
şün. Bitkaç yılı» varmaz şimdi namus dediklerinle
edersin de namussuzluk dediklerine dört elle sarılır
Neyse, doktrin münakaşasına paydos. Yoo, itiraz ister
elimde dört davetiye var, dördü de protokol. Bu gece j
Halkıvla Dayanışma toplantısına geliyor musun, gelmi;
musun?"

Şiddetle başını salladı iki yana:

"Gelmiyorum! Şili Halkıyla Dayanışma imiş.
kendi halkınızla dayanışmayı becerememişsiniz ki. Vatı
daşın en tabiî hakkı iken giyimiyle, kuşamıyla alay ediy
sunuz. Het geçen gün halktan biraz daha kopuyorsur
Özgürlük Gecesi, Dayanışma Gecesi, yok Kültür*

palavra! Gönül eğlendiriyorsunuz."
Korkmaz yavaştan ciddileşiyordu:
"Gece filan dümen, evet. Aslında bu genişletilmiş örgüt toplantısıdır, gelmek zorundasın."
"Yok canım!"
"Evet."
Ali kalktı ayağa, dikildi.
"Baksana sen! Hiçbir yere gelmek zorunda değil kimse de zorlayamaz. Bilirsin, Karadenizli kanım tul

mu, dünyayı gözüm görmez. Şu işin izahını yapamadın. Solcu musun, namussuz mu, söyleyemedin. Kitaplar başka yazıyor, siz başka yaşıyorsunuz. Solcularımız remrezil! İnsanın midesini bulandırıyorlar. Tevekkeli bazı iş çevreleri boşuna bu gazeteleri ilanlarıyla beslemiyor, bu çeşit solculuk onların da hoşuna gitse gerek."
"Nasıl yani?"
"Nasıl olacak, ahlâksızlık! Solculuk adına ahlâksızlık yaptıkça, onların ekmeğine yağ sürülüyor. Zaten çoğu millî değerlere sırt çevirmiş, bu noktada solcularla aynı gayeyi güdüyorlar. Anladığım kadarıyla millî ve manevî denerleri batırmada müşterek çalışıyorlar."
"Millî değer, manevî değer, yahu neler işitiyorum Ali? Senden ummadığım şeyler. Faşist uydurmalarına, yobazca kafayı takmışsın. Millî değer yoktur arkadaş, burjuva delerleri vardır. Kaldı ki biz iş adamlarıyla gırtlaklaşıyoruz, hildiğin halde bilmez görünüyorsun."
"Bilmek mi, sen bildiğini mi sanıyorsun?"
Horozlandı Korkmaz, gururu incinmişti:
"Elbette," diye bağırdı, "biliyorum."
"Bildiğin falan yok, saf saf arkalarından gidiyorsun lıepsi bu kadar. Ya işine öyle geliyor veya kandırılmışsın. İşadamlarıyla gırtlak gırtlağa, öyle mi? Görünüşte evet, ya ı.ubikatta? İşadamlarıyla iç içe olan sosyalistler neyin neli? Neden iç içe girmişler? Hangi müşterekte buluşmuşlar?"
"Tüccar yahu bunlar, tüccar."

"Evet. tüccar, tüccar olduklarına göre işlerini biliyorlar. I ıkat her sayısıyla özel sektörün kuyusunu kazan gazeteleI ı.ırşaf çarşaf ilan verip besliyorlar. Ne dersin, hangi aJıııuk kuyusunu kazanlara malzeme parası verir?"
"Yani diyoısun ki iş çevreleri bizi koruyor."

"Bazıları. Millî ve manevî değerlere sırtı dönük

olanlar."
"Niye beslesinler?"
"Sır burada ya, niye beslesinler? Bir verlerde okum
turn, aynen şöyle yazılı: ' Antikomünist devletlerde ko
nizmi destekleyen ve müesseselerinde komünistleri fo
yen kapitalist zevatın birçoğu dini ve dindarı sevmeyen ki
silerdir. Materyalist ve nihilist felsefi görüşe sahiptirle
Komünizmi kendi ülkeleri için uzak görürler. Komüni:
lerin din düşmanlığı ve Alahsızlık propagandası öncelik
onların ideallerine hizmet etmekle, yüreklerine serinle
su serpmektedir.' Nasıl?"
"Vay canına!" diye söylendi şaşkın şaşkın, "ezb"
missin. Peki ama niye?"
' 'Çok dikkate değer bulduğumdan. İlk evvel saçma gibi
gelmişti, sonra sonra düşündükçe ve yaşadıkça..."
"Eee?"
"Çok doğru olduğunu anladım."
"Ya?"
"Evet."
Korkmaz ani bir hareketle doğruldu, odanın ortası
kadar yürüyerek döndü, ellerini ceplerine attı, gerindi:
"Saçmalama! Yahu, bal gibi sapmışsın be. Bütün olaı
lan oyun mu sanıyordun, çocuk oyunu? Devrimi gerçek-
leştirmeye para ister. Para desen iş çevrelerinde bulunuf
ancak:. Onlarla diyalog kurmadan olası değil. Bir süre sırt
lannda gidiyoruz, yeri ve zamanı geldiğinde tekmeyi y»
pıştıracağız. Bizim açımızdan bu sadece bir taktiktir."
Kısa bir tereddüt geçirdikten sonra gülmeye çabaladı
"Hem sana ne bunlardan," diye sürdürdü teredd
nü yenip, "bugünü düşünmeyi bırak, geleceğin dünya
cennetini düşün, dünya kardeşliğini düşün, barışı, özgM
lüğii düşün, rahatlarsın."

"Aksine, düşündükçe içinden çıkılmaz bir durumla
burun Duruna gelmekteyim. Dünya cenneti imiş. Sovyet-
ler Birliğindeki gibi olacaksa, istemez eksik olsun! Dünv.ı
kardeşliği imiş, barışıymış. Komünizm sayesinde mi ger-
çekleşecek vani, sen inanıyor musun?"
Elini göğsüne bastırdı Korkmaz.
"Bütün kalbimle."
"O zaman söyler misin Rusya ve Çin arasındaki bu düş-
manlık neyin nesi? Ellerinden gelse birbirlerinin gözlerini
oyacaklar. İki komünist dev devlet niye kardeş değil, niye
barış içinde yaşamıyor? Bırakalım onları. Türkiye'de bile
sosyalistler türlü gruplara, fraksiyonlara bölünmemiş mi'
Haniya kardeşlik, barış, dostluk?"

Korkmaz bıkkınlıkla elini salladı:

"Olacak, olacak, istikbalde."
Ali istihza yüklü gülümsedi:
"Çocuk kandırır gibisin."
"Ne yani," diye kabardı, "çocuk moruk' Sana iş verildi, mevki verildi, önem verildi; insan sırasına konup insanlık yapıldı. Karşılığında yedi ceddimizi soruşturuyorsun. Çok mu lâzım sanki? Dur, sözümü kesme. Kafanı nisın bulandırdın. anlamıyorum, neyin eksik? Maaşın yetmiyorsa bir çaresine bakılabilir. Söyleriz İlîıan Beye: böyle aksileşmenin âlemi var mı? Hadi toparlan, birlikte dayanışma gecesine gidelim, program nefis azizim."
Yanıbaşına dikildi:
"Kadın, kız istediğin kadar. Kendine eli yüzü düzgün bir şey bulursun."
Sırıttı kaba kaba:
"Bütün bu hırçınlıklarının dayanağını biliyorum."
"SahfTni?" diye sordu Ali. "Biliyorsun demek."
Gözünü kırptı:

"Kaçın kura.sıyız oğlum, biliriz. Bekârlık başına vuN muş bes belli. Bunu anlamamak için aptal olmak lâzım.'S
"Aptalsın demek ki!"
Korkmaz m allak-bullak vüzünii görünce fazla yüklediği kanaatiyle gerileme lüzumu duydu:
"Kusura bakma, çok sinirliyim galiba; yoksa en iyi d((umsun, inan bana. Taşkınlığımı hoş gör. Bazı konul kulamı kurcalıyor. Seni değil, şef seviyesindekileri itha etmek istiyorum. İlhan'ı, Kemal'i, Receb'i ve diğerleri aravış ilindeki gençlig. kendi çıkarları için açıkça kul' n.ınları "
Korkmaz hızla atıldı, eliyle Ali'nin ağzını kapadı:
"Çılgın." dedi. "ağzından çıkanı kulağın duysun."
Elini aklı ağzından:
"Söylesene birader, sarhoş musun?"
Başmı iki yana salladı Ali:
"Yeni yeni ayılmaya başlayorum, ama sen bunu ani vamazsm."
"Anlayamazmışım. hadi ordan. Bana kalırsa fikirleri bir çelen var, beynini bir yıkayan. Bulsam canına okuva ğım. Sahi. ciddi misin5"
Son cümleyi esrarengiz gülüşünün lavlarına atmıştı.
"Hâla tereddüt mü ediyorsun," dedi Ali. "tabiî ki ci divim. Gençleri çıkarları itin kullandıklarını söyledi yüz olayla ispat edebilirim iddiamı. Ama söz ver önce, pat edebilirsem bu işten birlikte vaz geçeceğiz."
Korkmaz kaşlarını kaldırdı sorgu dolu:
"Anlamadım, hangi işten?"

"Solculuktan."
"Çıldırmışsın, ben vaz geçmem, boşuna havale kapı
ma Batağın ortasından çekip aldılar, iş verdiler, mev
verdiler. Ne idim? Yitik bir berduş Peki. şimdi ne.im
Kos koca sendikanın başkanı. İşadamları etrafımda perv

ne, aman Korkmaz Bey şu grevi yumuşat sana şu kadar, bu grevi kaldır bu kadar."

"Yani menfaat," diye atıldı Ali, "işte deminki iddialarımın taze bir ispatı daha."

Korkmaz ürkek ürkek bakınırken ellerini öne uzattı:

"Neyse, neyse... Şu yahut bu farketmez; haklıolsan yine farketmez, beni kandıramazsın."

Parmağını tehdit mânâsına salladı:

"Aklını başına devşir arkadaş! Sağcı olup da eline ne geçecek? Bak bütün tanınmış sanatçılar bizde, yazarlar bizde, karikatüristler, ressamlar, romancılar, tiyatro, sinema falan filan, hep bizde. Şöhretin bini bir paraya. Böyle bir yeri bırakıp da fedakârlık fedakârlık diye yırtınan sağda ne yapacaksın? Sana hiçbir şey veremezler, anladın mı, hiçbir şey. Hiçbir şey yapamazlar seni. Ali geldiğin gibi. Ali gidersin öbür yana."

"Olsun, hiç değilse namuslu yaşarım."

"Namus mu, pöh! Çağdışı bir kavram, sadece köylerde kalmış, azıcık da köylü kafalarda."

Ali hayal sukutunun girdabında döne döne,

"Yaa," dedi, "öyle demek."

Korkmaz dudaklarını büzdü:

"Evet, tas tamam böyle."

Vedalaşmadan çıktı.

Doğrusu böyle çıkışlar yapacağını birkaç gün önce söyleseler inanmazdı. Ne olmuştu birden? Birşeyler olduğu kesindi. Evet, ama birden bire olduğunu söylemek zordu
Avlardır kafasını kemirip duran sorular yeni yeni cevap buluyordu. Demek bazı olaylar şuuraltını tırmalamıs
Uvninin kıvrımlarına bazı sorular yapıştırmış, sonra müsait bir olay zuhur edince, şuuraltında yapışık sorular tep
dönülmüştü. Şu simitçi çocuğun ezilmesiyle galiba
vatmurlu gün yeniden dönmüştü, uzun süredir thmal

ettiği iç dünyasına. Dönmüş ve nereden gelip, nereye |
tiğini sormuştu. Bulduğu cevaplar ne sol kitaplarda okı
duklarına, ne de sokuların anlattıklarına uyuyordu.
değişiktiler, çok ayrı.

Gerindi. Kendini komadan yeni çıkmış yarı uyuşuk hasta gibi hissediyordu.

Birden Recep Beyin evini aramak geldi aklına; bir ı

ziplik düşündü. Karısına babadan kalma evini niçin ğını soracak, ağzını arayacaktı. Öyle sanıyordu ki Re Bey yalan söylemişti, bu yalanı yakalamak için müthişi arzu duyuyordu. Numaratörü kurcaladı. Hizmetçi oldı ğunu söyleyen genç bir ses çıktı karşısına, hanımını sord Paris'e uçmuştu gardrobunu yenilemek üzere.

Bu kadarını hiç beklemiyordu Ali:

"Yanılmış olmayasın," dedi şaşkınca.

Ne münasebet efendim, hiç yanılır mıydı. Zaten hanı. mı yılda en az dört defa Paris'e uçar, yeni modaya göl* gardrobunu yenilerdi. Şimdi dört gözle dönmesini bekli. yordu, çünkü eski bir tuvaletini hediye etmeye sözvermi) ti. Hanımı iyi kalbliydi; tuvaletlerini ancak iki-üç giyer, kendisine verirdi. Sağ olsundu hanım, şimdiv dar bir sürü tuvalet armağan etmişti. Ama bu sonuncusu nu çok istiyordu, göğüs kısmı parlak simlerle işlenmiş gr linliğe benzer bir şeydi. Memiş bayılacaktı.

"Memiş de kim?"

Dalgasıymış hizmetçi kızın. "Allah cezasını versin!"

Telefonu kapadı. Elini çenesine dayayarak bir süre kul di. Bu işi kurcalamayı kafasına koymuştu, eline ne^^H cek bilmiyordu, ama öğrenmek için de dayanılmaz bı 2u duyuyordu.

Sonunda daha kestirme bir yol buldu; doğrudan leyi Bayramoğlu 'na sormak, tabiî değişik bir tarzda,: hile karıştırıp...

Ilnslıkuı Yıirumck

319

Bayramoğlu'nun telefon numarasını rehberden çıkarıp bir kâğıda not etti, çekti telefonu önüne. Bir yandan ne söyleyeceğini tasarlarken numarayı çevirdi. Ağızlığa mendilini örttü, santrala patronunun ismini verdi.

"tlhan. Avukat İlhan, beni patronuna bağla kızım.''

Hayli bekledikten sonra Bayramoğlu'nun sesi kul.ıhında hıçktrınca gülümsedi:

"Beyefendi, ben İlhan, merhaba! Geçen gin yardımlımla gönderdiğim mektubu almışsın umarım."

O sert mizaçlı otoriter adamın yılışması, ' 'Canım, hayatım İlhan Beyciğim" gibi tabirlerle adeta yaltaklanmaya geçmesi ipin ucunu yakaladığı kanaatini verdi Ali'ye, tedbiri filan unutup sertleşti:

"Onu bunu bilmem, beni atlatmaya kalkışırsan karışmam."

Hiç atlatmaya kalkışır mıydı, şimdiye kadar atlatmış mıydı ki böyle şeyler söylüyordu? Mutlaka aralarındaki dostluğu çekemeyen bazı düşmanları kendisi hakkında valan-yanlış bilgiler vermiş olmalılardı. Üstüne düşeni vapmaya çalışıyordu, aidatları muntazaman ödüyordu.

Başka istenen bir şey varsa âmâde idi. Yeter ki istediği işyerlerinde istediği zaman greve gidilsindi. Sesi değişik geliyordu, rahatsız mıydı acaba, geçmiş olsundu.

Ali tahmin ettiğinden de öte bir takım itiraflara şahit olmanın şaşkınlığından alelacele kurtulmaya çalışarak,
"Ya," dedi. "nezleyim de, üstünüze afiyet, önemli değil."
Biraz daha ileri gitmeye karar verdi:
"Bizim Recep Beyin işi ne oldu? Şu ev işini demek isti-yorum, satmanızı istemişti ya."
Adamın tereddüdü elle tutulur hale gelmişti:
"Ne evi'"

"Hanımının babadan kalma evi, satmanızı istemiş, na böyle söylemişti Recep."
"Kimsin be!"
Bayramoğlu'nun sesi değişmiş, kuşkunun çukuru alabildiğine boğuklaşmıştı. Daha fazla işi uzatmanın ' mi yoktu, istediğinden âlâsını öğrenmişti; usulca telefi kapadı.
Hetşey gün gibi ortaya çıkmıştı işte, ufak-tefek ter dütleri de izale olmuştu. Sosyalizm, daha doğrusu T' ye'deki şekliyle komünizm, her türlü namussuzluğu soysuzluğun, alavere-dalaverenin maskesiydi. Hele üst baka, tamamen keseyi şişirmenin, biraz da şanın-şöhre peşinde idiler. Hikmet Beyin dediği gibi, bunlar sosyaf min ticaretini yapıyorlardı. Yaşadıkları hayat, en koyu pitalistin yaşadığı hayata eşti, buruşuk pantolon giyiyor lardı, ama saray gibi evlerde oturuyorlardı. "Hele H Partisini tutmalarına ne buyrulur!'' önceki gün 950 ön si baskı ve zulüm dönemini anasının anlattığı kadarıy hikâye edecek olmuştu da, nasıl tepine tepine lâfını au na tıkamışlardı:
"Demokrattan, Adaletten çok çok daha iyiydi H Partisi, halen de iyidir sen ne söylemektesin?"
"Öyle diyorsunuz, ama evlerimizin damından kirem indirirler, ahırlarımızdan öküzümüzü, ineğimizi çıkarır larmış. Jandarmalar köy imamını minareden alıp okuyor diye pataklarlarmış."
"Buhlar sadece ayrıntı. Halk Partisi olmasaydı biz bu günkü aşamayı zor yapardık, hâlâ da Halk Partisinin su tında aşama yapmıyor muyuz? Adaletçilere kalsa çan çoktan ot tıkarlar."
"Yaa! Demek böyle düşünüyorsunuz?"
' 'Sen de bugünden tezi yok böyle düşünmeye başlattİ ivi olur. Ayrıntıya boş ver. Genel olarak Halk Partisi

olsun, bugün olsun bize yardımcı. Söylesene, hangi partinin genel başkanı kalkar da işgal ve boykot aynı şeydir deyiverir? Hangisi üniversite olaylarını alelade hak arama seklinde değerlendirip sol hareketin yeni boyutlar kazanmasını resmen himayesine alır? TİP mi? Tabiî, fakat TtP'in eti ne, budu ne? Asıl iş kitle partisi hüviyetinde olan Halk Partisinde. Onun ve tarihî genel başkanının himayesi başkaca oluyor. Ordu bile kulak veriyor adama, ötesi var mı? Havadan yararlanmak kalıyor bize kala kala. Oysa sen ne yapıyorsun? Birkaç kiremiti, birkaç öküzü, ineği veya ezanı ileri sürüp bunca iyiliği dokunan partiyi suçlamaya kalkıyorsun. Ezanla felan karın doyar mı? Herşeyi Marksist açıdan yorumlamaya alışsan böyle küçük ayrıntılara kafanı takmaz, daima geleceği düşünürdün. Bizim görevimiz ne?"

"Nedir?"

"Faşist düzeni yıkmak, kapitalizmi alabora etmek."

"Kapitalizm mi? Türkiye'nin ekonomik sistemi karma ekonomidir."

"Boş versene! Sosyalist olmayan her sistem kapitalizmdir, her düzen faşizmdir."

' 'Ve de sosyalist olmayan herkes faşisttir?''

"Afferin! Sonunda anlaşacağımızı biliyordum."

Anlaşmak mı, ne gezer! Bes beter kurcalanmıştı kafası, birkaç inancı daha zir ü zeber olmuştu. Sonuç alamayacağını bildiğinden tartışmayı kesmiş, ilk fırsatta konuyu derinliğine düşünmek için defterine not almıştı.

Defterini çıkardı. Kırmızı kabuğu alaycı gülümsüyordu vüzüne. Korkmaz seçmişti bu rengi, kırmızı veya kızıl, fans rengimizdir diyerek.

Sayfalarını çevirdi, ilk boş sayfaya şunları yazdı:

"Sosyalizm: genel olarak toplumda mevcut maddî imkânları herkese aynı miktar dağıtmak. Şimdiye kadarki sos

yalist uygulamalarda mümkün olamamıştır. Sınıflaşma kaldırılamamıştır. Oysa bazı kapitalist, daha doğrusu karma ekonomik düzenlerde sınıflar arası uçurum hayli kapatılmıştır. ABD, Batı Almanya, Japonya, Kanada, daha bir sürü. Oralarda işçinin çok şeyi var, oysa Marks, vaktiyle işçilere, zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri olmayan esirler diyordu. Orta sınıfın tasfiye olacağını, aşırı zenginle aşırı fakirin gırtlak gırtlağa geleceğini sanıyordu. Yanılmış, çünkü bugün orta sınıf gelişmiş demokratik ülkelerde giderek etkinliğini arttırıyor. Doğru, Batı Avrupa'nın

sıkıntıları var, ama fukaralıktan değil, zenginlikten birçoğu. Toplumun rahatsızlığı kesin, fakat rahatsızlık maddi imkanların yetersizliğinden gelmiyor. Şu halde sosyalizmin hedef aldığı maddî refah, toplumlara yetmiyor. Yetseydi Batı gençliği esrarın, eroinin, morfinin, kısacası her türlü beyaz zehirin ardına düşmez; kendini uyuşturma gereğini duymazdı. Bunlara maddî refahla birlikte verilmesi lâzım gelirken verilememiş bir şey var, belki bir his, bir duygu. Bunu bulursam Türk toplumunun kurtuluş çaresini de bulmuş olacağım gibi geliyor, bilmem yanılıyor muyum?"

Defterini kapadı, soruya cevap araya araya cebine yerleştirdi.

Sorularla yüklü döndü eve. Kader ağlarını örüyordu, kötü bir sürprizle karşılaştı. Annesi ağırlaşmış, hırıltılı solumaları odayı tırtılına dolamıştı.

Fırladı yanına:

"Anam!"

Gözlerini araladı, ıztırabın boğumlarında çırpındığı halde gülmeye davrandı:

"Döndün mü, oğul?"

"Sen, hastasın anam. Sen kimsesizler gibi yek başına ecelle boğuşmadasın."

Ecelden bahsettiğine pişman oldu, şimdi hiç sırası ıltKtldi. Değişik bir şey yapmış olmak için elini alnına kovdu, tıpkı kendisi hastalandığında anasının yaptığı gibi laa bebekliğinden beri, azıcık rahatsızlansa basuruna oturur, elini alnına koyar, sıvazlar, oğuştururdu.

Ateş gibiydi elinin değdiği yer. ama ya-lı kadın gülümsüyordu yine de.

"Yok bi şeyim, hamdolsun oğul. Birden ateş bastırdı <ia, halsizleştim işte; az biraz yatarsam..." „

Yatarak geçeceği olsa çoktan geçmişti; bunca zamandır, Künboyu, geceboyu yatıyordu. Belliydi ki marazın zorlusuna tutulmuştu, zaten İstanbul'a geldi geleli sağlığı bozuktu. Ha bugün, ha yarın diyerekten doktora da götürmemişti. Ya ince maraz olduysa, ya daha beterine uğraılıysa, böyle yata yata göçerse ahirete, nasıl dayanırdı?

Gözleri buğu tuttu:

"Doktora varalım anam, baksınlar neyin var neyin yok? Hır ilaç milaç versinler."

"İstemez oğul, bu yaşıma geldim, doktordan, ilaçtan medet ummadım, bundan sonra da ummam. Hastalığı veren Allah vakti saati gelince geri almasını elbec bilir."

Ali daldı bir an. "Şimdi bu kadına dünyayı versen inancını sökemezsin. Söktün diyelim, dünyayı bağışlasan mesut edemezsin. Türk solu insanımızı tanımıyor, diyen Hikmet Beyin hakkı var, var ki yerden göğe kadar hem

,le "
Dalgınlığını anasının yanlış yorumlamasından korktu. Mi/üne baktı, fakat bu ne telaşsızlık, ne umursamazlıktı. 1 >\ le bir teslimiyete büfünmüştü ki, kaderine öylesine doluııaklı bir boyun büküşle teslim olmuştu ki, vakti oNa masının bu halini inanç noktasından hareketle tahlile daIji aktı.

.124
llr\!ltkı
"Bir koşu varayım, otomobil getireyim anam. Doktorlar da Allah'ın kulu, onur. izniyle ilaç yaparlar. Hani,! lokman Hekim'i unuttun mu? Kullarının derdine der-* man olsun, doktprlara yol göstersin diye onca bilgivj ver-1 memiş miydi Allah, bunları sen anlatmaz miydin?"
"Esas deden anlatırdı oğul. Lokman Hekim mübareği bir anlatışı vardı ki, yürek deler. O ne hünerdi oğul. o ne hünerdi. Nebatatın dilinden anlarmış mübarek, nebatat dediğin bildiğin otlar oğul. Mübarek Lokman Hekim ların önünden geçerken Allah'ın izniyle dile gelirler de. 'Ya Lokman Hekim, ben şu hastalığın ilacıyım, be bu derde devayım diyerekten mübarek Lokman Hekim't fısıldarlarıntş. Şimdiki doktorlara fısıldayan mı kaldı o| fısıldayan mı?"
Yarı kapadı gözlerini, yorulmuştu
"Şimdiki doktorların aletleri, edavatları vardır anam, Allah'ın izniyle buluverirler hastalığını. İlaç yaza lar rahatlarsın."
Fısıl fısıl:
"İnşallah de Ali, inşallah de."
"İnşallah anam, İyileşirsin inşallah."
"Allah isterse..."
"'sterse evet, iyileşirsin; bir otomobil getirevim tez elden."
Cevabını beklemeden aşağı koştu. Bir taksi çevirdi, aldı kapı önüne.
"Azıcık bekle," dedi şoföre, "hastayı getireyim."
Nefes nefese merdivenleri tırmandı, kaldırdı anasını koluna gi'di. İyice bitkindi. Her karta durdu, dinlendi, bitkinliğini oğluna farkettirmemek, onu telaşlandırmamak için de her katta butuk buruk gülümsedi.
Taksiye bindiler. Farkında olmadan iyice sarıldı ana na, ecel gelir de ansızın alıverir diye. alıverir de uçsuz

caksız sonsuzluğa atıverir diye, iyice sarıldı. Adres bekleyen şoföre,
"Cerrahpaşa Hastanesine," dedi, "acele."
Akşam kara çığlıklarla çöküyordu.

• ••

İlhan Beyin büroya dalışı fırtınalı havada rüzgârın pencereden içeri fışkırmasından farksızdı. Çantasını masanın üstüne fırlattıktan sonra kendini koltuğa bıraktı. Bütün enerjisini tüketmiş gibi.

"Ali," diye inledi âdeta.

Bitişik odada dosya dolabını yerleştiriyordu. Çağrıldığını değil, ama kapının açılıp kapandığını duydu, yerini belli etmek için gönülsüzce,

"Bundayım," dedi.

' 'Gel azıcık.''

İlhan Beyin karşısına geldi dikildi. Her zamankinden perişandı. "Tıpkı Karadeniz'de gemileri batmış kaptan..."

"Evet."

"Ha, geldin mi! Bak Ali, senden bir şey isteyeceğim. Hemen Ankara'ya gidebilir misin? Gitmelisin, bu bir hayat-memat sorunu. Doğruca Ortadoğu Teknik'e damlayacaksın. Bir numaralı yurdun 201-202 numaralı odalarında Deniz Gezmiş ve arkadaşları kalıyor. Dur daha sözüm bitmedi. Felaket oldu diyorum sana, tam tamına bir büyük felâket, haber ulaştırmak gerekiyor. Telefonla olmaz, bu âlete oldum olası güvenmiyorum, şimdiki durumda hiç güvenemem. Bizimkilerden bir grup yakalandı. El Fetih'de eğitim görmüş, gözünü budaktan sakınmaz bit grup, gerçek halk savaşçıları. Tam hududu geçmişken tuzağa düştüler. Silahları, cephaneleriyle yakalandılar. Faşist yöntemler kullanarak onları konuşturmaya çalışacaklar. İnsanoğlunun gücü sınırlıdır, bildiklerini bir

bir dökerlerse ona yere, yanarız. Sabotaj yapmak üz eğitildiklerini söylerlerse hepten yanarız. Burada te kurdukları şahısları yumurtlarlarsa hele büsbütün gi Gezmiş'i bulacaksın, ona diyeceksin ki..."

"Gidemem," dedi Ali sözünün arasına girerek, "ku ra bakmayın.''

tlhan Beyin bakışları değişti.

"Niye?"

"Annem hasta, dün akşam Cerrahpaşa'ya yatırd Çok hasta, ölecek mi kalacak mı belirsiz. Bu durumda ' yere gidemem, arar beni, sorar, yanında bulamazsa...'

Gözlerinin önüne o siyah bıyıklı, kara gözlerind dostluk dağıtan gencecik doktor geldi. Ahmet Bey. ' lah isterse anneniz kurtulur, hepimiz Ona emanetiz' yen kadife kadar yumuşak sesini yeniden duyar gibi ol

"Gidemem," dedi, "böyle işte."

' 'Gidemez misin, annen hasta mı, peki ne haltedec

ğim şimdi ben? Tam hududu geçmişken yahu, tüh! de aylardır bekliyordum, tüh! Müsademe olmuş ha, zc müsademe olmuş, gazetelere bakmadın mı? Faşist güçl karşı bizimkiler aslanlar gibi vuruşmuşlar, ne çare ko kuvvetleri kalabalıkmış çok. Kalabalık ki iğne atsan y düşeceği yok, bütün hudut boyu jandarması oraya yi" mış.''

Yumruğunu hırsla sol avucunda patlattı:

"iki kişiyi mort etmişler yine de, gebertmişler. Bi kilerden biri gitmiş, yazık oldu ana kuzusuna. Yani < gidemiyorsun öyle mi?"

"Üzgünüm, efendim."

Aslında üzgün filan değildi. Bu kirli işlerden yavaş vaş kopmaya bakıyordu. İlk adımını atmıştı işte, de için istenen bir hizmeti reddetmişti. Annesinin hasta' sadece bahaneden ibaretti, çok iyi biliyordu bunu. boşlukla) ürümek

O doktor, kara gözlerinden dostluk dağıtan Ahmet Bey, "Allah isterse kurtulur" diyen sesi, diğer söyledikleri. Birden aradığı dalı bulmuştu sanki, bulmuş ve sıkı sıkıya tutunmuştu. ' 'Allah isterse..." Doktor Ahmet Bey olmasa zor yatırırdı anasını. Yatak yok diye sepetlemeye davranmışlardı. Gelmişti Doktor Ahmet, Hızır gibi yetişmişti. "Benim serviste yatak var, oraya kaldırın." Sonra da dert yanmaya geçmişti: "Birader, rüşvete alışmışlar, gözlerinin önünde ölsen vicdanlarında en küçük bir kıpırtı olacağı şüpheli. Devletin hastanesinde, milletin yatağını millete parayla satacaklar ille, alışmışlar. Allah korkusu kalbden çıkınca böyle oluyor kardeşim, işte böyle oluyor." İlhan Bey telefonla boğuşuyordu:

' 'Hemen gel dedim Korkmaz. Bütün işlerini olduğu gibi bırak, atla gel! Hâlâ mırın kırın ediyor, kerataya bak."

Ahizeyi yerine bırakır bırakmaz zırladı, bir küfür savurdu İlhan Bey:

"Alio," dedi dinledi. "Telefonu yüzüne çarpmalıyım ya hadi neyse. Alt ettin, üst ettin fabrikadan öğle yemeğini kopardın sonunda.... Yavaş gel bakalım, öyle yakası açılmadık numaralarım var ki canına okurum.... Patlama! Gel öyle konuşalım, telefonda olmaz... Tamam, bekleyeceğim."

Kapadıktan sonra Ali'ye döndü:

"Koca konfederasyonun başında ama kuş kadar beyni yok. Kemal'den söz etmekteyim. Bir yasa çıkacakmış da Meclislerden, onu durdurmak amacıyla işçileri yürütecek - miş. Ben olmasam elleri böğürlerinde kalır hepsinin, nah surdan şuraya adım atamazlar, ayakları dolanır. Söylesene ayın kaçı?"

"Şubatın sekizi."

"Yılımda ilave et, 1970. Kafa kalmadı ki bende, hep-

ten dâğıldım. Aslında benim gitmem lazım ya. buradaki

işler yüzüstü kalacak. Çatışma dün gece oldu, bir ana I zusu gitti, üç de faşist kolluk kuvvetlerinden. Şu yasa < karsa işimiz iş. Kemal'in kafası benimkinden beter zuk, İzmir'den tut Harem'e kadar bizim konfederasyon bağlı kaç tesis varsa bütün işçilerini sokağa dökecek. İyi (yapar, yasa, masa bahane. Canına yandığımın, şöyle bu ortaya koyalım gücümüzü, biraz yıldıralım etrafı, altından ne çıkacak? İşçilere kalsa parmaklarının ucunu oynatamazlar, politikacı sosyalistlere kalsa demeç vermekle"! yalizmi getireceklerini sanırlar. Pöh!"

"İşçileri nasd kımıldatacaksınız?"

Gözünü kırptı:

' 'Bir keyifli zamanımda anlatırım onu, kitle psikoloji: Hitler nasıl başardı, onca insanı ardından ölüme nasıl sürükledi, ya Mussolini, ya Lenin? Bunları bir arada saymak bile abes. Mussolini, Hitler işçi sınıfının düşmanı, Lenin ise işçi sınıfının babası. Neyse, her bir şey planlı, programlı yürür. Kalabalık toplandı mı, gerisi çorap söküğü gibi gelir. Aralarına birkaç bilinçli militan sokuşturacaksın, sloganlar bağıracaklar, haktan-hukuktan dem vuracaklar. Gittikçe azdıracaksın işi, ufaktan saldırtacaksın, sağa sola. Baktın saldırmıyorlar, bir kargaşa çıkarıp aralarından herhangi birini öldüreceksin, yahut ağırca yaralayacaksın. Biliyor musun, insanlar vahşi hayvanlar gibidir, kan gördüler mi kudururlar. Kudurdular mı önlerine n* gelse yıkarlar, yakarlar. Zaten bizim ülkede polis yufkı yürektir. İnanır mısın, çatışmalar sırasında bir kenara büzülüp hüngür hüngür ağlayan polisleri görmüşümdür Belki hırslarından, belki de kardeşin kardeşi öldürmesini gönülleri götürmediğinden. Heh, onlar hâlâ kardeş belli yor karşısındakileri, bizimkiler ise..."

Sözünü bir el hareketinin sırrına gömdükten sonra,

I

"Önce kadınları süreceksin ileriye, hele asker sevkedilmişse mutlaka böyle yapacaksın. Asker Anadolu çocuğudur, karşısında kadın gördü mü eli ayağına dolaşır. Ne yapacağını, nasıl yapacağını şaşırır, kadınları koruma hissine bir kapılış kapılır ki, deme gitsin. İşte bundan yararlanacaksın! Kadın işçiler sayesinde yıktın mı barikatı, arkadan vürüyebildiğince yürü, militan güçlerinin öncülüğünde saf işçileri kudurtup yürüt! Dedim ya, bir keyifli vaktimde ıletaylı anlatırım, bu hususta benden iyisini zor bulursun.

Ee sen de dünkü yoldaş değilsin artık, bilmenin zamanı Keldi de geçiyor çoktan. Ama şimdi şu karışık işi halletmeli evvelen. Korkmaz nerelerde kaldı? Onlar da tam yakalanacak zamanı buldular ya! Saçmalıyorum galiba, sen niye .ığzını açmıyorsun? Sahi annen hasta, üzüntülüsün, dokuır ne diyor?"

Doktor denince yine Ahmet Beyi hatırlamıştı Ali, zaten unuttuğu yoktu ki. Sesini aynı tazeliğiyle duymuştu bir .laha, "Allah isterse kurtulur."

"Henüz teşhis konmadı, tahlilleri yapılacak."

"Paraya ihtiyacın olmalı, ne kadar gerekiyor? Gelecek maaşına mahsuben biraz ödeyebilirim. Beş yüz yetişir mi? Yetişmez öyle ya, bilmez miyim, her iş rüşvetle döner, hele hastanelerde bütün bütün böyle. Yetişmez elbet. En iyisi gelecek maaşının tamamını vereyim, olur mu?"

"Beş yüz yeter," dedi Ali, "biraz da bende var."

"Al öyleyse."

Uzatılan parayı aldı, cebine soktu.

'Bugün izin verebilir misiniz?" diye sordu utana sıkıla, "annem için. Tahlilleri yapılacak da, yanında olursam..."

"Tabiî tabiî, gidebilirsin. İstersen yarın da gelme, zuıcn akşama Antep'e gideceğim. Şu çocukların işine bir ({öz atmalı. Bakalım bir kulp uydurabilir miyiz?"

Nefret! Ali dolu dolu nefretti. Bir ara beş yüzlüğü suratına çarpıp öyle çıkmak istedi. Fakat yapamazdı, paraya ihtiyacı vardı. Fakat bir gün mutlaka, mutlaka düşündüğü şeyi yapacaktı.

Bir dolmuşa attı kendini. Kulaklarında hep Doktor Ahmet'in yumuşak sesi, insana itimat telkin eden, cesaret ve*. ren, teselli eden. "Allah istetse... Allah korkusu kalbdcn çıkınca böyle oluyor kardeşim... Milletin yatağını millete parayla satıyorlar kardeşim... kardeşim..." Nedense İlhan Beyle Ahmet Bey arasında bir benzerlik arıyordu. Sonunda buldu; ikisi de rüşvetten yakınmışlardı, demek müşterek dertler aşağı yukarı aynıydı. Ama çözüm? O çok değişik. Doktor "Allah" diyor, öbürü "Para". Birisine göre hastalık ruhî, ötekisine göre ekonomik. "Hangisi haklı?" Gelişmiş Batı ülkeleri, hatta Amerika toplumsal meselelerini halletmediğine göre, acaba hangisi haklı? Ekonomik imkânlar her yıl otuz beş bin Amerikan gencinin intiharı nı önleyemediğine göre... "Hangisi haklı?" Avrupalı mülti milyonerlerin ortak teşebbüsünü, bir ay kadar ömr gazetelerde okuyup hayretler içinde kalmıştı. Habere bazı Avrupalı mülti milyonerler Hindistan'ın kuş uçma/. kervan geçmez bir bölgesinde toprak satın almışlardı. Bif

köy kuracaklarmış, ama üstünden uçak geçmeyen, yolla rında otomobiller işlemeyen, fabrikaları olmayan bir köy, Düşünmüştü: "İnsanoğlu paranın sağladığı imkânlardan mı kaçıyor?" Başka bir izah yolu bulamamıştı. "Şu halde?" Şüphe yok. Doktor haklıydı. "İnsanların mutluluğu gerçek mânâda isteniyorsa onlara bunaldıkları an vaslana bilecekleri manevî bir güç vermeli, yani inanç! Bu sökül düğü için toplum boşlukta yürüyor, her ışığa yanaşıy kendisini kurtaracak bir çıkış arıyor." Sosyalizme kapılan gençlerin dramım herhalde bununla izah etmek m kündu En azından mümkün olduğunu sanıyordu. I
s

daha konuyu derinleştirse belki bazı ipuçları yakalayabilecekti.

Şoförün sesine toparlandı. Trafik durmuştu Çemberlitaş'ta, ne durması, kilitlenmişti âdeta. Yandaki taksinin şoförü başını pencereden çıkarmış, Ali'nin içinde bulunduğu dolmuşun şoförüne sesleniyordu:

"Babacığım, tırrafik amuda kalktı yine, annadın mı babacığım; n'olacak bu gidişle senin halin!"

Beriki daha yaşlıca idi, ağzındaki sakızı caddeye tükürdükten sonra,

"Sen gendi haline baksana bitirim!"

"Bozulma be babacığım, yine gomonistlerin yürüyüşü varmış da, annadın mı, ondan tıkanmış derler. N'olduysa bize oldu babacığım, elinoğlu yaygarasında, biz ekmek derdinde gaz körüklüyoruz. Her yürüyüş bizim canımıza tak ediyor. Bi gün, babacığım, kafamın tası atacak, bak ki 0 zaman.. Hele sen bak ki o zaman..."

' 'Eee, yavu, senin ağzına bir kilit vurmalı da, âleme ibret gezdirmeli, gayri susma nedir bilmez misin?"

"Cık" etti adam:

'' Anlaşdan keyfin çakır değil babacığım, başka kim kaldı bizim durakta yarenlik edecek? Bir sen babacığım, bir ben, kalana kulak asma. Bi çift lâf edemezsin keyfince, annadın mı, hemen horozlanıverirler. Annayacağın, babacığım, durağı yeniler doldurdu, mesleğin de içine bi nüzel ettiler. Bu işin raconu, babacığım, ara yoldan sahile kırmak, şöyle az biraz geri körüklersen takanı, yandımallah geçerim. Bizim araba sülün gibidir Allahıma, şöyle az buz geri et ki babacığım."

"Lahavle" çekti Ali'nin şoförü, omuzu üstünden arka- . ı dikizledi:

"Aklına senin," diye homurdandı, ardından, "aklına he mi! Ehliyet verenin de aklına ki, şunca yıllık şoför ola-

çaksın be evladım, n'etmektesin öyle? Geri gitmeye kadar yer var mı baksana? Yer olsa ben saparım sahil keı tesine, mübarek yayladır, yol değil."

Meslekdaşının argo yüklü cümlelerini kulak ardı edip yolcularına döndü:

"Bilir misiniz, rahmetli Menderes sahil yolunu vurur kcn İstanbul ayaklandıydı. Bendeniz karacahil de aralarında: Vay ki tayyare meydanı mı yapıyor bu adam, yoksa yol mu diyerekten gevezelendiydik. Ee, o zamanın zamanında Halk Partisinin açlığından yeni çıkmışız, yolsuzluğundan yeni çıkmışız. Cadde nedir, patika nedir ayıramadığımızdan ve dahi otoban denen nesneden teşehhüt miktarı haberimiz olmadığından yüklenir baba yüklenirdik, canı rahmetliye."

Esefle başını iki yana salladı, yumak yumak acı soludu:

"İleri görüşlü adamdı, neme lâzım," diye sürdürdü konuşmasını. "Derler ki, bir durmuş Topkapı'nın sahil kenesinde, uzatmış değneğini ileriye doğru, şuradan de1 miş, Sarayburnu'nu ayan beyan göremezsem gerisini siz hesap edin. Bir sıvamışlar kolları, bir dayamışlar makinalan ki, ya heey! Ratata-ta-ta. İstanbul aylarca zelzeleye tutulmuş gibi dipten sallandı, kıvrandı ya, boşa gitmedi kıvranış. Koskoca sahil yolunu doğurdu, yalnız sahil yolu ol sa, Londra asfaltı, Vatan Caddesi, Millet, vesaire. Say sayabildiğince."

"Yol açıldı," diye ikaz etti Ali.

"Kulak verme, bu açılma değil, iki boy atarsın lank di* ye çakılırsın. İyisi mi biz sahilden vuralım, Yenikapı'vı tuttuk mu paçayı aldık say. Ordan Aksaray'a kıvırtın/, aranızda Laleli, Beyazıt yolcusu var mıydı?"

Yandaki taksinin şoförü yine gevezelenmeye durmuştu

"Hadi babacığım, direksiyon tutan ellerine gurban. Kertesini çek sahil yoluna doğru kuyruk olalım, hadi 11

nım babacığım benim, yoksa öldüm billah geceyarısının ipini çekeriz burda.''

"Var mıydı Beyazıt, Lâleli?" diye tekrarladı sorusunu.

"Var," dedi arkada oturan genç, "Beyazıt."

"Yürüseydin ya evlat, şimdi ne halt etmeli! Daha para vermemişsin, ufak ufak silkelensen de tabanları yağlasan benden çok erken varırsın Beyazıt'a. Yallah aslan evladım, hadi suna boylum."

Yarım arkaya döndü:

' 'Hem gidip ne yapacaksın Beyazıt'ta? Vuruşma varmış ki zorlusundan! Kan gövdeyi almış gider. Bir serseri kurşun ense köküne, eyvah ne fayda! Sahilden yana kıvıralım

mı?"
Durmadan klakson öttüren meslekdaşına bağırdı:
"Patlama! Vırt vırt, anan mı öldü len?"
"Anan mı öldü" sözü Ali'nin yüreğine köz köz aktı, ürpertti. "Allah göstermesin" dedi için için. "Kimsenin başına vermesin anasızlık çilesini, Allah vermesin."
Beyazıt yolcusu delikanlı indi, şoför sola dönülmez levhasını sollayarak ara sokağa vurdu. Az sonra sahil yolunda idiler. Fakat trafik burada da sandıkları kadar rahat değildi, galiba Beyazıt'taki çatışma haberini alan kapağı sahil yoluna atmıştı.
"Bakın işte," dedi şoför, misal bulmanın sevinciyle, "rahmetli Menderes bu yolu yaptırırken tayyare mi indirecek diye dudak kıvıranların yarısı yola dökülmüş, ben de dahil ha, yuf topumuza be! Burnumuzun ucunu göremeyecek avanaklar, tutmuşuz koca Menderes'e akıl satmaya kalkmışız, yuf be!"
Keyfince güldü:
Şimdi ne yapacaksın, biliyor musun? Bu yolda araba ;ren Halk Partilileri ayıklayıp tıkacaksın üst yola, Onlu ' .ıddesinin trafik mengenesine, nah sizin yolunuz diye

rekten. Ben de dahil ha, o devirlerde aklım sıra Halkçı idim. İçinizde Halkçı varsa bağışlasın anık, dedim ya bu zırvanın içinde idim diye, sonradan rotayı doğrulttuk."
"Ne zaman?" diye sordu Ali, ilgilenmişti.
"Yakında, şu yakınlarda. Vuruşma filan yoktu henüz, yeni yeni işgaller başlamıştı. İsmet bir söz ettiydi ya, hani dediydi ki; boykotla işgal aynı şeydir. Olur mu yahu? Al işte neticeyi, birbirlerinin gırtlağına sarılmış, ha babam sı» kıyorlar."
Direksiyonu hırsla Aksaray'a kırdı:
"Ondan sonra tutmadım" diye devam etti, "bıraktım, gitti. Bizimkisi zaten bir nevi alışkanlıktı. Halkçı olmak babamdan kalma gibiydi, vaz geçmek kolay olmuyor. OU madiği şundan da belli ki, Halkçılara uyup sahil yolunu dilimize dolamışız vaktiyle, eğri otursak bile doğru konuşamam işiz. Sonunda kocca Başbakanı ipe gönderdik."
Avucunu direksiyona indirdi:
"Bu millete de yaranılmıyor ki."
Ali Fındıkzade'de indi, iner inmez Beyazıt'a doğru baktı, birkaç silah sesi duyar gibi oldu. Yarın nasılsa gazetelerde okurdu. Kim öldü, kim kaldı öğrenirdi Hangi gazetenin nasıl yazacağını aşağı yukarı tahmin edebiliyordu şimdiden.
Cerrahpaşa yokuşunu tırmanırken yarınki gazeteleri gözlerinin önüne getirmeye çalıştı. Göre göre aşina ol-

muştu.

Herhalde boyalı bulvar gazeteleri "Sağa ve solcu öğrenciler yine çatıştı" şeklinde bir manşet çeker, renkli resimlerle sayfalarını süslerdi. Marksist gazeteler, hele de Recep Beyin çalıştığı gazete, "Polis öğrencilere saldırdı" veya, "Faşistler yine kan döktü" diye yazardı. TRT ise her zamanki kayıtsızlığa bürünür, "Karşıt görüşlü iki öğrenci grubu arasında meydana gelen çatışmada dün..." diye

Unlukla) ııııııtch iis

kışlar, haklıyı haksızı ayırmadan, çatışmanın temeline inmeden olavı alelade bir haber gibi geçiştirirdi.

İtfaiye arabalarının vınlayan siren sesleri, nedense Ali'-ye küçük simitçiyi hatırlattı, Levent'i, "Simit mi beyim. kat tane?"

Sesindeki mülayim yumuşaklık kulak zarlarında ikaz titreşimlerini noktaladı. Ölmüştü zavallı. "Acaba ölen mi zavallı, yoksa yaşayanlar mı? Yani ben. Ölüm ne ki; yaşama dtıvpusunu kamçılayan meçhul bir korku. Ya hayat; • loğumla ölüm arasında boğuşan çetrefil soluklanmalar, kısacık bîr çizgi, varla yok arası bir zikzak, Allah isterse kurtulur.' Ya istemezse, yaşatmak ne mümkün. Doktor Ahmet Bev bunu mu demek istiyordu? Tıbbın bütün imkânları birleştirılse. dünyanın bütün doktorları uçsa. Allah'ın gel dive çağırdığını yolundan çevirmeye imkân yokuı, öyle ya! Bir nefescik daha fazla aldırmanın, ufacık bir hareket daha yaptırmanın, kısaca bir saniye olsun yaşatmanın. Kader denen, alın yazısı denen şey bu olmalıydı, irade dışında kalan lıerşey. Yaşamak gibi "

"Allah'ım, anama şifa ver."

Gayri ihtiyari bu dua yalpaladı dudakları arasında. Ve birden, ruhunu sıkan kıskacın hafiflediğini hisseni. Teslimiyetin rahatlığını duydu. Çoktandır ulaşamadığı huzur ipine tutunarak yokuşu daha hızlı tırmanmaya başladı.

Her adım atışta bir başka dünyaya girer gibiydi. Acele ediyordu, veni dünyasına girmekte. Mahiyetine kesinlikle nuruz edemediği bir sır. takat alabildiğine yumuşak bir sır uımağıyla çevreleniyordu adım adım.

Ve bir adım daha'

Yeni dünyasında sükûnet, yeni dünyasında saadet, yeni ? lunvasında teslimiyet vardı Huzurun sırrını yakaladığını hissediyordu: bu noktada bira^ durmalı, kısaca taramalı» ? .ti ^ecmişir.ı. 'Hata nerede"'"

İU,

Hoşlukta Yürümek

tlhan Beyle çalışmaya başlamadan önce Marksizm kındaki görüşü yarım yapıldak, ama hiç müsbet değil Sonra nasıl olmuştu da zamanla? Şimdi pek kestiremiy

du Adım adım çekmişlerdi galiba, bir gün, üç gün, ay, adım adım.

İlhan Bey önceleri düzenin eksik-aksak yönlerini göst mekle işe başlamıştı: "Bir yandan caddeler dilencile. dolu, diğer yandan para babaları servetlerini nasıl erite-ceklerinin kara düşüncesinde; öte yandan rüşvet almış ba» ş/nı gitmiş, devlet dairelerinde memurlar iş yapmanın de-ğil kaytarmanın telaşında. Doğu halkı inim inim, toprak sız köylüler ekmek savaşını en güç koşullar altında, ağan yamakları tarafından kırbaçlana kırbaçlana veriyor. Sın lar arası çelişki alabildiğine derin boyutlarda. Çare: sınıf sız toplum. Bunu gerçekleştirebilmek için de tabiî Marksizm!"

Yürüdü. Parke taşlar hıçkıra hıçkıra düşüncelerine teı po tuttular, yahut Ali'ye öyle geldi.

• * *

"Ali Bey, Marksizm 19. asır kapitalizminin amansız gına karşı o günlerde geçerli olabilirdi belki, ama bugı vasfını kaybetmiş, geçerliliğini yitirmiş bir fantezi olmak tan ileri gidemez. Gençlerimiz bunun derinliğine ini] araştırıp, soruşturup Marksist olmuyorlar. Yüz, yüz elli öncesinden sökülmeye başlanan maneviyatlarını arama çıkmışlar. Açıkçası, nesiller boşlukta sallanmadan kaim lar, önlerine çıkan ve 'doğru' diye takdim edilen her q yi deneye deneye yürüyorlar. Asıl aradıkları köklerinin mayası, yani iman! Buluncaya kadar bu çetrefil savaş süre-ceğe benzer."

Bu sözler, Doktor Ahmet Beyin sözleriydi. Anasını zi varerten sonra odasına gitmiş, teşekkür kelimelerini arda dizerek sohbete oturmuştu. Anası iyiceydi, yüzil

renk gelmiş, ateşi de düşmüştü. Gözleriyle oğlunu seve seve başlamıştı anlatmaya: "Bu Doktor Ahmet oğlum se-ni aratmıyor Ali'm, hiç aratmıyor ihtiyar anana. Bir muh-terem ki, bir ana kuzusu ki, bir de Müslüman ki oğul, beş vakit namazında, niyazında."

"Biliyorsunuz Ali Bey, o günden bugüne çok şey değiş-ti. İşçi grev hakkını elde etti, toplu sözleşmelerle işverenin yersiz ihtiraslarından kurtuldu, çemberi kırdı. Lakin bu hakların, yani grev, vesaire gibi temel işçi haklarının ye-rinde kullanılması gerek, aksi halde tam tersi netice doğar ve işçiler yerine bu sefer de işverenler mağduriyete düşer. Son yıllarda yaygınlaşan grevler yüzünden, hattâ fabrika işgalleri yüzünden kaç tesis kapandı, tahrip edildi, farkın-da olmalısınız."

Farkında olmaz mı hiç! Hattâ birkaçında bizzat parma-

ğı bile vardı, İlhan Beyin emriyle.
"Sürü ile işsizi olan bir ülkede, işçi haklarını savunma maskesiyle işyerlerini tahrip etmenin adına bizde sosyalizm diyorlar. Üstelik bu melaneti işçi çıkarları için yaptıklarını gerine gerine ileri sürüyorlar. İncelerseniz, şu grevlerin en azından yarısının haklı sebeplere dayanmadığını görürsünüz. Altında ya sendikaların kendi aralarındaki çekişmesi vardır veya sendika ağalarının ideolojik savaşı yahut servet avcılığı. Bir kötü niyetli sendikacının elinde işçi kesiminin ne korkunç bir silah olabileceğini düşünebiliyor musunuz?"

Başını sallayarak tasdikle yetindi. Konuşmak değil, hep doktoru dinlemek istiyordu.

"Sendikacı Allah'tan korkmalı ki hem işçinin, hem işverenin hakkını muvazeneli şekilde korusun. Zengin Allah'tan korkmalı ki, işçinin alnında boncuklanan ter taneleri kurumadan, emeğinin karşılığını ödesin. İşçi Allah'tan korkmalı ki, Ali Bey, hile hurda katmadan sanki ken-

di malıymış gibi fabrikada çalışsın; ekmek teknesine ihaneti aklından geçirmesin. Bir zincirin halkalarıdır bunlar ve zincirin temel halkası dinî kaidelerdir. Bu zinciri kopardılar anlayacağınız, kopardılar ve bir nesli boşluğa fırlattılar. Toplum olarak bu kopuşun dramını yaşıyoruz."

"Evet." dedi içinden gelen bir heyecanla.

"Ne l;V/ım? Ulvî duygulara dönüş lâzım. En başta iman, Allah korkusu ve sevgisi, insanı insan eden ulvî duygularla beslenmek. Şöyle vecizeleştirilmiş- 'iman. insanı insan eder, belki insanı sultan eder: hakiki imanı elde eden adam kainata meydan okuyabilir'. Annenize bakın, okumamış ama çok okumuşları cebinden çıkarır. Haşmetli bir iman abidesi. Gözlerini açar açmaz namazın geçip geçmediğini sordu. Temiz bir tuğla bulup teyemmümünü yaptırdım, göz kapaklarını kullanarak işaretle kıldı namazını, kıyıda dinelip sonuna kadar seyrettim. Şeyh Şamil'ı görür gibivdim karşımda, öldürücü bir yaranın tesırivlı saatlerce baygın yattıktan sonra, kendine gel r gelmez sı duğu ilk şey şu olmuştu: "İkindi namazı geçti mi?'

Aydın bir kişinin güçlü imanı, Ali'yi sarıyordu. Şimdi ye kadar çevreden aldığı telkinler dinin cahillere has bil teslimiyet olduğu şeklinde idi. Pek inanmamıştı, ama farkında olmadan galiba bu valanı kabullenmişti "Yalan, evet, bu da diğerleri gibi korkunç bir yalan! Türk solu ak ten yalanlar üstüne kurulmuş bir hayal dünyasından başka nedir'"

"Arkadaşlarla hastaneye yakın bir dairede kalıyor» Gelenlerimiz, gidenlerimiz oluyor. Her konuyu derinliği-

ne tartışıyoruz, bilmediklerimizi birbirimizden öğrenme-
ye çalışıyoruz. Madem ki yalnızsınız, eliniz değdikçe buy-
run konuşuruz, arkadaşlarla tanıştırırım sızı, adresi vu/a
vım."

Uzartığı kâğıdı aldı, cebine soktu:

"Bu akşam gelebilir miyim?" diye sordu çekine çekme, "acaba müsait misiniz?"

Hiç tereddüt göstermedi Doktor Ahmet Bey:

"Tabii gelebilirsiniz, ne zaman isterseniz."

Bütün dertlerini hastanenin lizol kokusuna terkederek çıktı. Sokağın başındaki küçük mescidin minaresi gülüm-süyordu.

• * *

Gece...

Yer yer sokak lambalarının kirli ışığında yırtılan kuru karanlıkta sendika binası hortlak gibi dikilmiş, toplantı salonunun pencerelerinden sızan ışık yaylımı karanlıkla boğuşuyordu.

Salona en son Asistan İrfan Bey girdi. Bir veremli gibi soluyarak koltuğa çömeldi, kravatını gevşetirken de ba-kındı.

İlhan Bey, Murat, Kemal, Recep ve bir yabancı. Bunca tanıdık çehre arasında nasıl ilk bakışta yabancıyı fark et-mediğine şaştı. "Kim acaba?" Kılığına bakılırsa öyle pek vüksek seviyedeki yoldaşlardan değildi. Hali tavrı ise emir almaktan çok emû vermeye alışık insan pozundaydı. Sı-kıntılı görünmesine rağmen gergin yüzündeki küçümser ıcbessüm hiç silinmiyordu. Otuz beş yaşlarında, boylu poslu, karanlık bakışlı bir.adam.

"Yoldaş Timuçin," diye tanıttı İlhan Bey, " merkez-den."

' Timu'si yok," diye itiraz etti adam elini kaldırıp!" bidece Çin deyin, yetişir. Hem daha kısa, hem daha öz; siz de İrfan yoldaş olmalısınız, bir saattir beklediğimiz .tıstan. Niye geciktin, hep böyle disiplinsiz mi
>. .ılışırsın?"

Cepheden saldırıya geçmesi İrfan Beyi bocalattı, kendi-ni savunma ihtiyacıyla:

"Yoo," diye atıldı, "bizim çocukların forumu vard
da, şu son çatışmalarının bir değerlendirmesi niteliğine
ona katılmıştım yoldaş Çin bu yüzden ."

"Peki, peki," diye kesti sözünü, "parti temsilcisiyir
anlat bakalım okuldaki durumunuz nedir?"

"İyi sayılır. Daha iyi olacaktı, ama bir grup dindar gen(

ı>ımizi zorlaştırıyor, bir kaşık suda boğacağım geliyor to punu birden!"
Yoldaş Çin'in yüzündeki istihza sırıtığı genişledi:
"Aman yoldaşım," dedi, "şu sıra cinayet işleyecek sil değil, hele bir asistan tarafından."
Alaycılığına aldırmadı İrfan Bey. Çaresizlikle iki ya açlı ellerini:
"Kavgaya girmezler, olaylara katılmazlar. Sanırsınız ki hiçbir şeyden haberleri yok, sadece bir an önce mezun olup hayata atılmak istiyorlar."
"Burjuva çocukları gibi."
'Takat yalnızca görünüşleri bu, aslında her taşın altından onlar çıkıyor, fikirlerini bizimkilerin içinde bile derinden derine yayıyorlar. Fikir de fikir ha, pek hacı-hocı fikri değil; düpe düz sosyal sorunları içeriyor."
"Örnek" diye homurdandı Yoldaş Çin.
"Mesela... Pardon yoldaşlar, örneğin diyecektim; bizim Taşkın tesadüfen onlardan biriyle konuşmuş. Marksizmin öyle bir tahlil ve tenkidini, yani eleştirisini yapmıj ki. Taşkın alt üst oldu. Bu kadarla kalsa iyi, İslimin insan görüşünü, işçi görüşünü, sosyal adalet görüşünü de anlat. ıııış, hem de Marksizmle mukayeseli olarak. Bizim Taşkın biraz saf çadır, daha doğrusu slogancıdır. Zengin çocuğu olmaktan doğduğunu sandığım tuhaf bir tepkiyle, zenginliğe ve zenginlere düşman, en başta da babasına.
ren bu tepkisinden yakaladık vaktiyle, körü körüne
i,indi. Marksizrnden ayrı bir fikrin mevcudiyetin» < mır

hiç düşünmez Biri değişik düşüncelerle karşısına çıkınca bocaladı. Bana geldiğinde hemen hemen tüm inançlarını yitirmişti, tereddüt girdabında çırpınıyordu. Çekip alana kadar akla karayı seçtim."
Yoldaş Çin ayak ayak üstüne atıp koltuğa iyice yayıldı
"Bunları diskalifiye etmenin sence çaresi ne?"
"Çaresi, tek çaresi anarşinin içine çekmek, bana kalırsa. Ancak bu sayede fikrî derinliği olmayan, slogana tav olmuş gençlerimizi koruyabiliriz."
"Biraz daha aç şunu."
"Açmaya çalışayım; ellerinde yirminci asrın ihtiyaçlarına, problemlerine cevap verdiği iddia edilen bazı temel kitaplar var, onlardan besleniyorlar. Anarşiye çekebilsek sorun yarı yarıya hallolur, nasılsa kaplama bakılır. Kendi usullerimizle savaşa zorlayabilsek. ama yanaşmıyorlar. Tepeden inmece hiçbir şeyin düzelmeyeceği görüşündeler. Ülkenin dört yanına da kol atmışlar ki. bu çok tehlikeli. 950 öncesinden tutun da bugüne kadar gelmiş hükümetlerin şu veya bu vesileyle sürdürdüğü onca baskıva nasıl dayanabilmişler, buna rağmen nasıl yayılabilmişler? Sır,

aziz yoldaşlar, tam anlamıyla bir sır! Bana kalırsa yöntemlerini araştırıp yararlanmalıyız.

"Sence bir örgüt mü yönetiyor bunları, yoksa başlatma buyruk mu herkes?"

"Bakın bunu kesinlikle saptayabildim işte. İki gazeteleri var: haftalık ve günlük olarak. Günlük olanı yakında yayına girdi. Bir de yayınevleri mevcut; temel fikirlerini kitaba geçirip yayınlayan. Bu yayınlarla toplum içinde kol atıyorlar. Son derece dindardırlar. Öyle hemen surat asmayınız. Yoldaş Kemal, sandığınız gibisi değil bunların dindarlığı, klâsik tarz değil demeye getiriyorum. İçerik var. eskilerin muhteva dediği nesne, kalıpiaşmışlıktaii çıkmış; örneğin saça, sakala, bıyığa kafayı takmıyorlar. Kim-

seyi zındık, kâfir, münafık diye peşin peşin damgalanır yorlar. Önce iman diyorlar, anlatabiliyor muyum?"

"Devam et," diye adeta emretti Yoldaş Çin.

"Sosyal konular gazetelerinde derinlemesine işleniyor, tabiî ki tslâmî acıdan her olayda değer ölçüsü tektir: İslâmiyet. Dünkü çatışmalar onlara göre materyalist eğitimin tabii sonucu, batılılışma hastalığının ileri merhalesi, yanı aşaması, halka yabancılaşmış aydınların tereddüt batağında boğazlaşması; özür dilerim hepinizden, biliyorsunuz onların ağzından aktarıyorum."

"Başka?"

"Gazetelerinde haberden çok yorum, makale, fıkra araştırma. Niçin bu hale geldik, nasıl kurtuluruz? Eşsoı larının cevabı. Yazarlar tam bir sözbirliği içinde. Hayret ediyorum, bu kadar ortak noktası olan yazarlarımız, aynı kaynaktan beslendikleri ve sık sık bir araya gelip tartıştık. I lan halde çoğunluk aynı gazetenin başka başka sütunlarında çelişkiye düşüyorlar da, bunlar nasıl böylesine söl. birliği edebiliyorlar?"

Yine çaresizliğini belirtmek için ellerini açtı, tedirginli. ğini acı bir gülümseyişe gömdü.

Yoldaş Çin bakışlarını trfan'a yapıştırmıştı. İrfan kaçamak bakınırken yakalandı mavi gizlerin kırbacına:

"Etkilenmemeliydin Yoldaş İrfan," dedi yayvan van, biraz da umursamaz, "belli etkilenmişsin. Birkaç toy çocuktan ne çıkar. Onların iki gazeteleri ile bir yayınevleri varsa bizim sürü sürü."

Bir kahkaha savurdu:

"Toplumu kâh uçkurundan, kâh midesinden yakalaytj öyle bir yere getirdik ki, hele hele gençlik kesimini, k toparlanamazlar. Öyle birkaç gazeteyle olası değil bu sinlikle değil! Halkın dikkatini fazlaca çekmeye başla

larsa. bu dikkati dağıtmanın yollarına baş vururuz. Boval

gazetelere bir güzellik yarışması tertipletiriz, ya da artist yarışması"

"Bu yıl ikisi de yapıldı," dedi Recep Bey.

"Yapdsın, yarışma için başka konu mu yok! Bacak güzeli seçtiririz. Yoo hayır, iyi sonuç vereceğinden kuşkuluyum bunun. Halkın büyük çoğunluğu hâlâ bağnaz, kızlarına izin vermezler."

Biraz düşündükten sonra:

"Güzel vücut yarışması. Yoo, bu da hiç olmaz. Daha suya sabuna dokunmayan cinsten bir şey bulmalı. Örneğin güzel kulak yarışması, ya da güzel ağız, güzel dudak, tamam! Güzel diş yarışması tertipletelim. Erkeklerde katılabilir aynı zamanda; ilginç olacağından eminim. Yoğunlaşan çatışmaların tedirginliğini de bu oyunla bir ölçüde dağıtabiliriz belki.. Nasıl buldunuz?"

"Her zaman başvurduğumuz bir yol," diye konuştu İlhan Bey, "gazeteci dostumuz Recep Bey ilgileniversin. Sahi aklıma gelmişken..."

İyice Recep Beye döndü, öne doğru da abandı:

"Başbakan fazlaca sevilmeye başlandı, yedi sülalesini didiklemenin tam sırası. Vergilerini, alış verişlerini, daha daha ötelerini bir incelet muhabirlerine, olmazsa birkaç boy çamur fırlat, en azından iz bırakır. Menderes'i başımızdan atana dek neler çekmişiz, bilirsiniz. Bir başka Menderes daha istemiyoruz. Hızlı kalkınmayı engellemenin en kolay yolu atılımcı başbakanları yıkmaktır."

"Olur," dedi Recep Bey, "bir çaresine bakalım."

İhsan Bey Yoldaş Çin'e döndü:

"Asıl konuya geçebilir miyiz. Yoldaş Çin?"

"Evet, asıl konuya sanırım geçebiliriz, zaten fazla gevezelendik. Yeni eylem stratejisini görüşeceğiz."

Sıkıntılı sıkıntılı yüzlerine baktı. Sonra bıraktığı en kızıın (.umleyi kulaklara kurşun döker gibi döktü:

"Örneğin sabotajları."

Sustu.

Gerginliği artmıştı. Gülüşü ilk defa silinmiş, yüzünde tedirgin çizgiler gölgelenmişti.

"Evet," dedi top patlatırcasına dolgun, "sabotaj 1 görüşelim. Hudutta bir grup yoldaşımızın kıstırılması ç kötü oldu. Özel eğitim görmüşlerdi, nicedir gelmeler bekliyorduk. Hiç kuşkusuz gammazlandılar."

Elini hızla kaldırıp indirdi:

"Faşistlerin kurşunları altında devrim uğruna öldüler

yaralandılar veya yakalandılar. Şu anda Hitlervari metc
ların, Gestapo usulü işkencelerin en berbadına direnme
çalıştıklarından eminim. Hatıralarına olan bağlılığım
göstermeliyiz. Bizden öldürülecek bir kişiye mukabil o
kişi, elimizden gelirse yüz kişi öldürmezsek devrim ba~
sızlığa gömülür. Artık küçük eylemlerin fonksiyonu
madı. Alışıldı, günlük olaylar dizisinden sayılır oldu t'
mü. Çemberi kırmamız gerek, tam zamanıdır. Parti o~
ya büyük bir eylem konmasından yana, maymunun göz
tam açılmadan, bazı aydınlar neyin ardında olduğumu
fark edip silkinmeden, hâlâ Batılılaşma ve demokrasi ter
neleriyle afyonlanmışken, bir eylem koymalıyız ortay
büyük ve güçlü kolay unutulamayacak cinsten. Halk Ku
tuluş Ordusuyla temasların hangi aşamada Yold
ilhan?",

"Son kertedeyiz. Siz paradan haber verin, bir de sah
tajın cinsini ve hedefini gösterin, üst yanı bizim diyorlar
öylesine hınçlı ki bunlar, babalarını bile elleriyle asabilir-
ler. Çoğu fanatik solcu, az biraz da paracı."

"Her güzelin bir kusuru vardır," diye lafa karıştı Rec
Bey.

Gözlerini duvar saatinin kadranından ayıramıyor
Tarn_21.50, daha 40 dakikası vardı. Hilton'a gidip Jale

buluşacak, karısının yokluğundan yararlanıp hayatın tadı-
nı çıkarabildiğince çıkaracaktı. Murat'ın sorusunu hayal
meyal duydu:

"Ne deniniz, Halk Partisinin desteğini sağlayabilir
miyiz? Bir sabotajdan ödü çatlamaz mı, o ürküntü içinde
desteğini çekmez mi?"

Yoldaş Çin karanlık bakışlarla muhatabını eze eze fikri-
ni açıkladı:

"Nasılsa bir yerde geri çekileceklerdi. Yasal örgütler bi-
zimle sonuca gelemez. Akılları sıra bizi oy deposu sanıp
kullanıyorlar."

Sözün burasında gözünü kırptı:

"Esasta kim kimi kullanıyor, ayrı konu. Fakat, yoldaş-
lar, bir sabotaj planladığımızı bağıra çağıra ilân edecek
değiliz. Bu duvarların dışına asla taşmamalı, herşey ara-
mızda kalmalı, gevezelik eden geberir."

''Biliyoruz,'' dedi İrfan Bey, ' 'ser verip sır vermek yok.
Her zamanki gibi gizlilik esas. Peki, partinin kararlaştırdı-
ğı bir hedef var mı, sabotaj nereye yapılacak?"

Sesi uzaklardan geliyordu, hayli heyecanlanmıştı.

"Şimdilik kesin bir şey yok," dedi Yoldaş Çin, "birkaç
tesis üstünde duruluyor. îlhan yoldaşa sanırım bu konuda
bazı bilgiler verilmişti, sonra size aktarır. Yalnız şu kada-
rını söyleyeyim, eylem İstanbul'da gerçekleştirilecek. Vak-

ti saati gelince Ankara'dan bir haberci göndereceğiz. Tabiî para da. Jşin o yanı bize ait. Gözü pek birkaç militan sağlamak ise sizin göreviniz, tamam mı Yoldaş İlhan?"

Gözlerinde ışıldayan sadizmi ihtimal kendisi göne ürkecekti. Fellik fellik bakmıyordu. Suskundular diğerleri, başlarını öne indirmişler, mavi gözlere yakalanmamak için olacak, başka tarafa dönmüşlerdi. Recep Bey bir yangın hışırtısı duyar gibi oldu. Alevler yalım yalım uzuyor, yanık insan kokusu genzini yakıyordu. Kendini tutmaya

çalışmasına rağmen sessizliğin ortasına hapşırdı. İlhan Bey konuşmak için sanki böyle bir işaret bekliyordu:

"Tamam Yoldaş Çin, herşey dilediğiniz gibi olac-k, fakat niye Kemal yoldaşımızdan ses seda çıkmıyor?"

Konfederasyoncu Kemal'i kastediyordu, oğlunun fabrikasında çıkarılan öğle yemeği grevi yüzünden bir intikam saati kolluyor, onu güç durumlara sokmak için fırsat arı-1 yordu.

"İşçileri uyutmanın zamanı değil. Yoldaş Kemal," di-j ye sürdü; Jü konuşmasını, "hazır Yoldaş Çin burada iken faaliyetlerinden biraz söz et bakalım, söz et de nasıl yerinde saydığını öğrensin herkes."

Kemal nefretin yoğunluğuna bulanmış gözlerini İlhan Beye çaktı:

"Şu yasayı diyeceğim, çıkarmaya veltenirlerse aradığım bahaneyi vermiş olacaklar. Gazeteci dostların bu konuda yardımcı olduklarını söyleyemeyeceğim, üzgünüm. Hepsi de ağızbirliği etmiş, yasayı engellemeye çabalıyorlar."

"Ama bu yasa işçi lehine değil ki." diye mırıldandı Recep Bey.

"İyi ya işte! Bu yüzden Meclise gelmesini istiyorum, daha komisyondan yüzgeri ederse nicedir beklediğim fırsat da gitti gider. N*e deyip işçiyi sokağa dökerim o zaman, söyler misin?"

"Doğru." dedi Yoldaş Çin. "yasa Meclise gelmeli ki ardından kıvamet kopmalı. Yoldaş vazar. lütfen vardımcı ol."

"Olurum," dedi Recep, gözlerini saatten ayırmadan "Bitse ya şu Allanın cezası toplantı." diye de ekledi içinden

"Dağılabilirsiniz."

İlİt Recep Bey kalktı. Timuçin'i sırf son sözü yüzünden sevmeye başlamıştı. Teşekkür için dönünce adamın kaska-

ti bakışlarıyla karşılaşıp ne söyleyeceğini unuttu. "Namussuz, içimden geçenleri okuyor sanki."

Toparlanmaya çalıştı, yavan yapıldak gülümsedi:
"Acelemi bağışlayın Yoldaş Çin, meslekî bir toplantıya katılmam gerekiyor. Bu fırsattan yararlanıp talimatınızı dostlara fısıldayacağım. Yasanın Meclise gelmesini devrimci yazarlar olarak sağlamaya çalışacağız.''
Adamın yüzünde tek kıpırtı bile yoktu. Elinin tersiyle iter gibi bir hareket yaptı:
"İyi," dedi sadece.
Recep Bey alelacele dışarı çıktı.
Yanık insan kokusunu hâlâ genzinde duyuyordu. Sokağın tenhalığına doğru bir daha hapşırdı. Sesinin yankısından ürkerek hızla otomobiline yürüdü. Bindiği gibi bastı gaza. Şişhane yokuşunu tırmanırken saatine baktı. Randevuya yirmi dakikası vardı. Jale'yi bekletmeyecekti.
Yoldaş Çin son anda İlhan Beyi bir el işaretiyle durdurmuştu, salonda başbaşa kalınca kulağına eğildi:
"Söz aramızda İlhan Yoldaş," diye başladı, "durum pek içaçıcı görünmüyor. Eylemler sıklaştıkça topyekûn solu mahkûm etme eğilimi artacak, özgürlük istemekle sabotaj gibi şiddet hareketlerini halka izah etmek zor, halk bir yana, aydın çevreye yutturamayız bile. Partide yek vüıut çalışmanın sakıncalı olduğu görüşü ağırlık kazanıyor. ''
"Yani nasıl, pek anlayamadım da."
"Türk solu dayanışmasını sürdürsün, ama, eylemlerde fraksiyonlar, gruplar şeklinde bölünüp hareket etsin isterler. Derler ki, içimizden bir veya birden çok fraksiyon cılk .irip terör için eğitelim. Onlar sabotaj, filan yaparken biz ust seviyedekiler demokrasi ve özgürlük nutukları atmaya ilcvam edelim. Onları yerine göre kınayalım, yerine göre koruyalım. Ayrı gruplarmış gibi gözüksünleı, dikkatler

m .'? î .' t. f..r.»U'K

üzerlerine yoğunlaşsın. Biz bende daha rahat çalışma olanağına da kavuşuruz böylece."
"Peki. ama ne faydası olacak'"
Yoldaş Çin kızar gibi oldu:
' Aklın bende değil galiba, leb demeden leblebiyi anlayan sana ne oldu böyle5 Adeta geri zekâlılaştın."
"Özür dilerim, kafam karışık da biraz."

"Neyse, divorum ki. içimizden, yani bizim çocuklar*dan ayrı gruplar kuralım. Tabii aynı merkezden yönetilecekler yine. ama terör işi tutacaklar, öldürme, soygun, adam kaçırma, sabotaj gibi. Hem özgürlükçü, hakçıhukukçu görünüp, hem bu tür eylemleri onaylayanlayız. Öte yandan eylemlere de muhtacız, bu durumda akla ne gelir5"

"Ayrı gruplar kurmak mı'"
"Evet."
"Peki bunlar da solcu olacaklarına göre kendimizi eylemlennden nasıl sovutlayacagız?"
"Kolay, örneğin onlara Kastrocu diyeceğiz veya Maocu diyeceğiz, ne bileyim Enver Hocacı diyeceğiz. Yeri geldikçe bizden ayrı imişler gibi kınayacağız, yayın organlarımızda filan suçlayacağız: güya biz gerçekten özgürlükçü demokrat, sosyal demokrar vesaire... Onlar pek tabiî fanatik Marksist, şiddet yanlısı. Biz seçimle işbaşına gelmeyi, demokratik yollardan iktidarı ele geçirmeyi düşünürken güya onlat ihtilalle, terörle yönetimi ele geçirmeyi dü}U necekler.
'"Güva."
"Tabii güya. yoksa Türk solu bütündür, tek merkezden emit .ılır ve çalışmalarını buna göre düzenler. O mcrkrı de . "
İlhan Bey elini kaldırdı, gülümseyerek.

"Aramızdakalsın," dedi, "merkezi hepimiz biliyoruz, yerin kulağı vardır Yoldaş Çin, anlıyorsunuz ya."
"Çok iyi hem de, zaten askerler gocunmaya başlamış, bu grup işi tutacak bana kalırsa, iyi düşünülmüş.''

İlhan Bey başını sallamakla yetindi, büyük şefler böyle olmasını istiyorsa böyle olacak demekti, yine de inceden bir endişe girmiş çöreklenmişti yüreğine. Acaba haklı mıydılar? Gerçekten de acaba askerler gocunmaya başlamışlar mıydı?
Neden sonra omuzlarını kaldırıp indirdi. Yolun yarısını tutmuşken geriye dönüp bunca emeği heba edemezdi. Herşey mümkündü de intikam hissini gömüp piç olduğunu, Amerika'dan kapı dışarı edildiğini unutmak hiç mi hiç mümkün değildi. Kararlıydı, yolun sonu nereye çıkarsa çıksın, yürüyecekti. "Ya devlet başa, ya kuzgun leşe."

Bir meydan saati gecenin derinliklerinde on ikiyi vuruyordu.
Ve, aynı gece...
Ali ilk defa zenginliğine rağmen bir türlü huzura kavuşamayan insanların sırrını yakaladı. Çocukluğuna has sandığı dik duyguları yeniden duymaya başladığını, sonsuz huzurun bir yerlerine doluştuğunu hissetti. Bütün acıların, sancdarın, ıztırapların gerisinde pençelerini açmış tehditkâr bir edayla dikleşen inançsızlık kâbusunu sezdi. insanların bu yüzden huzura veda ettiklerini kesinlikle anladı. Hele Türk. insanının özünden kopmasıyla derin, korkunç bir boşluğa nasd yuvarlandığını; o gün bugündür

o boşluk içinde el yordamıyla nasıl yürümeye çalıştığını;
nasd önüne çıkan her eğriye "doğru" sanıp tutunduğu-
nu; bunun sonucu olarak da yeni acılara, yeni boşluklara
düştüğünü acdarla karışık olarak taa iliklerinde duydu ve
yurdunun insanına, hattâ bütün insanlara acıdı.

Biraz önce çıkmıştı Doktor Beyin evinden. Bir mümi-
nin mabedde ancak duyabileceği duygulara yakın hisl
duymuştu o evde. Oraya ev demeye dili varmıyordu aslın-
da, adeta bir okuldu, bir "dershane." Doğru, Dokto
Ahmet Bey zaten "dershane" demişti, "Kardeşim, bura
sı bir dershanedir, kendimizi burada yeniden eğitime tâ
tutmuşuz, okulda öğrendiğimiz bazı yanlışlıkları düzelti
yor, insanın yaradılış hikmetini araştırıyoruz, araştırdık ^
da yaratıcıya ulaşıyoruz." Dershanede bulunduğu kısa
sayılabilecek süre içinde altından kalkamadığı pünüklü
sorulardan birçoğu cevap bulmuştu. Ölümün ürkütücülü-
ğü bile kalmamıştı gözünde, anık yokluk değildi ölüm,
mekân değişiminden ibaretti.

Bir sokak lambasının altında durdu. Ceketinin üst ce
binden itinayla katlanmış küçük bir kâğıt çıkardı, işte,
ölüm hakkında bir kitaptan Doktor Ahmet Beyin, yok
hayır, Hukuk Fakültesinde okuyan bir arkadaşının aktar-
dığı cümleler burada kayıtlı: "Mevt [ölüm], idam değil
âdem [yokluk] değil, hiçlik değil, hayattan bir terhisr
bir paydostur, bir tebdil-i mekândır.'' Kâğıdı katlayıp
ne üst cebine yerleştirdi, bu kadar içten ve bu derece ger-
çekçi bir tarif! Bu tarife inanan insanlar, pek tabiî kuvvetli
olacaktı. «Şimdi aynı kuvveti damarlarında dolaşan kanın
her zerresinde hissediyor, kendisini uçmaya hazır saniye
du. Kollarını çırptı birkaç kere. Oraya, bir loş köşeye sin
günahların en çirkinini bekleyen sokak yosması bu ha
kahkahalarla güldü, Ali ters bakınca da kötü kötü söv!
di.
Susturucusu çıkarılmış bir otomobil tam bu sırada e'
zostundan kıvdcımlar saça saça ve müthiş bir gürültü çil
raıak hızla Aksaray'a doğru kaydı. Ali, otomobilin içini
ki kızlı-erkekli gürültücü grubu hayal meyal seçebildi

cak. Şarkı söylüyor, alkışlarla da tempo tutuyorlardı, sesle-
ri de otomobil kadar hızla aktı gitti.
"Başı boşluk," diye söylendi, "ah her ışığa toslayan za-
vallı pervaneler!"
Düşüncelerin orta yerine saplanan münasebetsizlikleri
itti. Huzura sığındı: "Pırıl pırıl gençler, gözleri ışıl ışıl

gençler. İlmi, maddenin kıskacından kurtarıp ona ruh vermişler. Ahmet Bey ne güzel anlattı insan vücudunu: Bir sır çemberi, ilim hâlâ nüfuz edebilmiş değil bu esrarengiz dünyaya, evet, başlı başına bir dünya. Bırakalım her uzvu, yalnızca kulağın yapısını, gözün yapısını inceleyelim yeter. Allah'a ulaşmamız için kâfi gelir.' Ne de güzel anlattı ya, ne de güzel."

Hiçbir şeyin tesadüfe bağlanamayacağını delilleriyle ortaya bir koyuş koydu ki, "Çıkaracaksın Korkmaz'ı karşılarına, ya da İlhan'ı, hadi konuşun bakalım diyeceksin..." Meğer İslâmiyet anasından gördüğü kadar değilmiş; namaz kılmak, teşbih çekmek, bunlarla bitmiyormuş. Dahası varmış, danasının dahası varmış. Şu öğrendiklerini sıcağı sıcağına Korkmaz'ın önüne yığmalıydı, onu adamakıllı şaşırtmalı, sonra da bir Allahaısmarladık çekmeliydi. Kararını vermişti, işten ayrılacaktı. "Nasılsa rızkı veren Allah, bir kapıyı kapatınca öteki kapıyı aralar, herkesin rızkını verir, Ahmet Beyin okuduğu o kitap böyle yazıyordu, yahut buna yakın. Şimdi koynumda..." Dirseğiyle iç cebine dokundu, kitabın teması huzurunu arttırdı. Gülümsedi.

Neredeyse sabah olacaktı, adımlarını açtı.

• * *

Gerçekten de ertesi gün gitti, Korkmaz'ın önüne bir sürü soru attı. Savruk cevaplar aldı hep; Korkmaz kaçıvorılu. Bunu anlayınca cepheden taarruza geçti. İlmî cevaplar .iradı, bulamadı. Karşısındakinin ciddiyetini görünce,

;;-:

Hoşlukla) ıırıımek

Korkmaz da ister istemez savrukluğu atmış, ciddileşmek zorunda kalmıştı. Fakat daima bocalıyor, renkten renge giriyordu. Sonunda tehdide yeltendi:

"Bırak yahu, neler saçmalıyorsun! Başka derdin yok senin? Bak, söylemediysem şimdiye değin, şimdi söylüy rum hemşerim, bizde meraklılar pek sevilmezler. Bir d başlarına gerici sorularla tebelleş olduğunu görürlerse afi roz olduğunun resmidir. At kafandan, çıkar ve ne dent onu yap, olsun bitsin."

"Bu kadar basit ha sence, hemen olup bitecek. Şip çıda fotoğraf mı çektiriyoruz, biraz düşünmeyecek miy yani, kafaları rafa mı kaldıracağız? Niye o yaştan so okuyup diploma aldık, hatıra olsun diye mi?"

"Nereden bileyim, seninki sadece hevesti, öyle dem' tin vaktiyle."

"Geçti o heves, bu diplomanın hakkını vermeli. Ar rıp öğrenmeli, ardından uygulamalı. İlmin h budur."

Korkmaz yağsız tarafından bir kahkaha attı, ama içt

değildi, sırf sıkıntısını dağıtmak istiyordu.
"Eee, ver hakkını öyleyse. Hakkı'ya da benden bi lam sarkıtmayı unutma de ki."

Sözünü kesti.
"Alay etmeye çalışıyorsun, ama becerebildiğini yemeyeceğim, kusura bakma. İstihza bu durumda kaçı alâmetidir. Ben çok ciddiyim görüyorsun; sordum, < alamadım. Üstelik kaçıyorsun, neden? Çünkü sizin t de bu soruların cevabı bilinmiyor, yahut bilinmek i miyor. Daha doğrusunu söyleyeyim, ama kızmaca yenin yaptığını yapıyor bütün solcular, gerçeklerden yorlar da bir hayal ipine ard arda diziliyorlar."
"Neler saçmalıyorsun sen."

Sesi sertleşmişti, üst üste sigaraya yumuluyor, yüzünün bulanıklığını mavi dumanın siperine atıyordu.
' 'Niçin gerçeklerden kaçıldığını bilmek istiyorum,'' dedi Ali.
"Sana ne bundan, sorgu hakimi misin başıma?"
' 'Belki olurdum, ne yazık ki hâlâ stajımı yapamadım."
Korkmaz kasıldı, zayıf yanını yakaladığını sanıyordu:
"Şu Mimaroğiu yüzünden değil mi?"
Dudaklarının kenarına istihzanın en koyusu kazınmıştı. Kötü kötü de gülümsüyordu. Beklediği tepkiyi muhatabından göremeyince bozuldu. Mimaroğiu adı her geçişte elektriklenen, yumruklarını sıkan, gözlerini beleyerek diş çakan Ali, şimdi önünde sakin ve sessizdi. Biraz daha tahrik etmeyi denedi:
"Aran nasıl Mimaroğiu ile? Sizi bir güzel sürme sürdü köyden değil mi? Köprünü de püf!"
Yine bir değişiklik olmadı yüz hatlarında, gözleri belenmedi, çeneleri çakılmadı, yumrukları sıkılmadı; üstelik de karşısındakine acıyor gibi gülümsüyordu.
"O defteri dürüp rafa kaldırdım," dedi son derece sakin ve kendinden emin bir tavırla. Kararım karar, bir daha hiç açmayacağım. Stajımı yapacağım önce, gideceğim, gerekirse hukukî yollardan mücadelemi vereceğim Mimaroğiu ile, kararım karar."
"Hava alırsın," dedi Korkmaz iki duman arası, "zengin o, seni harcar, gözünü kırpmadan harcar."
"Görürsün, bekle. Hem bir dünya daha var nasılsa, bu dünyada olmazsa öbür dünyada, ama yetimin ahi mutlaka alınacak. Zalim burda veya orda mutlaka cezalanacak, mazlum mutlaka mükâfatını görecek. .Bütün kalbimle ıınan etmişim."
Bu kararlılık Korkmaz 't ürküttü. İlk defa görüyor gibiyılı Ali'yi, şimdi tanımış gibiydi. O değişken, o herşeye

inanan, daima tasdik eden ve hep telkin altında kalan Ali gitmiş, yerine çelik iradeli, şahsiyetli, atak ve kültürlü başka bir Ali gelmişti. Tanımıyordu, tanımak da istemiyordu artık.

Kalktı. Pencereden bakma numarasıyla satım döndü. Yine de bir ültimatom çekmekten alamadı kendisini:

' 'Geçen gün bana anlattıklarını sinirlerinin bozukluğuna verip ilhan Beye aktarmadım. Anlatsaydım çoktan kovulmuş olurdun. Artık anlatmamış olmayacak, sen de kendine bir iş aramak zorunda kalacaksın. Kısacası koca şehirde sürüneceksin, belki o zaman aklın başına gelir."

"Hadi canım," dedi Ali, "sürünecekmişim. Bir kapı kapanır, bir başka kapı açılır. Bir zamanlar son meteliğe gelmişken Allah seni karşıma çıkardı. İyi kötü bir ekmek kapısı aralandı. O kapı kapanırsa başka kapılar açılır. Rızkı veren..."

Korkmaz hızla döndü acele acele:

"İlhan Bey," dedi.

Ali isyanla gürledi:

"Asla! Rızkı veren Allahtır. Senin kafan iykc çarpılmış."

"Asd seninki çarpıldı, yani şu anlattıklarını İlhan Beye aktarayım mı diyorsun?"

"Fark etmez, nasılsa bundan böyle çalışmayacağım. 1\ tersen şimdi telefon et, istersen sonraya bırak. Şunu di lütfen..."

Elini iç cebine daldırdı. Buruş buruş beş tane yüz lira t,ı kardı, masanın üstüne dizdi:

"tlhan Beye ver," diye devam etti, "gelecek maa mahsuben avans almıştım. Lüzumu kalmadı. Şimdilik Al lahaısmarladık, İlhan Beyin yanında iş bulmakla belki bl na iyilik yaptığını sanıyordun, ama kötüİük buldum. VI ne de evime gelirsen kapım her zaman açıktır sana."

_

Korkmaz'in sükûtu üstünde adımlarını atarak kapıya yöneldi:

"Allahaısmarladık, ben kendimi bulmaya gidiyorum."

Ardından usulca çekti kapıyı. Merdivenlerde Benli Hilmi ile karşılaştı. Selâmına isteksizce mukabele edip sokağa çıktı.

Korkmaz çoktan koltuğa yığılmıştı.

"O kendini bulacak," diye mırıldandı, "ben de kafamı bulayım." "Gerçekten de buna ihtiyacım var."

Sekizinci bölüm
Gaz sobası sonuna kadar açıktı.
İlhan Beyin bürosu tere banmıştı.
Büroda Recep, Korkmaz, Ünal ve Benli Hilmi koltuk ra sere serpe yayılmış, Recep Beyin bir kitaptan okuduk' rını dinliyorlardı.
"Halkın desteğinden yoksun, yalnızca kaba kuw dayanan iktidarları silah zoruyla devirebilmek için her man büyük kuvvetlere ihtiyaç yoktur. Gereğinde bir avu insan derme çatma silahlarla bir diktatörlüğü rahatlıkla yı-kabilir Yeter ki bunlar devrime inanmış, sabırlı ve hcrşc yin üstünde halka bağlı olsunlar."
Başını kitaptan çekti aldı:
"Katıldığımı söyleyemem," diye açıkladı fikrini, me çatma silahlarla devrim gerçekleşmez. Nedenini bel teceğim yoldaş Ünal, kıpır kıpır etme de. dinle. Bura halkla bütünleşme esas alınıyor, o takdirde başarılabilir diyor, ama biz halkla bütünleşmiş değiliz, bu salt bir ger-çek. Kemal ne diyor mektubunda? Köylü bizi desteklenil yor, demiyor mu? Silahları birkaç arkadaşıyla sırtlanarak bilmem hangi tepenin eteğindeki kulübeye Siizür kesmeyin! Hep söylemişimdir zaten, böyle işler için Ka deniz bölgesi yatkın değil, şarka gideceksin. Malatya, ziantep, Mardin, oralarda Kürtçülügü körüklcyeccfl
Hoşluktu Yürümek

mezhepçiliği körükle\cıeksin Berice bu konuda çalışma-larımız yetersiz kalıyor
"Daha ne olsun." dive homurdandı Ünal Bey, "Kara-deniz bölgesi Sovyetler Birliğine vakın, vakti gelince Kızı-lordu o yöreden daverimize katılabilir."
Benli Hilmi konuşmalardan pek birşey anlamadığı için olacak, İlhan Beyi seyrediyordu. Koşturup duruyordu ne /.imandır. Kitapları karıştırıyor, masanın sürmelerine ba-kıyor, belki yirminci defa klasörleri didik didik ediyor ve her seferinde büronun orta yerine fırlatıyordu aynı keli-meleri:
"Yok, yok, yok!"
Benli Hilmi kalktı, yardım edebileceğini düşünmüştü, yanına gitti:
"Ne arıyorsunuz?"
"Bir dosya," dedi İlhan Bey kızgın kızgın, "altından da kıymetli bir dosya. Nereye gitmiş olabilir ki. sanki bir iğne, sanki... Uçmadı ya!"
Daha çok kendi kendisiyle konuşur gibiydi. Benli Hil-mi'ye önem vermiyordu.
"Yardım edebilir miyim?" diye sordu buna ragmen.
Elini red mânâsına salladı İlhan Bey.
"Yok."

Yerine döndü süklüm püklüm. Korkmaz'in kulağına eğildi:
"Bir dosya kaybetmiş, altından kıymetli imiş. onu arı-vor
"Kvde bırakmış olmayasın." dive bağırdı Korkma/, se Nıııi İlhan Beye ulaştırmak için.
İlhan Bey döndü Bakışlarıyla dostlarını h;ıkaret \:ıg muruna tutarak.
Aradım, (ellik fellik hem de, ama yok
Diğerleri ilgilenmişlerdi. Ünal Bev

"Çok mu önemli?"
İlhan Bey belini tutarak doğruldu, cevabı adeta tük£ dü Ünal Beyin yüzüne:
"Hevvet," dedi şeddeleyerek, "çok önemli. Niye bu| ca titizlik gösteriyorum sanıyorsunuz, keyfimden mi? Ya hu. insan geri zekâlı olsa anlar be, ama sizin anladığını; yok, umursadığınız da."
Parmağını salladı havada.
"Ele geçsin de görün o zaman gününüzü. Bakın ki ı punuzun çırası yalım yalım nasıl yanacak!"
Tehdit tesirini göstermişti. Ütkmüşlet, öylece anla gözlerle baka kalmışlardı İlhan Beye. Neden sonra Üna Bey ürküntüsünü tek kelimeye döktü:
"Felâket!"
Recep elindeki kitabı kapadı, masaya koydu:
"Kim almış olabilir?"
"Polis!" diye fırladı Korkmaz.
Kuşkuyla bakındılar.
"Yok canım," dedi Recep, "daha neler!"
Fakat içi kıpır kıpır, canı sıkkındı. Korku hissi cesare nin her zerresini ayrı ayrı törpülemiş. tek tek boğaz: tutup boğmuştu. Dayanamadı, kalktı, penceteye yür Kendisini göstermemeye çalışarak dışarı bir göz attı, BA masıyla geri çekilmesi hemen hemen aynı anda oldu zü kirece dönmüştü:
"Orada!" diye soludu fırıltılı, "köşede bir boyacı > ya da boyacı kılığına girmiş bir aynasız!"
"Köşede mi?" diye sordu İlhan Bey, aramasına bo* \ rcrek "Şişman, kırk-elli yaşlarında, kasketli."
"Tam tersi Genç. zayıf ve kasketsiz."
İlhan Bey bir küfür savurarak pencereye atıldı. Rece omıızlavıp kenara itti:
Allah kahretsin! Bizim boyacı değil "

Robotlaşmış gibi diğerleri aynı anda pencereye doğrul-

dular. İlhan Bey yolu kesti, kollarını iki yana açarak,
"Deli misiniz be! Kendinizi göstermek mi istiyorsunuz? Durun durduğunuz yerde."
Gözleri kalın kalın parlıyor, göğsü kalaycı körüğü gibi inip kalkıyordu. Aldığı her nefeste hırıltının tırtılları, yüzü korkunun cenderesinde mahpus. Sanki ölüm kapıyı çalmış, sanki topunu birden almaya gelmiş, sanki odanın içinde kaskatı soluyordu.
Belki bir dakika geçti, belki de on. Kimse zamanın farkında değildi. Herbiri kendi açısından bir felâketi yaşıyor, bu felâketin getirebileceği muhtemel zararları hesaplıyordu.
Korkmaz bilançonun içine balıklama daldı:
"Yahu, nedir bu hal, ne oldu birden? Bir boyacı alt yanı, ondan mı korkacağız? Belki diğerinin oğludur, belki düpe düz bir başka boyacıdır. Adam köşeyi üstüne tapulamadı ya!''
"Doğru," dedi Ünal fısıltı halinde, "tapulamadı ya üstüne. Gelmiş bugün de başkası çöreklenmiştir."
İlhan'ın yüz kasları gevşedi yavaştan, gülümsemeye davrandı.
"Olabilir. Hani birden bire başka birini görünce, kuşkulanmakta haklıyım. Yıllardır o köşede sözünü ettiğim şişman, kasketli adam çalışırdı."
Elini avare avare salladı:
"Aldırmayın, işimize bakalım." '
İlhan Bey arama-taramasına dönerken diğerleri koltuklarına dağıldılar. Biraz rahatlamışlardı, ama gerilim devam ediyordu. Suratlar asıktı.
"Yani," diye başladı Kotkmaz, "o dosyanın kayboluşu polislerin işe karışma olasılığını düşündürdü. Pekâlâ karşı devrimcilerden bir militan da almış olabilir."

Herkes birden,
"Olamaz mı?"
Kimse cevap vermedi. Kimisi üstüne vazife olmadığı düşündü, kimisi böyle bir ihtimali aklına getirmekten ürkerek susmayı tercih etti. Ve, detin bir sessizlik aldı kuşattı büroyu. Arada İlhan Beyin homurtusu sessizliği tırnak ladı, bazen öteye beriye fırlattığı kâğıtların, dosyaların şırtısı. En sonunda da kendi çığlığı,
"Buldum!"
Dosyayı bulduğunu sanıp rahat bir soluk aldılar. Recep Bey, yarı umursamaz,
"Neredeymiş?"
"Dosyayı değil, onu aşıranı buldum."
Taze bir korku rüzgâr, yüzlerini yalayarak geçti.

"Kim?" diye fısıldadı Ünal Bey.

"Ali. Benim eski yardımcım vardı ya, i?cc o! Emini aşırmıştır. Geçen gün öte berisini almaya geldiğinde yap mış olacak. Ah kafam! Ne ettim de rahatça etrafı kurca masına izin verdim, ah kafam!"

Recep Bey koltuğunda iyice gevşedi:

"Suçüstü diye buna derim ben, iyi tahmin yürüttün Yoldaş ilhan, mutlaka Ali aşırmıştır. Zaten..."

"Bir dakika," diye araya girdi Recep Bey, "dosyayı aldı diyelim, ama neden, ne ifıne yarayacak?"

İlhan Bey,

"Aklı sıra şantaj yapacak, namussuz kerata."

Bir sandalyeye oturdu:

"Zaten kuşkulanıp duruyordum," diye devam c-1 it. "son :ty tarda değişmişti, yerli yersiz sorularla hep. ağ/mu arıyordu, ben de eşşek gibi güvendivdim ha. Yoo. etmeyin, gerçek, eşşek gibi Neler söylediğimi tam na hatırlamıyorum, ama çok şey söylediğimden eminim

Boşlukla) ırümek _\ı.\

Korkmaz'ın içine bir şüphe oku saplanmıştı. Ali'de meydana gelen değişiklikleri yakından gözlemiş biri olarak dosyayı onun aşırabileceğine inanamıyordu. Ama İlhan Bey çok emindi suçlarken, alırken görmüş kadar emindi. "Acaba?"

Yine de savunma ihtiyacını duydu:

"Sanmam," dedi, "Ali yapmaz öyle şey. Öncelikle tenezzül etmez, sonra nereden bilecek dosyanın içinde onca önemli evrakın bulunabileceğini?"

İlhan Bey pis pis bakıyordu, tıpkı bir yılana, bir çıyana bakar gibi.

"Hâlâ savunuyor," diye gürledi, "mübarek bedava avukat. Zaten sen değil misin elin kopuğunu başımıza saran? Şimdi pisliğini temizlemek de sana düşüyor. Ne yap yap, o dosyayı bul, anlaşddı mı?"

Korkmaz bir sigara yaktı, kibriti çakarken eli titriyordu.

"Ya almamışsa."

"Almıştır, mutlaka almıştır. Koca dosya nereye gidebilir başka? Şu dolapta duruyordu, iyice biliyorum. Gelmiş, öte berisini toplarken görmüş, kıymetli evrakın farkına varmış, belki polise vermek..."

Sustu. Bu ihtimal damarlarındaki kanı dondurmaya yetiyordu. Arkadaşlarına baktı, kendi durumundan farklı değillerdi, korktukları her hallerinden anlaşılıyordu.

"Sana söyleneni yapacaksın," dedi Korkmaz'a dönüp, "ne söyleniyorsa onu. Şimdi aç kulağını ve iyi dinle: Şu andan tezi yok, Ali'nin kümesine damla; ağzını ara önce. Dilersen bizden ayrıldığını filan söyle. Bilmem artık, ne

vap yap öğren. Gerekirse para mara teklif et, kısacası öttür pis herifi."

Öne abandı:

"Anlıyor musun, öttür dedim! Gerçekten desya onda un. değil mi öğren? Üst yanını biz hallederiz."

Sırıttı delicesine:

"Polise vereceğini sanmam, saf görüntüsü altında çok kurnaz bir ruhu var, biliyorum. Keseyi doldurmanın peşindedir, bize şantaj yapmayı kuruyordur, bunun için polise gitmez."

Korkmaz sigarayı üst üste emiyor, tedirginliğini dumana boğmaya çalışıyordu. İtirazın kâr etmeyeceği belliydi. Yapabileceği tek şey İlhan Beyin isteğini yerine getirmek üzere harekete geçmekti.

"Peki," dedi nefes kadar hafif.

İlhan Bey elinin tersiyle boşluğu itti:

"Düş yola!"

Kalktı. Sigarasını varılamamıştı, ama büroda biraz daha oylanabilmek için tablaya bastırdı. Sonra göz ucuyla İlhan Beye baktı. Kanlı gözleri her hareketini inceden inceye araştırıyordu.

İşi ağırdan aldığını görünce köpürdü, bir köpeği kovarcasına çıkıştı:

"Sallanma!"

Dışarı çıktı Korkmaz. Lanet okuya okuya bir taksi çevir di. Şoföre Ali'nin adresini verdi. Yol boyunca sigara üstüne sigara içti, ama hiç düşünmedi. O, bütün bunları taa başından itibaren bir oyun olarak kabullenmişti. Bir nevi saklambaç. Fakat oyun gittikçe çığırından çıkıyor, tehlikeli boyutlara ulaşıyordu. Salim kafayla oturup bir düşünse belki Ali gibi yan çizecek, yolunu değiştirecekti. Fakat öyle derinliğine, bir konuyu düşünmeye alışmamıştı. Başka lan düşünüyor, ona uygulamak kalıyordu. Doğrusu bunu da iyi yapıyordu. Yapamasa koca sendikanın başkanlığına getirirler miydi? Cebini parayla doldururlar mıydı? Bu rahatlığı feda etmek için sebep yoktu kendine göre. yahut vardı da o sebebi yakalamak istemiyordu.

İki saat sonra İlhan Beyin bürosuna döndü. İçerde yalnız bir kişi eksikti. Ünal Bey önemli bir randevusu olduğunu söyleyerek çıkmıştı.

Girer girmez, tek kelimeyi boşluğa fırlattı:

"Yok."

İlhan Bey sıçradı yerinden:
"Anlat!"
Korkmaz Recep Beye doğru eğildi:
"Sigaran var mı?"
Avucunun içinde boş paketi mıncıklayarak yanındaki koltuğa oturdu, uzattığı sigarayı aldı, çakmağın alevine tuttu ucunu, nefeslendi.
'Önce ağzını yokladım, baktım oralı değil, sonra para teklif ettim, şakaya aldı.''
"Miktarı yükseltseydin," diye tavsiye etti Recep Bey, "az bulmuştur belki."
"Onu tanımıyorsunuz, hiçbiriniz. Çocuğun kalbi tertemiz bir kere. Hislerini olduğu gibi döküyor, ne düşündüğünü ayniyle anlatıyor. Hakkımızda düşündükleri iyi değil, ama dosyadan filan hiç haberi yok.
İlhan Bey koltuğunu gıcırdatarak doğruldu, geçti Korkmaz'ın karşısına, sesinde kocaman tehditlerle konuşmaya başladı:
"Bak arkadaşım, seni çöplükten almışız, tekrar çöplüğe atmakla pek büyük zarara girmiş olmayız. Devrimci arkadaşlığın ötesinde arkadaşlık yok, devrimci dostluktan başka dostluk yok. Bin kere söyledim sana, duygularını ayarla, dozajı kaçırıyorsun, diye. Yine kaçırmaya yöneldin. Neden Ali'yi savunuyorsun durup dururken? Sosyalist mi? Hayır. Devrimci mi? Değil. Toplumcu mu? Yok. Hepsinden caydı namussuz. E, kara gözleri var diye mi'"
Parmağını namlu yaptı, yüzünü hedefledi:

"Sana ne diyorum? Git ağzını ara. para teklif et, olmazsa ;ehditle vola getir, daha olmazsa itabına biz bakarız divorum. Sen ne yapıyorsun? Gidip laklakaya oturuvorsun. dereden tepeden konuşuyorsun ve gelıvor. 1 mı nim. o vapmadı' diyorsun Ya da düpedüz atıyorsun, bizi uyutmaya çalışıyorsun. Yoo, itiraza yeltenme. Şimdilik senden özeleştiri de istemivorum. ama bu demek değildir ki hiç istemeyeceğim. Hesabını sorarım zamanı gelende, çünkü benden de soruyorlar. Kulağını b/r iyiı e aç1 I)ı\orum ki, o dosya var ya diyorum, çok önemlidir divorum] Girişilecek veni'eylemin planlan var o dosyada divorum. İlk eylemin nerde, nasıl yapılacağının ayrıntıları var divorum. Bu işi hazırlamaya tam iki ayımı verdim divorum Diyorum ki, bu Ali midir, ne karın ağrısıdır, onun \ u/ünden bir çuval değil, bin çuval incir berbat olmak üzere diyorum."
Sesini nedense yumuşattı birden, sinir törpüleyen vanını ezdi, ürküten tarafının da frekansını havli düşürdü. Öylece sürdürdü konuşmasını:

"Dinle bak! Para teklif et, inkâr etse de sakın inanma. Herşeyden şüphelenmek Marksçılığın bir gereğidir. İnanma, kanma, aldanma! Ama inandır, kandır, aldat! İşte sana temel ölçüler, esas ipuçları. Tekrar gideceksin, olmazsa son sözü söyleyecek adamlarımızı göndeririz."

Korkmaz kuru kuru yutkundu:

"Yani?"

"Gel şöyle."

Yan odaya soktu, kapının pervazına dayanıp kollarını göğsüne kavuşturdu:

"Yanisi şu arkadaş, direnirse kestirmeden geçmişlerini boylar."

Son cümleyi diğerlerinin duymasını istememiş olacaktı. yoksa îıe diye başka odaya girsin.

Hoşlukta Yürümek

"Bir zibidinin başımıza tebelleş olduğunu düşündükçe hafakanlar basıyor. Ulan biz topyekûn dünyayı değiştirmeye sıvanmışız, bu zibidi geçmiş yolu tıkayacak! Ezmeyip de, tepelemeyip de ne yapacaksın canına yandığımın hergelesini."

Bakışlarındaki oklarla delik deşik etti Korkmaz 'ı:

"Tozol şimdi! Seni burada bekleyeceğiz. Sakın yapmadım, etmedim demesine kanıp da buraya elin boş düşme. Mutlaka aslını faslını karıştır, öğren! Dosya ondadır, ama nerede saklıyor, sorun bu, nerede saklıyor? Evini araştırabilir misin?"

"Bilmem ki," diye küçüldü Korkma2.

"Gerekirse araştır, tabanca tehdidiyle bile olsa yap, anladın mı? Güzellikten anlamayanı zorla yola getirmeli."

Korkmaz ufalandıkça ufalandı, kapıdan âdeta bir toz tanesi sessizliğiyle süzüldü. Ama Ali'nin yanıbaşına top güllesi gibi düştü:

"Birader, Allahını seversen söyle, öte berini toparlarken eşyaların arasına bir dosya karışmamış mı?"

Ali'nin yüzü inancın aydınlığında idi, çok okumaktan gözleri tatlı bir kırmızılığa bulanmıştı. Gülüyordu:

"Yanlış hatırlamıyorsam bu ikinci sebeb-i ziyaretin de mahut dosya ile ilgili."

"Biraz öyle sayılır, ama aslında..."

Sustu. Gözleri Ali'nin elindeki kırmızı ciltli kalın kitaba kaymıştı.

Bittin be," dedi çenesiyle kitabı işaret'eyerek, "hepten kırklara karıştın."

Ali yer gösterdi Korkmaz'a, kendisi de geçti oturdu karşısına.

"Biraz okuyayım da dinle istersen," dedi, "çok seveceksin."

"Kalsın, kalsın! öteden beri okumaya da, dinlemeye de hevesim yok. Hani Ali, diyordum ki öte berini toparlarken arasına karışmış olmasın."

Anlayamadı bir anda:

"Ne?"

"Dosya canım, şu kayıp dosya. Belki eşyalarına kari' mışttr, senin sanmış almışsındır belki, ne bileyim, olur ya Olamaz mı yani?"

"Olamaz. Öte beri dediğin ne ki, birkaç kitap, b' gömlek ve terliklerim. Hepsi bu kadar, neresine karışacak dosya?"

"Yani, emin misin?"

"Evet."

Bıkkınlıkla kaşlarını kaldırdı Korkma?:

"Şaştım birader! Sen, sende olmadığından eminsin, han Bey sende olduğundan emin."

Ağzından kaçırdığına bin pişman, aptal aptal sırıttı.

"Demek istedim ki Ali, İlhan Bey sabahtan beti mili içtimaya koşmuş o dosyayı fellik fellik aratıyor, ama bul mıyorlar. Yer yarılıp da içine girmedi ya, diyor."

"Ve, mutlaka Ali almıştır, diye de ilâve ediyor son" Bakalım dosya onda mı diye?"

"Gözlerini süzdü:

"Tastamam böyle, değil mi?"

Korkmaz iki elini birden havaya kaldırdı:

"Teslim, tastamam böyle, dediğin gibi. Şimdi madem ki sırrımı biliyorsun daha açık konuşabiliriz: Sende ise ver şu meredi, nasılsa bir işine yaramaz."

Hâlâ şüphe etmesi Ali'nin canını müthiş sıkmıştı, h halde İlhan Bey ısrar etmesini de öğütlemişti gönderirke Yüzünde kurnaz bir ifade gölgelendi, dudaklarını kıv rak alaycı alaycı güldü. îlhan Beyi güç durumlara sok fikri doğrusu cazip gelmişti.

"Ne kadar?" dedi şahadet parmağıyla baş parmağını birbirine sürterek.

"Anlamadım," dedi Korkmaz.

Alaycı gülüşünü dudaklarından eksik etmemeye çalışarak,

"Para, ne kadar vereceksiniz? Madem ki bu dosya sizin için bunca değerli."

Korkmaz ümit yüklü atıldı, ümit yüklü, fakat kırık, hüsranla karışan ümidin buruk acısını duya duya,

"Demek sende ha! İlhan Bey yanılmamış."

"Biliyorsun ki, İlhan yandmaz, daima yanıltır. Ama kendisi hiç yanılmaz, çok tecrübesi vardır."

"Bu konuda ciddi misin, para konusunda yani? Ben teklifi duymamış olabilirim, eşyalarına karışmış, farkında olmadan götürmüş diyebilirim. Bir kere daha düşünsen."

"Lüzum yok, kararım karardır, ne vereceğinizi söyle."

"Yahu, ciddi misin?"

Son çırpınışıydı, Ali başını müsbet mânâda sallayınca bu çırpmış bitti, derin bir hayal sukutunun cenderesinde bocaladı, sonra hayal sukutundan doğan kızgınlığı cümlelere döktü:

"Ummamıştım, İlhan Bey söylediğinde tepkiyle karşılamıştım, ama ne olur ne olmaz diyerek. Daha doğrusu İlhan Beyin isteğine uyarak gelmemezlik edememiştim. Adam haklıymış be, tüh be! Ama ateşle oynuyorsun Ali, haberin olsun!"

• Acıdı Korkmaz'a, bütün bozulmuşluğuna rağmen bir yerlerinde İnsanî duygular taşıdığı için sevinerek acıdı. Daha fazla üzmemesi gerektiğini düşündü. Alaycı gülüşünü attı, yüzünün müphemiyetini bir çırpıda sildi:

"Ben de ummazdım Korkmaz, nasıl böyle bir safsataya inanabilirsin, aşkolsun! Bunca zamandır beni hiç mi hiç tanıyamamışsın. Şakaydı yahu demin söylediklerim."

3ft S

boşluktu "iürümek

Bakışlarındaki inançsızlığı sökemeyince,

"İstersen ara evi," dedi, "ben de yardımcı olayım."

Fakat güvensizlik Korkmaz'in göz bebeklerinde yer etmişti, kazınmıştı sanki, kolay söküleceğe hiç benzemiyordu.

"İnan bana, şimdiye kadar yalanımı yakalamışlığın var mı?"

Korkmaz başını iki yana sallayınca devam etti:

"Hele bundan sonra hiç yakalayamazsın, çünkü yalan dinimizde haram kılınmış, ben yalan söyleyemem."

"Çok para kazanmak hissi insanları değiştirir," dedi Korkmaz kendi kendine konuşur gibi, "hayatta çok görmüşümdür."

"Beni değiştirmez," diye isyanla bağırdı Ali, "kaynağını Allah korkusundan alan duygular asla değişmez çünkü."

Kalktı Korkmaz, Allahaısmarladık bile demeden çıktı. İlhan Beye duyduklarını bir bir döktü, hüsranını saklamaya lüzum görmeden. Arada, "Beklemiyordum" diye kekeleyerek.

"Bu saflığına şaşarım," diye alay etti İlhan Bey, "iyi bir devrimci olacağından şüphem var."

Yandaki odaya geçmiş, baş başa konuşuyorlardı, diğerleri büro kısmında neticeyi merakla bekliyorlardı.

Korkmaz vaktiyle kendisine bu ismi verenleri haksız çı-

kararak korktuğunu için için itiraf ediyordu. Gözleri yere yayılmıştı. İlhan Beye bakmıyordu. Neden korktuğunu bulmaya çalışıyor fakat gayretleri hep boşa çıkıyordu. Bir ara başını kaldırınca İlhan Beyin pencereden dışarıya baktığını gördü. Elleri cebinde idi, ayak uçlarında kâh yükselip kâh alçalıyor, galiba kafasındaki zikzaklı düşüncelere tempo tutuyordu. Korkmaz mahiyetini kestiremediği tu haf bir enerji karşısındaymış gibi ürperdi. Korkusunun

menbaını birden keşfetti: İlhan Beydi! "O da benim gibi insan nihayet, niçin korkacakmışım? Üstelik arkadaşım."

İlhan Bey ani bir dönüşle yüzünü çevirince az daha çığlığı basıyordu. Bu yüz hiç de arkadaş yüzü değildi: hattâ insan yüzü bile değildi, tilki-sırtlan karışımı bir şey. Gözleri! Yalnız bir kere daha böyle parladıklarını görmüştü. Tekstil işçilerine nutuk atarken, yakacağız yıkacağız, parçalayacağız derken. Aynı ateşin bakışlar, göz bebeklerinde aynı delişmen nokta'ar. Yüz uzamış, burun bes beter sivrilmiş, elmacık kemiklerinin üstünden kopan bir tutam kas yığını onu biraz da gorile benzetmişti. "Korkunç!" diye düşündü Korkmaz, "bu yüz Drakula'nın yüzü." Sükût kafatasmı tokmaklıyor, düşüncelerinin ortasına küt küt, korkunun tokmağı iniyordu. Karmakarışık duygular zaten çok az olan düşünce intizamını büs bütün yıkmış, beyni adeta kör bir nokta haline gelmişti.

"Şimdi ne olacak?" diye sordu usul usul.

İlhan Bey yüz hatlarıyla çelişen bir hareket yaptı. Omuzlarını silkti:

"Hiç."

Bakışlarını tavana çivi çivi saplayarak ilâve etti sonra:

"Ebediyen susruracağız sadece."

Ne kadar da tabii konuşuyordu. Sesindeki yumuşaklık, gözlerindeki delişmenliği yanında tam bir tenakuzdu. Sanki hava güzel diyordu, yahut "Gel Sophia Loren'in filmine gidelim."

' 'Tabii evini aradıktan sonra.

Ölüm anının geciktirilmesi Korkmaz'in kuruyan ağzına azıcık nem verdi, kalın kalın yutkundu.

"Nasıl>"

"Kolay. Kendisi evde yokken gidilecek ve ev lif lif aranacak."

Gözlüklerini çıkarıp camlarını silmeye koyuldu:

' 'Bu işi de en iyi sen yapabilirsin, çünkü kendi evin gibi girdisini, çıktısını biliyorsun. Üstelik enselenme derdi de yok. Arkadaşını ziyarete gitmişsin, kapının açık olduğunu

görmüş ve girmişsin. Bunda ne kötülük olabilir?
İtiraza yeltendi Korkmaz:
"Bugünkü konuşmamızdan sonra mı?"
İlhan Bey gözlük tutan elini şimşek sür'atiyle kaldın havayı kesti:
"Annesinin hastanede oluşu işimizi kolaylaştıracak. E kollarsın, Ali ayrıldıktan bir süre sonra içeri girersin. Tamam mı?"

Ali'yi öldürmektense, yahut ölümüne sebep olmaktan sa, evini soymak daha kolaydı elbet. Elinden bir şey gelmezdi zaten, İlhan Bey tam itaat isterdi böyle zamanlar da. Hele biri itaat etmesin, harcayıverirdi.
"Peki yoldaş İlhan, dediğin gibi olacak."
Kalktı, üçüncü defa Ali'nin evine yollandı. İçerde olması mümkündü, o takdirde bir daha yalvaracaktı. Gerekirse ayaklarına kapanacak, icap ettiği takdirde öldürmeyi düşündüklerini bile söyleyecekti. Yok içerde değilse İlhan Beyin emrine uymaktan başka çaresi kalmayacaktı.

Evin önünde bir süre oyalandı. Bir kere ayakkabısının bağını bağlamak, bir kere de sigara yakmak bahanesiyle etrafı kolaçan etti, sokak her zamanki halinde idi, taki edildiğine dair bir işaret yoktu. Kendi kendini cesaretlendirme ihtiyacıyla, "Hadi Korkmaz, gir içeri, tırman mer divenleri. Kimseyle karşılaşmazsan daha da kolaylaşacai herşey. Karşılaşsan ne sanki, kaç kişinin evi, giren çıkan belli mi? Hadi, kapı kapalıysa daha iyi, verdin mi bi sırt kilit çözülür gider, yok Ali oradaysa..." Ayaklarına kapanır, bir daha yalvarırdı. Vermezse keyfi bilir, kendisi olacaklardan sorumlu tutmayacaktı.
lıı^lıkıa) nrıııııı'k
1 I
Cesaretinin her zerresini ayrı ayrı imdada çağırdıktan sonra eve girdi, merdivenleri ağır ağır çıktı, yine de nefes nefese kaldığını fark ederek biraz bekledi. Heyecanını yatıştırmaya çalıştı, fakat yatışacağı yoktu, saatlerce burada bekleyemezdi ya.
önce zili denedi, çalışmıyordu. Kapıyı tıklattı, ardından hafiften yumrukladı. Çıt yok. Bir daha, vine çıt yok. Omüzunu dayadı kapıya, vücudunu gerdi, abandı, "tık" etti kilit, mukavemeti kırıldı.

• * •

"Olsaydı bulurdum diyorum, yoldaş İlhan. İnan bana dosya mosya yok! Evin her deliğini aradım. İstiyorsan git bir de sen ara, yahut birlikte gidelim. Bulamayacaksın, çünkü yok. Dosya Ali'de değil. Çocuk doğrusunu söyledi bana."
"Hangisi doğru?" diye patladı İlhan Bey, "kendisinde

olduğu mu, olmadığı mı? İkisini de o söylüyor, bu durumda yapacak rek şey kaldı."

Diğerleri gitmişlerdi. Büroda baş başa idiler. Kapıyı kilitlemiş, konuşmanın ortasına dalacak münasebetsiz ziyaretçileri peşin peşin önlemişti. Söz dinlemiyordu. Sanki bir taş duvar ve Korkmaz'in cümleleri bu duvara fırlatılmış fasulye taneleri. Her attığı yere düşüyordu, bir tekini olsun tutturamamıştı.

"Bu iş senin,'' dedi ağır ve temkinli. "Şakaya gelmediğimizi görecek, ama iş işten geçmiş olacak."

Sırıttı yüzüne karşı:

"örgüte bağlılığını kanıtlama zamanıdır, yoldaş Korkmaz..Bu yara kapansın artık."

"Na... nasıl?"

Buzlu bir karşılık verdi:

"öldür!"

Ağzı bir karış açık kaldı Korkmaz'in:

/iı'^/uhlil) Ut!, '/.'< A

"Öldürmek!"

"Evet dostum, öldürmek. Bunu yapacaksın, yapacaksın değil, yapmak zorundasın."

Masanın sürmelerini karıştırdı, sürmenin içinden gizili bir sürme daha çıkardı, salladı burnuna burnuna:

"Bu kâğıdı görüyor musun, altında imzan olan bu kâğıdı? Hani vaktiyle imzalatmışı im ya, aramıza yeni katılırken, hatırladın mı?"

Hayal meyal hatırlıyordu. Bir gün boş kâğıdı önüne sürmüşler, bazı muameleler için dilekçe gerektiğini söylemişler, "İmzanı at, üst yanını biz tamamlarız" diye imzalatmışlardı.

"Evet," dedi, "hatırlıyorum."

"Şimdi altında imzan bulunan şu kâğıdı dilediğim gibi doldursam. Örneğin Zcytinburnu'nda bulunan cesedin faili olduğunu yazsam ve isminle, resminle basına aksettirşem. Bir düşün bakalım, başına gelecekleri."

Katıldı kaldı Korkmaz, hiçbir zaman bu kadarını ummamıştı. Şaka edip etmediğini anlamak için dikkatle yüzüne baktı İlhan Beyin, çok sakin görünüyordu. Hoşlan dığı bir konu üstüne mütalaa yürütür gibiydi. Hem sakin, hem şakrak, hem mesut, ama kesinlikle kararlı.

"Ölecek olan sen değilsin ki," diye devam ettirdi nuşmasını, "ne titriyorsun? Başkası ölecek, yok ille de ölmesin dersen."

Bakışlarını besbeter sivrilterek Korkmaz'in kalbine sap ladı. Elindeki kâğıdı bir daha salladı:

"Dediğimi yaparım. Yaparım, çünkü bizde örgütün çı-

kan başta gelir. Bu konuda hiç şakaya gelmem."

Korkmaz bocalamaya geçti:

"Onu demek istememiştim. Yani, şeev diyecektir ki..." ' ^^

boşlukta) uriiinek y\

"Kalsın!" Sözü kadar keskin bir el hareketi yaptı, "diyeceklerin kendine kalsın da benim söyleyeceklerimi dinle. Basit bir sokak serserisiydin, aramıza aldık, adama benzettik. Şimdi miden dolu, cebin dolu, çevren geniş, yaşamın renkli Bütün bunları al, kabul et, ama işe sıra geldi mi kıvır, yok öyle yağma! Tercihini yap; ya böyle devam eder gidersin, yahut bütün elinde avucunda ne varsa veda edeceğin gibi deliğe de girersin, imzalı kâğıdı unutma!"

Soluklandı:

"Bu imza dümeni iyiydi ya, aksattık. Ali'den de böyle bir imza almış bulunsaydık şimdi böbrek sancısı tepmiş hasta gibi kıvranmak zorunda kalmazdık, bizim yerimize o kıvranırdı. Ne çare ihmal ettik. Ama ders oldu, bir daha mı, tövbeler tövbesi!"

Korkmaz'a iyice sokuldu, yüzünü yüzüne yaklaştırdı:

"Bütün bunlar oyun değil, kafana sok, oyun değil dedim, anladın mı?"

Nefesindeki alkol kokusu az daha Korkmaz'ı kusturacaktı. "Bu meret böylesine pis mi kokar? Galiba sarımsak filan da yemiş, yok belki de esrar çekmiştir üstüne." Her yanı kaskatı kesilmişti. Ne diyeceğini bilemiyor, nasıl hareket etmesi gerektiğine bir türlü karar veremiyordu. Fırtınaya kapılmış bir fındık kabuğundan farksızdı, yahut dümeni kırık bir gemiden. Mütemadiyen şuuru yalpalıyor, bölük pörçük düşünce kırıntıları birbirleriyle toslaşıyordu. ilhan Bey ise leş gibi kokan nefesiyle büronun havasını kirlete kirlete bir şeyler konuşuyordu. Sonra telefonun zırıltısını duydu, ilhan Beyi başından çektiği için minnetle telefona baktı.

"Alo."

Karşı uçtakinin ne dediğini Korkmaz duyamıyordu, ama yine de kulak kabartmaktan alamıyordu kendini.

Ii< ıslıık la Yuruıııteh

"Ne dedin? iki kişi mi ölmüş, bizimkilerden mi?"

Dinledi, dinledi, sonra havlar gibi konuşmaya geçti:

"Kızışsın biraz canına yandığımın, kızışsın artık! Suskunluk dönemi kapanmalı. Kim ölmüş, niçin öldürülmüş, bunlar ayrıntı; önemli olan ölümün kendisi. Yeter anlaşıldı, akşama görüşürüz."

Bir "Eyvallah"ı bile esirgeyerek "çat" diye vurdu ahizeyi. Korkmaz'a yöneldi, kirli gülüşünün laklakasını te-

pesinden aşağı boca etti:

"Yine ölüm, bu denli basit işte, yapamam diye diklenilecek bir şey değil. Sen yapamazsan başkası yapar, fakat bu arada çıran yanar tabii."

Soğukkanlılığı yavaş yavaş Korkmaz'a da bulaşıyordu, fısıltı ve tutuk bir sesle,

"Nasıl olacak?"

İlhan Bey hohladı, geçti yanına oturduKorkmaz'ın. bir de sigara yaktı:

"Bak bu tavrını beğendim, sorun da yerinde, adam gibi laflayabiliriz artık, afferin."

Afferin ha! Bir insanı öldürmek için caniyane kararlar alacaksın, sonra da afferin çekeceksin. Hukukî gerekçelerle idama hükmeden hakimlerde dahi böylesine rahatlık görülmüş şey değil. Hiç bir vicdan kıpırtısı yok içinde. Nasıl adam bu, gerçekten adam mı?

Aklından geçenler İlhan Beyin bazı sözlerini ıskalattı. Ama üst yanını iyice dinledi:

"Olaya bir kaza süsü vermek en akıllıca yol. Senin ı na başka bir çare geliyor mu?"

"Bilmem," diye cevap verdi, "nasıl istersen."

"Yine canımı sıkmaya başlama, ne demek bilmem Adamı en iyi tanıyan sensin. Ne diyordum?"

"Kazadan söz ediyordunuz."

Sümüklü bir gülüş attı ortaya:

Ilı ıslıık la f w ıınck

"Afferin! Hep böyle kafanda tut aklını. Kaza süsü vermek lâzım diyordum, örneğin, son sürat giden bir otomobilin altında kalabilir, bilinmeyen bir noktadan açılan ateşle kazaen vurulabilir, balkondan aşsa cuppadak düşebilir. Gördüğün gibi, bunlar hep kaza işte. Her gün böyle kazalara kurban giden yüzlerce insan var, bir fazla bir eksik, ne farkeder. Polis de fazla kurcalamaz üstelik. Kaza mı kaza. geç gitsin! Ama nasıl bir kaza?"

Göz süzdü kaş kaldırdı, sakalını çekiştirdi:

"Buldum!." diye bağırdı birden. "Otomobil kullanmasını beceriyorsun değil mi?"

"Evet, ama ehliyetim yok."

"Lüzum etmez, kullanmasını bilmen yeterli."

"Otomobilim yok."

İyi ki düşünmüştü bunu, ilk defa otomobilinin olmayışına seviniyordu. Bakalım şimdi ne diyecekti İlhan Bey, otomobili olmayınca da o korkunç tasarısını yaptırmaya zorlayacak mıydı? Yan gözle baktı, yüzünde karar değiştirdiğine dair bir emare aradı, bulamayınca sıkıntıyla mazeretini tekrarladı:

"Otomobilimin olmadığını sen de biliyorsun."

"Biliyorum, biliyorum," dedi sakin sakin, "kafanın bugün şarj etmediğini de biliyorum. Deli misin yahu,

kim böyle bir işte kendi otomobilini kullanır? İstanbul'da gözaçık vatandaş mı eksik? Diyelim ki kazayı yaptın ve kaçıyorsun, biri plâka numaranı alıyor, defterine güzelce kaydediyor. Sonra da yurttaşlık görevini yapma fırsatı bulduğu için mutlu, polise başvuruyor. Oldu mu ya?"

"Hay senin!" diye başlayan bir küfür savurdu içinden, her çıkmazı usta darbelerle açması yok muydu, Korkmaz'ı neredeyse çıldırtacaktı. İtiraz yollarının tamamı tıkanmıştı, kuzu kuzu anlatacaklarını dinlemekten ve söyleneni vapmaktan başka elinden bir şey gelmezdi.

"Kh," dedi yıkık, "anlat öyleyse nasıl olacak?"

"Otomobili çalacağız. Yüzünü ekşitme hemen, sen değil biz çalacağız. Bu işin uzmanları var elimde, birini görevlendiririm. Ali'nin kapısı önünde bekleyeceksin, motor işler durumda bulunacak. Evden çıkınca ardına takılacaksın ve bir punduna getirdiğin yerde son süratle otomobili üstüne sürüp .,".'

Gayri ihtiyarî yüzünü elleriyle örttü Korkmaz; ekşi ekşi geğirdı.

"Ödlek!" diye sırıttı İlhan Bey, "sana Korkmaz adını takanın sülalesinden başlatma şimdi."

Birden kafası takıldı, Ali'yi öldürmekle dosyanın yerini öğrenemezlerdi ki. Öğrenemeyince işlerine yaramazdı. Nasıl da akıl edememişti? Korkmaz'a ödlek derken kendisi ödlckleşmiş de, haberi yoktu. Öldürmek olmazdı, hayır, kesinlikle olmazdı. Belki işin sonunda. "Önce söyletmeli, söyletebilmek için de sakin bir yere götürmeli, yani kaçırmalı. İşin bu yanı zor değil." Çekmece'de bu işler için biçilmiş kaftan sayılabilecek bir evi vardı. Kaçırıp oraya götüreceklerdi. "Yatırırız masanın üstüne, tıpkı Tıp Fakülteleıinde kadavrayı yatırdıkları gibi." Kollarını bacaklarını bağlamadan bir güzel soyacaklardı, çırıl çıplak. Tanıdığı militanlar arasında bu işi en iyi yapacak biri vardı. Dur bakalım, şu çingenenin adı neydi? Ha, Veyis, belki de Seyis.'' Ne yapacaktı adını? İstediği zaman buldurabileceğini biliyordu.

Kendine has işkence metodları vardı Veyis'in. Bırka kere uygulama fırsatı da bulmuştu, yani tecrübesiz sayıl mazdı. Jiletle kurbanının göğsüne iki parmak aralıklarla ince çizgiler çekerdi. Ama daha önce bir operatör titizliğiyle keseceği yerleri tükenmez kalemle işaretlerdi. "Cetvel kullanır mı acaba?" Hatırlamıyordu şimdi, herhalde kullanırdı, çünkü işine titizdi. Çizgilerin düzgün olması

na son derece meraklıydı aynı zamanda. İki jilet kesiği arasındaki deriyi ağır ağır soyardı. İnsanda irade adına ne

varsa kanla karışıp göğsünden aşağı süzülüverirdi de kısadan bülbüle dönerdi. Başka usulleri de vardı Veyis'in. "ya da Seyis'in, her neyse yani şu çingenenin." Kızgın saç üstünde kırbaçla dansettirirdi kurbanlarına, bazen üst üste yaktığı sigaraları bir iki nefesten sonra oralarda söndürürdü. Bazen demir şişler kızdırır, kurbanının suratını filan dağlardı. "Anık hangi usûlü uygulamak isterse onu uygular, kendi bileceği."

Korkmaz muhatabının dalgınlığından yeni bir şeyler tasarladığını anlamış, belki kararını geri alır diye ümitle bekliyordu. Elini şakağından çekip kendisine dönünce, sorgu dolu:

"Evet," dedi.

"Öldürmekle elimize bir şey geçmeyecek galiba, onu düşünüyordum."

Korkmaz derin bir soluk verişle bir avuç ümit döktü:

"Ben de onu söylemekteyim."

"En iyisi kaçırmak."

"Anlamadım!"

"Anlarsın, kaçırmak diyorum. Bir eve kapamak ve bülbül gibi konuşturmak. Böylece öldürme görevin kaçırma şekline dönüşüp iyiden iyi hafiflemiş oluyor, işine gelir değil mi?

Sesini çıkarmadı, ama memnundu. Eski bir arkadaşını, üstelik de hemşehrisini öldürmek düşünebileceği felaketlerin en korkuncuydu. Kaçırmak ise eh, öldürmekten berbat değildi elbet, az biraz daha temiz sayılabilirdi hatta.

"Nasıl'"

"Ezmeyeceksin de otomobiline davet edeceksin, tabii bir yere gitmek için evden ayrıldığında."

"Nereye gÖLÜreceğim?"

Sert sert baktı:

"Anlatıyorum işte, patladın mı? Bizim Çekmece'de koca bahçe içinde, daha doğrusu ormanlık içinde bir evimiz var. Silah milah saklarız orda, anlatabiliyor muyum?"

"Anladım. Fakat yolu nasıl bulacağım?"

Kâğıt kalem çekti, hemen bir plan çizdi. Sonra izahat vermeye başladı:

"Şu ana yol, sahil yolu, Çekmece'ye varıyorsun, tam şurada bir benzinci var, benzinciden sağa dönüyorsun, geliyorsun dörtyol ağzına. İyice bak, görüyor musun?"

"Buraya kadarı kolay da ara sokaklar..."

"Sokak mokak yok, doğrudan gideceksin. Şu dörtyola geldin mi sola dönüyorsun ve sağdan üçüncü yola giriyorsun. Bir kilometre gittikten sonra başlıyor evler seyrekleş-

meye. İşte işaretliyorum, bu noktada büyük bir çınar ağacı var, asırlık, tamam mı? Geçiyorsun çınarı, toprak yola giriyorsun, toprak yolu izliyorsun hep. Yolun iki yanında sık ağaçlar başlıyor. Ağaçlar başladı mı, anla ki arazime girmişsin. Korkmadan sürüyorsun otomobilini. Toprak yolun sonunda tek katlı bir bina buluyorsun, köşkümsü, pembe boyalı, zaten etrafta başka bina yok."

Kâğıdı Korkmaz'a uzattı:

"Gözünü dört açacaksın, adamı nasıl kandırıp kaçıraca ğın sana bağlı. Yalnız silahın yanında bulunsun, ne olur ne olmaz."

Kalktı yerinden, gerindi:

"Amma çalıştık bugün, artık gidebilirsin."

Sanki kafesin kapağı açılmıştı, kapıya atıldı. Çıkarken

"Ha" dedi İlhan Bey, "bir dakika."

Mecburen durdup bekledi.

İlhan Bey karşı duvara yürüdü. Lenin'in fotoğrafım yana kaydırdı. Meydana çıkan kapağın düğmelerini kurcala-

di bir süre, "Şifreli ha!" diye düşündü Korkmaz. "Vay canına!"

İlhan Bey kasadan çıkardığı para tomarını uzattı Korkmaz'a:

"Al şunu, on bin lira, tabii şimdilik. İş bitsin sana bir otomobil almak boynumun borcu, en iyi cinsten."

Korkmaz aldı para destesini, acele iç cebine attı:

"Sağ ol," dedi.

Çıktı. Hava soğuktu. Paltosunun ılıklığına sığındı, fakat değil paltoya, kalorifer kazanına girse ısınacağı yoktu, ruhu buza kesmişti sanki, iliklerine kadar yayılıyordu ürpertiler.

• **•

Elektrikler kesikti.

İstanbul gecenin zift karasına uzanmış, bir kâbusun koynunda gibi sık soluklanmalarla uyuyordu. Arada bir sarhoş narası sokak köpeklerinin havlamalarına karışarak Ali'nin pencerelerini tırmalıyordu.

Uyumamıştı! Devamlı biten mumu yenilemiş, mum ışığında gece boyu okumuştu. Kâh sözlük karıştırmış, kâh notlar tutmuş, gözleri biber kaçmışcasına acıya bulanınca da odanın içinde gezinmiş durmuştu. Bir yıldan fazladır soru işaretleriyle ünlemler elele tutuşmuş, beyninin içinde sürekli raks etmişlerdi. Çıldırtıcı bir müzik çalmış durmuştu kafasında. Tango mu, çarliston mu, pop müziği mi. kestirememişti nice zaman.

Belki en yorgun gecesini yaşıyordu. Tuhaf ki son derece mutluydu Soruları cevap bulmuş, ünlem'er kafatasını terketmişti. Huzur içinde düşünebiliyor, en mühimi, netice -

ve varabiliyordu.
Doktor Ahmet Beyi tanıdıktan sonra İstanbul'un sırf kötülerden ibaret sandığı dünyasına bazı iyiler de katmış-
ıı Ki jle kötüvü bu koca şehirde gırtlak gırtlağa savaşır

Hi ",1lik Uı) ıı ıınıck
düşünmeye başlamıştı. Güzellikle çirkinlik, karanlıkla aydınlık, doğru ile yanlış ve bu kavramlara kapılan insan lar... İnsanların savaşı; bir yanda ezan sesinin ritmindeki davete uyup camiye koşanlar, öbür yanda diskoteğin müziğine çılgın yalpalarla ayak uydurmaya koşanlar! Birbirlerinden o kadar ayrı dünyalarda ve fakat aynı şehirde, belki aynı apartman çatısı altında yaşıyorlardı. "Çok tuhaf!"

Ayağının altındaki zeminin kayması durmuştu, artık kendini boşlukta hissetmiyordu. Sağlam dallara tutunduğundan emindi. İmanın şerha şerha çağlayışını duyar gibiydi. Düşündükçe buluyor, buldukça okuyor, yeni dünyalar keşfediyor, şimdiye kadar fark etmediği derin bir huzurun sırrını yakalıyordu. İbadet; her namazdan sonra duyduğu rahatlama hissi, Allaha kulluk görevini sun nın engin mutluluğu.
Abdest aldı. Artık uyuyamazdı. Sabah namazını kaç ma korkusu pençe pençe yapışmıştı, gözlerinin yangın aldırmadan abdestini bitirdi ve ezanın ilk çağlayışlarındı kendini sokağa bıraktı. Buz gibi sabah rüzgârının kamçısı şırrak diye yüzünde saklayınca uykusu büs bütün dağıldı Camiye kadar hızlı hızlı yürdü. Cemaat diz çökmüş, maz vaktini bekliyordu. Ruh dünyasının eşiğini aştı halıların üstünde güvenle adımlarını attı. Boşlukta yü mek bitmiş, sağlam bir zemine basmıştı nihayet; mut mutlu gülümsüyordu.
Namazdan sonra sakallı, genç bir adam sokuldu win na. Hlini göğsüne bastırarak mırıltılı bir selâm verdi Alı aynı hareketi acemice taklit edip aklı selâmı.
"Adım Süleyman," dedi genç adam, "si/ Inır.ıLıid.ı mı oturursunuz?"
Başıyla "evet" işareti vaptı.
"İlktir görüyorum da."

utlu

Hoşluktu Yuıvmc-k !SI

Suçlu suçlu boyun büktü, zaten ilktir mahalle camisine geliyordu.
"İş güç," dedi, mazerete sığındı.
Genç adam elini uzatarak hafif temaslatla çenesini okşayınca, doğrusu yadırgadı, biraz laubali buldu ve bir adım geri çekildi. Ama sesini çıkarmadı, belki de usul

böyleydi, camiye yeni gelenlerin çenesi okşanırdı.
"Peygamberini seviyor musun?" diye tepeden inme sordu Süleyman.
Bir ananeye uyarak seviyordu. Ama pek tanımıyordu. Çocukluğunda annesi Hazret-i Ali cenklerini anlatırdı daha çok. Peygamberin adı geçince de huşu içinde elini iman tahtasının üstüne koyar, kuru dudaklarını kımıldatırdı. Hürmet adına, sevgi adına Ali'ye tek mitas, anasından gördüğü gibi eli iman tahtasına koyup dudak oynatmaktan ibaretti. O da bunu yaptı sadece. Süleyman memnun memnun güldü:
' 'Peygamberini sevdiğin belli, şu halde sünnetini de seviyorsun."
'Severim."
"Daha ne duruyorsun öyleyse? Mübarek yüzünü Peygamberimizin sünnetiyle zinetlenditsene."
"Anlayamadım efendim."
"Demek istiyorum ki, sen de benim gibi sakal uzatsan çok iyi olur."
Cevap vermedi, veremedi. Sakal konusunda hemen hiç bir şey bilmiyordu.
"Daha stajımı bile yapmadım." diyebildi yalnızca.
Eve dönerken ve yatağa girdikten uyuyuncaya kadar bu meseleyi düşündü hep..
Uyandığı zaman saat on bire geliyordu. İlk aklına gelen şey sabah namazını cemaatle kılmış olmak ve onun derin hazzı oldu. Sonra sakallı genç adam, Süleyman. Belk.

îx:
Musluklu Yürümek
haklıydı, ama henüz inancını dahi pekiştirememişti, boa lukta yürümekten yeni yeni kurtuluyordu. Böyle işlerimi ruhen hazır olmak gerekmez miydi? önce ruhen hazırla^ mak, sonra şeklen taklid etmek, "Ahmet Beye sormalı mübareğin bilmediği yok gibi!"
Kalktı, traşoldu. Saçları kafasının içinden bin beter j rişandı. Taramayı denedi, ama öylesine uzamış, öylesir keçeleşmişti ki canı yandı. Kestirmesi gerekti. Bıyıkları da bir intizama sokmalıydı artık, Doktor Ahmet Beyin b yıklarına benzetmeliydi. "Önce berbere mi uğramal yoksa hiç vakit kaybetmeden hastaneye mi damlamalı?' Annesi dört gözle bekliyor olacaktı.
Bir yandan günlük planını çiziyor, bir yandan da çayın demliyordu. İki bardak içti. Odayı biraz havalandırmam pencereyi açtı. Rüzgâr dolu dizgin odaya fışkırdı, no larını karıştırdı, aceleyle örttü kanadı.
"Hava buz gibi," dedi, ellerini oğuşturdu.
En iyisi önce berbere uğramaktı. Saçlarından, sark bıyıklarından utanıyordu. Bereket Süleyman işin bu ta

fına yakın gelmemişti. "Acaba niçin? Perişan saçl omuzlarında, bıyığı çenesinde, patlak bakışlı yabancı b gencin evvela sakal uzatmasıyla ilgilenmek ve diğer hiç 1 hususa temas etmemek; bunun bir izahı olmalı."

Evini biraz daha sevimli görüyordu bu sabah. Ağzınc ki ısırgan otu acılığına rağmen kendini de iyi hissediy du. Kafasında çatallanan her yeni soruya Ahmet Bey evinde bir cevap bulacağına inanıyor, için için seviniy-du.

Sokağa çıkmadan önce camdan dışarısını seyretti bir su-re. Hava bulutluydu. Gökyüzü yine ciğerimsi karalığına bürünmüştü. Yakında yağmur yağabilirdi. Daha bir şem-siye de alamamıştı. Silkti omuzlarını. "Beden ıslanmış. üşümüş ne ki, asıl ruhun ıhması mühim."

Hayli zaman pencere önünde kalmasına rağmen karşı kaldırma park etmiş otomobili fark etmedi. İçinde kımıl kımıl kımıldayan gölgeyi göremedi. Görse belki tanır, evi-nin önünde ne aradığını merak ederdi. Zaten kuşkuluy-du. Hem kapısını kırık bulmuş, hem de evi dağınık; bir meydan cengi verilmiş gibi, darmadağınık. Hırsız girmiş olsaydı bir şeyler çalardı mutlaka. Bu düşüncesine gül-müştü sonra, "Çalacak bir şey var da sanki" demişti. Her-halde evi soymak için kapıyı kırmışlar, zahmete değer bir şey bulamayınca da kös kös gitmişlerdi.

Dışarı çıktı, sokak boyu yürüdü.

Kaldırımdaki otomobil hemen ardından harekete geçti.

Direksiyonda Korkmaz oturuyordu. Dudaklarının ara-sında yarısı yanmış bir sigara, yüzü bir ölünün kanı çek'l-miş yüzünden farksız, gözlerinde gece karası gözlükler ve başında kaşlarına kadar çektiği geniş kenarlı siyah fötr şap-ka. Bu kılığıyla Mafya'nın kiralık katillerine benzediğini bilip bilmediği meçhul.

Kafasının içi hercü merç. Yapmak zorunda kaldığı işin iğrençliği her yanına bulanmış. Bir zamanlar can ciğer ar-kadaşı olan genci otomobiline atıp ölüme götürmek her hatırlayışta kas katı donduruyor kanını, bir an vazgeçecek gibi oluydr, sonra İlhan Beyin Drakula'yı andıran yüzü gözlerinin önünde canlanınca hissini kenara itiyordu.

Ali'nin karşı kaldırıma geçmekte olduğunu farketti. Gaza bütün gücüyle yüklendi. Otomobil vınlayarak, cızır-dayarak fırladı. Motor hırıltısı, lastik gıcırtıları arasında kafası bütün bütün boşaldı Korkmaz'ın, "Adam sen de" dedi "emir emirdir."

Ali'nin yanıbaşında bastı frene. Fren gıcırtısı beynini pençeleye pençeleye eridi, başın; camdan dışarı uzattı:

"Ali! Hey, Ali, atla hadi!"

Ali kapı tokmağına uzanmışken caydı, dün aralarında geçen konuşmayı hatırlamıştı. Başını öte yana çevirdi:
"Sağol, yürürüm ben."
"Gel yahu, gittiğin yere bırakayım seni, hem dün için özür dilemek de istiyorum."
Tereddüdü kırıldı Ali'nin, özür dilemek isteyen birine bu imkânı vermemek olamazdı, madem ki hatasını anlamıştı, madem ki dönüş yapıyordu, eh.
Tereddüdünün üstüne kapıyı kapadı, Korkmaz'ın yanına oturdu.
"Nereye?"
"Berbere gidecektim, oradan da hastaneye. Artık berber işi sonraya kalacak, zahmet olmazsa beni Cerrahpaşa'-ya bırakıver."
Korkmaz otomobili hareket ettirirken,
"Ne zahmeti," dedi, "anan nasıl sahi?"
"Eh, atlattı sayılır."
Korkmaz vakit kazanmaya çalışıyordu, sur dışına kadar vaziyeti idare etmesi lâzımdı. Ondan sonrası kolay. Trafik rahatlar, istediği gibi sürebilirdi arabasını.
"Ne kadar üzüldüğümü anlatamam," dedi sesine ya nıkhk vetmeye çalışarak, "annem gibi bellemiştim anneni."
"Eksik olma, o da seni severdi."
Gülmeye davrandı Korkmaz.
"Yahu, eni konu resmileşmişiz be. Klişeleşmiş tabirler le konuşmamızı duysalar yeni tanıştığımızı sanırlar. Sam da öyle gelmiyor mu?"
"Bilmem, pek farkında değilim."
"Hep dünkü konuşma yüzünden, canına yandığımın Beni de inandırmışlar dosyanın sende olduğuna. Özür <lı lemek istiyorum Aliciğim, kırılmadın umarım."
"Yok," dedi Ali, "kırılmadım."

Gözleri dışarı kayınca Cerrahpaşa'yı geçtiklerini gördü:
"Daldırdık galiba, ben ineyim."
Sahil yoluna çevirmişti otomobili, trafik rahat sayılırdı, biraz daha oyalamaya kalıyordu iş.
"Kusura bakma," dedi, "daldırmışım. Hem annenin Tıali, hem dünkü konuşmamız. Doğru söyle, kırılmadın ama, öyle değil mi? Şunun şurası hemşeriyiz."
"Bari kavşakta ineyim."
"Yok yahu, seni hastaneye bırakırım, yanlış yola girdik canına yandığımın. Biraz dolaşmamız gerekecek, acelen yoktu umarım."

Yağmur da inceden inceye başlamıştı. Bu havada yürü- rnekrense biraz vakit kaybetmek iyiydi. Hem inse bile da- ha erken varamazdı.

"Dünü diyordum Ali, elbet kızarsın. Haklısın da, yer- den göğe kadar haklısın! Fakat sor dendi bana, sormamış olmaz. Bilirsin, bizde demir gibi disiplin yürürlükte, buy- rulanı yapacaksın, yapmadın mı, bittin."

Sur dışına atlamıştı otomobil. Derinden bir oh çekti, gazı körükledi iyice. Yol da tenha idi şansından, hem iş saati, hem havanın yağmurlu oluşundan galiba. Yine de İstanbul trafiğine pek güven olmazdı, oyalamaya devam etmeliydi Ali'yi:

"Gördün mü, bu sahil yolu denen merete bir kere gir- miş bulunduk. Ara sokaklara vurup bilmediğimiz çıkmaz- larda tıkanmayı göze almaktansa Ataköy'den Londra As- faltına çıkarız, oradan da Cerrahpaşa'ya. Kısa bir gezinti olur hem, azıcık da konuşma fırsatı doğar."

"Dosya bulundu mu?"

"Yoo, bulunmasına bulunmadı, ama sende olmadığı- na kesinlikle inandırdım onları."

/

Ali hafiften öne abandı, ilk defa dikkatle baktı Kork- maz'a Kaşlarına inmiş fötr şapkaya, koyu gözlüklere bir mânâ veremedi:

"Gangster filmlerinden fırlamış gibisin," dedi yarı alaycı, "ne bu kılığın?" J

"Kılığım mı? Ha, birşey değil canım, sadece merak, nasıl oluyor diye düşündüm de. Fena değilmiş, hiç fer değil."

"Ne?"

"Şu kılık. Çekici yapıyor insanı."

Pencereden dışarı tükürdü:

"Amaan! Yine de sevdiğimi söyleyemem."

"Peki niye bu kılığa girdin, yoksa bundan böyle sole lar böyle mi giyinecek? Doğrusu uygun bir kılık."

"Alay et sen, hâlâ alay et. Yani devletin resmî kılıklı polisi olur da devlet düzenini değiştirmeye çalışanların olamaz mı?"

"Elbette, hem çok da iyi olur. Her yerde tanınırsınız hiç değilse. Şaka bir yana, nedir bütün bu dosyalar, gizli işler filan? Ne yapmaya çalışıyorsunuz, neler karıştırıyor- sunuz yine?"

Korkmaz yayvan yayvan sırıttı:

"Düzeni devirip yeni bir düzen kuracağımızı biliyor-

sun."

Belki bin ağızdan, belki bin defa duymuştu aynı sözleri, küçümser bir dudak büküşüyle,

"Bu sevdadan vaz geçin," dedi, "rüyaların, hülyaların ardında ömür bitirmekten vaz geçin. Biliyorum, sen cebine gireceğe bakıyorsun, ama bir gün bunun hesabını sorarlar, sakın unutma!"

"Kim soracak?"

"Devlet."

"Peh," etti Korkmaz, "senin devletin kaçacak delik aramakta. Devrimci slogan duyar duymaz kolluk kuvvetleri nasıl tüyüyor, görmüşlüğün yok mu?"

"Korktuklarından mı sanıyorsun?"

"Başka nedeni var mı?"

"Var, nüfus cüzdanlarınızda hâlâ Türk:ye Cumhuriyeti Vatandaşı' yazılı. Canınızı yakmak istemiyorlar, tabii şimdilik. İş çığırından çıkarsa hapı yutarsınız. Üç paralık gücünüzü devlet gücüyle mukayese mi ediyorsunuz? İsterse devlet üç gün içinde soluğunuzu keser.

Korkmaz sivriltti sesini:

"Hadi canım, memlekette demokrasi var, özgürlük var; cici de olsa, sandıksal da olsa, bir şeyler var anlayacağın, kimse kimsenin soluğunu kesemez. Hele bir kesmeye kalksınlar dünyayı başlarına uçururuz. Demokrasi rafa kaldırıldı diye öyle bir yaygara koparırız ki, şimdi attığımız çığlıklar onun yanında sinek vızıltısı gibi kalır. "

"Demokrasiden faydalanarak onu yıkmaya çalışıyorsunuz, peki yerine ne koyacaksınız?"

Gülüşü daha beter sivrildi dudaklarında, yan yan Ali'ye baktı:

"O beni hiç mi hiç ırgalamaz, ben yıkmakla görevliyim, yapmak şeflerin işi, karışmam!"

Cehennemi bir sür'atle gidiyorlardı, bir virajı alırken devrilecek gibi olunca Ali'nin tepesi attı:

"Dönsene artık," diye bağırdı, "dursana!"

Korkmaz bakındı, Ataköy'ü geçmişti, bundan sonra trafikten yana bir problem çıkmazdı. Yüzündeki sırıtığı birden fırlattı attı, yarım yamalak,

"Şimdi hatırladım," dedi, "bir yere uğramam gerekiyor, fazla sürmez, birkaç dakika yalnız. Bu arada dosyü konusunu da yeniden görüşürüz.''

Ali şaşırmıştı:

"Görüşmüşüz ya, hani bende olmadığına inanmış ve

İlhan Beyi de inandırmışsın ya..."

"Şakacıktan inanır gibi oldum," dedi Korkmaz, "hem ben inanmışım, inanmamışım ne yazar, İlhan Beyi inandıramadıktan sonra. Neyse, son defa söylüyorum Ali, dosyayı ver. Bu işin hiç şaka yanı yok, çıran yanar."

"Tehdit!"

"Öyle."

"Peki şimdi nereye gidiyoruz, bari onu söyle."

"Bir eve, sakın atlamaya filan kalkışma, parçan dü mez."

Hüsran zorlu bastırdı. Düpe düz kaçırıldığını anlad hem de eski bir arkadaşı tarafından, hemşehrisi tarafı dan. Bunu nasıl yapardı Korkmaz, nasıl böyle melun ' plana âlet olurdu? Bunca arkadaşlık, dostluk, hemşeh lik, bunları el tersiyle bir anda nasıl iterdi?

Her virajda vınlayan lastikler gergin sinirlerinin üst" de tepiniyordu. Bazen yanındakine bakıyor, bazen bir lis otomobili görmenin özlemi içinde başını arka cama ç viriyordu. Ana yoldan ayrılmışlardı. Değil polis otomo' li, başka bir otomobil dahi yoktu. Yol boyu ıssızlığın pe vasızlığına takılmıştı, tenhalığın ufkuna akıyordu.

"Beni öldürecek misiniz?" dive sordu.

Korkmaz adamakıllı bocaladı. "Rezil iş" diye düşü dü, "rezilin de rezili bir iş ki, bu kadar olur. Haniya insan severdik, hümanisttik, filan. Lanet olsun be!"

"Dosyayı iade et," dedi soruyu ıskalayarak, "hiçde se yerini söyle, ne yapar yapar alırız."

Ali tepkiyle bağırdı:

"Dosya yok!"

"Var, biliyoruz, daha doğrusu İlhan Bey emin. D konuşurken bir ara bende demiştin, sonra inkâra geçmi
Ululuktu Uırumek jsy
tin. Uğtaştırma artık, bir dosya nihayet, canından tatlı değil ya."

Beyni karıncalanmaya başladı:

"Canım ha! Demek öldürüleceğim."

"İnad etmesen birşey olmaz."

Karşılık alamayınca aksileşti:

"Dosyayı," diye gürledi bir daha, "ya dosyayı vahut canını! Seç beğendiğini."

Bunca ısrar, bir dosya uğruna insan öldürmeyi bile göze aldıklarına göre, gerçekten mühim olmalıydı.

"Bizim kapıyı sen mi kırdın?"

Başıyla "evet" dedi Kotkmaz. Ali sukut-u hayalin pençesinden silkinmek için kımıldadı. Yan yan baktı Korkmaz:

"Atlamaya heveslenmeyesin. Bu hızla giden otomobilden atlamak ancak filmlerde olur."

Arabayı dikkatle sürüyordu. Bir an üstüne atılmak için gerildi Ali, fakat bu fikirden hemen caydı. Araba muvazenesini kaybeder, mutlaka bir yere toslardı.

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu Korkmaz. "Durumun berbatlığını mı; al benden de o kadar. Fakat dosya gelmeli, ille de gelmeli. Müşkül mevkide kalmışım Ali, birazcık anla ne olur? Seni başlarına sarmışım diye hesap soruyorlar, pisliğini kendin temizle diyorlar. İnadını sürdürürsen sana da, bana da yazık olacak. Gel etme de.. "

"Yok," diye kesti sözünü, "olmayan şeyi nasıl verebilirim!"

Bu kadarı da fazlaydı hani. Ortaya can pazarı kurulmuşken, üstelik bahis konusu olan kendi canı iken, Ali inadını sürdüremezdi. Dosya gerçekten onda değildi, belli bir şey. Bu durumda bir insan yalan söylemeye devam edemezdi. Zaten dosyanın onda olduğundan emin bulunduğunu sandığı anlar bile inceden tereddütlerle bo-

.<?<()
liıslıkhı) ıırıimek
ğuşmuştu. Ne çare İlhan Beyi inandıramamıştı. "At bi arabaya, kaçır!" İşte kaçırıyordu, eski arkadaşını, dostunu, hemşehrisini. "Çok pis iş, çook!" Ne yapmalı, nasıl etmeli de bu cendereden kurtulmalıydı? "Kurtulmalı değil, yanımdakini de birlikte kurtarmalı."

Fakat Korkmaz'ın kafasından geçenleri Ali bilemezdi. O eski dostunu yola getirmekten ümidini bütün bütün kesmiş, kendi canını kurtarmanın yollarını arıyordu. Toprak yolda gidiyorlardı, topraktı ama düzgündü, yakında düzeltilmiş olacaktı. Belki de İlhan Bey özellikle düzelttirmişti.

Korkmaz'ın biraz evvel söyledikleri kafasında çatallaştı. "Atlamaya heveslenme" demişti. Ya aynen veya buna yakın. Atlamaya heveslenmek. "Niçin olmasın? Kuzu kuzu ölüp gitmekten iyidir."

Kapı tokmağının soğuk teması cesaretini arttırdı. Gözlerini yola çevirdi. İlerdeki virajı alırken otomobil mecburen süratten düşecekti. Bekledi. Saat kadar uzun birkaç saniye yaşadı. Yaralanmak filan umurunda değildi, hattâ ölüm bile. Nasılsa ölümün hiçlik olmadığını yeni yeni okumaya başladığı eserlerden öğrenmiş bulunuyordu. Kulağında bir sesin yumuşaklığını duyuyordu, fısıl fısıl: "Mevt [ölüm] idam değil, adem [yokluk] değil, hiçlik değil, hayattan bir terhistir, bir paydostur, bir tebdil-i mekândır..."

Korkmaz'a doğru kaçamak bir bakış attı. Direksiyona hakim olmaya çalışıyordu. Tam fırsatn. Otomobil viraja

giriyordu. Fakat umduğu kadar yavaşlamamıştı. Ne çıkar! Öyle değil de böyle ölmek, daha kısa, daha kestirme vç daha kolaydı.

Bir anda kafası boşaldı. Ne şimdiye kadar yaşadığı ha yat safahatı, ne şimdiki an. ne istikbal; hiç, hiçbir şey w>k

tu artık. Düşünce dünyasını çerçeveleyen tek fikir, fikir değil fikr-i sabit, atlamaktı.

Eli kapı kolunda, kapı kolu soğukça. Beyni uçsuz bucaksız bir sis perdesinin orta yerinde kara, kapkara bir noktadan ibaret.

Kolu çevirdi. Sanki yere değil, beynini sarmalayan uçsuz bucaksız sis perdesinin içine attı kendini. Tırtıllı bir feryat duyar gibi oldu, ardından kof bir gürültü ve sonra müthiş bir acı. Gözlerinin önünde binlerce yıldız uçuşuyordu, yahut simit, yahut yıldız. Yıldızları avuç avuç devşirip gözlerini kaldırıyor, hayretle bakıyordu. Yoksa simit miydi avuçladığı şey, hani ezilen simitçi çocuğun, Levent'-in caddeye dağılan simitleri. Ve "Bizde kalem efendisi olacak göz var mı?" diyen sesi. Ardından Doktor Ahmet Beyinki: "Allah isterse kurtulur."

Sonrası karanlık...

Karanlıkta kımıldayan yeni hayaller. On dört yaşlarında bir köylü kızı. On sekizinde bir köy delikanlısıyla yağmurun şıp şapları içinde karşı karşıya. "Kız Fadime, bu kıyamette nereye gitmektesin?"

Film kopuk kopuk, karanlıkta hayaller nokta nokta. Zaman zaman aydınlanan birkaç çizgi. Köy delikanlısının yitik sesi: "He de anam, sen he dersen okurum. Kalem efendisi olmaca okurum, gel de, he de anam!"

Yabancı seslerin arasında biri tanıdık gibi, fakat öyle uzakta ve kayıp ki, dünyanın öbür ucundan geliyor belki de.

"Omuz başında da bir kırık var doktor."

Yeni hayaller, silik gölgeler, mazinin hıçkırığı...

"Bizim muhtar var ya, Allah'ın bir lütfü canım, yolu bir uzatma uzattı ki, köprüyü bir dikme dikti."

"Beyin zedelenmiş olabilir, tahlil sonuçları gelmedi daha."

"Talihliymiş, o kazadan sağ kurtulmak gerçekten de büyük şans."

"Şans değil doktor, kader!"

Ekran karardı büs bütün, herşey silindi, bitti.

• ••

"Desene pisi pisine öldü Korkmaz, tüh be!"

Ses tonunda ölümün gizli eli seziliyordu. Ne kadar tabii olmaya çalışsa da beceremiyordu. irfan Bey bunu his sedince canı sıkddı. Bütün duyarlılığını, vicdan kıpırtıları nı ezdiğini, bu ezikliğin enkazı üstünde materyalist felsc fenin doktrin kalesini yükselttiğini sanırdı. İşte olmuyordu. Olmayınca da bunu bir zaaf belirtisi sayıyor, ken kendine kızıyordu.

İlhan Bey suskundu. Tavandan dökülen ışık huzmeleri kafasının cavlak yerini parlatmıştı, ama içine tek ışık kırın tısı dahi girmiyordu. Korkmaz'in ölümüne üzülüp üzül mediği sır perdesinin ardına saklı yüzünün ifadesinden anlaşılamıyordu. Yahut İrfan Bey karmakarışık duygular» yüzünden keşfedemiyordu.

Kalktığını, âni bir hareketle elindeki kadehi yere çaldığını görünce ürktü, elinde olmadan sıçradı, silik silik ne düşündüğünü sordu.

"öldü ya," dedi İlhan Bey, çıkışırcasına; "öldü işte bir dosya uğruna. Ali almış sandık, yanıldık. Meğer bankada ki özel kasamıza koymuş, unutmuşuz. Sonuç olarak Kork maz öldü. Senin dediğin gibi, pisi pisine. Bunu değil bundan »sonrasını düşünmeliyiz.''

Yeni bir kadeh çekti önüne, ağzına kadar konyak koydu:

"Bizim tatlısu sosyalistleri muhalefet ediyor, biliyor musun? Kesin eyleme yönelmeyi vakitsiz sayıyorlar. Hoş bazıları bütün bütün reddediyor ya. Demokratik yöntemlerle sandıktan çıkacaklarmış, bu akılla evlerinin yolunu

nasıl buluyorlar, hayret! Demokrasi imiş, peh! Çöpçü Mehmed Ağanın, çoban Ahmed Ağanın sandığa atacakları oy pusulalarıyla saptanacak cici demokrasiye inanmam. Çünkü Mehmed Ağa ile Ahmed Ağa oyunu kullanırken bilinçli değildir. Bunun için zaten Şişli'yi kazanırız, Levent'i kazanırız da köylerden tulum çıkarız. Sandığa bağlanırsak, ver Allah ver, ağzımız bir karış açık bekleriz ömür boyu, asırlar boyu. Bu yüzden diyorum ki sabotajlar başlamalı, hem de herkesin dikkatini çekecek biçimde."

Sözlerinin gerisini abur cuburlarla doldurdu. Neden sonra İrfan Beyin sessizliğini farketti:

"Bir şey söylemeyecek misin?"

Kadehine iki parmak kadar şampanya koydu İrfan Bey, bu süre içinde vereceği cevabı aradı durdu. Fikir çılgınca geliyordu. Gerçi eyleme geçme taraftarıydı, ama Kültür Sarayını yakmaktan işe başlamayı fazla buluyordu. Başları derde girebilirdi.

Aklına cevap yerine geçebilecek bir şey gelmeyince hayrete batırdı gözlerini:

"Biraz şaşırdığımı söylesem ne dersin?"

"Niye şaşırdın diye sorarım elbet, tarihî süreç denen nesneyi unutma derim. Bütün ihtilallerin başında sabotaj vardır, soygun vardır, vurgun vardır; kısaca kargaşa vardır derim, tam bir anarşik ortam vardır derim. Vaktiyle Stalin Yoldaş bile banka soydu derim. Türkiye'yi bu kargaşa ortamının yarısına bile getiremedik, acele etmezsek fırsat gitti gider."
"O niye?"
"Akademik kariyerin var sözüm ona, düşünsene! Ülke sanayileşiyor, bütün engellemelerimize rağmen sanayileşiyor. Daha önce de konuşmuştuk bu konuyu azıcık."
"İyi ya, sosyalist devrimler sanayi toplumunda olmaz mı. Marks böyle demiyor mu?

İlhan Bey elinin bir hareketiyle bu fikri gerisin geri itti:
"Kulak asma Marks'a filan; dünya değişti. Sanayi toplumlarında sosyalist devrimin gerçekleştiği mi var? Hani ya örnek? Yok, olmaz da. Köye yol, köye elektrik, köye su gittikten sonra, işçinin sosyal ve ekonomik problemleri büyük ölçüde halledildikten sonra, hele de işsizlik sigortası gerçekleşirse, tarım sigortası gibi geniş yığınları ilgilendiren tedbirler alınırsa yandı gülüm keten helva. Solculuk boş gezenin boş kalfalığına dönüşür. Ben Amerika'da yaşamış adamım, sen birkaç gelişmiş kapitalist ülke görmüş adamsın; Benli Hilmi gibi düşünemeyiz elbet. Yani kapitalizmin can çekiştiğine inanamayız. Rus işçilerinin yüz yıl sonta ulaşmayı hayallediği noktayı adamlar çoktan gerilerde bırakmışlar. İşçinin zincirlerinden başka kaybedecek şeyi yokmuş. Hadi ordan, öyle çok şeyleri var ki, saysam şaşarsın. Daha ne diye komünist olsunlar? Türk işçisi bu safhaya gelmeden..."
Zil sesiyle birlikte kelimeler ağzının içinde dondu, İrfan Bey yay gibi doğrulmuş, ürkek ürkek bakınmaya başlamıştı, şüphenin derinliğinden bir kova laf çekti:

"Kim olabilir bu saatte?"
Sorgu ve kuşku dolu gözleri boşlukta buluştu. Kim olabilirdi bu saatte? İrfan Beyin evinin kapısını kim çalabilirdi?
"örgütü ele verecek evrak, mevrak var mı evde?" diye sordu İlhan Bey.
"Hayır yok, sadece kitaplar var."
"önemli değil, sen ilim adamısın, kütüphanende her tür kitap bulunabilir."
Yanılıyordu oysa, İrfan Beyin kütüphanesinde her t'" kitap değil, yalnızca Marksist eserler, sol yayınlar vardı.

Kapının zili bir daha çaldı, eskisinden ısrarlı ve besbeter sinir törpüleyki. Ardından yumruklandı ve nihayet ince bir ses İrfan Beyi çağırdı üst üste.

"Karım," diye tepindi İrfan Bey, "karımın sesi yahu, polis molis değil, boşuna telaşlanmışız."

İrfan kapıya koşarken İlhan Bey ağız dolusu bir küfür savurdu.

Kadın cıyak cıyak bağırmaya başlamıştı sofada, İrfan Bey alt perdeden yalvara yakara karısını yatıştırmaya çalışıyordu. Nihayet bağırmalar kesildi, yerini ayak sesleri aldı. İlhan Bey kapıya doğru bir adım attı, ayağının altında bir şey gıcırdayınca yere fırlattığı kadehin parçalarını farketti. "Tüh, şimdi kadın bunu görürse." Acele hareketlerle topladı en büyük parçaları, küçük parçaları da ayağıyla öteye beriye dağıttı, elindeki kırıkları koyacak bir yer arandı, büfenin üstündeki antika Çin vazosuna takıldı gözleri, içine doldurdu. Kadın birgün bunları görürse kimbilir İrfan Beye neler edecekti. Umurunda değildi, ama tek şimdi görmesin, ortalığı velveleye vermesindi de.

Salonun kapısı açıldı, eşikte saçları erkek gibi kesilmiş sarışın bir kadınla dört yaşlarında bir oğlan belirdi. Karısının ardına saklı gibi duran İrfan Beyin yalnızca başı gözüküyordu. Düzeni değiştirmeye sıvanan arkadaşının korkusuna gülmemek için dişlerini sıktı, başıyla selâmladı kadını:

"Nasılsınız hamfendi."

"Aşkolsun," dedi kadın, erkek adımlarla salona girerken, "dünya yıkılsa duyacağınız yok. Bir saattir kapı önünde buz soluyorum."

İlhan Bey bu marizi yedikten sonra geç olduğunu bahane ederek müsaade istedi. İrfan Bey kapıya kadar geçirdi arkadaşını, karısını kasfderek,

"Bakma kusuruna," dedi, "bu gece fazla sinirli, poker partisinde kaybetmiş olacak."

ilhan Beyin kaşları hayret ve istihza karışımı kalktı:

"Pokere çocukla birlikte mi gider?"

"Hiç olur mu, çocuğu annesine bırakıyor bazen, bazen de bana."

İlhan Bey çıkmak üzere iken tembihlemeyi unutmadı

"Bugünlerde ortalıkta fazla gözükmesem iyi olacak Ali'nin paçayı kurtarması çok fena, öterse işler karışabilir pek bir şey bildiği yok ama eh. Arama taramaya kalkışabilirler. Hadi eyvalla."

Karanlığa daldı, silindi.

• * *

Her zamanki gibi pencere dibindeki yerine otürmu kitap okuyordu. Hastaneden çıkalı henüz üç gün olmu tu. Ev içinde bile güçlükle gezebiliyordu. Her adım atışta omuzuna bıçak bıçak saplanan acı soluğunu kesiyordu. Kaburgalarının ikisi kırılmış, omuz hurdahaş olmuştu. "Kırılmak ne kelime, hurdahaş oldu" demişti doktor "ilk gördüğümde bu omuzdan hayır gelmez demiştim Ameliyatta sandığımız kadar berbat olmadığını gördük Talihin varmış, ucuz atlattın sayılır; yine de uzun süre sağ kolunu kımıldatamayacaksın."

Buna çoktan razıydı, kendisine ölümün eşiğinden dönmüş gözüyle bakıyor, sıkıntılarına rağmen hayatından zevk alıyordu. "Bu macera iyi birders oldu bana, tam tamına hayat dersi. Ölümün soğukluğu insanın ense kökünü tırmalamaya başlamadan sahibi bulunduğu değerlerin çoğunu göremiyor."

Ameliyattan dön gün sonra ikinci defa yanma gelen ikisi sivil, biri resmî üç polisin soru sağnağında tam üç saat ıslanmak zorunda kalmıştı. Kaza deyip geçeceklermiş de otomobilin çalıntı oluşu tereddütlerini kamçılıyormuş.

Bütün sorulanlara dos doğru cevaplar veriyordu Verirken çok rahat hissediyordu kendisini. Soma polislerin gö/ bebeklerinde inanma? kıpırtılar görüp ümitsizliğe düştü. Köprüyü uçurmadığına inanmadıkları gibi, ya buna da inanmazlarsa, diye endişelendi. Nasıl ispatlaya aktı? Tutunduğu dallar birer birer kırılmaktaydı. Sendika merkezinde arama yapılmış, ama bir şey bulunamamıştı, resmî kılıklı polis öyle diyordu. İlhan Beyin bürosunda da hiçbir şey yoktu. Alelade bir avukat bürosuydu. Bir süre yanında çalıştığını tespit etmişlerdi, niye ayrılmıştı acaba?

"Kafalarımızın uyuşmadığını öğrendim."

"Biraz geç kalmadın mı?"

"Bilmem."

"Kaçırıldığını iddia ediyorsun, oysa sürücünün silahı bile yoktu. Aradık taradık, bulamadık. İnsan silahsız halde birini kaçırmaya gider mi?"

"Bilmem. Arkadaştık, zorla değil isteyerek binmiştim otomobile. Hastaneye götürmeyi teklif ermişti, bir gün önceki hata için de özür dileyecekti. Nerden bileyim!"

Yoksa bütün bunlar bir rüyadan mı ibaretti? Birden uyanacak ve kendini köydeki evinde, yer yatağında bulacaktı. Başucunda ibrik, anasının ısittığı abdest suyu, kulaklarında anasının yumuşacık sesi: "Hadi "Ali'm, namazını geçirme oğul, namazını geçirme oğul, namazını geçirme."

Hastahanede gözaltına aldılar. Kapıya izbandut gibi bir polis diktiler. Fakat güleçti, hele hiç düşmanca bakmı-

yordu yüzüne, dost olmushıdı. Bazen odasına geliyor, baş başa dert çerağını tutuşturuyorlardı. İki çocuğu varmış, biri yüksek tahsilde. Ondan söz ederken boğum boğum endişe biniyordu bakışlarına, korktuğunu söylüyordu. "Sav ki, oğlum üniversitede değil cephede. Ha bugün, ha yarın, ha öldü, ha ölecek diye yüreğimiz her daim

.ırzımızda. Anası kadın okutma dediydi, oğlan okuyacağım diye tutturduydu. Eh, okusun, adam olsun dedik. Bu gidişle adam olacağı yok ya; boşladık adamlığını, bari canını kurtatsa!" Sözünün burasında bıkkın bıkkın bakınır, endişe dolu bir el hareketi yapardı. Öbürü kız. Henüz on ününde imiş. Ortaokula gidiyormuş. Öyle inceden tarif etmişti ki, Ali görse hemen tanıyacağını sanıyordu. "Okutmayacağım Meloş'u. Adı Melahat da biz ona Meloş deriz. Okumasın. Biçki-dikiş öğrense yeter. Bir de yemek filan." Her cümlesinde sevgi vardı, şefkat vardı, biraz da endişe, çocuklarının yetişmesinden yana.

Bir gün nefes nefese daldı odasına: "Müjdemi isterim" diye bağıra çağıra. Bir öğle sonrasıydı. Perdelerin gerisinde güneşin solgun yüzü oynaşıyordu.

"Ne cldu?"

"Kurtuldunuz azizim, kurtuldunuz."

Bu ihtimal o günlerde öylesine uzaktı ki, beyni uyuşmuştu.

"Nasıl?"

Anlattı. Korkmaz'ın cebinden bir kroki çıkmıştı, önce önemsememişlerdi, ama bir sivri akıllı memur, bunun bir yerlere gitmek için çizilebileceği ihtimaline binaen, tahkikatı o yönden derinleştirmişti. Kaza yerini takiben metruk bir eve varmışlardı. Kos kocaman ormanın içinde köşküm sü bir şey. Görünürde bir şey yokmuş, ama polis ısrarl aramayı sürdürmüş, halıyı kaldırmışlar, bir kapak bul muşlar, açmışlar. Kocca bir mahzen! ' 'Say ki Kırıkkale Silah Fabrikası birader, her türlüsünden silah mevcut, çeşi çeşit, boy boy. Kimisi Rus malı, kimisi Çekoslovak malı."

Tahkikat ilerleyince ev sahibi de meydana çıkmış, İlha isimli bıı avukat. Hani bürosunu bastıkları avukat varm ya, o. "Sen kurtuldun ya ona bak, çok sevindim. Ha, bi de silah bulunmuş kaza yerinde. Arkadaşının."

"Korkmaz'ın mı?"

"Ne karın ağrısıysa, biliyorsun, ilkten silah milah bulunamamıştı, şimdi bulunmuş. Bizim komiscı çok uyanıktır ha, son bir ihtimalle ettattaki çalılığı telan aratınca, nah, silahı bulmuşlar. Talihlisin vesselam, yağmur yağmamasından belli, üstünde arkadaşının parmak inleri ayniyle

duruyormuş, tespiı edilmiş. Eh bana izin artık, telefonda en son ne dediler, biliyor musun? Seni rahat bırakmamı istediler. Allahaısmarladık."

Kucaklamadan edemedi, kırk yıllık dost gibi sarıldılar.

Ali henüz rahat bir nefes almışken bir komiser içeri girdi. İlhan Bey hakkında bazı sorular sordu. Kaçmıştı. Nereye gittiği hakkında bir tahmin yürütebilir miydi acaba? Bir bildiği var mıvdı?

Hayır, yoktu. İlerde birşey hatırlarsa polise koşacaktı, "Söz veriyorum."

Doktor Ahmet ziyaretine gelmişti iki defa. anlattıklarına inandığını söylemişti. Anasının da gittikçe iyileştiğini, vakında taburcu edileceğini bildirmişti. Olayı anlatmamışlardı ona. "Anlatmayın Ahmet Bey kardeşim, anacığım üzülmesin."

İsmayil Dayının mektubu meğer hastahaneden çıkmasını bekliyormuş. Evin kapısındaki mektuplukta karşıladı kendisini, önce Fadime'den sandı, alelacele zarfı yırtıp soluklandı. Ovsa ne zamandır beklediği mektuptu, yine de Fadimeden olsaydı daha sevinecekti. Taa çocukluk günlerinden başlayıp gelinen, yüreğinin ince sızısını hâlâ unutamamıştı.

İsmayil Dayı koca kâğıt dolusu dert döküyordu. Mimaroğlu etrafına bir sürü avene toplamış, köyü iyice sindirmişti. Kimse baş çıkaramıyordu. Çallıtepe'nin eteğindeki mezrede ise. ne olup bittiğini ancak Allah Teâla bilebilirdi. Arada silah milah atılıyordu, köye sık sık yabancılar

gelip gidiyorlardı. Geçenlerde bir taka silah boşaltıl ken Yakalanmıştı, söylentilere bakılırsa bu işte de Mimaroğlu'nun parmağı vardı Hakkı ile Rıza da hale kuyruğunda idiler. Mimaroğlu'nun Kemal ise babasında beterdi. Kov yeri ölümün eşiğinde bir hastayı andırıyor du, her tarafta sessizlik vardı, dere de bulanık mı bulanık akıyordu hep, köylü bir felâkete yoruyordu derenin bula nıklığını. Başımıza gelecek var diyorlardı.

"Daha ne gelsin, hay İsmayil Dayım," diye söylenmiti, mektubu zarfa tekrar yerleştirirken, "Mimaroğlu gi bir belâsı olan köye başka felâket mi lâzım!"

Mimaroğlu çağrışım yapmış olacaktı ki aklı İlhan Beye kavdı. Polisin tabiriyle toz olmuştu. Acaba nereye gitmiş olabilirdi? Bir fikri yoktu. Bilse polise koşardı. Tabiî bu haliyle koşabilse.

İsmayil Dayının yazdıklarına göre köy köylükten çıkmıştı, dönse bile faydalı olamazdı artık. Biraz daha beklemeliydi, elbette baba-oğul çekirge misalinde olduğu gi1: bir sıçrayacaklar, iki sıçrayacaklar, üçüncüde ayaklarını kı-

racaklardı. Doktor Ahmet Beyle oturup bir plan tasarlamışlardı. Yakında yapılacağını öğrendikleri kaymakamlık imtihanına girecekti. Artık kazanabilirse talihine, kazanamazsa ihtisas yapmaya çalışacaktı. O zamana kadar münasip birde iş bulacaklardı. Ahmet Bey söz vermişti. "Buluruz, hiç tasan olmasın, iyileşmene bak bir an önce, evelailah buluruz." 1

Dokuzuncu bölüm

Sokaklar kuşluk vakti İstanbul'unun tenhalığında, ama terminal odun istifi insan. Analarının kucağını renkli rüyalarına döşek yapan bebeler, bir duvar dibi yakalayıp yaşlılığını dinlendiren ihtiyarlar, eşya denkleri arasında saklambaç oynayan çocuklar, gurbet kuşları.

Hasret gözlerde mışıl mışıl, bakışları özlemin sızısıyla mahzun, bebeğine ninni söyleyen genç annenin yumuşak terennümü, rotasız cümbüşün gam kıvrımları arasında yitik.

Bazen neşeli, şakrak çığlıklar, bazen suskun, bitkin çehreler. Ve terminalin üstüne çöreklenen gurbetin burukluğu-.

Münevver Hala geleli beri bir türlü değiştiremediği çeyiz sandığının üstüne yıkılmış, Kapalıçarşı malı atkısıyla sarmaş dolaş. El yurdunun birkaç yıllık acısını yürek çarpıntılarında duya duya, sandığın öbür kıyısını ikram ettiği kendisi gibi köylü, kırk yaşlarında bir kadına döküyordu. Beyaz pardösü içinde daha genç, biraz daha mert, eskisinden çok vakur görünen oğlunun kâh sırtını, kâh göğsünü. kâh omuz başını bakışlarıyla okşaya okşaya onu anlatıyor du:

"Benim oğlum yürek yağıdır kızım, ilik yağıdır kızım Say ki o var diye ben de varım, o yaşıyor diye yaşam-Ata

-if); /ti,,Ink in Yıruıihk.

yım. Anacığına bir saygılı, anacığının hastalığına bir kaygılı, hem de bir dindar ki benim oğlum, anlatılasıya değil Kül kızım..Kİ yerinin kahrını çekerken birbirimize tutunduk, dayandık birbirimize, çektik çekeceğimiz kadar kızım, çektik ya değdi. Kaymakam oldu benim oğlum, kalem efendisinin de efendisi oldu, bugüne bugün kaymakam anasıyım kızım. Kuşçuk yüreğim nasıl vurur bir bifsen, gelinlik çağına basmış sabiler gibi haniyse uçmayaduracağım kızım. Kolay mı el yerinde bunca çile çektikten sonra, kızım, köyüme dönmedeyim, kaymakam anası olaraktan hem de, kolay mı?"

Ihtık gülüşü yanındaki kadının yamalı tebessümüne takılıp donunca nefeslendi:

"Dertli gibisin kızım," dedi, "memleketine döndüğün halde sevinmiyor gibisin."

Kadın ellerini dizine vurdu bir yol, derinden iç çekti, yamalı tebessümünü de sildi yüzünden, başını salladı:

"Bu rezil seher oğulcuğumu yuttu anam," diye başladı inim inim, "oniki yaşına yeni basmış Levent'imi. Kocam öldüğünde dayısıgil almış getirmişti sehere, okutayım diyerekten. Kandım anam, kardaşımdır, iyiliğimizi düşünür helbet dedim, aldandım anam, Levent'im köy yerinde ilk mektebin dördünü okumuştu. Dayısıgil getirdi buraya, ama mektebin kıyısına yanaştırmadı. Yok yanaştırdı yanaştırmasına, ama simit sattırmak için. Komşulardan öğrendim bunu da, neden sonra. Oğlum bir tomofilin lastiği altında can teslim ettikten sonra, neye yarar?"

Sesini yangın yerinin lavına bastırdı, lavlar Münevver Halanın taa yüreğinde yalımlandı.

"Sonra?" dedi. "Vah garip kızım, yüreği yanık kızım, sonra?"

"Sonrası, anam, oğulcuğum dizermiş bir değneğin üstüne sıcak sıcak yuvarlakları, sabahın alacasından gecenin
llınlıklıi) ıııııııck

kör karasına kadar bağıra çağıra taban tepermiş: Simitçiii diye diye, anam."

İman tahtasının üstüne koydu elini:

"Şuracığım anam, sızım sızım. Yarsan alev çıkacak içinden, evlat acısının yangını çıkacak. Cenazesini bilem görememiştim sabimin, Levent'imin. Çoktan çürümüştü geldiğimde. Dayısı olacak herif, kardeşim olacak o ifrit, neden sonra haber saldı. Haber de nasıl haber anam, gelsin istanbul'u bir görsün dedi. Kalktım geldim. Çoktan kara topraklar almış meğer, dünya âlem başıma çöktü."

Hıçkırdı, o hıçkırınca Münevver Hala da hıçkırdı. Neden sonra duruldular. Belki avunur, derin acısını bir parça unutur telâşından Münevver Hala daldan dala atlayıp konuştu, konuştu. Döne dolana konuşurken laf köyden açıldı. Hasret yumağına gömdü cümlelerini, köyünü anlattı.

"Köyüm bir başkadır, benim köyüm bir güzeldir, bir yamandır kızım, bir maşallahlıktır ki o kadar olur. Allahım kısmet ederse gidiyorum artık, ocağımı tekrar yakacağım. Şenlikli dumanlar kiremitlerin arasından eskiden olduğu gibi süzülüverip kıvır kıvır gökboyu uzayacaklar. Dualarımı ekleyeceğim her dumanın kuyruğuna, semalara göndereceğim. Mimaroğlu nemrudu 'Münevver'in ocağını söndürdüm, dirliğini yıktım' diye sevinemeyecek gayri. Zaten bunu dedirtmemek için Fadime'yi koydum ya evime. 'Yak kızım dedim, 'ocağımız yokluğumuzda da tütsün, kınalı kızım' dedim. Sen Fadime'yi bilmezsin öyle ya. iyi kızdır. Gelin edecektim, edecektim ya Mimaroğlu nemrudunun köperlek oğlu Kemal adını buladı çamura, bizi can evimizden vurmaca hem de, yıkım yıkım yık-

maca. Köprüyü de bilmezsin sen kızım, Ali'min uzattığı köprüyü. Ali'mi bildin mi? Nah şu beyaz cübbeli selvi boylu delikanlı. Yüksek yüksek mektepleri bitirdi, imtihana mı ne girdi son günlerde. 'Terlettiler anam' dedi dö-

nüsünde, terlettiler ya yüzünün akıyla kazandı imtihanı. Kazanır benim oğlum. Ondaki akıl, ondaki kafa, vermiş kurban olduğum Allah, vermiş işte. İlkten hakim makim olacakken caydı, arkadaşları kaymakam olsan demişler, kaymakam oldu. Şimdi hükümet bize yakın bir kasabaya gönderiyor Ali'mi, kaymakam olaraktan. Kızım, senin yüreğin yanıktır, kalktım neler anlatmaktayım. Bilirim, evlat acısı kızgın demirlerden beter deler ana yüreğini. Ben de anayım kızım, bilmez olur muyum? Beter deler, ama sabır, Allah geri kalanlara sağlık versin."

Gözleriyle "Gel" dedi oğluna, Ali yaklaştı, eğdi başın anasına:

"De anam!"

Ağzını iyice oğlunun kulağına yasladı Münevver Hala fısıl fısıl, okşaya okşaya anlattı:

"Şu yanımdaki kadın var ya Ali'm, ciğeri ezilmiş fuka ranın, tomofilin altında ezilmiş. On iki yaşında imiş oğlu, Levent'i, daha on iki yaşında ezilmiş. Dayısı alıp gelmiş İstanbul'a, okutacağım diyerekten; fakat simit sattırmış sabahın alacasından gecenin kör karasına kadar. Sonra bir tomofilin altında ezilmiş çocuk. Varsa Ali'm, birkaç para, ne bileyim oğul, ana yüreğim sızladı işte, varsa diyorum ki birkaç para..."

Kulaklarında silindi annesinin sesi, yerini bir başka ses aldı; çocuksu, maziyi tırnaklaya tırnaklaya gelen hıçkırığa kaymış bir ses:

"SimiitçiÜ."

Tanıdı bu sesi. Yine tiz fakat eskisinden daha beter yo gun.

"Buyur beyim, simit mi, kaç tane?"

"Adın ne bakalım, önce adını söyle."

"Levent."

"Senin mi bu kalem?"

"Dalga mı geçiyorsun be, bizde kalem efendisi gözü var mı?"

"Sandım ki.."

Birden sağır, kof bir gürültü, tiz bir çığlık ve ölümün soğuk sesi.

"Böyle Ali'm, Müslüman Müslümana yardım etmeli."

Uyku mahmuru gibiydi Ali, hâlâ zik zaklı bir çizginin

gerisinde kalan küçük simitçi ile meşguldü.
"Adın ne bakalım?"
"Levent."
Yine ufukta bir ses kasırgası:
"Akrabası filan mısınız?"
Yardım etmek için ille akraba olmak şart mıydı sanki?
' 'Maalesef yapabileceğimiz hiçbir şey yok, çocuk sizlere ömür." .
İnler gibi söylendi:
"Doktor da akrabam sanmış Levent'i."
"Ali'm, ne dedin?"
"Şey, ana haklısın diyecektim, oğlu simitçi mi dedin? Adı da Levent."
"öyle dedim oğul."
İnce hıçkırık yine kulaklarında uğuldadı:
"SimiitçiÜ!"
"Bu kalem?"
"Dalga mı geçiyorsun be?"
Simitçi ha! Şu dünyanın hali ne tuhaftı. Dayısı okutmaya getirmiş, ha! Ne dayılar vardı. Okutacağı yerde simit sattırmış ha, ne tamahkârlık!
"Şimdi dönerim, anam."
Büfeden bir zarf aldı. İçine cebindeki paranın yarısını koydu. Tam tamına dört yüz lira. Kalan dört yüzle nasılsa memleketi tuttururdu. El memleketine gitmiyordu ya, kendi memleketi. Köyüne üç saat ya çeker, ya çekmez.

Kasabası ile arasındaki mesafe ise arabayla bir buçuk, bilemedin iki saat. El memleketi değildi ya.
Annesine verdi zarfı, kadına göstermemeye çalışarak.
"Bunu belli etmeden verebildin mi Cennetin kapısını açtın say anam," diye fısıldadı kulağına.
Sesini daha da alçaktı.
"Para koydum içine, veriver anam."
Yaşlı kadının gözleri konuşuyordu, uzun uzun cümlelere dökemeyeceği şeyleri söylüyordu bir bir. Ali yavaş yavaş uzaklaştı yanlarından.
"Şu Allahın işi," dedi kendi kendine, "hikmetinden sual olunmaz. Ölümü lâyıkı veçhile düşünmeme vesile olan simitçinin annesiyle karşılaşmak, ona karşı için için duyduğum şükran borcumun bir kısmını maddeten de olsa ödeyebilmek. Allahım, ne saadet! Manevî dünyamın yıkılmak üzere olan kubbelerine o simitçi de harç koymuştu. Kubbenin yeniden çatılmasına bilmeden o da yardımcı olmuştu, boşlukta kıvrana kıvrana yürürken tosladığım ikaz işaretlerinin bir tanesi de o."
Nemli toprağa diz çöküp, duasını gri bulutların üstür

doğru yükseltmek için dayanılmaz bir istek duydu, bel
de yapacaktı, fakat çığırtkanın yırtık sesi duygularını ke
kese yükseldi:
"Herkes otobüse, herkes otobüse. Karadeniz yolcula
rından kimse kalmasın, herkes otobüse."
Annesini çeyiz sandığının üstünden kalkmış bakınırke
buldu.
İnsan barajını göğüsleyerek yanına gitti.
"Geldim anam," dedi, "telaşlanma."
Münevver Hala yolculuk telâşını savura savura:
"Geç kalacağız diye ödüm koptu oğul, hop hop etti yü
reğim."
tonlukla) ıınıiHck
41;
Eşyaları bagaja verdikten sonra yan yana oturdular. Ba-
kıştılar, gülümseştiler. Gelirken yıkık umutların üstünde
soluklaşan tebessüm, şimdi yeni umutlara perçin vuruyor-
du. .
"Parayı sezdirmeden verdim Ali'm, mantosunun cebi-
ne soktum, görünce kimbilir nasıl sevinecek."
"Kimbilir," diye mırıldandı Ali. "Oğlu ile beraber ol-
sa kimbilir nasıl sevinirdi!"
Otobüs sarsıldı, alacalı dananın böğürmelerine benzer
sesler çıkararak hamle etti, ileri geri yaptı, şoför muavini-
nin tok sesi motor homurtusuyla kaynaştı.
"Gel, gel, gel! Selbest abi, sağ yap!"
Sonra nokta:
"Hoooop!"
"Fadime ne sevinecek Ali'm, ne sevinecek."
Asfaltta cızırdayan tekerleklere karışan bir dilek:
"Hepinize uğurlar olsun."
Mırıltılar: "Sağol" yahut "Sana da" cinsinden mırıltı-
lar.
"Ya, çok sevinecek."
Münevver Hala oğlunun göz bebeklerinde aradığını
bulmanın sevinciyle memnun memnun gülümsedi. Rahat
bir tavırla koltuğa yaslandı.
İstanbul kollarını germiş, tepesindeki bulutları dağıt-
maya çalışıyordu.

*• *

Otobüsten iner inmez, Münevver Hala, önce uyuşan
ayaklarını oğdu, sonra derin derin içine çekti havayı.
"Memleketim," dedi içli içli, "havası bile bir başkadır
memleketimin, oooh, mis gibi!"
Çöktü sonra, iplik iplik salıverdi gözyaşlarını, inim
inim dua etti:

"Şükür Rabbim, büyük Allahım! Kavuşturana şükür, tekrar gösterene şükür, büyük Rabbim, ey Allahım!"

Ismayil Dayı kahvenin buğulu camını sildi otobüsten inenleri iyice görebilmek için.

"Vaay!" diye fırladı Münevver Halayı seçince.

Kapıyı zor tutturdu telaşla kaç kişiye çarptığını, kaç sandalye devirdiğini farketmedi bile. Attı kendini ok atarcasma, gitti yaşlı kadının kıyısına çömeldi:

"Münevver Hala, sen ha, Münevver Hala! Gözlerime inanamıyorum."

Ali'nin annesi hışım hışım:

"Ben ya," dedi, "koca korkak! Gurbet ellerde öleceğimi sanmışsındır, öyle ya, Münevver zaten ayağı çukurda biri demişsindir. Ama ölmedim, vaktim hitam bulmadı, kurban olduğum bilir işini. Rezilliklerinizi yüzünüze yüzünüze söyliyeyim diye yaşattı beni."

"Münevver Hala, nişledim ki ben, aha yemin sana, kıl yarığı suçum varsa.

"Etme," diye atıldı kadın, "yemin etme, daha beter çarpılırsın, hemi de kurban olduğumun hışmına uğrarsın. Hepinizin ciğerini bilirim ben, bunca yılı kör köstebek yaşamadık, bilirim."

"Hala, inan olsun! Ama oldu mu ya, bir hoşgeldin demeye bırakmazsın."

Yaşlı kadın aslında garezinden öfkelenmiş değildi. Ismayil'in suçluluğuna ise hiç inanmış değildi, lâkin içine sığmayacak gibi olan saadeti öfkeye bürüyüp hafifletmek, hasta kalbine yüklenen çırpıntıları bu sayede birazcık dindirmek istiyordu. İsmayil Dayının yalvaran bakışı bu yapmacık öfkeyi süpürünce orta yerde yalnız neşesinin enginliği, hasretinin kıvraklığı kaldı.

Kuşlukla > ıııınifk

40';

"İsmayil, çektik ha, çektik amma Allah, kurbanolduğum bir kapıyı kapayınca öbürünü açtı. Şimdi neyim bil bakalım?"

"Sen mi? Eski halamızsın yine."

Doğruldu Münevver Hala, toprağın nemini dizlerinin ilik yağında duydu, okşadı yavrusunu okşarcasına, müşfik.

"Hepsi bu kadar değil İsmayil, aç gözünü. Sana diyorum ki, ben bir kaymakam anasıyım."

İsmayil Dayının gözlerinin akı çıktı, kocaman kocaman parladı:

"Ne kaymakamı, Münevver Hala?"

Yaşlı kadının bakışları çeyiz sandığının bir kulpuna ya-

pışmış Ali'yi sevdi. Parmağını ondan yana dikti.

"Yapış bakalım sandığın öbür kulpuna İsmayil," dedi, "yapış da ömrün billah bir kaymakamla aynı sandığı taşıdık diye övün."

Hâlâ bir şey anlıyamamıştı adam, gözleri Ali'ye takılınca hopladı:

"Ali," dedi dişlerini fırlatarak. "Ali bu yahu, o da gelmiş."

"Ne sandın, geldi helbet, anacığından ayrılır mı benim kuzum? Yapış dedim sandığımın kulpuna! Benim oğlum kaymakam, İsmayil! Gözünü dört aç, o çipil gözünü."

Gitti sandığın öbür kulpunu yakaladı:

"Kaldır evlat," dedi, "vur sırtıma ben taşıyayım, ama önce bir öpeyim seni."

Bıraktı sandığı, Ali'ye sarıldı.

"Neler oldu dün, kasaba hâlâ ayakta, herkesin dilinde, ayağının uğru varmış ki evlât, üstüne üstüne geldin. Mimaroğlu Süleyman'ı hatırlarsın değil mi?"

"Evet," diye cevap verdi Ali, sesinde yalnızca tok bir kuruluk vardı, "hatırlamaz olur muyum?"

"Onun oğlunu da, hani Kemal vardı ya, hatırlıyor mu sun?"

"Tabii."

"Haltlar karıştırmış gözümüzün önünde, burnumuzun dibinde. Şu Çailıtepe'nin eteğinde mezreleri vardı, bildin ya."

Hop etti Ali'nin yüreği. Fadime mektuplarında bahsetmişti bazı bazı. "Ecel acaip tüfekler, yabani adamlar" diye.

"Bilirim."

"Candarmalar bastı dün, müsademeye tutuştular. Meğerkim bu Mimaroğlu Kemal soysuzu,dünyanın komonistini yığmış köyümüze de, haberimiz yok."

Bu sefer Ali'nin her zerresi hopladı.

"Rıza'ya acıdım yine de, Fadime'nin eski kocası Rıza aklında mı?"

"Aklımda."

"Onu da melanetlerine alet etmişler, müsademede öldü. Ama ölmeden evvel ne dedi, biliyor musun?"

Ismayil Dayının taksit taksit konuşması, üstelik böyle mühim bir konuda dirhemle laf etmesi genç adamı sinirlendirdi:

"Şunu doğru dürüst anlatsan ya," dedi biraz sertçe, "neyin nesi, neler olmuş, ne dedi Rıza?"

"Dedi ki Ali, köprüyü Mimaroğlu Süleyman'ın emriyle Hakkı'yı da yanına alarak birlikte uçurmuş. Candarmaya

dedi. Zapta geçtiler. Dava yeniden açılacak diyorlar. Açılacak ya, Mimaroğlu sırra kadem bastı."

"Nereye?"

"Bilen yok," derken müphem bir işaret yaptı. "Hiçkimse bilmiyor. Dağı taşı arıyorlar. Kaçan yalnız o değil. Altı tane de yabancı var. Meğer köyümüzü atış alanı yap-
İK'şlıkUı Yurunh'k
mışlar. Silah deposu haline getirmişler. Bazen silahlı yabancılar görüyorduk ama..."

Ali sözünü kesti:

"Kemal'a ne oldu peki:"

"Yaralı ele geçirdiler. Büyük iş Ali. Az önce kahvede dava vekili Ihsan'ı sıkıştırdık. İdama kadar yolu var bu işin dedi. Yalnız silah kaçakçılığı değilmiş bunların yaptığı, komünistlik de yapıyorlarmış, devleti ele geçireceklermiş."

Kayıp kayıp salladı başını:

"Vay canına! Köyümüzden böyle ipsiz, sapsızlar çıksın. Rezillik diz boyu Ali, kahvede alaycı alaycı bakıyorlar, bir bakıyorlar, bir bakıyorlar ki çıldırasıya: Dünden beri köyümüzün adını Komünistler Köyüne çevirdiler. Kasabalı fıngırdaya fıngırdaya böyle diyor."

Tuttu çeyiz sandığının kulpunu kaldırdı:

"Şunu kahveye taşıyalım evvelâ, daha uzun konuşuruz, gayri gitmeyeceksin değil mi?"

"Yok.' dedi dalgın dalgın, öbür kulpu tuttu.

'Şimdilik kahvede kalsın eşyalar. Ben alır, akşama yakın getiririm. Gitmeyeceksin öyle ya, madem temize çıktın, ne işin var el yurdunda."

Sandığı kahveye taşıyıp döndüler. Öbür eşyaları da taşıdılar içeri. Tanıyanlar elini sıktı Ali'nin, kimisi yadırgıyor, kimisi memnun.

Ismayil Dayı,

"Dışarısı soğuk," dedi, "ananı da kahveye alalım, bir kıyıcıkta ılınır, birlikte düşerdik yola, ama savcıda ifadem var, o mesele hakkında. Şimdi öğle paydosu diye yayıldık vayım yayım, birazdan gideceğiz mahkemeye."

Esnek esnek gülümsedi:

t: 2
ll<ı\lıikuı Ymıııııck

"Darılma ama," dedi, "yüzüne bir seher uçukluğu yerleşti, sen kendini hiç anlatmadın Ali. Nasıl gitti gurbet, neler oldu?" H^^^

Ali bu sorunun cevabını anası ve Ismayil Dayı ile kahvede bir masanın etrafını alıp çayları ısmarladıktan sonra

verdi:
"Biz iyiyiz İsmayil Dayı, gördüğün gibi işte! Gittik, geldik. Güzel şeyler de oldu, çirkin şeyler de. Anlatırım bir gün, herşeyi anlatırım."

"Kızım nasıl?" dedi Münevver Hala araya girerek. "Fadime kızım."
"Fukara kız," dedi tsmayıl Dayı boyun kıvıra kıvıra, "talihsiz!"
Münevver Hala tokatlayacakmış gibi bir hareket yaptı:
"Teyt İsmayil," diye gürledi kahvede olduğunu unutarak, "Fadime'm niçin fukara oluyormuş bakalım? Bir rahata kavuşacak ki, dertleri hepten bitecek."
Gözlerini süzerek Ali'ye baktı:
"Topraklarımı bir başına çevirdi kızım, bizi ne mektupsuz kodu, ne harçlıksız. Ne demezsin, son zamanlarda kesti ya mektupları."
Gözleri buğulandı:
"İsmayil, senin dilinin altında bir kestane kabuğu var, dök bakalım, Fadime'ye birşey mi oldu yoksa?"
İsmayil Dayı ezildi, büzüldü; yün başlığını mıncıkladı bir süre:
' 'Pek bir şey oldu sayılmaz Hala,'' dedi nihayet, "biraz hasta gibi de."
Ali atıldı:
"Hasta mı?"
"Yatıyor," diye boşaldı İsmayil Dayı, "hastaJıanedc yatıyor, babası da iki hafta önce..."

Derin bir iç çekti. Kahvenin orta tabakasında helezonlanan bütün sigara dumanını yudumlayarak,
"Sizlere ömür," diye bitirdi.
Ana-oğul buruk buruk bakıştılar. Münevver Hala atkısının ucunu önce sağ gözüne sonra sol gözüne bastırdı:
' 'Vah zavallı Dürdane'm, vah kardaşım, vah bacım! Fadime'me de bu yüzden maraz geldi desene İsmayil, babasının acısından."
' 'Bak Hala. ondan evvel başladı hastalığı. Bir aydan beri yatakta. Yalnız başına evde yattı bir süre, bizim kaşık düşmanı baktı ona. Baktım olacak gibi değil, vardım doktor kapılarına. Yatırdılar. Önceki gün kaşık düşmanıyla gittik ziyaretine, yanakları biraz allandı ama...'

Bir yaprak sigara sarmıştı. Yapıştırmak için dilini sürttü. Ucunu ısırdı.
"Devam etsene koca borazan," diye çıkıştı Münevver Hala. "gevezeliğin tutunca susma nedir bilmezsin de ko-

nuşman lâzım oldu mu lal kesilirsin. Anlatsana, nasıl Fadime?"

Sanki vakit kazanmak istiyordu, ağır ağır yaktı sigarayı, dumanlar halkahndı, mavi dumanlar.

"İyice biraz," diye devam etti sonra, "zatürre olmuş."

Ürperdiler.

"Dolu altında bir saat ıslanmanın ceremesi. Bağlık denen tarlanız var ya, arklar tıkalıymış, sert yağmur gelince sel alır diye açmaya koştu. İnan Halam, öz malı olsa böyle sadakatle çalışmazdı. Yağmur doluya verdi, nah parmağım kadar kalın. Fadime'nin başında sadece gübre çuvalından bir kabalak. Bir saat dedim ya, belki daha çok kaldı vağmur akında. Her yanı buza kesti. Döndüğünde vakit aksamdı. Bizim kaşık düşmanı bağırdı, çağırdı ya olan olmuş bir kere. dönüşü yok. Bir de ıslak ıslak sığır işine koş-

maz mı? Aldı mayayı. Ertesi gün keyifsizim dedi, daha ertesi gün de ateşler içinde düştü yatağa."

"Zatürre," diye mırıldandı Ali.

' 'Islandı ha,'' dedi Münevver Hala korka korka. ' 'Demek ıslandı."

"Kasaba hastanesinde," dedi Ismayil Dayı, "heme yakın, daha yeni yaptılar, iki de doktor var, karı-koca. İ insanlar, ziyaret günü değil gerçi, değil amma gurbette geldik derseniz görüştürürler.''

Yoklaya yoklaya saatinin kösteğini yakaladı, çekti aid avucuna baktı:

"Beraber giderdik ya, saat geldi,ifademi vereyim. Hadi bana izin.''

"Kalk," dedi Münevver Hala oğlunun dirseğini çekerek, "Fadime'mi görmeye gidelim. Hemen şimdi Ali, yoksa ölürüm."

Çoktan kalkmıştı. Üçü birden çıktılar. İsmayil Dayı yolu tarif etti bir güzel. Şoseden on dakika kadar yürüyecekler, sola sapacaklardı. Sarı bina çıkacaktı karşılarına, ü katlı, yeni kocaman. Üstünde beyaz bayrağı olan. Oras hastahane idi.

Doktor çok iyi karşıladı ana-oğulu. Hele Ali'nin biti ' kazaya kaymakam geldiğini öğrenince, aldı Kendisini, gö türdü Fadime'nin yattığı odaya. Merdivenleri çıkarke hastalığı hakkında izahat verdi:

"Komadaydı getirildiğinde, hastalığın tahribatı bü yüktü. Ateşi kırkın üstünde, yani mikrop yapacağını yap mış. Doğrusu fazla ümit yoktu. Öldürmeyen Allah öldür mez derler, şimdi tehlikeyi atlatmış sayılabilir. Ama b hastalığın ne zaman, ne yapacağı pek belli olmaz. Burad tıbbın bütün imkânlarını da kullanamıyoruz. Âlet, eda

vat lazım, bazen gereken ilacı bile bulamadığımız oluyor. Vilayete götürebilseniz iyi olur. Ne olsa büyük yer, bi AWuA/i; Yv İ-tv*

karı-koca pratisyen doktoruz, vilayettr mütehassıs tmslck-daşlarımız var, yine de siz bilirsiniz. "

Fadime ak döşeğin içinde mumya kadar renksizdi Mikrobun yaptığı iç tahribat yüzüne de yansımıştı. Yanakları çökük, elmacık kemiklerinde saydamlaşma, gözlerinde çelik mavisi donuk parıltılar.

"Fadime'm!" diye atıldı Münevver Hala. "Yavrum! Kızım!"

Canlılığını kaybetmiş kayıp bakışlarla gelenlere baktı Uçuk bir tebessüm gölgelendi dudaklarında:

"Halam." dedi iniltili, "Münevver Halam, döndün demek."

Gerilere kaydı aynı kayıp bakışlar, Ali'yi yakaladı bir anda, doğrulmak ister gibi bir hareket yaptı. Anlaşılmaz bir fısıltı çıktı ağzından.

"Nasılsın?" dedi Ali, kederini içine akıtd akıta. "İyi misin biraz?"

Gözleriyle bir "evet" yaptı. Kollarını s<kı sıkıya Münevver Halanın boynuna kenetledi.

"Döndün Halam," dedi fısıl fısıl, "döndünüz."

"Döndük kızım, döndük gülüm. Düşmanlarımızı çatır çatır çatlatmak, yıkım yıkım yıkmak için döndük Ali'm kaymakam oldu, büyük adam oldu. öyle döndük. Sen iyi misin gülüm, kızım, iyi misin?"

Hıçkırık, sesini çatallaştırdı.

"Büyük yere götüreceğiz," diye devam etti hırıltılı. "vilâvete. Ben de hastalanmıştım gurbet elde. neler neler eldu bilsen kızım, ama kurban olduğum Allah esirgedi. Esirgeyince esirger kızım. Biz alıp götürelim de seni büyük yere, doktor oğlum da iyi olur diyor."

Fadime'nin solgun dudaklarında yine uçuk bir tebessüm, gözlerinde hep o kayıp bakışlar. Elmacık kemiklerinin üstü hep aynı saydamlıkta. Nerede eski Fadime nin

elma kırını/ılığı, nerede bu mumya yüz-? Ilasialık vcmi bitirmiş fukarayı, ölesiye kcmırmiş.

"Allah şifaya kavuşturur kızım, hi/ hüvük vere gomr lim de hele bir. şita büyük Rabbimdcn. Ben olumun .11!., kapısından döndüm. Döndüren Allah, gül kı/ım. dikse oracıkta ruhumu kabzederdi; kurban olduğum \.ışuıı.ıııvj murad etmiş."

Karyolanın ayak ucunda çakılı kalan oğluna sıtcmkâr baktı:

"Fğleşmc oğul, ayak sürmesene! Taksi mi bulacaksın, ne bılaı ıksan bul; götürelim kızımı. Doktor da i/in verdi, iyi o.ur dediğine gore. Malımı mülkümü salarım gül kı/ını hin. malımı mülkümü "

Bir zamanlar oğlu için kıyamadığı değerleri, Fadime iyin göz kırpmadan verebileceğini söylemesi Ali'yi sasınmadı. Küçüklüğünden ben severdi, kızı gibi, öz kızı gibi. Sonra sonra gelini gözüyle bakardı.

Fvlendiği gün düşmüştü kapı ön ime. kellerinden yığılmıştı. Ali askerdi o sıra. Anasının vaman kederim mektubun satırlarından sokmuştu. "Öldüm sav ki oğul" dıvol du, "bittim. Değirmenin yanındaki kota gürgen boıu/j mı yırta yırta ciğerime saplandı dalıyla, budagıvla .ıın.ı üzülme oğul. Hele askerliğini bitir de havırlısıvlan bu gel. Ben düşmanlarımı catırdata çatırdaıa ondan ivmivi bulmazsam .."

Dışarı çıktı. Kapıda doktorla az daha çarpışıyordu

"Havrola Kaymakam Bey." dedi, "biraksilik mı v.ır

"Götüreceğim," dedi Ali. "araba buim.ıva gı yorum

Fimi göğsüne koyarak durdurdu.

"Araba getirmenize hacet yok. Almanya'da cıl hcm\t hrilerderı bir grup. ambulans bağışladılar hasta ye, doğrusu çok işimize yarıyor, onunla gidersiniz Yegâne hemşiremi de katarım yanını/a."

Boynuna atılmamak için Ali kendini zor tuttu, elini hararetle sikli doktorun:

"Allah ra/ı olsun," dedi alışkanlıkla, "nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum size."

Genç doktor pembe pembe gülümsedi.

"Herkes için aynı şeyi yapardım. Kaymakam Bey. Özel bir muamele değil bu, görevim."

Hemen yola çıktılar. Ambulans mümkün olan sür'atle gidiyordu, ama Münevver Halaya yerinde sayıyormuş gibi geliyordu,

"Biraz daha hızlı gidemez miyiz acaba, ne olur'" diye valvarıvordıı sık sık, "ne olur biraz daha..."

"Yeni yol bitse," dedi şoför, "vilâyet kırk beş dakikaya inecek. Çakıllı yolda bundan süratli gidemem teyze. Çakıllı, hem de dar, üstelik hep U virajı."

Münevver Hala şoförü duymuyordu bile.

"Bira/ daha şoför oğlum, ellerin den görmesin, ne olur biraz daha hızlı '

Yol uzanıyordu.

Motor tıkırtısı, öteye beriye sıçrayan çakıl taşları, arada gözlerini hafiften aralayarak ime ince inleyen Fadime'nin sesi ve Münevver Halanın yakarışları:

"Filerin den görmesin şoför oğlum, biraz daha!'
Hastahanc. doktorlar, telaşla koşuşan hasta sahipleri, iniltiler, bazen ughklar Münevver Hala için kopuk kopuklu herşe\ kır saçlı doktor müjdeyi verene kadar:
"Tehlikeyi atlattı, getirmeseniz de olurdu, madem gemdiniz bil röntgen çekelim, tahlillerini filan yaptıralım L\ gün sonra ugravıp netli eleri alırsınız. Hastahanedc kali| kalmayacağına o zaman karar veririz

Münevver Hala refakatçi kalmak için onca yalvardı, razı olmadılar. Hastanın refakatçıya ihtiyacı yoktu. Burada emin ellerde idi. Doktor aka banmış saçlarını parmaklarıyla taraya taraya en az beş kere aynı sözleri tekrarlamak zorunda kaldı yaşlı kadının hatırına:
"Merak etmeyin, burada iyi bakılır. Refakatçıya ihtiyatı yok, durumu ağır değil, atlattı diyorum size."
"Kalmalıydım, Fadime'mi yalnız bırakmamalıydım," diye diye döndü Münevver Hala.
Yağmur başlamıştı. Gökyüzü yine terini siliyordu.
iv
Onuncu bölüm
Münevver Hala evinin düzenini yeniden kurmuştu. Bakındıkça bu evden hiç ayrılmamış, ocağından hiç kopmamış gibi geliyordu. Sanki dün, dünden de yakındı onca yıllık ayrılık, onca yıllık uzaklık. Şuracıktan kalkmış, avluya çıkmış ve gerisin geri dönmüştü hemen. Böyle hissediyor, hiçbir şeyi yadırgamıyordu. Keyfi yerine gelmişti. Hele Mimaroğlu'nun yakalanıp mapushane damlarına tıkılışı vardı ya, her hatırlayışta ellerini oğuşturuyordu Münevver Hala, her hatırlayışta gençleşiyordu:
"Yalım yalım yansın," diyordu, "yansın ki, yakmanın ne olduğunu bir güzel anlasın. Kurban olduğum Allah, mazlumun ahini yere kor muymuş görsün, görsün ki iman etsin nemrut cinsi, rezilin de rezili."
Tek derdi Fadime idi şimdilik. Bir iyileşse, tekrar çıka gelse köye, ah, bir gelse, dünyalar onun olacaktı. Bir de Ali. Sık sık uğramıyordu köye, oysa altında arabası vardı, şoförü bile vardı. Böyleyken haftada bir veya iki defa geliyordu ancak. Bu da Münevver Halanın ana yüreğini tatmine yetmiyordu. Dizi dibinden hiç ayrılmasa daha bir sevinirdi. "Her bir şeyi bırak, gel dizimin dibinde çocukluğundaki gibi otur," diyemiyordu. "Otur da evlât kokusunu doya doya içime sindireyim'' diyemiyordu. Ama bir seferinde biraz üstü kapalı açmıştı hasretini. Ali anlamıştı. Anlamıştı da anasını bile götürmeye kalkmıştı.

"İyi madem oğul," demişti, ödü kopuk,"benim rahatım yerinde, hiç düşünme. Ocağımdayım ya, evimdeyim ya, yeter. Gayri bir yerlere gidici olamam oğul, köyümde kalıcıyım. Fadime kız da gelince, dönünce aramıza, eh"•

"Aramıza" diyordu hep. Bu kejimeye her seferinde takılıyordu Ali. Annesinin ne düşündüğünü tahmin ediyor, kendini yokluyordu. İçindeki dalgalı kıpırdanışları sezince de hayret ediyordu. Nasıl olurdu? Yıllarla kapanmayan, küllenmeyen böyle yaman bir sevgi, nasıl?

Son gidişinde doktor, Fadime'nin iyi olduğunu-söylemişti. Böyle giderse bir haftaya varmaz, taburcu edermiş.

Ve o bir hafta da geldi. Annesiyle birlikte hastaneye gidip Fadime'yi aldılar. Süzgündü hâlâ, ama bitkin değildi, renk gelmişti yüzüne. Gözleri kayıp bakmıyordu. Oldukça toparlanmıştı.

Yolda anlattı, anlattı. Canlı canlı konuştu, konuştukça da canlandı. Neler neler olmamıştı ki köy yerinde. Mimaroğlu işi azıtmıştı, Kemal daha beter. Başlarına koca bir sürü toplamışlardı. Silahlı silahlı adamlar. Gelenler, gidenler gırla. Kendisi kâh değirmene giderken, kâh sığıra ot filan keserken bazılarına rastlıyordu. Ecel acaip tüfekleri olan başka başka adamlardı. Gözleri vahşi bakan, yırtık suratlı, korkunç adamlar!

"Ne yaptıklarını merak ettim. Bazen koca kamyonlar köprü ağzına kadar geliyordu. Sıkı sıkıya muşambaya sarılı nevaleler mezreye taşınıyordu, Mimaroğlu ve avenesi tarafından. Adamlarını bunca arttırdığına göre bir iş olacaktı. Hani Mimaroğlu'nun Çallıtepe dibindeki mezresine yakın tarlanız var ya anam, bağlık dediğimiz tarla, oranın çayırını biçerken bitmeyen tükenmeyen silâh sesleri duyardım."

Bir gün merakı galip geldi ve mezreyi gözetlemeye karar verdi Fadime... Muşambaya sarılı şeyleri mezreye taşı-

yorlardı o gün. Yağmur bastırınca ara verdiler. Muşambalı yığınları dışarda bırakıp mezreye sığındılar. Fadime dikkatle yaklaştı. Muşambaların içinde ne vardı acaba? Tek düşündüğü bu idi. Kaldırmayı başardı birinin ucunu. Ne görsün? O ecel acaip tüfeklerden sürü ile yok mu? Pırıl pırıl, yepyeni!

İyice ıslandı o gün. Dişlen takırdıyordu, ama aldırmıyordu. Göreceğini görmüştü ya. Eve döndü. Köylü yağmur altında dolaşmaz pek, herkes kapısını çeker, keyfine bakar. Fadime ikinci defa evden çıkarken Ismayil Dayının karısına yakalanmaktan kurtulamadı yine. Nereye gittiğini sordu.

"Kız," dedi, "bu kıyamette aklını mı kaçırdın?"

Kıyamet dediği kadar vardı hani, yağmur sicim sicim

dökülüyordu. Ama gitmesi lâzımdı, mutlaka gidecekti. Kadını şüphelendirmemenin yolunu buldu. Çapayı aldı omuzuna:

"Tarlanın arkı dolmuş" dedi, "açmazsan sel alır gider. Münevver Halama ne cevap veririm sonra, yüzüne nasıl bakarım? Kendi malın gibi malımı korumadın derse, ne cevap veririm?"

Vaz geçirmeye çalıştı, "Canından kıymetli mi kız?" dedi, dinlemedi. Kasabaya gidecekti. Gitti de sonunda. Jandarmaya anlattı gördüklerini.

"Mimaroğlu yakalanamadı mı hâlâ?" diye sordu konuşmasının sonunda.

Ana-oğul büyülenmiş gibiydiler, kulaklarına inanamıyorlardı. Demek İsmayil Dayının bilemediği muhbir Fadime idi. Yalnız İsmayil Dayı değil, hiç kimse bilmiyordu, güvenlik kuvvetlerinin dışında. Şimdi ana-oğul da öğrenmiş oluyorlardı.

"Ah kızım," diye sıkı sıkıya sarıldı kendini toplayıp Münevver Hala, "benim gülüm, aklı çok kızım benim

Ne de güzel etmişsin, ahu gözlüm. Mimaroğlu'nun bize ettiklerini fitil fitil ne güzel burnundan getirmişsin, tatlı dillim, kızım!"

Ali ancak bu sözlerden sonra toparlanabildi:

"Büyük bir vatan görevi yaptın Fadime," dedi alca sesle ve önüne bakarak. "Çok büyük. Seni tebrik ederir yalnız köyün namusunu kurtarmakla kalmadın, devletin bütünlüğüne yönelmiş bir tehlikenin savuşturulmasını da sağladın."

"Sahi mi?" dedi Fadime saf saf, "iyi ettim, öyle mi?"

"Çok." dedi Ali tekrarlayarak, "çok iyi ettin."

İyi ettiğini Fadime bilmiyor değildi, ama Ali'nin ağzından da duymak istemişti. Başını indirdi, yanaklarına hı cum eden kan yüzünü ateşe kesmişti.

Münevver Hala memnun memnun güldü. Bir elini oğ lunun, öbür elini Fadime'nin omuzuna attı, gözlerinde saadetin bütün ışıklarını toplayarak bir ona baktı, bir öbürüne.

"Kuzucuklarım," diye mırıldandı.

Ali pencereden dışarıya bakıyordu.

"Bizim kazadan geçiyoruz," dedi, "hükümet konağına gidelim mi, ne dersiniz?"

Hükümet konağı denince Münevver Halanın gözü önüne hep Ali'nin muhakeme edildiği salon geliyordu. Gözleri bir keder bulutuyla örtüldü.

"İşin var mı oğul?" dedi çekine çekine.

"Yok anam, belki yerimi görmek istersiniz diye düşün-

müştüm."
"Görsek," diye konuştu Fadime, "çok istiyorum."
Münevver Hala ürkekliğini dağıttı.
"Senin istediğin benim de istediğim gülüm," dedi Fadime'nin elini okşayarak. "Gideriz madem, ben de görürüm oğlumun yerini."

Gittiler. Araba hükümet konağının önünde durdu, şoför atladı, kapıyı açtı.
Münevver Hala üç katlı sarı boyalı, koca binaya uzun uzun baktı. Merdivenlerini çıkarken oğluna,
"Yeşile boyasalar ya," dedi, "uğur rengidir."
Neden bahsettiğini anlayamamıştı Ali.
"Dükkânından," diye izah etti annesi, "sahi ayıp ettim, buraya dükkân demezler, öyle değil mi? Başka bir ismi olmalı. Neydi oğul? ihtiyar kafam bir karışmadır karıştı, sevinçten olmalı."

"Ever. ana, dükkân değil, hükümet konağı burası. Öyle diyorlar. Devlet memurları harıl harıl çalışır bu binada. Vatandaşın işlerini görürler."
"Heroiri de para alır bunların, he mi? Heppisi."
"Eve:, ana."
"Uwv, hükümet bunca parayı nasıl denkleştirir? Zor iş, oğul. Bunca insanın karnını doyuracaksın, çoluğunu çocuğunu besleyeceksin, giyeceğini, yakacağını... Uzun ettim amma da, değil mi oğul, laf kalabalığıyla doldurdum."
Ali'yi tanıyanlar saygıyla eğilerek selâmlıyorlardı. Bu da gözünden kaçmadı Münevver Halanın:

"Eyi oğul, sayıyorlar seni. Velâkin temennaları hoşuma gitmedi. Nedir öyle boyun kırmalar, adamca ellerini kaldırıp 'Selâmün aleyküm' demek varken."
Makamına geçti oturdu genç adam, Fadime'ye, Münevver Halaya pırıl pırıl baktı.
"İyi mi?" dedi. "Nasıl buldunuz yerimi?"
Münevver Halanın gözleri inanmazlık dolu,bakmıyor, bakmıyor, bir yadırgayıcılık.bir şaşkınlık. Koltukların derisini yokluyor, masanın pırıltılı zemininde parmaklarını dolaştırıyor, sehpaya ince ince gülümsüyor.

"Burası senin ha, senin öyle mi oğul? O masanın ardına öylecene kurulup gelenin gidenin müşkülünü şıp deyi hallediveriyorsun, öyle mi oğul?"
"Öyle ana," diye atıldı Fadime Ali'yi geçerek, "şıp diye hallediyor."

Münevver Hala odadan göçmüş, birden saadetin kıvraklığını kırıp felâketin girdabına sürüklenmişti. Gözlerinde inanmazlık vardı, yadırgayış bakışlarına sinikti.

"Öyle ya!"

Ali annesini bu halde pek ender görmüştü. Hastalandı endişesiyle fırladı yerinden, önüne çömeldi, ellerini avuçladı.

"Anacığım, anam!"

Münevver Hala felâketin kuyusundan kendini kova kova çekti, yüzünde tekrar saadetin gülleri açtı, yalın bir gülüş güldü:

"Telaşlanma Ali'm," dedi, "bir an kendimi nerede buldum, biliyor musun? Hani bir sürgün gibi köyümüzü terkettiğimiz gün var ya, hani zorlu hastalığa düştüğüm, yataklara serildiğim gün var ya, Korkmaz mıdır rie belâdır onun geldiği gün hani? Hani bir de kaza geçirdiğini öğrendiğim gün var ya, o günlere kadar gittim, döndüm Ali'm. İyiden kötüye, sonra yine iyiye. Uçuyorum say ki oğul, kanatlandım, ayaklarım yere basmıyor. Lambanın etrafında uçuşan kelebekleri bildin mi, dersin onlardan biriyim, öylecene çırpmıyorum."

Gözlerini süzdü, çekti avuçlarını Ali'nin elinden, çekti ya, bu seferde kendi avuçladı, bir eliyle Ali'ninkini, öbürüyle Fadime'ninkini, gücü elveresiye sıktı, damarları mor mor kabardı. Fırat nehrinin kolları gibi öteye beriye uzadılar.

"Benim oğlum kaymakam olmuş, benim oğlum bir büyük adam olmuş ki, dostlar, hey dostlar! Pise pise gel-
HiAİuktu) ıınımek
4: ?'?
miş buraya, pise pise. Şu Ahmet'in acısını Allah göstermesin bana, günümden gün versin Ulu Mevlâm, doktor mektebinde okuyan Ahmet'imi diyorum, diğer arkadaşlarını da. De ki bir Ali'm yok, daha kimler kimler? Ahmet'im, Mehmet'im, Hasan'ım, Süleyman'ım. Töbe, Süleyman dediysem Mimaroğlu köpeğini anlamayasız, bu Süleyman başka Süleyman, gepe genç, tap taze, bir nurlu ki yanakları, elma elma. Bi saygılı ki konuşması, bi de içten ki... Ha Ali'mi dinlemişim, ha onu; ha onu, ha Ali'mi. Birinin sesinden öbürünü duyarım."

Baktı Ali'nin gözüne gözüne:

"Şimdi oğul, de bana, anana de bakalım: bu yavrularım da yarın öte gün mektebi bitirecekler öyle mi?"

"Öyle anam," dedi Ali, "helbet bitirecekler."

"Senin gibi büyük yerlere oturacaklar. Haydar vardı ya Haydar, a ne olacak mektebi bitince?"

Ali'nin gözleri önüne geldi Haydar, kıvırcık siyah saçları, ateş gibi bakan gözleri, seyrek bıyıklan ve ufak tefekliğiyle. Şurada durdu, sık sık yaptığı gibi ellerini göğsünün

üstüne kavuşturdu, pabuçlarının üstünde hafif hafif yaylandı. "Hep onlar konuştu biz dinledik, onlar koştu biz durduk. Şimdi koşu sırası bizim, biz yüzde doksan dokuzu Müslüman olan bir ülkede yaşıyoruz. Bunun şuuruna vardık; solcusu, kozmopoliti, eyyamcısı bizi durduramayacak! Koşacağız, elele, omuz omuza. Yıka yıka, yaka yaka değil, yapa yapa koşacağız, elimizde topuz yok nur var!"

"Mühendis olacak ana," diye cevaplandırdı Münevver Halanın sorusunu, "yüksek mühendis olacak."

"O mühendis olacak, Ahmet doktor olacak, sahi, zaten doktordu o. Peki, Rahmi? O yumuşak çocuk, kaim sesli. Fadime görsen,bir görsen şaşardın; yumuşacık, utangaç, su istemeye bile çekinirdi çocuk, ama konuşmaya başlı

•O /insllıkhl) lllillfk-k

yınca, işte o zaman şaşardın. Ne tok ses, ne erkekçe gürleyiş, evlâdım, Rahmi'm benim. Ha oğul, ne olacak demiştin?"

"İktisatçı ana."

Annesinin anlamadığı şeylere karşı tepkisini bilirdi Bilmediği bir kelime duyunca yüzünü asar, başını iki yana sallar:

"Anladığım dilden konuş!" dive ikaz ederdi. Buna fırsat vermemek için acele acele,

"Yani, şey olacak ana, idareci. Büyük dükkanların hesabını kitabını felan tutacak

"Daha çok var Fadime, çok var kızım. Hepsini görmüş değilim ben, Ali'min ilk arkadaşları kötüydü, ama sonrakiler yok mu, can heps., can! Herbiri ayrı ayrı Ali. anlatmakla anlaşılacak gibi değil ki. Oğul, bunlar yüksek yerlere gelecekler öyle ya, yarın öbür gün. Gelsinler, milletin işini ne de güzel görüiler. Kibir yok, rüşvet yok, süründürme yok, kapıdan geri çevirme yok. Kimin ne haceti olursa 'buyur ağam, hemen paşam' oh ne âla!"

Hafiften itti oğlunu.

"Geç bakalım," dedi emredici, "yerine otur."

Ali gülerek gitti, koltuğuna oturdu.

"Şöyle yaslan arkana! Afferiiin, hatırla hele, okumaya karar verdiğin akşam, hani bir yağmurlu akşam kok sökmeden döndüğünde... Aklında mı?"

Ali'nin baş salladığını gördü, rahatladı.

"Ne demiştin? Onu da hatırlıyor musun oğul? Dur, bunca iş arasında aklında mı kalır? Birazını luırlatayım güzel oğlum."

Hayalini on yıl geriye sürdü götürdü.

Köydeki ev, şimdi olduğundan daha yenice, d işarda yağmur ip ip, ama kiremitleri yeni elden geçmiş, tek damla akıtmıyor.

"He de anam, he de" diyor çocuksu bir ses.
"Hadi oğul, uyu artık."
"İlk mektep şehadetnamem var, ne işe yarıyor? Varayım gideyim kasabaya, orta mektep kitapları alayım, harıl harıl ders çalışayım. İmtihanlara gireyim. Mühendis olayım."
"Hiç olur mu oğul, sonradan okunur mu hic?"
"Sen he de anam, he de olur."
"He."
Çekti hayalini mazinin dipsizliğinden, aldı oğlunun önüne koydu:
"Şıpır şıpır yağmurdu o akşam, sen eve dönmüştün. Yolda Fadime ile karşılaştığını anlatmıştın. Anasıgile şemsiye götürüyormuş, sen alıp götürmüşsün, ne sevinmiştim. Kardeşimin kızına iyilik ettin diye, değil oğul, bir başka iş... Nasıl desem?"
Ali'nin de Fadime'nin de kızararak başlarını önlerine yıkmalarına aldırmadan konuşmasını sürdürdü:
"Demem o deme değil, fazla geriye gittim, ama o akşamdı değil mi oğul, ilk o akşam okumak istediğini söylemiştin anacığına."
"Evet," dedi Ali.
Okumayı niçin istediğini de biliyordu. Anası inşallah o konuya girmezdi, yoksa Fadime'nin yanında utancından bayılabilirdi.
"Aklım yatmadrydı ya, razı olmuştum. Biraz da senin gönlün olsun diye, doğrusunu istersen ummamıştım. Cahil kafam, mektebi boşladıktan sonra tekrar devam edilebileceği nereden aklıma gelir? 'He' dediydim. Öğretmene koşmuştun. İnsan evlâdıydı o zamanki öğretmen Celâl Bey, beş vaktini kılar diye duymuştum. Şimdi nerelerde Allah bilir, yolu açık olsan, duam bu; sana yardım etmişi i Ali'm. Gece yarıları eve dönerdin. Gözlerin kan toplamış,

yorgun. Bütün gün ve gece kazma sallamışçasına yorgun olurdun. İçin için üzülürdüm. Bu heves biricik evlâdımı alır götürürse, bir maraza müptelâ ederse, diye korkar, korkardım."
Derin bir iç çekti:
"Liseyi bitirdiğin gün Fadime senin kadar sevinmedi, diye az daha yüreğine inecekti."
Yan gözle Fadime'ye baktı Ali, yanaklarında kırmızının cümbüşü vardı, başı inikti.
"Ana," dedi, "bunları sonra konuşsak..."
"Olmaz!" diye kestirdi attı yaşlı kadın. "Bunlar şimdi

konuşulacak şeyler. Az mı içime attım bunca yıldır, bir bir dökmezsem hiç olmaz. Evet oğul, o gün anlamamış gözüktüm ya, sen bana sor. Yalımlandığını görür görmez farketmiştim. Fadime kız diploma almana sevinmemişti."

"Sevinmiştim sevinmesine," dedi Fadime, ince ürkek ve utangaç; "ama anam yanımdaydı, size yakınlaştıkça da kızıyordu nedense, sevincimi içime atmıştım."

"Bilmem mi," diye sürdürdü Münevver Hala, "her bi şeyi bilmeden ana olunur mu? Ali'ye de söyledim böyle iken böyle, velâkin inanmak istemedi. Kolay değil kızım, kınalı kızım, hiç kolay değil. Anan kalem efendisi diye tutturunca Ali ille kalem efendisi olmayı tutturdu, il'< adımında tökezlettin onu kınalı kızım, farkında olmadan tökezlettin. Anan kızaydı da sen yine sevincini belli edeydin kızım. Neyse, Mimaroğlu zalimlerinin zoruyla, bir de ananın babanın başlık parasına tamahıyla Aşağıköy'e gelin gidince yıkımın'zorlusu bastırdı, zorlusu, hem de dayanılmazı. Acımı gözyaşlarıma gömdüm, geceler boyu ağladım kızım, bildin mi?"

"Ana..."dedi Ali dayanamayarak, "bunları..."

"Sonra hiç olmaz," diye sözünü kesti Münevver Hala,

' 'demir tavında ay oğul. Her bi şeyin sırası, anlatmanın da şimdi tam sırasıdır. Sonra ben seninle değil kınalı kızımla konuşuyorum."

Fadime de eskiye göçmüştü. Ali'yi karşısında diplomasını rüzgâra tutmuş sallarken görüyordu. Müjdesini eski tazeliğinde yumuk yumuk ve tap taze duyuyordu. "Diploma bu işte Fadime, buna diploma derler, kala kala üniversiteye girmek kalıyor. Girmek, okumak ve mühendis olup dönmek kalıyor. Baytar bile olsam yetişir, o da kalem efendisi..."

Mimaroğlu Kemal'in, o adı batasıca soysuzun adını çıkarması pek kimseyi inandıramamıştı ya, babası başlığa tamahen vermişti Rıza'ya. O çamura banmış mavilerini yıkadığı gün, beynini de sanki çamura karıştırdığı o gün. Nasıl olmuştu da köprüyü Rıza'nın uçurduğunu anlayamamıştı. Anlasa ne olacaktı sanki? Söylese ne değişecekti, kim inanacaktı kadın aklına? Sarhoşluktan çamura yuvarlandı der, geçiştirirlerdi. Adamın ayık günü yoktu ki. Canı da gırtlağına çıkana kadar kötü sırrını sakladı. Sakladı ya, ölüm ense köküne çökereklenince ahiret korkusu galebe çaldı. Her bi şeyi döktü orta yere. Köprüyü Hakkı ile ortaklaşa nasıl uçurduklarını, Mimaroğlu'ndan kaç para aldıklarını, silah kaçakçılığını, diğer rezillikleri, hepsini bir tamam sayıp doKtü. En mühimi, evet, Fadime için hepsinden mühimi, son nefesine sıkıştırdığı son cümleler.

"Bende erlikten eser araman, ne kadınım, ne erkek. Fadime kızın başını zorla yaktılar.'' Şimdi Münevver Halaya bunu söylemeli miydi, söylememeli miydi, bir türlü kestiremiyordu. "Söylesem..."

Sesi geldi Münevver Halanın:

"Fadime."

Toparladı kendini, başını kaldırdı:

"D? ana."

-l.il)

llt>\lıkia > unimek

"Ana diyen dillerine kızım, gül kızım! Sen de gördün, hamdolsun oğlumun her bi şeyi aleste, kaymakam da olmuş. Şimdi ne eksik? Söyle kınalım, ne eksik?"

Ali sözün gerisini tahmin ettiği için:

"Artık gitsek mi ana," dedi, biraz çekinerek.

Münevver Hala elinin bir işaretiyle kalkmaya davranan oğlunu koltuğuna çaktı:

"Gitmeyelim daha, burası uğurlu bir yer, bugün de sevineceğimiz bir gün. Allahtan dilerim hep böyle güzel günler göstersin. İkinize de diyeceğim var. Ben göçücüyüm çocuklarım."

"Ana, hepimiz göçücüyüz," dedi Ali.

"Yoo, siz daha gençsiniz, ölüm herkes için amma, ben bileti de almışım Ali'm, unuttun mu? Hani zorlu hastalandığım o gün, yüreciğim pat pat etmişti, duruvermişti nice zaman. Yaşlıyım, çok yaşlı, yetmişinde mi, sekseninde mi, bilmiyorum. Seferberlikte kos koca kadındım. Ondan bu yana, ohoooo!"

Elini salladı birkaç kere:

"Çok zaman geçti oğul, Allahıma şükürler olsun, büyüdüğünü gördüm, okuduğunu gördüm, mühim adam olduğunu da gördüm. Hepsi bu kadar değil, Allahını bilen biri olduğunu gördüm, beni en çok sevindiren bu. Şimdi mürüvvetini de görsem..."

Biraz mütereddit, oğlunun üstünden çekti gözlerini, Fadime'ye doğru kaydırdı:

"Görsem, torunumu bir kerecik okşasam, Allah bir gösterse o günü."

Sustu, Yalnız o değil herkes, herşey sustu. Sokak gürültüyü kesti, sanki kulağını Ali'nin vereceği cevaba dikti. Ali kalemiyle oynuyor, önündeki kâğıdın rasgele yerlerini imzalıyordu. Kur'an yazısıyla bir vav yapıyor, birkaç elif çekiyor, ardından fe çiziyor, ardından dal, sonra ye, niha-

yer mim. buna bitişik birde he harf], İçinden okuyor: Fadime. İmlâ hatası var mı, yok mu? Ahmet olsaydı yanında kırmızı kalemle çekerdi işaretleri: "Şunun üstüne elit, şu-

raya ötre okunması için bir vav." Yok, Fadime'nin vav'ı olmaz. "Allah Allah! Başka yazacak şey yokmuş gibi. Niçin Fadime'nin ismi? Allah Allah!"

Yan bir bakış attı Fadime'ye, alelacele karaladı ismini. Yalnız sondaki he olduğu gibi kaldı, kalemi ona kadar uzanamadı nedense. Anasına baktı, duruşuyla cevap bekliyordu, fakat oğlunda değildi gözleri. Bir başka yerlerde, meçhulün derinliklerinde. Yanakları al al. Evlenmeyeceğini söyleyebilir miydi? Üzülür, kırılırdı belki de. Oysa düşünmesi lâzım, insan pattadak evlenme kararı veremezdi ki. Düşünmeli. Ne evet, ne hayır. Böylece anasını da kırmamış olurdu.

Kalktı koltuktan, anasının yanına yürüdü, önünde durdu.

"Anam." dedi, "sen nasıl istersen."

Ağzından çıkan söze bir şaşma şaştı. Ne kurmuş, ne söylemişti. Hani düşünmesi gerektiğini söyleyecekti? Niçin söyleyemedi? Kader mi? Böylesi mi münasip görüimüş, alnına bu şekilde mi yazılmıştı? Ölçüp biçtiği cümle bir anda hangi gücün tesiriyle kafasından fırlayıp, dudaklarından hiç tasarlamadığı bir cümle fışkırmıştı?

"Oğlum!" diye çağlaya çağlaya boynuna sarıldı Münevver Hala.

Fırsat bu fırsattı. Sıcağı sıcağına aklındakini söylemenin tam sırasıydı.

"Ali'm," diye fısıldadı, "ben Fadime'yi hep gelinim gözüyle gördüm, bilir misin?"

Hiç sesini çıkarmadı, içinden itiraz etmek gelmiyordu ki etsin Sadece yağmur altında yürüyen bir kız kalı gözlerinde. Birde kırık kazması omuzunda bir oğlan. Konuşmalarını dinliyordu:

"Kız bu kıyamette nereye gitmektesin?"

"Anama Ali, ot getirmede anam. kardeşimle, şemsiye yetiştiriyorum."

"Ver onları bana."

"Zahmet olacak Ali."

Yol batağa kesmişti. Amerikan çarığına bir yapışıyor, ayağından çıkarasıya. Kaç kere? Belki beş.

"He de. anam he de."

Anası "he" diyordu. Ali de "he" diyecekti elbet "He" deme sırası ondaydı:

"Peki anam. Sen nasıl münasip görürsen."

Kaymakamlıkta kucak kucak sevinç vardı şimdi. Sokağın gürültüsü daha şen, daha tombuldu.

SON